

Κ^Ψ Κυριακὴ Παυλῆ

Νέπωρα

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΓΗΣ

1886.599

ΗΤΟΙ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΣΥΝΤΕΤΑΓΜΕΝΗ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΔΙΑ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Σ. ΠΕΤΑΛΑ

Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἑλληνικοῦ Προτύπου.

ΜΕΡΟΣ Α΄. ΚΑΙ Β΄.

[Πολλῶν δ' ἀνθρώπων
ἶδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω]
(Ὅμηρου Ὀδύσεια Α. 3.)

ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ·

Τύποις ΟΜΟΝΟΙΑΣ.

1886.

Φίλτατέ μοι

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς πρὸς τὸ συγγράφειν μανίας καὶ τῆς ἐπιθυμίας τῶν πλείστων ν' ἰναδειχθῶσι διὰ τῶν ἐαυτῶν συγγραμμάτων, ἑκπληκτος ἠρώτας πρὸ μηνῶν, διατὶ τάχα μόνος φαίνομαι ὑπὸ μανδραγόραν καθεύδων. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν σου ἐκείνην σοὶ ἀπήντησα τὰ ἐξῆς. « Ἐ! φίλτατε, ἐνθυμεῖσθαι βεβαίως πρὸ τεσσάρων ἐτῶν, ὅτε εἰκοσαετεῖς ἀμφότεροι ἐγγράφομεν στίχους ἀνωνύμους εἰς τὰς στήλας εὐτραπέλου τινος ἐφημερίδος, ἥ ἐξελαρυγγιζόμεθα ἄδοντες εἰς τὴν πρῶτην ἔκφρασιν τῆς ἐπιθυμίας τῶν συνδαιτημόνων ν' ἀκούσωσιν ἡμᾶς ἄδοντας, χωρὶς νὰ σκεπτόμεθα, ἂν οἱ μὲν στίχοι ἡμῶν τοσοῦτῃ θερμοὶ ᾔσαν, ὥστε νὰ ἐμποιῶσι ῥίγος, ἡ δὲ φωνὴ τοσοῦτῃ γλυκεῖα, ὥστε νὰ ἐξεγείρῃ φρίκην, μόνον δὲ τοὺς ὑπερφυσικά τὰ ὧτα ἔχοντας νὰ συγκινῇ μέχρις ἱλγίου; Σήμερον δι' ἐμὲ τὰ πράγματα ἥλλαξαν. Ἐγήρασα ἐν τῇ χλιαρᾷ ταύτῃ ἀτμοσφαίρᾳ ταχύτερον ἢ ὅσον ἐφανταζόμεν, ἡ δὲ πείρα μ' ἐδίδαξε νὰ μὴ κινῶ τὰ χεῖλη ἢ ὅταν εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ εἶπω τι κρεῖττον σιγῆς. »

.....
Σήμερον δὲν γνωρίζω ἂν ἡ Γεωγραφία μου τὴν ὁποῖαν σοὶ στέλλω ἐσώκλειστον ὑπερτερεῖ πως τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδοθεισῶν, τὸ ἀληθές εἶνε ὅτι οὐδεμία ἐκείνων ἔχει τὸ σύστημα καὶ τὴν ὕλην ταύτης.

Ὅ,τι ἀναγνώσης ἐν αὐτῇ εἶνε ἐργασία δύο μηνῶν τῶν παύσεων, καθ' ἃς ἡσχολήθην, εἰς τὴν συναρμογὴν καὶ διὰ-

ταξιν τῆς ὕλης, ἣν ἐν σημειώσεσιν εἶχον συναγάγει κατὰ τὴν διετὴ τοῦ μαθήματος τῆς Γεωγραφίας διδασκαλίαν ἐν τῷ ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν μου Προτύπῳ, ἀπὸ πολλῶν μονογραφιῶν καὶ περιηγήσεων ἀξιολύτων συγγραφέων ἐξόχως δ' ἀπὸ τοῦ θησαυροῦ τοῦ περιφήμου γεωγράφου MALTE-BRUN.

Τὸ αἷτιον τῆς ἐσπευσμένης ταύτης συντάξεως καὶ ἐκδόσεως εἶνε ἡ ἔλλειψις χρόνου καθ' ὅλον τὸ σχολικὸν ἔτος καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ ν' ἀναθέσω τὸ μάθημα τοῦτο εἰς ἄλλον διδάσκαλον κατὰ τὸ παρὸν, ἡ παντελής δ' ἔλλειψις καταλλήλου Γεωγραφίας ἐν τῇ γλώσσῃ ἡμῶν, μεθοδικῶς συντεταγμένης καὶ ἱκανῆς περιεχούσης ὕλην, ὥστε νὰ δύνηται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βοήθημα διδασκάλων τε καὶ μαθητῶν.

Δὲν γνωρίζω ὁπόσον θὰ εὖρῃς, ὅτι ἐπέτυχον περὶ τὴν ἐκλογὴν καὶ τὸ ποσὸν τῆς ὕλης, τὸν τρόπον τῆς διαιρέσεως τοῦ βιβλίου καὶ τῆς ταξιθετήσεως τῶν καθ' ἑκάστα. Τὸ κατ' ἐμὲ προὔτιμησα ταῦτα βασιζόμενος ἐπὶ τῶν λαμπρῶν ἀποτελεσμάτων, ἅτινα ἡ ὑπὸ τοιοῦτους ὅρους διδασκαλία μου ἐπήνεγκε καὶ ἐπὶ τοῦ ἰσχυροῦ λόγου, ὅτι ἀνάγκη νὰ μορφώσωμεν διὰ τῆς Γεωγραφίας καθὼς καὶ διὰ παντός ἄλλου μαθήματος Ἑ λ λ η ν α ς.

Πῶς πρέπει νὰ διδάσκη ὁ διδάσκαλος τὴν Γεωγραφίαν; Περὶ τούτου θὰ σοὶ στείλω τὸ ὅσον οὕτω ἐκδιδόμενον πρῶτον τεῦχος τοῦ διδασκτικοῦ ὁδηγοῦ, ὃν συντάττω πρὸς χρῆσιν τῶν διδασκάλων καὶ ἐκεῖ θὰ ἴδῃς θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς ἀνελλισσομένην τὴν διδασκαλίαν τῆς Γεωγραφίας.

Ὡς πρὸς δὲ τὰς τάξεις, ἐν αἷς δεόν νὰ διδάσκηται ἑκάστον τῶν μερῶν τοῦ βιβλίου ἔχω ἐν τῷ Σχολείῳ μου ὀρίσει: Ἡ περιήγησις τοῦ πρώτου μέρους, ἡ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος (ἡ διὰ μεγάλων γραμμάτων ὕλη) νὰ διδάσκηται ἐν τῇ Γ' τάξει τοῦ Προτύπου. Ἐπανάληψις δ' αὐτῆς καὶ

τὰ γενικὰ, ἤτοι αἱ συμπληρώσεις (ὡς ἐπιγράφονται) τοῦτου τοῦ μέρους ἐν τῇ Δη τάξει. Ἡ ἐπανάληψις τῆς Ἑλλάδος καὶ διδασκαλία τῆς Εὐρώπης ἀπάσης ἐν τῇ Εη τάξει. Καὶ τέλος ἐν τῇ ΣΤη τάξει ἐπανάληψις συμπάσης τῆς Ἑλλάδος καὶ Εὐρώπης καὶ διδασκαλία τῶν λοιπῶν Ἑπειρῶν (Γ'. Μέρους) πλήρης. Ἐνδὲ ταῖς δυοὶ πρώταις Γυμνασιακαῖς ἐπανάληψις ἀπάντων τῶν μερῶν τῆς Γεωγραφίας μετὰ ἐπὶ μέρους συμπληρώσεων καὶ ἐκτενεστέρων ἀναπτύξεων, ἃς δύναται νὰ ἐπιφέρει ἐκάστοτε ὁ καθηγητής. Λέγων δ' ἀνωτέρω, ὅτι μέρος τι αὐτῆς ὡς π. χ. ἡ Εὐρώπη θὰ διδάσκηται πλήρης εἰς διάστημα ἐνὸς ἔτους, ἐννοῶ νὰ γείνη συνεχὴς διδασκαλία τοῦ περιγραφικοῦ μέρους πρῶτον καὶ ἐν ταῖς ἐπανάληψεσι νὰ προστίθεται ἡ διδασκαλία τῶν συμπληρώσεων.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς στατιστικὰς, ἠκολούθησα τὰς τελευταίας ἀπαντωμένας ἐν τῷ Γερμανικῷ Ἀτλαντὶ καὶ Γεωγραφίᾳ τοῦ **Andrée**, κυρίως δὲ τὰς ἐν τῷ τελευταίῳ **Almanuck de Gothe**, τοὺς δ' ἐν τέλει στατιστικοὺς πίνακας κατέστησα περιαιρετοὺς, ὥστε νὰ δύνωνται κατ' ἔτος ν' ἀνανεῷσιν αὐτοὺς οἱ βουλόμενοι, καθ' ὅσον σκέπτομαι τὴν κατ' ἔτος ἔκδοσιν τοιούτων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑστάτων στατιστικῶν.

Διὰ τὴν ἀξίαν τῆς μεθόδου, ἣν ἠκολούθησα ἐν τῇ συγγραφῇ καὶ ἥτις ἀποβαίνει ἱκανῶς φορτικὴ διὰ τὸν συγγραφέα καὶ διδασκαλόν, θέτω ἐν ταῦθα τοὺς λόγους τοῦ σοφοῦ Γερμανοῦ Δείστερβεκ, ὅστις λέγει ὅτι ἡ ἈΓενετική μέθοδος ἀνάγκη ν' ἀκολουθεῖται οὐχὶ μόνον ἐν ταῖς στοιχειώδεσι Σχολαῖς ἀλλὰ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς Πραγματικαῖς καὶ τοῖς Γυμνασίοις . . . Αὕτη εἶνε ἡ ἀρίστη, ἀλλὰ καὶ ἡ δυσκολωτάτη, ἡ σπανιωτάτη. Ἡ δυσκολία ἐξηγεῖ τὸ σπάνιον αὐτῆς».

Ἐν ὧν τῷ ἔργῳ θὰ ἴδῃς τι τὸ προϋποτιθέμενον τοῦτο

εἶνε τὰ στοιχεῖα τῆς φυσικῆς καὶ μαθηματικῆς γεωγραφίας, ἅτινα συνήθως πάντες οἱ γεωγράφοι ἡμῶν προτάσσουσιν. Ἀλλὰ γνωρίζεις βεβαίως, ὅτι τούτων λαμβάνει γνῶσιν ὁ μαθητὴς κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς διδασκαλίας, ὅποτε διδάσκεται (ἄνευ ἐγχειριδίου) τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς Γεωγραφίας, τὸ ἐπιλεγόμενον Π α τ ρ ι δ ο γ ρ α φ ί α. Ἐν ἐκείνῳ δ' οὐχὶ μόνον μανθάνει ὁ παῖς, τί ἐστι ποταμὸς, λίμνη, ὄρος, φάρος, ἀκτὴ κ' λ. π. ἀλλὰ συγχρόνως μανθάνει ἐκτενῶς τὴν περιγραφὴν τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας ἐν ἣ βιοῖ. Οὕτω π. χ. ἐνταῦθα οἱ μαθηταὶ διδάσκονται τὸ Α' καὶ Β' τῆς φοιτήσεως αὐτῶν ἔτος, ἐκτὸς τῶν λοιπῶν, περὶ ἀρχαίας καὶ νέας Ἀλεξανδρείας, περὶ τῶν περιχώρων αὐτῆς καὶ περὶ Αἰγύπτου ἐν ἐκτάσει. Εἶτα δὲ λέγονται αὐτοῖς ὀλίγα περὶ τῶν Ἑπείρων, τῆς Ἑλλάδος, τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης κ.λ.π. καθ' ὅσον μάλιστα ταῦτα ἀπαντῶνται ἐν τοῖς ἀναγνωστικοῖς βιβλίοις αὐτῶν καὶ τελευταῖον τὸ Γ' ἔτος μόλις ἄρχεται ἡ διδασκαλία τῆς Π α γ κ ο σ μ ί ο υ Γ ε ω γ ρ α φ ί ας κατὰ τὴν τάξιν, ἣν τηρῶ ἐν τῷ βιβλίῳ, ὅπερ ἔχεις ἀνὰ χεῖρας.

Καὶ αὕτη μὲν ἡ ἐμὴ γνώμη προκειμένου περὶ ἀληθοῦς προόδου ἐν τῷ μαθήματι τούτῳ τῆς Γεωγραφίας. Ὡς πρὸς δὲ τὰ τυπογραφικὰ λάθη, ἅτινα εἰς ὁμαθοὺς θ' ἀπαντήσης, παράδραμε αὐτὰ, παρακαλῶ, φίλτατε, ἔχων ὑπ' ὄψιν ὅτι, στερούμενος τοῦ ἀπαιτουμένου χρόνου, ἀφῆκα τὸ ἔργον τῆς διορθώσεως εἰς τὴν καλὴν μὲν διάθεσιν φίλων συναδέλφων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀκηδεῖαν τῶν στοιχειοθετῶν.

Σ' ἀσπάζομαι φιλικώτατα

Ὁ Σὸς

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Σ. ΠΕΤΑΛΑΣ

Τοῖς ἀναγνώσταις,

Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ παρίσταται ἔφηβός τις περ-
ρας τὰς ἐν τῷ Γυμνασίῳ σπουδὰς καὶ ἐπιχειρῶν με-
τὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μακρὰν περιήγησιν ἀπάντων
τῶν κατοικουμένων μερῶν τῆς Γῆς. Κατὰ ταύτην ἐ-
πεξεργάζεται μὲν τὰ ἀξία λόγου ἀντικείμενα, ἅτινα
παρατηρεῖ, περιγράφει ὅμως ἐκτενέστερον τὰ τῆς ἐ-
αυτοῦ πατρίδος, ὡς μᾶλλον αὐτῷ ἐνδιαφέροντα, συν-
τομώτατα δὲ τὰ τοῦ λοιποῦ κόσμου πλὴν τῆς Εὐ-
ρώπης, ἐν ἣ ἐπιμένει ἱκανὸν, σπουδάζων τὴν ἔδραν
ταύτην τῶν φώτων τοῦ πολιτισμοῦ.

Ὅπως δυνηθῇ τις τὰ παρακολουθήσῃ αὐτὸν νοε-
ρῶς εἰς τὰ ταξείδια καὶ συγχρόνως κατορθώσῃ τὰ ὠ-
φεληθῇ, ἃς προσέχη α' / τὰ ἀρχηται τῆς ἀναγνώ-
σεως ἔχων πάντοτε ἐνώπιον αὐτοῦ τὸν χρήσιμον γε-
ωγραφικὸν χάρτην (*) ἀρεπυγμένον καὶ β' / μετὰ τὸ
πέρασ τῆς μελέτης, ἀφ' οὗ κλείσῃ βιβλίον καὶ χάρ-
την τὰ προσπαθῇ τὰ ἐχρογραφήσῃ τὸ σχῆμα τῶν
χωρῶν, τὰς θέσεις τῶν ὁρέων, ποταμῶν, θαλασσῶν,
λιμνῶν, πόλεων, ἀκρωτηρίων, ὁδῶν κ. λ. π. περὶ ὧν
ἀνέγνωσε προηγουμένως.

Οὕτω καὶ μόνον θὰ ἐπιτύχῃ τοῦ τὰ γνωρίζῃ μετ'
οὐ πολὺ ἐπίσης καλῶς τὴν *I ε ω ρ α φ ί α ν*, ὡς
ἐκεῖνος, ὅστις συνέγραψεν αὐτήν.

Ν. Σ. ΠΕΤΑΛΑΣ.

(*) Τοιοῦτον κατάλληλον συνιστῶμεν τὸν τοῦ Κυρίου Α. Σκαλλιάρου
ὃς ἐσχάτως ἐξεδόθη ἐν τῷ λιθογραφείῳ τοῦ Κ. Κόλμαν ἐν Ἀθήναις.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΓΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΕΛΛΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ

Η ΝΗΣΟΣ ΚΡΗΤΗ (1)

Λυβικὸν πέλαγος. — Ἡ νῆσος Κρήτη.

Τὰ κατ' αὐτήν.

Ἑλλάς, γῆ τῶν πατέρων μου, γῆ τῆς δόξης, σὲ βλέπω τέλος πάντων μετ' ὀλίγον, ἀνέκραξα ἐμβαίνων τοῦ ἀτμοπλοίου, ὅπερ ἔμελλε μετὰ μίαν ὥραν ν' ἄρῃ τὴν ἄγκυραν, ἀποπλέον διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἐγκατέλειπον εὐχαρίς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, οὐχὶ διότι δὲν ἠγάπων τὴν πόλιν ταύτην ἐν ᾗ ἐγεννήθην, ἀλλὰ διότι μετέβαινον εἰς χώραν τὴν ὁποίαν ἐλάτρευον καὶ διὰ τὴν ὁποίαν ἐκαυχώμην ὅτι εἶνε πατρίς μου.

Μίαν ὥραν μετὰ τὴν ἐπίβασίν μου ἐντὸς τοῦ ἀτμοπλοίου ἤκουσα τὴν ἑλικά πλήττουσαν ὀπισθεν τὰ ἀφρώδη κύματα καὶ ἤσθάνθην κινούμενον τὸ ἀτμόπλοιο.

1) Ἡ νῆσος Κρήτη δὲν εἶναι ἐκ τῶν ἐλευθέρων τῆς Ἑλλάδος χωρῶν καὶ τοὶ Ἑλληνικοτάτη ἀλλ' ἐν τούτοις ἐκλέτομεν αὐτήν, διὰ τι καθ' ὁδὸν αὐτὴν ἀπαντῶμεν.

πρὸς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, δι' οὗ ἐξήλθομεν εἰς τὸ
Λιβυχὸν πέλαγος.

Ὡραῖον καὶ κυματίζον ἐξηπλοῦτο τοῦτο ἐνώπιον ἡ-
μῶν καὶ πληθὺς ἀλιευτικῶν πλοιαρίων διηυλάκιζεν αὐ-
τὸ κατὰ τὰ παράλια, ὅπου ἄφθονοι καὶ παχεῖς ἰχθύες
ἀπαντῶνται. Ἀλλὰ μετὰ τριῶν ὥρων πλοῦν τὰ πλοιά-
ρια κατ' ὀλίγον ἐξηφανίσθησαν καὶ πρὸ αὐτῶν ἐξηφα-
νίσθη καὶ τὸ τελευταῖον ἵχνος, ὅπερ παρίστα τὴν θέ-
σιν τῆς Ἀλεξανδρείας, δηλαδὴ ὁ μέγας φάρος, ὁ
ὑφούμενος πρὸ αὐτῆς. Τὸ ἀτμοπλοῖον ἐξ ἀρχῆς στρέ-
ψαν τὴν πρῶραν ἐξηκολούθει πλέον πρὸς τὰ ΒΔ. καὶ
δὲν ἐδύλεπομεν περίξ ἡμῶν ἢ οὐρανὸν καὶ θάλασσαν ἐπὶ
τῶν κυμάτων τῆς ὁποίας χαριέντως ἔπαιζον δελφῖνες.

Τὴν ἐπαύριον μ. μ. ἐφάνη μακρὰν πρὸς τ' ἀριστερὰ
τῆς πρῶρας τοῦ ἀτμοπλοίου μελανία τις συγκεχυμένη,
ἔλεγον δὲ ὅτι αὕτη ἦτο ἡ νῆσος Κρήτη. Καὶ πράγ-
ματι, ὅσῳ παρήρχοντο αἱ ὥραι καὶ ἐπλησιάζομεν, τοσού-
τῳ εὐκρινεστέρα ἐφαίνετο καὶ ὥσπερ ἀναδύουσα ἐκ τῶν
κυμάτων.

Κατὰ πρῶτον διεκρίνομεν τὰ τρία αὐτῆς ὄρη, ὧν τὸ
μεσαῖον ὑψηλότατον, ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν κατοίκων Ψη-
λορείτης καὶ εἶναι ἡ Ἰδη ἐφ' ἧς ἀνετράφη ὁ Ζεὺς, (1)
τὰ πρὸς δυσμὰς Λευκὰ ὄρη, ὀνομαζόμενα νῦν Μα-
δαρᾶς καὶ ἡ πρὸς ἀνατολὰς κειμένη Δίκητη (Λα-
σιθιώτικα βουνά), ἥτις εἶναι ἡ ὀλιγώτερον ὑψηλή. Ἐκ
δὲ τῶν ὀρέων τούτων πηγάζουσι, μοι εἶπον, πολλοὶ μι-
κροὶ ποταμοὶ, οἵτινες μεγάλως συντελοῦσιν εἰς τὴν φυ-
σικὴν γονιμότητα τοῦ ἐδάφους τῆς νήσου.

1) Αὐτόθεν ἵνα μὴ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτοῦ μέχρις Ὀλύμπου, οἱ Κο-
ρύβαντες ἱερεῖς τῆς Κυβέλης ἐχώρευον θορυβωδέστατον χορὸν ἀσπνίζοντες
τὰς φωνὰς τοῦ παιδός. Λέγουσι δὲ ὅτι ὁ σημερινὸς τῶν Κρητῶν χορὸς,
καθ' ὃν πλήττουσι τὸ ἔδαφος διὰ τῶν ποδῶν ἔχει τὴν ἀρχὴν του ἐκεῖθεν.

Βρέχεται δὲ ἡ νῆσος πρὸς Ν. μὲν καὶ Α. ὑπὸ τοῦ Λιβυκοῦ πελάγους πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Μεσ. θαλάσσης καὶ πρὸς Β. ὑπὸ τῶν ὑδάτων τοῦ Κρητικοῦ πελάγους.

Καὶ τὰ μὲν νότια παράλια ὄντα βραχῶδη, ὄρεινά καὶ ἄνευ λιμένος δὲν ἔχουσιν ἢ ὀλίγας καὶ μικρὰς πόλεις, ἐξ ὧν ἐπισημότεραί εἰσι τὰ Σφακιά (Βάμος) εἰς τὰς ΝΑ. ὑπωρείας τῶν Λευκῶν ὀρέων περίφημα διὰ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν κατοίκων αὐτῶν, καὶ ἡ Ἱεράπυτνα (Ἱεράπετρα σήμερον) κειμένη εἰς τὰς ΝΑ. ἐπίσης ὑπωρείας τῆς Δίκτης.

Ἐπὶ δὲ τῆς βορείου παραλίας ἀπαντῶνται κατὰ σειράν, ἂν πλέωμεν ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, αἱ πόλεις Ἡράκλειον (25,000 κατ.) πόλις ὡραία μὲ Γυμνάσιον καὶ πολλὰ ἄλλα σχολεῖα καὶ φρούριον ισχυρότατον, ἡ Πέθυμνα (10,000 κατ.) ὀχυρὰ καὶ ἥτις ἔχει πρὸς τὰ ΝΑ. αὐτῆς ἐπὶ τῶν κλιτύων τῆς Ἰδῆς τὴν μονὴν τοῦ Ἀρκαδίου, περίφημον διότι ἐν αὐτῇ πολιορκηθέντες οἱ Χριστιανοὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1866, καθ' ὧν ἐπολέμουν ὑπὲρ ἐλευθερίας, ἵνα μὴ παραδοῶσιν, ἀνετίναξαν ἑαυτοὺς καὶ πολλοὺς Τούρκους εἰς τὸν ἀέρα· καὶ τὰ Χανία τέλος (15,000 κατ.) ἥτις εἶναι πόλις ἐμπορικωτάτη εἰς ἔλαιον, σάπωνα, οἶνον, καὶ ὀπώρας καὶ εἰς τὴν ὁποίαν κατοικεῖ ὁ διοικητὴς τῆς νήσου καὶ δι' αὐτὸ λέγεται πρωτεύουσα. Τὸ πάλαι δὲ ὠνομάζετο Κυδωνία.

Οὕτω λοιπὸν εὕρισκόμεθα ἐνώπιον τῆς νήσου τοῦ Μήνιος, τοῦ δικαιοτάτου ἐκείνου καὶ σοφοῦ βασιλέως τῆς νήσου ταύτης, ὅπου τὰ δύο τρίτα τῶν κατοίκων (300,000) εἰσὶν Ἕλληνες, οἵτινες ἡμάτην τοσάκις ἔχυσαν τὸ αἷμα αὐτῶν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας καὶ οἵτινες τρέφουσι πάντοτε ἀκμαῖον τὸ μῖσος κατὰ τῶν τυράννων αὐτῶν καὶ τοι οὐδέποτε εἰς αὐτοὺς ἐντελῶς ὑπετάχθησαν. Ἡ νῆσος εἶναι εὐφορος καὶ πολλὰ τοῦ ἀπαντῶνται θέσεις γραφικώταται. Τὸ κλίμα εἶναι ὑγιεινὸν

καὶ εὐχραεῖς. Ἀποφέρει δ' ἡ νῆσος ἔλαιον καὶ ἐλαίαις ἐξαιρετοὺς, οἶνους εὐύσμους καὶ μελανας, καρποὺς εὐχύμους, κάστανά, λεμόνια, πορτοκάλια, τυρόν, βούτυρον, μαλλίον καὶ δέρματα.

Ι ΑΙ ΚΥΚΛΑΔΕΣ ΝΗΣΟΙ

Α'. ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

Κρητικὸν πέλαγος. — Αἱ νῆσοι Θήρα, Ἀνάφη, Σίκινος, Ἴος, Φολέγανδρος καὶ Ἀμοργός.

Ἐν τούτοις τὸ ἀτμόπλοιον προχωρεῖ παρακάμπτον τὸ Σαμῶνιον ἀκρωτήριο (Σίδηρον), ὅπερ εἶναι τὸ ΒΑ. τῆς νήσου Κρήτης καὶ φαίνεται ἀντιστιχοῦν πρὸς τὸ ΒΔ. ἀκρωτήριο αὐτῆς τὸ ὀνομαζόμενον Τρητὸν (Βουζα) καὶ ἀκολουθοῦν πάντοτε τὴν ἰδίαν διεύθυνσιν (ΒΔ.) εἰσέρχεται ἐν τῷ Κρητικῷ πελάγει ὀλιγώτερον τοῦ Λιβυκοῦ ἀνεμῶδει, ἐν ᾧ κατὰ πρῶτον ἀπαντῶμεν πολλὰ μικρὰ νησιά ἀκατοίκητα πρὸς δεξιάν.

Ἰδοὺ δ' ἡμεῖς τέλος μετὰ ταξείδιον 36 ὥρων φθάνομεν εἰς τὴν πρώτην τυχοῦσαν ἑλληνικὴν νῆσον τὴν Θήραν ὀνομασθεῖσαν οὕτω ἀπὸ τοῦ πρώτου οἰκητοῦ αὐτῆς τοῦ βασιλέως Θήρα.

Ἀμα ἀπέβημεν εἰς τὸν λιμένα αὐτῆς ἐχούσης σχῆμα ἡμισελήνου ἐστραμμένης πρὸς Δυσμᾶς, ἐξεπλάγημεν ἰδόντες τοὺς ἀποτόμους βράχους, οἵτινες ἐκρέμαντο ἄνωθεν τοῦ λιμένος καὶ τὰς οἰκίας τῆς πρωτευούσης (Φυρά) ὑπερκειμένας αὐτῶν. Ἠκολουθήσαμεν τὸν

φιλόξενον Κύριον, ὅστις ἰδὼν ἡμᾶς ξένους, παρεκάλεσε νὰ καταλύσωμεν εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἀνήλθομεν δι' ὁδοῦ ἐλικοειδοῦς καὶ λίαν ἀνηφορικῆς εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀγαθοῦ τούτου ἀνθρώπου. Ἀλλ' ἐκεῖ νέα ἔκπληξις μᾶς περιέμενεν.

Ἀπὸ τῶν παραθύρων διεκρίναμεν εἰς τριῶν ἢ τεσσάρων μιλίων ἀπόστασιν πέντε μικρὰ νησία κωνοειδῆ κατὰ τὴν κορυφὴν, ὧν τὸ ἐν παρῇγεν ἀπὸ τῶν ἐγκάτων αὐτοῦ καπνόν. Μοὶ εἶπον δ' ὅτι ταῦτα δέν ὑπῆρχον ἔκπαλαι ἀλλὰ κατὰ μικρὸν καὶ ἐν πρὸς ἐν ἀνεφύησαν ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ ὅτι τῆς παρουσίας αὐτῶν προηγῆθησαν σεισμοὶ καὶ μυκηθμοὶ ὑπόγειοι τρομεροί, ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον ἔβλεπον παράγον καπνὸν μόνον, ἄλλοτε ἐξήμει φλόγας καὶ λίθους ἢ λάβαν. πλησιάζων δ' ἐκεῖ ἤκουέ τις ὑπογείους κρότους καὶ ἤσθάνετο ὁσμὴν θειώδη. Τὸ δὲ ὕδωρ τῆς θαλάσσης ἐκεῖ πλησίον εἶναι θερμώτατον καὶ τεθολωμένον· καὶ ταῦτα πρὸς δυσμὰς τῆς νήσου καὶ κατὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ λιμένος.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐπεσκέφθημεν τὴν πρωτεύουσάν καὶ τινα ἐκ τῶν χωρίων τῆς νήσου. Παραδοξότητι μοὶ ἐφάνη ἡ προφορὰ τῶν κατοίκων τοσούτω μᾶλλον καθ' ὅσον εἰς κάθε χωρίον διέκρινέ τις καὶ ἰδίαν προφοράν· ὅπερ δ' ἐθαυμάσαμεν εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἦτο ἡ ἐξαιρετικὴ ποιότης τοῦ οἴνου εἰς ὅλα τὰ εἶδη ὅσα παράγει. Τὸ ὑφαστειῶδες ἔδαφος, ἐσκέφθημεν, συντελεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ποιότητα ταύτην τοῦ οἴνου. Εἶπον δ' ἡμῖν ὅτι εἶναι ὁ μόνος οἶνος τῆς Ἑλλάδος, ὅστις δύναται νὰ διατηρηθῇ εἰς τὸ ψύχος καὶ διὰ τοῦτο μεγάλα φορτία αὐτοῦ ταξειδεύουσιν εἰς τὴν Ῥωσίαν.

Πρὸς ἀνατολὰς τῆς νήσου, ὅπου αὕτη ταπεινοῦται πρὸς τὴν θάλασσαν μακρὰν διεκρίνομεν μικροτέραν

τινα νῆσον ἄλλην, κειμένην ἐν μέσῳ νησιδίων ἐσπαρμένων περίξ αὐτῆς. Ἠρωτήσαμεν καὶ εἶπον ἡμῖν ὅτι αὕτη λέγεται Ἀνάφη, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς εἰσι λίαν φιλόξενοι, ὡς καὶ ὅλοι τῶν νήσων τούτων· οἱ κάτοικοί εἰσι ναυτικοὶ ἢ ἀγγειοπλάσται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ κτίσται.

Ἡ νῆσος Θήρα παράγει κίσσηριν καὶ ἀμμοκονίαν (πορσελάναν) μὲν ὡς ὀρυκτόν, ὡς προῖόν δὲ τῆς γεωργίας μόνον οἶνον (ἀλλ' ἄφθονον), καὶ ὅσον τῆς νήσου οὐσης ξηρᾶς, δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ποικίλη καλλιέργεια.

Υδροεύονται δ' οἱ κάτοικοι ἀπὸ κιστερνῶν ἐντὸς τῶν ὁποίων φυλάττουσι τὸ τῆς βροχῆς ὕδωρ. Ἡ Θήρα ἔχει ναυτικὸν πολὺ, ταξειδεῖον τὴν Μεσόγειον θάλασσαν καὶ τὸν Εὐξείνιον πόντον.

Ἐξελθόντες τοῦ λιμένος τῆς Θήρας (Σαντορίνης) ἐστρέψαμεν τὴν πρῶραν πρὸς τὰ ΒΑ. κατευθυνόμενοι εἰς Ἀμοργὸν, εἶχομεν δὲ πρὸς τὰ ἀριστερὰ τρεῖς νήσους μικρὰς καὶ βραχύδεις· ἐρωτήσαντες τὸν πλοίαρχον ἐμάθομεν ὅτι αὗται ὠνομάζοντο Φολέγανδρος, Σίκινος καὶ Ἴος (Νιό) καὶ εἶναι μὲν ὅλοι ξηραὶ νήσοι, πλὴν κατωκημέναι ὁπωσοῦν καὶ ὅτι ἡ τελευταία τούτων (Ἴος) ἔχει ὠραιότατον λιμένα καὶ 2,113 κατ. ἔχει δὲ λέγουσιν ὅτι ἀπέθανεν ὁ Ὅμηρος.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν δασώδη καὶ εὐάερον νῆσον Ἀμοργὸν, ἣτις ἐπιμήκης οὖσα, εἶναι ἡ ἀνατολικωτέρα ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ὁραιότατος εἶναι ὁ λιμὴν εἰς τὸν ὁποῖον προσωρμίσθημεν. Ἐγοητεύθημεν δ' ἐκ τῶν ὠραίων τοποθεσιῶν, ἅς εἰς τινα τῆς νήσου μέρη ἀπηντήσαμεν.

Ὁ ἀήρ ἦτο βαλσαμώδης· ἀληθῶς ἔχουσι δίκαιον ὅσοι μεταβαίνουσιν ἐκεῖ χάριν τῆς ὑγείας των. Πληθος προβάτων καὶ αἰγῶν βόσκουσιν εἰς τὴν νῆσον ταύτην. Ὁ δὲ τυρὸς εἶναι ἐξάίρετος· Ἐπίσης ἡ νῆσος παράγει καὶ

μέταξαν καὶ δημητριακοὺς καρπούς· κατοικεῖται δ' ὑπὸ μόλις 2,338 κατ. Εἰς ταύτην ἐγεννήθη ὁ Σιμωνίδης ποιητῆς περίφημος.

Νάξος (Ἀξιά). — Πάρος. — Ἀντίπαρος, — Σίφρος, — Κίμωλος. — Μῆλος. — Μύκορος. — Δῆλος.

Ἐπρεπε νὰ διέλθωμεν μεταξὺ πολλῶν νήσων πλείοντες πρὸς τὸ ΒΔ. διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν νῆσον Νάξον ἢ μᾶλλον εἰς τὴν ὁμώνυμον πρωτεύουσαν αὐτῆς, ἣτις κεῖται πρὸς τὸ ΒΔ. τῆς νήσου. Ἡ Νάξος εἶναι ἔτι ὠραιότερα τῆς Ἀμοργοῦ καὶ συγχρόνως μεγίστη. Τῆς ὁμωνύμου πρωτεύουσας ὑπέρκειται ὅρος Ὀξιά καλούμενον, ὅπου ὀρύσσεται ἡ σμύρις, μάρμαρα, ἄργυρος, χρυσὸς καὶ σίδηρος (τὰ μέταλλα εἰς ἐλαχίστην ποσότητα),

Παράγει δ' ἡ νῆσος τ' αὐτὰ οἶα καὶ ἡ Ἀμοργὸς προϊόντα, εἰς ἃ προστίθενται τὰ λεμόνια, πορτοκάλια καὶ διάφοροι ἄλλαι ὀπῶραι, ἄλλ' ἐν μεγαλειτέρᾳ ἀφθονίᾳ, ὡς ἐπίσης καὶ οἶνον. Οἱ κάτοικοι τῆς Νάξου εἰσὶν ἄλλοι μὲν γεωργοὶ, ἄλλοι δὲ λιθοξόοι καὶ ἄλλοι ναυτικοί· ἔχουσι δὲ ἰδιάζουσιν προφορὰν καὶ οὔτοι.

Ἀπὸ τῆς Νάξου ἀναχωρήσαντες ἐπλεύσαμεν πρὸς Δ. καὶ προσηγγίσαμεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς νήσου Πάρου. Ἐγνώριζον ἐκλήμης τὴν νῆσον ταύτην διὰ τὰ ὠραῖα αὐτῆς μάρμαρα. εἰς τὰ ὅποια ἡ ἀρχαία γλυπτική τέχνη ἔδωκε ζωήν. Σιδηρόδρομος ἄγει ἀπὸ τῆς πρωτεύουσας εἰς τὰ λατομεῖα τοῦ ὄρους ἀπὸ τῶν ὁποίων μετακομίζονται τὰ μάρμαρα ἀκατέργαστα εἰς τὸν λιμένα, ὅπως ἐπιβιθασθῶσιν εἰς τὰ πλοῖα.

Ἐπεσκέφθημεν τὴν Ἐκατονταπυλιανὴν ἐκκλησίαν, ἀφιερωμένην εἰς τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας καὶ ἣτις εἶναι ἀξιοσημείωτος διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν αὐτῆς.

Ἐπεραιώθημεν δ' ἐκείθεν εἰς τὴν Ἀντίπαρον νή-
σον μικροτέραν τῆς Πάρου καὶ πλησιέστατα αὐτῆς κει-
μένην πρὸς τὰ ΝΔ. Ἀπὸ τῆς θαλάσσης μετὰ κόπου
ἀνελθόντες εἰσῆλθομεν ἐντὸς τοῦ περιφήμου αὐτῆς σπη-
λαίου πλήρους σταλακτιτῶν· μεθ' ὅλην τὴν ὑγρασίαν
καὶ τὸ σκότος, ἅπερ ἀμυδρὰν καθίστων τὴν λαμπράδα
ἡμῶν δὲν ἡδυνήθημεν ἢ νὰ ἐκβάλλωμεν κραυγὴν εὐχαρι-
στήσεως, κραυγὴν θαυμασμοῦ· ἐνομίζομεν ὅτι εὐρι-
σκόμεθα ἐντὸς πλουσιωτάτου ἀνγκτόρου, ὅπου τὸ μάρ-
μαρον στίλβει πανταχοῦ ἐν ἀφθονίᾳ.

Ἐπεστρέψαμεν εἰς τὴν Πάρον, ὅπου εἶδομεν τὸ ἀ-
τμόπλοιον ὑπὸ τὸν ἀτμὸν ἀναμένον. Εἰσῆλθομεν. Ὁ
πλοίαρχος προέτεινε νὰ στρέψωμεν τὴν πρῶραν πρὸς τὰ
ΝΔ. ἵνα ἐπισκεφθῶμεν κατὰ σειρὰν τὰς νήσους Σί-
φνον, Κίμωλον καὶ Μῆλον, ὧν ἡ μὲν Σίφνος
εἶναι ἄγονος καὶ διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦν-
ται ὡς ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν ἀγγειοπλαστικὴν· εἶναι δ' ἀ-
πλοῖκοι, ἀλλὰ φιλόπονοι ἄνθρωποι· ἡ δὲ Κίμωλος ἄγο-
νος καὶ αὕτη, ἀλλ' ἀξία λόγου διότι παράγει τὴν κιμω-
λίαν, ἥτις τοσοῦτον χρήσιμος εἶναι εἰς τὰ σχολεῖα· ἡ δὲ
Μῆλος εὐφορος, εὐλίμενος καὶ παράγει θεῖον καὶ μυλο-
πέτρας, ἔχει θερμὰ λουτρά καὶ ἀνεκαλύφθησαν αὐτόθι
πολλαὶ ἀρχαιοότητες· ἀλλ' ὁ πατήρ μου ἔχων ἀνάγκην
νὰ ἴδῃ ἐγκαίρως φίλον τινα εἰς Σύρον παρεκάλεσεν
αὐτὸν νὰ κινήσωμεν πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Ἰδοὺ δὲ τὸ ἀτμόπλοιον κινούμενον πρὸς τὰ ΒΔ. πρὸς
τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ὅπερ μακρόθεν μελανίζον εἰς τὴν θά-
λασσαν ἐδείκνυε τὴν θέσιν τῆς νήσου. Εἵχομεν δὲ πλη-
σιάσει περὶ τὰ 15 μίλια εἰς τὴν Σύρον, ὅτε μικρά τις
νήτος πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ ἀτμοπλοίου καὶ ἄλλη μεγα-
λειτέρα ὀπισθεν αὐτῆς, μοῦ ἐφείλκυσαν τὴν προσοχήν.

Ἡ πέραν ἦτο ἡ Μύκονος μοῖ εἶπον. Εἶναι δὲ ἡ νῆ-

σος ἄγονος καὶ τοι δὲν στερεῖται εὐχαρίστων τινων ἐξο-
χῶν, ἀλλ' ἔχει κατοίκους φιλοξένους ἐπιδιδόμενους εἰς
τὴν ναυτιλίαν καὶ διακρινόμενους διὰ τὸ ὑψηλὸν αὐτῶν
ἀνάστημα. Ὁ ναὸς ὁ ὑπάρχων ἐπ' αὐτῆς καὶ ὑπὸ τῶν
κατοίκων τῆς Τουρλιανῆς ἐπιλεγόμενος, εἶναι ἀξιο-
σημείωτος διὰ τὴν ἀρχαιότητά του, ὅτε ἦν ἀφιερωμέ-
νος τῇ Παλλάδι, ἐν δὲ τῷ Μουσεῖῳ τῷ ὑπάρχοντι ἐπὶ
τῆς νήσου ταύτης ἀπαντῶνται ὅλοι αἱ ἀρχαιότητες, αἱ
ἀνακαλυφθεῖσαι ἐν Δήλῳ. Ἡ δὲ ἔμπροσθεν εἶναι ἡ πε-
ρίφημος εἰς τὴν ἀρχαιότητα Δήλος, ἡ κοιτίς τοῦ Ἀ-
πόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τὸ ταμεῖον τῶν συμ-
μαχίδων πόλεων ἐπὶ Περικλέους, ἡ σήμερον ἔρημος
οὔσα καὶ ὡς λιμοκαρθατήριον χρησιμεύουσα.

Σύρος. — Ἐρμούπολις. — Μυριῶν καὶ Αἰγαῖον
πέλαγος. — Κέως. — Κύθρος, — Σέριφος.

«Ἰδοὺ ἡ Ἐρμούπολις» ἀνέκραξε μετὰ παρέλευσιν
μῆς περίπου ὥρας ναύτης τις, καὶ ὅλοι ἀνέστημεν
ἀπὸ τῶν καθισμάτων διὰ νὰ ἴδωμεν τὴν πρωτεῦου-
σαν τῆς Σύρου. Εἶναι ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς
δηλ. ἐν σχήματι ἡμικυκλίου καὶ ἐπὶ ὑψώματος, οὕτως
ὥστε ἅπασαι σχεδὸν αἱ (λευκόταται) οἰκίαι ἀρχόμεναι
ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ ὑπερκάμπτουσαι τὸν λόφον εἰ-
σὶν ὁραταὶ καὶ φυσικῶς σχεδὸν βλέπουσι τὴν θάλασσαν.
Ὅποση διαφορὰ ἐσκέφθην μεταξὺ ταύτης τῆς πόλεως
καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας, ὅπου οὐδὲ πόλιν διακρίνει τις
ἀπὸ τῆς θαλάσσης, οὔτε θάλασσαν ἀπὸ τῆς πόλεως.

Ἐξήλθομεν ἐπὶ τῆς προκυμαίας καὶ μετέβημεν εἰς
τὴν ἀγοράν. Ὅποια κίνησις ἐμπορικῇ, εἶπον δὲν σᾶς
φαίνεται παράδοξον, Πάτερ μου, διὰ πόλιν μικράν οἷα
εἶναι ἡ Ἐρμούπολις; διότι, ἀνένθυμῶμαι καλῶς ἀπὸ
τῆς Γεωγραφίας, ἡ πόλις αὕτη ἔχει 21,540 κατ. ὧν αἱ

μὲν 18,000 εἶναι χριστ., αἱ δὲ 3,000 δυτικοί. Ναί, μοι ἀπήντησεν ὁ Πατήρ μου, ἀλλὰ δὲν ἐνθυμεῖσαι ἐπίσης ἐκ τῆς Γεωγραφίας, ὅτι ἡ Σῦρος εἶναι τὸ κέντρον τῶν Κυκλάδων νήσων, ὅτι τὸ ἐμπόριον ὄλων τῶν ἄλλων καίτοι μικρὸν, συγκεντροῦται ἐν αὐτῇ καὶ ὅτι τὰ ἀτμόπλοια, ἅτινα πλέουσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ἢ ἀπὸ Ν. πρὸς Β. τὸ Αἰγαῖον καὶ Μυρτώον πέλαγος προσεγγίζουσιν εἰς αὐτὴν διὰ νὰ φορτώσωσιν ἢ ἐκφορτώσωσιπραγματείας δι' αὐτὴν τὴν νῆσον, ἢ διὰ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα καὶ διὰ νὰ λάβωσιν ἄνθρακας, τροφὰς καὶ ἄλλα χρειώδη;

Ἡ πόλις αὕτη, τέκνον μου, ἦτο πρὸ δεκαπενταετίας καὶ εἶναι ἴσως ἔτι ἡ ἐμπορικωτέρα καὶ βιομηχανικωτέρα τῆς Ἑλλάδος πόλις. Ἄν δ' ἡ βιομηχανία αὐτῆς σήμερον εἶναι δευτερεύουσα συμβαίνει διότι ὁ Πειραιεὺς ἐγγύτερος τῶν Ἀθηνῶν ὑπερβαίνει αὐτῆς κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν βιομηχανικῶν καταστημάτων καὶ τὴν ἐστέρησε πολλῶν ἐργατῶν, οἵτινες μετέβαινον ἐκεῖσε.

Ἐπειτα μὴ νομίσῃς ὅτι καὶ οἱ κάτοικοι συντελοῦσιν ὀλίγον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν πόλεώς τινος. Ἡ νῆσος εἶναι ἄγονος καὶ ἄνυδρος ἐν τούτοις βλέπεις ὅτι δὲν στερεῖται κήπων καὶ μικρῶν δενδροφυτειῶν. Ποῦ δ' ὀφείλεται τοῦτο, ἢ εἰς τὴν φιλοπονίαν τῶν Συρίων; Ἐπειτα ἂν οὗτοι δὲν ἦσαν ἐπιχειρηματικοὶ καὶ δραστήριοι, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία δὲν θὰ ἦτο εἰς χεῖρας αὐτῶν.

Ἡ ἐμπορικὴ λοιπὸν κίνησις καὶ ζώῃ τὴν ὁποίαν βλέπεις μὴ σε ἐκπλήττῃ ὀφείλεται εἰς τὴν θέσιν τῆς νήσου καὶ εἰς τὸ ἐμπορικὸν πνεῦμα τῶν κατοίκων. Σημείωσον δὲ ὅτι καὶ ἡ ἐπιμηξία μετὰ διαφόρων στοιχείων ἐξεπολίτισεν αὐτοὺς μᾶλλον τῶν ἄλλων νησιωτῶν, Ἐμείνομεν δύο ἡμέρας ἐν Ἑρμουπόλει, καθ' ἃς ἐπεσχέ-

φθημεν τὰ σχολεῖα. τὴν βιβλιοθήκην (5,000 τόμους) τοῦ Γυμνασίου, τὸ Νοσοκομεῖον καὶ πολλὰ ἐργαστάσια ἐν οἷς κατεσκευάζοντο καθέδραι, νήματα, δέρματα, πινάκια κλπ. καὶ τὴν πηγὴν (ἐκτὸς τῆς πόλεως, ἐξ ἧς ὑδρεύονται οἱ κάτοικοι).

Τὴν ἐπομένην μάλιστα τῶν ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ πρὸς Ν. τῆς πόλεως βουνοῦ κατωπτεύσαμεν τὴν περίξ θάλασσαν. Φίλος τις τοῦ πατρός μου. ὅστις μᾶς ὠδήγησεν εἰς ταύτην τὴν ἐκδρομὴν ἔσχεν ἐπίσης τὴν καλοσύνην νὰ μᾶς ἐξηγῇ τὸ ὠραῖον πανόραμα, ὅπερ ἀνεπτύσσεται ἐνώπιον ἡμῶν. Πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς Σύρου ἐκτείνονται δύο ἐπιμήκεις νῆσοι ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης ἀπὸ τῶν ΒΔ. πρὸς τὰ ΝΑ. καὶ ἡ μὲν πρώτη αὐτῶν ὀνομάζεται Ἄνδρος ἢ δὲ δευτέρα Τήνος.

Ἡ Ἄνδρος εἶναι νῆσος ὠραία καὶ εὐθαλὴς καὶ ἀρδεύεται ὑπὸ πολλῶν πηγῶν. Ὁ ἀήρ αὐτῆς ἀρωματίζεται ὑπὸ τῶν φυτειῶν λεμονεῶν καὶ πορτοκαλεῶν, αἱτινες ἐπιτυγχάνουσιν ἐνταῦθα, ἔνεκα τοῦ εὐκραοῦς κλίματος τῆς νήσου· ἀν προσθέσῃ δὲ τις εἰς ταῦτα καὶ τὴν φιλοξενίαν καὶ ἀπλότητα τῶν κατοίκων αὐτῆς, θὰ δυνηθῇ νὰ ὀνομάσῃ τὴν Ἄνδρον Ἐδέμ τῶν Κυκλάδων. Ἐχει δὲ ὁμώνυμον πρωτεύουσαν μὲ 9,777 κατ. ἐκτισμένην πρὸς Α. τῆς νήσου.

Μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς πρὸς τὰ ΝΑ. αὐτῆς κειμένης νήσου Τήνου ὑπάρχει πορθμὸς λίαν ταραχώδης καὶ τρικυμιώδης, ὡς θέλων νὰ χωρήσῃ τὰς δύο ταύτας Ἑλληνίδας ἀδελφὰς ὀλίγον διαφόρους ἀπ' ἀλλήλων, ἔνεκα τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν κατοίκων.

Εἶναι ὀφθαλμὸν ὅτι ἡ Τήνος ἄνυδρος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ πετρώδης καίτοι δὲν στερεῖται πεδιάδων τινῶν καὶ κήπων εὐθαλῶν καὶ θέσεών τινων ἀληθῶς μαγευτικῶν, οἱ δὲ κάτοικοι λέγονται οὐχὶ φιλόξενοι οὔτε φιλόπονοι,

πρᾶγμα ὅλως ἀντίθετον τῶν γειτόνων αὐτῶν Ἀνδρίων. Ἐντὸς τῆς πρωτεύουσας Τήνου (4,298 κατ.) ὑπάρχει ὠραῖος ναὸς καὶ μεγαλοπρεπῆς, ὅπου τελεῖται πανηγυρις δις τοῦ ἔτους καὶ ὅπου συρρέει πλῆθος πολὺ ἀπὸ διαφόρων τῆς Ἑλλάδος μερῶν.

Ἐξάγουσι δ' ἡ μὲν Ἀνδρος λεμόνια, πορτοκάλια, δημητριακοὺς καρπούς, μέταξαν, οἶνον καὶ ὀπώρας, ἡ δὲ Τήνος δημητριακοὺς καρπούς.

Ἀναχωρήσαμεν διὰ τὸν Πειραιᾶ, ὅπως ἐκεῖθεν μεταβῶμεν εἰς Ἀθήνας, τὴν πρωτεύουσάν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Ἐπλέομεν πρὸς Δ. μεταξὺ Μυρτώου καὶ Αἰγαίου πελάγους, ὧν τὸ μὲν πρῶτον πρὸς Ν. ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ τοῦ Μυρτίλου, ὅστις ἐπνίγη ἐν αὐτῷ τιμωρηθεὶς ὑπὸ τοῦ Πέλοπος· τὸ δὲ δεύτερον πρὸς Β, ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ καταποντισθέντος ἐκουσίως, Αἰγαίως, βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν.

Τεσσαράκοντα περίπου μίλια μακρὰν τῆς Σύρου διήλθομεν μεταξὺ τῶν νήσων Κέως (Τζιᾶς) καὶ Κύθνου (Θερμιῶν), ὧν ἡ μὲν Κύθνος εἶναι ὀνομαστή ἔνεκα τῶν θειούχων λουτρῶν αὐτῆς, ἅτινα πολλοὶ ἐπισκέπτονται κατ' ἔτος ὡς ἱαματικά, ἡ δὲ Κέως διὰ τὸν Σιμωνίδην καὶ Βακχिलίδην (ποιητὰς), οὓς ἐγέννησεν.

Πρὸς Ν. αὐτῶν κεῖται ἡ Σέριφος νῆσος πετρώδης καὶ ἄνυδρος ἴση δὲ πρὸς τὰς ἄλλας δύο. Ἐξηκολουθήσαμεν ἐπὶ ὀλίγα ἔτι μίλια διευθυνόμενοι πρὸς Δ. ὅταν δ' ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἀνεμῶδες ἀκρωτήριον Σοῦνιον (Καβο-κολόνες) ἐστρέψαμεν πρὸς τὰ ΒΔ. κατευθυνόμενοι εἰς Πειραιᾶ.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ. Ἐγκαταλείποντες τὰς νήσους ταύτας, τὰς ὀνομαζομένας Κυκλάδας, διότι ὡς ἐν κύκλῳ περὶ τὴν Ἀἴλον εὐρίσκονται παρατεταγμέναι, δὲν εἶναι ἄτοπον, πιστεύομεν, νὰ εἴπωμεν γενικὰ τινὰ περὶ αὐτῶν. Αἱ νῆσοι αὗται ἀποτελοῦσιν ἓνα Νομὸν ὀνομαζόμενον, Νομός

τῶν Κυκλάδων, ὅστις κατοικεῖται ὑπὸ 132,020 ψυχῶν. Καθέδρα δὲ τοῦ Νομάρχου εἶναι ἡ Ἑρμούπολις. Διαίρεται δὲ εἰς 7 ἑπαρχίας, αἵτινες εἰσὶν οἱ ἑξῆς: 1) τῆς Σύρου (31,412 κατ.) ὅπου ἀνήκει ἡ νῆσος Σύρος καὶ Μύκονος, με πρωτεύουσαν τὴν Ἑρμούπολιν. 2) τῆς Ἄνδρου (22,562 κατ.) με πρωτ. τὴν Ἄνδρον. 3) τῆς Τήνου (22,265 κατ.) με πρωτ. τὴν Τήνον. 4) τῆς Νάξου (22,277 κατ.) ἐνταῦθα δ' ἀνήκει ἡ νῆσος Νάξος, Πάρος καὶ Ἀντίπαρος με πρωτ. τὴν Νάξον. 5) τῆς Θήρας (20,055 κατ.) περιλαμβάνουσιν τὰς νήσους Θήραν. Ἀμοργόν, Ἴον καὶ Ἀνάφην με πρωτ. τὰ Φυρά, 6) τῆς Μήλου (12,971 κατ.) περιλαμβάνουσιν τὰς νήσους Μήλον, Σίφνον. Κίμωλον, Φολέγανδρον καὶ Σίκινον καὶ ἔχουσιν πρωτ. τὴν Μήλον καὶ 7) τῆς Κέως (10,177 κατ.) εἰς ἣν ἀνήκουσιν αἱ νῆσοι Κέα, Κύθνος καὶ Σέριφος με πρωτ. τὴν Κέα.

Καί τοι δὲ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ νομοῦ εἶναι μικρά, ἐν τούτοις ἐπειδὴ αἱ νῆσοι εἶναι ἐσπαρμέναι, ἀπαιτοῦνται 36 ὄλαι ὥραι ἵνα περιπλεύσῃ τις αὐτὸν δι' ἀτμοπλοίου. Ἡ γλῶσσα ἡ ὁμιλουμένη καθ' ὅλας τὰς νήσους εἶναι βεβαίως ἡ ἑλληνική. καί τοι διάφοροι ὑπάρχουσι προφοραὶ εἰς ἐκάστην αὐτῶν. ἐν τούτοις ἐπειδὴ εἰς τὰς πλείστας αὐτῶν κατοικοῦσιν ἀρκετοὶ δυτικοὶ ἀκούει τις πολλαχού καὶ τὴν γαλλικὴν. Φυσικῶς δ' ἐπομένως θρησκείαν ἔχουσιν ἅπαντες τὴν Χριστιανικὴν Ὁρθόδοξον. Εἶναι δ' ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ ἄνθρωποι τῶν νήσων τούτων ἀπλοῖκοι καὶ φιλόξενοι καὶ χρηστοί· τὰ ἥθη σχετικῶς δὲ πρὸς τοὺς ἐν τοῖς μεσογείοις χωρίοις κατοικοῦντας Ἕλληνας μᾶλλον ἀνεπτυγμένοι. Τὸ κλίμα αὐτῶν τῶν νήσων εἶναι εὐκρεές, τὰ δὲ προϊόντα ποικίλα, ἀλλ' εἰς μικρὰν ποσότητα ἀποδιδόμενα, καθ' ὅσον ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ἔδαφος εἶναι πετρώδες, οἱ δὲ κάτοικοι εἶναι μᾶλλον ἐπιδεδωμένοι εἰς τὴν ναυτιλίαν διὰ τοῦτο.

II ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ

Β'. ΝΟΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

*Σαρωνικὸς κόλπος. — Αἶγινα. — Ἀργίστριον,
— Σαλαμίς. — Πειραιεύς. — Ἀθῆναι.*

Ἐπλέομεν πάντοτε πρὸς τὰ ΒΔ. ἐντὸς τῆς θαλάσσης περιοριζομένης ἀπὸ τριῶν μερῶν ὑπὸ ξηρᾶς καὶ ἥτις δονομάζεται Σαρωνικὸς κόλπος. Ἀριστερὰ εἶχομεν

τὴν Πελοπόννησον, δεξιὰ δὲ τὴν λεγομένην Στερεάν Ἑλλάδα.

Προσηγγίζομεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, ὅτε διεκρίνομεν πρὸς τ' ἀριστερὰ τοῦ ἀτμοπλοίου λίαν εὐκρινῶς νήσόν τινα μεγάλην, ἴσῃν σχεδὸν πρὸς τὴν Τῆνον περὶ ἧς μοι εἶπον ὅτι ὀνομάζεται Αἰγίνα, περίφημος διὰ τὴν ναυτικὴν αὐτῆς ἰσχύϊν τὸ πάλαι, νῦν δὲ διὰ τὰ ἐρείπια τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Παράγει δ' ἡ νῆσος αὕτη σήμερον οἶνον ἐκλεκτὸν καὶ ὀπώρας.

Τὴν δὲ διὰ τὸν οἶνον χρήσιμον ῥητίνην προμηθεύονται ἀπὸ τῆς ὀπισθεν αὐτῆς κειμένης μικρᾶς νήσου, πλήρους πευκῶν καὶ καλουμένης Ἀγκιστρίου.

Ὁ πλοῦς, μοι εἶπον, ἀπὸ Αἰγίνης μέχρι Πειραιῶς μόλις 20 μιλίων ὦν, τελεῖται διὰ μικρῶν ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ πλοιαρίων· ἐν τούτοις εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος, καθ' ὅσον καὶ ἄνεμοι συχνοὶ καὶ σφοδροὶ πνέουσιν ἐνταῦθα καὶ ῥεύματα ἰσχυρὰ ὑπάρχουσιν.

Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ ἄλλη νῆσος ἐπὶ τῆς πρώρας τοῦ ἀτμοπλοίου. Ποία εἶναι αὕτη; Ἡ Σαλαμῖς. Ἡ Σαλαμῖς τὰ στενὰ τῆς ὁποίας ἔκαμαν τὸν ἀλαζόνα Εἰρῆνην φρίσσοντα ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, ἐν ᾧ γαῦρος πρὸ ὀλίγου διέτασσε τὴν ὑποδούλωσιν ὅλης τῆς Ἑλλάδος (480 π. Χ.).

Ἀληθῶς διακρίνω καὶ τὴν μικρὰν ταύτην νῆσον ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθίου στομίου τοῦ σχηματιζομένου ἀπὸ τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῆς ξηρᾶς· εἶμαι βέβαιος ὅτι εἶναι ἡ Ψυττάλεια, ὅπου ὁ Ἀριστείδης ἔσωζε κατὰ τὴν μάχην τοὺς καταφεύγοντας Ἕλληνας καταποντίζων τοὺς τολμῶντας νὰ πατήσωσι τὸν πόδα Πέρσας. Ἐπὶ ταύτης σήμερον ὑφούται φάρος ὑψηλός, χρήσιμος διὰ τὰ καταπλέοντα εἰς Πειραιᾶ πλοῖα.

Ἡ Σαλαμῖς ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ Κού-

λουρη (4,569 κατ.). Ἀσχολοῦνται δ' οἱ κάτοικοι αὐ-
τῆς εἰς τὴν ἀλιεῖαν, ὑλοτομίαν καὶ ἀνθρακοποιάν. Ἐν-
ταῦθα ἄρχεται τις βλέπω καὶ τὴν ἐλληνικὴν ἐνδυμασίαν,
ἣτις ἐπικρατεῖ καθ' ὅλα τὰ χωρία τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ
ταύτης μετηνέχθη τελευταῖον καὶ ὁ ναύσταθμος. Δὶν
εἴχομεν εἰσέτι φθάσει εἰς τὴν νῆσον ταύτην καὶ εὐρι-
σκόμεθα ἐνώπιον τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς εὐρυ-
χώρου καὶ βαθέως, εἰς ὃν εἰσέρχεται τις διὰ δύο στομιῶν.
Στρέψαντες τὴν πρῶραν πρὸς ἀνατολὰς εἰσῆλθομεν.
Ἡ καρδιά μου ἔπαλλεν ἰσχυρῶς, ὅτε πανταχοῦ καὶ
μάλιστα ἐπὶ τῶν πολεμικῶν πλοίων, ἅτινα ὠρμουν ἐ-
κεῖσε εἶδον κυματίζουσαν τὴν ἐλληνικὴν σημαίαν, τοὺς
δὲ ταχυκινήτους ναύτας μετὰ χάριτος τελοῦντας τὰ γυ-
μνάσια αὐτῶν, Ἀρά γε δὲν θὰ ἔλθῃ ἡμέρα ἐσκέφθην
νὰ ἶδω τὴν σημαίαν ταύτην ἐν μέσῳ τῶν καπνῶν τῆς
μάχης; Τόσοι Ἕλληνες εἰσέτι στενάζουσιν ὑπὸ τὸν
ζυγόν. ὦ! ὅπόσον θὰ ἤμην εὐτυχὴς ἐὰν πρῶτος εἰς
τοιαύτην μάχην ἐπιπτον νεκρός! Ὅπόσον ὠραῖον εἶναι
νὰ ἀποθνήσκῃ τις εἰς τὴν μάχην! Ἐν ᾧ ἡ ψυχὴ του ἀπ-
έρχεται εἰς τὸν οὐρανὸν θ' ἀκούσῃ τὸ πυροβόλον, ὅπερ
θὰ τὴν κατευωδόσῃ καὶ τὴν σάλπιγγα, ἣτις θ' ἀνυψοῖ
αὐτὴν εἰς τοὺς ἀέρας ἐν ᾧ τ' ἀγωνιῶντα ὑπὸ τοῦ θανά-
του χεῖλη θὰ σκέπη ὁ καπνὸς καὶ τὴν κραυγὴν τῆς δού-
νης οἱ κρότοι. Ὁ ἀποθνήσκων εἰς τὴν μάχην ἀποθνή-
σκει ὠραῖος καὶ μεγαλοπρεπὴς καὶ ζῇ ἀθάνατος! Ἀλλ'
ὅμως τὰ σκάφη ἴστανται ἀκίνητα, ἴσως δὲν εἶναι ἀκόμη
καιρός· ἀλλὰ τότε, Θεέ μου, πότε θὰ ἔλθῃ;

Ἐξήλθομεν εἰς τὴν ξηράν. Ὠραία προκυμαία διήκει
καθ' τὴν παραλίαν. Ἡ πόλις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ λό-
φου, ὥστε τινὲς τῶν οἰκιῶν εἰσιν ἀνατολικάι, ἀλλ' αἱ
πλεῖσται, ὅσαι εἰσὶν ἐκτισμέναι πρὸς τὸν λιμένα, εἰσὶν δυ-
τικάι. Αἱ ὁδοὶ εἰσιν εὐρύχωροι καὶ ἡ πλατεῖα τῆς Τερ-

ψιθέας, ἡ καλλίστη, προστιθεμένη εἰς δύο ἄλλας ἐπίσης ἐκτεταμένας πλατείας παρὰ τὴν προκυμαίαν καὶ ἓνα κῆπον, καθιστᾷ τὴν ἑκτασιν τῆς πόλεως μεγάλην ἐν σχέσει πρὸς τοὺς κατοίκους (21,618) αὐτῆς. Δενδροστοιχεῖται ὑπάρχουσιν ἄρκεται καὶ ὁ ἀήρ τῆς θαλάσσης καθιστᾷ τὸ κλίμα ὑγιεινότατον.

Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Πειραιῶς, ὁπισθεν τοῦ λόφου διανοίγεται ὁ κόλπος τῆς Μοῦνυχίας, ἥτις τὸ πάλαι ἐχρησίμευεν ὡς ἐπίνειον τῶν Ἀθηνῶν (μετὰ τοῦ Φαλήρου καὶ τοῦ Πειραιῶς), σήμερον δ' ἡ ἀκτὴ αὐτῆς εἶναι ὁ κοινὸς περίπατος τῶν Πειραιέων.

Ὁ Πειραιεὺς ἔχομεν εἰπεῖ καὶ ἀλλαχοῦ, χρησιμεύει ὡς ἐπίνειον τῶν Ἀθηνῶν· ἔχει δὲ μέγα Τελωνεῖον κάλλιστα διοργανωμένον καὶ ἐμπορικὴν κίνησιν οὐ σμικράν.

Ἀφ' οὗ ἐπεσκέφθημεν πολλὰ τῶν βιομηχανικῶν καταστημάτων τῆς πόλεως τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἐν οἷς κατασκευάζονται νήματα, ἄλευρον, καθέδραι, πανικὰ, πινάκια, καθρέπται κτλ. μετέβημεν εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ὀχυρωμάτων, ἅτινα ἀπαντῶνται πρὸς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος καὶ ἀλλαχοῦ, κατὰ δὲ τὴν γνώμην εἰδημόνων εἰσὶν ἀξιολογώτατα.

Ὑπῆρχον καὶ τόσα ἄλλα ἀξιοθέατα πρὸς ἐπίσκεψιν, ὡς ἡ σχολὴ τῶν Εὐελπίδων, ἡ ναυτικὴ σχολή. τὸ καινουργὲς θέατρον, τὰ σχολεῖα, τὸ μουσεῖον (ἐν τῷ Γυμνασίῳ), τὸ δημαρχεῖον κλπ. ἐν τούτοις σπεύδοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν πρωτεύουσιν, εἰσῆλθομεν ἐντὸς σιδηροδρομικῆς ἀμάξης, μεταβάντες εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου (Ἀθηνῶν—Φαλήρου—Πειραιῶς).

Δύο σταθμοὺς εἶχομεν νὰ κάμωμεν, ἓνα εἰς τὸ Φάληρον καὶ ἓνα εἰς Ἀθήνας, ὅπου καὶ εἶναι τὸ τέλος τοῦ σιδηροδρόμου τούτου. Εἰς πέντε λεπτὰ ἐφθάσαμεν εἰς Φάληρον τοῦ ὁποίου διακρίνουσι δύο μέρη, τὸ

νέον (ἐδὼ ἐφθάσαμεν) καὶ τὸ παλαιόν. Ἐνταῦθα δὲν εἶναι πλεόν τὸ μέρος ἀκατοίκητον, οὐδὲ νοσῶδες, ὅπως ἐνόμιζον αὐτὸ πρὸ 10 περίπου ἑτῶν, εἶναι χάριεν παράλιον χωρίον με ὠραίας οἰκίας, ξενοδοχεῖα, θέατρον, λουτρὰ καὶ περιπάτους, οἷτινες τὸ θέρος συχνάζονται ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς. Ἐδὼ δὲ παρὰ τὸ Φάληρον 500 περίπου βήματα μακρὰν τῆς παραλίας εὐρίσκεται τὸ μνημεῖον τοῦ Γ. Καραϊσκάκη, ὅστις ἐφονεύθη αὐτόθι τῷ 1827 μ. Χ. ἐν ᾧ ἔφιππος ἐφώρμα κατὰ τῶν Τούρκων· ὀλίγον δ' ἄνωτέρω αὐτοῦ ἔχνη τῶν ἀρχαίων τειχῶν, δι' ὧν συνεδέοντο αἱ Ἀθῆναι μετὸν Πειραιᾶ καὶ Φάληρον.

Δέκα λεπτὰ ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως ἡμῶν ἀπὸ τοῦ Φαλήρου ἐθέτομεν τὸν πόδα ἐν Ἀθήναις. Ἡ χαρὰ μου ἦτο ἀνέκφραστος διότι ἔβλεπον τέλος πάντων τὴν πόλιν, δ' ἣν τόσα εἶχον ἀκούσει καὶ ἀναγνώσει. Αἱ Ἀθῆναι κτισθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Κέκροπος, ἐπροστατεύοντο ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς θεᾶς τῆς σοφίας, συνωκίσθησαν ὑπὸ τοῦ Θησέως καὶ ἤκμασαν καὶ ἐμεγαλύνθησαν διὰ τῶν νόμων τοῦ Σόλωνος. Ἐπὶ Πεισιστράτου ἤρξαντο ἀνεγειρόμενα πολλὰ λαμπρὰ μνημεῖα· ἐπὶ δὲ Περικλέους αἱ Ἀθῆναι εἶχον φθάσει εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης των.

Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, εἰς τοὺς πρόποδας τῆς ὁποίας ἦτο ἐκτισμένη ἡ πόλις, ἦσαν ἀξιοθέατα τὰ Προπύλαια διὰ στηλῶν κεκοσμημένα καὶ ἀγαλμάτων, πύλαι τεχνικώτατα ἐξεργασμένα, ὅπισθεν δ' αὐτῶν ἦτο τὸ ἐκ χαλκοῦ ἀγαλμα τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς, τοσοῦτον ὑψηλόν, ὥστε τὸ δόρυ αὐτοῦ ἐραίνετο ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, ἀπὸ τοῦ Σουνίου ἀκρωτηρίου. Μετὰ τοῦτο εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀκροπόλεως ὑφύετο τὸ ἀριστούργημα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ γλυπτικῆς τέχνης, ὁ Παρθενών, ναὸς τῆς

Παλλάδος, ἐντὸς δ' αὐτοῦ τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, ἀμίμητον ἔργον τέχνης τοῦ Φειδίου. Εἰς δὲ τ' ἀριστερὰ (πρὸς Β.) τοῦ Παρθενῶνος τὸ Ἐρεχθεῖον, ναὸς ἀφιερωμένος τῷ Ἐρεχθεῖ Ποσειδῶνι. Καὶ τὰ ταμεῖα τέλος πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ Παρθενῶνος, ὅπου ἐφυλάσσοντο ἀτίμητοι θησαυροί, ἀναθήματα διαφόρων πόλεων, λαῶν καὶ ἡγεμόνων.

Ἐκτὸς τῆς Ἀκροπόλεως πρὸς δυσμὰς μὲν εὐρίσκετο τὸ Θησεῖον καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος, πρὸς Ν. τὸ θέατρον Διονύσου (καὶ τοῦ Ἡρώδου ἀργότερον) πρὸς Α. ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ τὰ προπύλαια αὐτοῦ καὶ πρὸς Β. τέλος καὶ ΒΔ. τῆς Ἀκροπόλεως ὁ ναὸς τοῦ Αἰόλου, ἡ Ἀγορὰ, ὁ Κεραμεικὸς κλπ.

Μακρὰν δ' αὐτῆς ἦσαν ἐκτισμένα πρὸς Β. ἡ Ἀκαδήμεια, πρὸς ΒΑ. τὸ Λύκειον, πρὸς Α. τὸ στάδιον, οἱ περίπατοι κλπ. Αἱ δὲ ὁδοὶ αὐτῆς ἦσαν ἅπασαι κεκοσμημέναι δι' Ἑρμῶν.

Ἀλλ' ἡ λαμπρὰ ἐκείνη ἐποχὴ δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, ὥς γνωρίζομεν· οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ ὁ ζυγὸς τῶν Τούρκων κατέχωσεν ἢ κατέσκαψεν ἢ ἐγκατέλιπεν εἰς ἀρπαγὴν τὸν πλοῦτον τοῦτον τῆς τέχνης. Σήμερον δ' ἐκ τῶν λαμπρῶν ἐκείνων οἰκοδομημάτων ἐρείπιά τινα σώζονται, ἵνα μαρτυρήσωσιν ἴσως εἰς ἡμᾶς ὅποιαν φρίκην δεὸν νὰ αἰσθανώμεθα κατὰ τῆς μισαρᾶς ταύτης γενεᾶς.

Ἀφ' οὗ τὰς πρώτας ἡμέρας κατηναλώσαμεν πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῶν περὶ ἄρχαιοτήτων, αἵτινες ἀνεσκάφησαν ἤδη, ἡσυχολήθημεν εἰς τὴν ἐπίσκεψιν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν (τῆς σήμερον). Αὕτη εἶναι ἐκτισμένη πρὸς Β. τῆς Ἀκροπόλεως μεταξὺ δύο ποταμῶν τοῦ Ἰλισσοῦ καὶ τοῦ Κηφισσοῦ ἐντὸς τῆς πε-

διάδος τῆς Ἀττικῆς καὶ δεσπόζεται ὑπὸ τοῦ πρὸς Α. Λυκαβητοῦ, βουνοῦ κωνοειδοῦς καὶ ἰσχυρῶς ὀρθίου. Ἐχει οἰκίας ωραίας καὶ ὁδοὺς εὐρυχώρους καὶ κανονικὰς καθ' ὅσον εἶναι νεόκτιστος πόλις, πρὸ 50 ἐτῶν μόλις δεκάδας τινὰς οἰκιῶν ἀριθμοῦσα, διὰ δενδροστοιχειῶν κεκοσμημένη, πλατείας δὲ καὶ περιπάτους ἀξιολόγους.

Γὰ ἀνάκτορα ὅπου κατοικεῖ ὁ Βασιλεὺς, δὲν εἶναι μὲν πλουσιώτατα κατὰ τὴν διακόσμησιν, οὐδὲ ἐκτεταμμένα, εἶναι ὅμως ὑπὸ ἀρχιτεκτονικὴν ἔποψιν λαμπρὰ καὶ τὸ μάρμαρον στίλβει πανταχοῦ ἐντὸς αὐτῶν. Ἡ Βουλὴ καὶ τὰ διάφορα Ὑπουργεῖα καὶ Δικαστήρια εἰσὶν ἀξιοθέατα. Ἡ Ἀκαδήμεια ἀπὸ βάσεων μέχρι κορυφῆς ἐκτισμένη ἐκ μαρμάρου εἶναι ἔργον ἀξιοθαύμαστον καὶ θὰ χρησιμεύσῃ ὡς τὸ ἀνώτατον τοῦ ἔθνους Σχολεῖον, τοῦ ὁποίου τὰς ἀποφάσεις θὰ ἐκτελῶσιν ἅπαντες οἱ ἐπιστήμονες, καθ' ὅσον ἐδῶ θὰ συνεδριάζωσιν οἱ σοφώτεροι ἄνδρες ἐξ ὅλων τῶν ἐπιστημῶν. Παραπλεύρως αὐτῆς εὐρίσκεται τὸ Πανεπιστήμιον, τὸ σχολεῖον δηλαδὴ ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ φοιτήσῃ τις ἔπειτα ἀπὸ τὸ Γυμνάσιον ἐπὶ 4 ἔτη διὰ νὰ γείνη ἐπιστήμων.

Πρὸς Β. τοῦ Πανεπιστημίου καὶ εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως εἶναι τὸ Πολυτεχνεῖον, ἧτοι σχολεῖον ὅπου σπουδάζονται αἱ ωραῖαι τέχναι, οἷα ἡ Γλυπτικὴ καὶ Ζωγραφικὴ, ἔτι δὲ ἡ Ἀρχιτεκτονικὴ κλπ. καὶ ὅπερ ἀνηγέρθη τῇ συνδρομῇ τοῦ παρ' ἡμῖν ὁμογενοῦς Γ. Ἀβέρωφ. Ἐκτὸς δὲ τῶν προτίστων τούτων δημ. οἰκοδομημάτων ὑπάρχουσιν ἐν Ἀθήναις καὶ ἄλλα, οἷον ὀρφανοτροφεῖα, ἐκθετοκομεῖα, νοσοκομεῖα, γηροκομεῖα κλπ., ἅτινα καθιστῶσι τὰς Ἀθήνας τὴν πρωτίστην τῆς Ἑλλάδος πόλιν. Ἀλλ' ἐν τούτοις τὴν περιέργειαν τοῦ ἐπισκεπτομένου καὶ τὰ θαλάσσια λουτρά (μεγάλαι δεξα-

μεναι, ἐν αἷς φερόμενον διὰ μηχανῆς τὸ θαλάσσιον ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Φαλήρου χέεται), οἱ κῆποι, τὰ θέατρα καὶ αἱ ἐξοχαί.

Περίχωρα Ἀθηνῶν. — Ἀττική. — Ὀρη, ποταμοί, πόλεις καὶ χωρία αὐτῆς, γλῶσσα. — Μεταλλεῖα.

Ἐμείναμεν ἐβδομάδα ὄλην πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἀξιοθεάτων τῆς πόλεως. Μετὰ τοῦτο ἀπεφάσισεν ὁ πατήρ μου νὰ ἐπισκεφθῶμεν καὶ τὰ σπουδαιότερα μέρη τῶν πέριξ τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ πέριξ πεδιάς εἶναι κατάφυτος ἀμπέλων καὶ ἐλαιῶν, ὀνομαζομένη κυρίως πεδιάς τῆς Ἀττικῆς. Περικλείεται δ' ὑπὸ ὀρέων πανταχόθεν καὶ μόνον πρὸς Ν. ἐκτείνεται μέχρι τῆς θαλάσσης.

Ἐχει πρὸς Α. τὸν Ὑμηττὸν (ὅπου παράγεται μέλι εὐωδέστατον καὶ βόσκεισι ποίμνια αἰγῶν), ὅλως γυμνὸν δένδρων· πρὸς τὰ ΒΑ. τὴν Πεντέλην ἐπίσημον διὰ τὰ μάρμαρά της καὶ τὰς πλουσίας βοσκὰς (ἐφ' ἧς ὑπάρχει μονή τις, ὅπου τελεῖται κατ' ἔτος λαμπρὰ πανήγυρις)· πρὸς τὰ ΒΔ. τὸν Πάρνηθα καὶ πρὸς Δ. τὸν Αἰγάλεων, ἀπολήγοντα εἰς τὰ Κέρατα (ὅπου ὁ Ξέρξης καθήμενος ἐπὶ θρόνου ἑβλεπε τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν). Ἐπεσκέφθημεν κατὰ πρῶτον τὰς ἐξοχὰς τῶν Ἀθηνῶν, οἷαι εἶναι ἡ Κολοκυθοῦ πρὸς τὰ ΒΔ., τὰ Πατήσια πρὸς Β., ἡ Κηφισσία καὶ τὸ Ἀμαρουσίον ΒΑ., οἱ Ἀμπελόκηποι πρὸς Α., ἅπαντα ὠραῖαι θεριναὶ διαμοναί· μέχρι μάλιστα τῆς Κηφισσίας μεταβαίνει τις διὰ σιδηροδρόμου· καὶ τέλος ἡ Δεκέλεια (Τατόι), ἑπαυλις τοῦ Βασιλέως καὶ μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἡ ἑδρα τῶν Σπαρτιατῶν.

Δευτέρα ἐκδρομὴ ἡμῶν ἦτο μέχρι τοῦ Μενιδίου, κειμένου εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Πάρνηθος καὶ οὗ οἱ κάτοιι

κοι άπλοϊκώτατοι όμιλοῦσι τήν άλβανικήν καί άσχο-
λοῦνται εἰς τήν γεωργίαν ἤ εἰς τόν ποιμενικόν βίον.
Παράγει δὲ τὸ χωρίον τοῦτο οἶνον, γάλα, μέλι, βού-
τυρον κλπ. ἅτινα σχεδόν ὅλα καταναλίσκονται ἐν Ἀθή-
ναις, καθ' ὅσον μόλις ἀπέχει ἐκεῖθεν 2 1]2 ὥρας,

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν μετέβημεν εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ
Σιδηροδρόμου Ἀττικῆς ὅστις ἄρχεται ἀπὸ τῶν
Ἀθηνῶν καὶ λήγει εἰς τὸ Λαύριον. Ἠγοράσαμεν
εἰσητήρια καὶ εἰσήλθομεν ἐντὸς σιδηροδρομικῆς ἀμάξης.
Ἡ ἀμαξοστοιχία ἀνεχώρησε ταχύτατα, διήλθε μεταξὺ
Πεντελικοῦ καὶ Ὑμηττοῦ, ἔκαμψε πρὸς τὰ ΝΑ. καὶ
ἴστατο κατὰ διαλείμματα εἰς διάφορα χωρία, ἅτινα
ἀπηντῶντο πλησίον τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Ἡ
πέριξ τῶν χωρίων τούτων πεδιάς εἶναι κατάφυτος ὑπὸ
ἀμπέλων λίαν προσοδοφόρων· δυστυχῶς ὅμως εἰς ὅλα
ταῦτα τὰ χωρία ὀμιλεῖται ἡ ἀλβανικὴ γλῶσσα..

Μετὰ δρόμον 1 1]2 ὥρας διεκρίνομεν ἐνώπιον ἡμῶν
τὸ Λαύριον καὶ μετὰ μίαν ἔτι ὥραν ἔστη ἡ ἀμαξο-
στοιχία παρὰ τὸ χωρίον Λαύριον (8,345 κατ.) πα-
ραθαλάσσιον πρὸς Α. τοῦ ὄρους καὶ βιομηχανικόν, καθ'
ὅσον αὐτοῦ ὑπάρχουσι τὰ μεγάλα πλυντήρια καὶ χυ-
τήρια τῆς ἐταιρίας, ἥτις ὀρύσσει τὸν μόλυβδον ἐπὶ τοῦ
Λαυρίου (ὄρους), Ὁ Μόλυβδος καθαρισθεὶς τοῦ σιδήρου
καὶ τῶν ἄλλων οὐσιῶν, ἃς περιέχει, στέλλεται εἰς τε-
μάχια μεγάλα ὀνομαζόμενα χελῶνας εἰς Εὐρώπην,
ὅπου ἐκτιμᾶται πολὺ, καθόσον περιέχει καὶ μικρὰν πο-
σότητα ἀργύρου, ὃν ἐκεῖθεν ἐξάγουσιν. Αἱ ὁδοὶ τοῦ
χωρίου εἰσὶν εὐρεῖαι καὶ καθαριότης σχετικῶς ἐπικρατεῖ
μεγάλῃ. Ἐν τούτοις οἱ πυρετοὶδὲν ἀπολείπουσιν ἀπ'
αὐτοῦ καὶ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν λιμνα-
ζόντων ἐκεῖ πλησίον ὑδάτων.

Διὰ τοῦ σιδηροδρόμου τῆς ἐταιρίας τῶν μεταλλείων,

τοῦ μετακομίζοντος εἰς τὰ ἐργαστάσια τὸ ἀκατέργαστον καὶ ἀχώνευτον μέταλλον ἀνήλθομεν εἰς τὸ Λαύριον. Ὁ Μηχανικός τῆς εταιρίας ὠδήγησεν ἡμᾶς ἐντὸς τῶν μεταλλείων, ὅπου σκότος ἐπικρατεῖ ψηλαφητὸν, ἕκαστος δ' ἐργάτης ἔχων καὶ ἓνα φανὸν ἐργάζεται. Μετανοὶ καὶ στίλβοντες ὑφ'οὔνται οἱ θόλοι τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρίου, δεικνύοντες τὸν πλοῦτον τοῦ ὑπάρχοντος μετάλλου. Πολλαχοῦ ἀπαντῶνται κρύσταλλοι διαφόρων οὐσιῶν ἐξαισίας καλλονῆς, ὡς πρὸς τὸν χρωματισμὸν, τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν στιλπνότητα. Ἐνία τῶν μεταλλείων ἔχουσι βάθος μόνον δεκάδων τινῶν μέτρων· ἀλλ' εἰσὶν ἄλλα, ἅτινα εὐρίσκονται εἰς ἑκατοντάδας ὅλας βάθος. Ὑπαὶ ἡνοιγμένα εἰς διάφορα μέρη χρησιμεύουσιν εἰς ἐξαγωγήν τοῦ ὀρυκτοῦ διὰ κάδδων, οὓς σύρει μηχανὴ τοποθετημένη ἀνωθεν τῶν φρεάτων τούτων. διὰ τῶν αὐτῶν δ' ὁπῶν κατέρχονται καὶ ἀνέρχονται οἱ ἐργάται (ἐντὸς τῶν κάδδων) καὶ εἰσέρχεται ὁ χρήσιμος εἰς τὴν ζωὴν αὐτῶν ἀήρ.

Ἀπήλθομεν ἐκεῖθεν ἔμπλεοι θαυμασμοῦ, δι' ὅσα εἶδομεν καὶ ἐπεστρέψαμεν ἔφιπποι δι' ἄλλης ὁδοῦ εἰς τὸ χωρίον Λαύριον. Καθ' ὁδὸν εἶδομεν τεμάχια γῆς ἀνεσκαμμένης πολλαχοῦ, ὁμοιάζοντα μὲ τὸ ὀρυσσόμενον μέταλλον. Ἠρωτήσαμεν καὶ μᾶς ἀπήντησαν, ὅτι εἶναι μέταλλον, ὅπερ οἱ ἀρχαῖοι εὕρισκον σκάπτοντες εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ στερούμενοι τελείων μέσων, δὲν ἠδύναντο ν' ἀπολαύσωσιν ἀπ' αὐτοῦ ὅλον τὸν μόλυβδον, διὰ τοῦτο δ' ἔρριπτον τὸ ἀπομένον (περιέχον ἔτι μόλυβδον). Τούτου τοῦ ἐτοίμου θησαυροῦ ὠφελουμένη εταιρία τις (καθ' ὅσον θὰ ἐκέρδιζε τὰ ἔξοδα τῆς σκαφῆς) ἡγόρασεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἵνα ἀπολαύσῃ τοῦ ἀπομένοντος ἐντὸς τοῦ ὀρυκτοῦ ἔτι μετάλλου. Τότε ἐνεθυμήθημεν τὸν Θεμιστοκλέα καὶ τὴν πη-

γὴν τῶν χρημάτων, δι' ὧν κατηρτίσθη ὁ Ἀθηναῖ-
κός στόλος.

Ἐξηκολουθοῦμεν προχωροῦντες καὶ ἐβλέπομεν μα-
κρόθεν τὴν προεκβολὴν τοῦ ὄρους εἰς τὴν θάλασσαν, ὅ-
που σχηματίζει τὸ ἀκρωτήριον Σοῦνιον· ἐκεῖ δ' ἐπὶ
τοῦ ὄρους τοῦ Σουνίου εἶδομεν τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τῆς
Σοῦνιάδος Ἀθηνᾶς, ἅτινα δίδουσιν εἰς τὸ ἀκρω-
τήριον τὸ ὄνομα σήμερον Καβοκολόνες. Ἡ ἀμαξο-
στοιχία τὸ ἐσπέρας ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας· ὠφελήθη-
μεν τῆς περιστάσεως, ἵνα ἐπιστρέψωμεν.

Ἑλευσίς, Μέγαρα, Κιθαιρῶν, Ἀσωπός,
Πλαταιαί, Μαραθῶν, Θῆβαι.

Ἀπ' Ἀθηνῶν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ ταῦτα μετέβημεν
διὰ τοῦ Σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Ἀθηνῶν-
Κορίνθου εἰς Μέγαρα, Ὁ σιδηρόδρομος ἴσταται
ἐπὶ τινὰ λεπτά εἰς Ἑλευσίνα. Μόλις ἐκάμψαμεν τὸν
Αἰγάλεων διευθυνόμενοι πρὸς Δ. εἰσῆλθομεν εἰς τὴν
πεδιάδα τῆς Ἑλευσίνος (, κατ.) πλήρη ἐλαιῶν καὶ
περικλεισμένην ὑπὸ τοῦ Αἰγάλεω τοῦ Πάρνηθος
καὶ τοῦ Κιθαιρῶνος. Εἰς τὴν Ἑλευσίνα ὑπάρχου-
σιν ἐργοστάσια σαπωνοποιείας.

Αὕτη εἶναι ἡ ἀρχαία πόλις παραθαλασσία, ὅπου ἔτε-
λοῦντο τὰ περίφημα Ἑλευσίνια μυστήρια τῆς
Δήμητρος. Ἀπὸ ταύτης ὑπῆρχε (καὶ ὑπάρχει) ὁδὸς ἀ-
μαξιτὴ ὑπερκάμπυσα τὸν Αἰγάλεων καὶ φθάνουσα
μέχρι τῆς δυτικῆς θύρας τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθη-
νῶν, δι' ἧς μετέβαινον εἰς Ἑλευσίνα κατὰ τὴν πανή-
γυριν καὶ ἥτις ὠνομάζετο ἱερὰ ὁδός. Εἰς τὸν κόλπον
τῆς Ἑλευσίνος ἦσαν κεκλεισμένοι οἱ Ἕλληνες πρὸ τῆς
ναυμαχίας, ἥτις ἐγένετο 4 περίπου μίλια μακρὰν τῆς
πόλεως.

Ἡ ἀμαξοστοιχία ἠκολούθησε τὸν δρόμον τῆς πρὸς Δ. διὰ τὰ Μέγαρα καὶ ἐκεῖθεν διὰ τὸ Καλαμάκι καὶ τὴν Κόρινθον. Ἐξήλθομεν εἰς τὰ Μέγαρα ἔξωθεν τῶν ὁποίων εἶναι ὁ σταθμός. Ἡ πόλις τῶν Μεγάρων εἶναι μεσόγειος ἀρχαία καὶ σήμερον ἀξία λόγου διὰ τοὺς οἶνους καὶ τὴν κτηνατροφίαν τῆς. Εἶναι δ' ἐκτισμένη εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Γερανείων, ἅτινα εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ἀπολήγουσι πρὸς τὴν θάλασσαν εἰς τὰς Σκιρωνίδας πέτρας (Κακὴ σκάλα), ὅπου ἐφρονεύθη ὑπὸ τοῦ Θησέως ὁ κακοῦργος Σκίρων. Πρὸς Β. αὐτῶν ἐκτείνεται ἐν ὅλῃ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ αὐτοῦ ὁ Κιθαιρῶν. Εἰς τὰ Μέγαρα, κατὰ τὰς πανηγύρεις καὶ μάλιστα τὴν Λαμπράν, γίνεται δημόσιος χορὸς, εἰς ὃν παρίστανται ἅπαντες οἱ Μεγαρεῖς ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ὅπως χορεύσωσι χορὸν, ὅστις ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα μὲ τὸν ἀρχαῖον ἐλληνικόν.

Ἀπὸ τῶν Μεγάρων ἐστρέψαμεν δι' ἀμαξίτης ὁδοῦ εἰς τὴν Ἐλευσίνα, ὅπως ἐκεῖθεν μεταβῶμεν ἐπίσης δι' ἀμαξίτης ὁδοῦ εἰς Θήβας ἐφ' ἀμάξης. Ἡ ὁδὸς ἄγει κατὰ πρῶτον πρὸς Β. εἶτα στρέφει πρὸς Α. καὶ κάμπτουσα τὸν Κιθαιρῶνα διευθύνεται πρὸς τὰ ΒΔ. Μόλις δ' ἐκάμψαμεν τὸν Κιθαιρῶνα καὶ εἶδομεν ἐκτεινομένην ἐνώπιον ἡμῶν τὴν πεδιάδα τῶν Θηβῶν ἢ τῆς Βοιωτίας, διαρρεομένην ὑπὸ τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ διευθυνομένου ἀπὸ Δ. πρὸς Α.

Ἐκεῖ παρὰ τὸ ὄρος Πετρογεράκι ἡ ἄμαξα ἔστη ἐπ' ὀλίγον καὶ ἡμεῖς ἀποβάντες ἀνῆλθο ἐν ἐπὶ τῆς κορυφῆς καὶ κατωπτεύσαμεν τὰ περίξ. Μακρὰν μὲν πρὸς Α., ἐξετείνετο ἡ πεδιάς τοῦ Μαραθῶνος, ὅπου τῷ 490 π. Χ. ὁ Μιλτιάδης κατέστρεψε τὸν Δάτην καὶ Ἀρταφέρνην, πρὸς Δ. δὲ ἡ ἀριστερὰ καὶ πλησιέστατα ἡμῶν εἶχομεν τὰς Πλαταιάς, τὸ πεδῖον τῆς δόξης τῶν ἑκατοντακισχι-

λίαν Ἑλλήνων καὶ τοῦ ὀλέθρου τῶν τριπλασίων Περσῶν, ἐκείθεν μὲν ἐνομιζομεν ὅτι ἐβλέπομεν τὴν σκιὰν τοῦ Κυναιγῆρου, οὐρανομήκη ὑψουμένην, ἐντεῦθεν δὲ τὸ φῶς τοῦ Πausανίου ἀναζητοῦν τὴν ἀπολεσθεῖσαν δόξαν. Πρὸς Β. τῶν Πλαταιῶν δεικνύουσι προσέτι καὶ τὰς θέσεις τῶν Θεσπιῶν καὶ τῶν Λεύκτρων, ὅπου τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἀπεθανάτισθη.

Μετὰ πορείαν ἐξ ὥρων ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως ἡμῶν ἐξ Ἐλευσίνος καὶ ἀφ' οὗ διήλθομεν ἐπὶ γεφύρας τὸν Ἀσωπὸν ποταμὸν διευθυνόμενον ἀπὸ Δ. πρὸς Α. ἀφικόμεθα εἰς Θήβας πόλιν μικράν μετ' οἰκιῶν μικρῶν καὶ ὁδῶν οὐχὶ λίαν καθαρῶν. Ἐν τούτοις ἐσκέφθημεν αὕτη βεβαίως εἶναι ἡ Καδμεία, ἡ πατρίς τοῦ Ἡρακλέους, τοῦ Ἐπαμεινώνδου καὶ τοῦ Πελοπίδα.

Ἡ πόλις σήμερον μ' ἔλην τὴν σμικρότητα αὐτῆς (6,023 κατ.) εἶναι ἱκανῶς ἐμπορικὴ συνδεομένη δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ μετὰ τοῦ Καραμπαμπᾶ, ὅπερ χρησιμεύει ὡς ἐπίνειον αὐτῆς καὶ δι' οὗ περαιοῦται εἰς Χαλκίδα τῆς Εὐβοίας· πλησίον δὲ τοῦ Καραμπαμπᾶ τούτου ὑπάρχει χωρίον Βαθὺ ἐκτισμένον εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Αὐλίδος, πρὸς δὲ καὶ μετὰ τὴν Λεβάδειαν καὶ Ἐλευσίνα ὡς ἤδη ἔχομεν μάθει. Τὰ πέριξ τῶν Θηβῶν εἶναι λίαν καλλιεργημένα· λαχανόκηποι δ' ἀξιόλογοι περικυκλοῦσιν αὐτὴν καὶ αἱ ὀπώραι, αἱ παραγόμεναι, ταξιθεύονται εἰς τὰς πλησίον πόλεις. Τὰ σιτηρὰ ὅμως εἶναι τὸ κυριώτερον προσοδοφόρον προϊόν τῆς χώρας. Ἐνταῦθα λαμβάνουσι χώραν καθ' ἑκάστην ἐβδομάδα πανηγύρεις ἐμπορικαὶ παζάρια καλούμεναι, δι' ἃς προσέρχονται χιλιάδες ἀγοραστῶν καὶ πωλητῶν ἀπὸ τῶν χωρίων ὅλων τῆς Βοιωτίας καὶ μάλιστα τῶν περιχώρων τῶν Θηβῶν.

*Ἑλικών. — Κωπαῖς καὶ Ὑλική. — Παρασός.
— Λεβάδεια. — Πεδιὰς αὐτῆς. — Ἀράχοβα.*

Ἦκολουθήσαμεν τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὰ ΒΔ. εἰς τὴν Λεβάδειαν. Μετὰ δρόμον δύο ὥρων εὐρέθημεν μεταξὺ τοῦ ὄρους Ἑλικῶνος πρὸς Ν. καὶ τῆς λίμνης Κωπαίδος πρὸς Β. τῆς ὁδοῦ. Ὁ Ἑλικῶν οὗτος μοι εἶπεν ὁ πατήρ μου, ἦτο τὸ πάλαι τὸ ἐνδιαίτημα τῶν ἐννέα Μουσῶν, τὴν δὲ λίμνην ταύτην, ἣτις γεννᾷ πολλὰς ἀσθενείας εἰς ὅλα τὰ πέριξ αὐτῆς, ἐργάζονται ἤδη ὅπως τὴν ἀποξηράνωσι διοχετεύοντες τὰ ὕδατα αὐτῆς εἰς τὴν Ὑλικήν, καὶ ἀπὸ ταύτης διὰ σιράγγων διευθύνωσιν αὐτὰ εἰς τὴν θάλασσαν. Τότε δὲ καὶ αἱ ἀσθενεῖαι θεβαίως θὰ παύσωσι καὶ ἡ ξηρανθεῖσα κοίτη τῆς λίμνης θὰ χρησιμεύσῃ εἰς καλλιέργειαν μάλιστα γονιμωτάτην· διότι ἡ ἰλύς τῶν ποταμῶν καὶ λιμνῶν ἔχει μεγάλην παραγωγικὴν δύναμιν. Ἐντὸς τῆς ἰλὸς τῆς Κωπαίδος ἀγρεύουσιν ἐγχείλεις ἐξαιρετοὺς, οὓς ταριχεύοντες ταξειδεύουσιν εἰς διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Λεβάδειαν μετὰ ἐξ ὥρων δρόμον (δι' ἀμάξης ἀπὸ Θηβῶν). Γοητευτικὴ εἶναι ἡ θέα τῆς Λεβαδείας ἐν μέσῳ ἀληθῶν δασῶν ἐκ ποικίλων δένδρων, πλατάνων, κυπαρίσσων καὶ λοιπῶν καρποφόρων. Ἡ πέριξ αὐτῆς Λεβαδειακὴ πεδιάς εἶναι ἅπασα καλλιεργημένη ἐξάγουσα ἐκτὸς τῶν περιφήμων ὀπωρῶν, βάμβακα ἀφθονον.

Οἱ Λεβαδεῖς 5,790 ἀσχολοῦνται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον, ὅπερ διενεργοῦσι μεθ' ὅλων τῶν περιχώρων. Πρὸς τὰ ΝΔ. τῆς πόλεως ἀπαντᾷται ἡ Κορώνεια πρὸς Β. δ' αὐτῆς ἡ Χαίρωνεια, τοσαῦτα ἐνθυμίζουσαι ἡμῖν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ἱστορίας.

Πρὸς τὰ ΒΔ· τῆς πόλεως ὑφούται ἀγέρωχος ὁ Παρνασσὸς περίφημος εἰς τὴν ἀρχαιότητα· αὐτόθι ὑπῆρχεν ἡ Κασταλία πηγὴ. Αἱ μὲν κορυφαὶ αὐτοῦ εἰσι χιονοσκεπεῖς τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἔτους καὶ σχεδὸν ἄβατοι ἔνεκα τοῦ ἀπονόμου καὶ κρημνώδους αὐτῶν, ἐπὶ δὲ τῶν κλιτύων βόσκουσι ποίμνια, ὧν ὁ τυρὸς εἶναι ὀνομαστέατος καθ' ὅλην τὴν Στερεάν· Ἑλλάδα. Μεταξὺ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τοῦ Ἑλκιδῶνος ἀπαντᾷται ἡ Ἀράχοβα, ὅπου ὁ Καραϊσλάκης ἔστησε πυραμίδα ἐχθρικῶν κεφαλῶν μετὰ ἑνδοξὸν μάχην καὶ ἦτις παράγει ἄφθονον οἶνον.

Ἡ ὁδὸς ἡ ἀγούσα ἀπὸ Θηβῶν εἰς Λεβαδείαν ἐξηκολούθει ἀπὸ ταύτης διευθυνομένη πρὸς Β. Ἐμβάντες εἰς τὴν ἁμαξάν ἡκολουθήσαμεν αὐτήν. Μετὰ πορείαν 2 ὥρῶν διήλθομεν διὰ γεφύρας παραπόταμόν τινα τοῦ Κηφισσοῦ διευθυνομένου ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. καὶ χυνομένου εἰς τὴν Κωπαίδα.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ. Καὶ ἐνταῦθα δεόν νὰ προσθέσωμεν γενικά τινα περὶ τῆς χώρας, ἣν ἐπεσκέψθημεν καὶ ἣτις ὀνομάζεται Νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Ὁ νομὸς οὗτος (185,364 κατ.) εἶναι ὁ πρῶτος τῆς Ἑλλάδος ὅλης, καθ' ὅσον εἰς τὴν πρωτεύουσάν αὐτοῦ τὰς Ἀθήνας, ἔδρευε ὁ βασιλεὺς καὶ αἱ ἀρχαὶ αἱ ἀνώτεραι. Ὁρῇ ἐπισημότερα ἔχει τὸ Λαύριον, τὸν Ὑμηττὸν, τὴν Πεντέλην, τὸν Πάρνηθα, τὸν Αἰγάλεων, τὰ Βεράνεια, τὸν Κιθαिरῶνα, τὸν Ἑλικῶνα καὶ τὸν Παρνασσόν. Ποταμοὶ αὐτοῦ εἶναι ὁ Ἰλισσὸς, ὁ μ. Κηφισσὸς, ὁ Ἀσωπὸς καὶ ὁ Κηφισσός. Λίμναι ἡ Κωπαῖς καὶ ἡ Ὑλική. Πεδιάδες ἡ τῆς Ἀττικῆς, τῆς Ἑλευσίνος, τῶν Μεγαρῶν, τῶν Θηβῶν καὶ τῆς Λεβαδείας. Περιλαμβάνει δὲ πέντε ἐπαρχίας· 1) τῆς Ἀττικῆς (116,263 κατ.) μὲ πρωτ. τὰς Ἀθήνας· 2) τῶν Θηβῶν (23,358 κατ.) μὲ πρωτ. τὰς Θήβας· 3) τῆς Λεβαδείας (20,668 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν Λεβαδίαν· 4) τῆς Μεγαριδος (18,429 κατ.) μὲ πρωτ. τὰ Μέγαρα· 5) τῆς Αἰγίνης (5,646 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν Αἶγιναν.

Ἡ γλῶσσα ἡ ἐπικρατοῦσα εἰς τὸν Νομόν τοῦτον εἶναι ἡ Ἑλληνική. Εἰς

πλείστα ὅμως τῶν χωρίων καὶ μάλιστα τῶν περὶ τῶν Ἀθηνῶν ὁμιλεῖται ἀλδανικῇ ἐναντίον ὅλων τῶν προσπαθειῶν τῆς Κυβερνήσεως ἐπιμένουσα. Εἰσὶν ὅμως ἅπαντες Ἕλληνες τὸν ἐθνισμόν καὶ Χριστιανοὶ ὁρθόδοξοι τὴν ὀρθοκρίαν.

Ἡ ἐνδυμασία τῶν κατοίκων τῶν χωρίων, τῶν κατοίκων τῶν πόλεων ἐνδυομένων εὐρωπαϊστὶ, τῶν μὲν ἀνδρῶν εἶναι ἡ φουστάνελλα, ἣν τόσα πράξεις τῶν γιγάντων τοῦ 21 ἐλάμπρυναν καὶ ἦτις τοσούτω καλῶς ἐφαρμόζεται εἰς τὰ εὐρωπαικὰ καὶ ζωηρὰ ἑλληνικὰ σώματα, τῶν δὲ γυναικῶν, ἐσθῆς μετὰ πτυχῶν, λευκῇ περικέντητος ἀπὸ τοῦ λαίμου μέχρι ποδῶν, περισφυγμένη κατὰ τὴν ὄσφυν ὑπὸ ζώνης καὶ περιστήθιον στενωτάτον μετὰ στενῶν χειρῶν, ἅτινα ἀμφοτέρω καὶ τὴν ἐσθῆτα καὶ τὸ περιστήθιον φροντίζουσι νὰ περικοσμήσωσι διὰ ποικίλων κεντημάτων. Περικηνημίδας οἱ μὲν ἄνδρες φέρουσι μαλλίνας μακράς, φθανούσας ἄνω τῶν γονάτων, αἱ δὲ γυναῖκες ἡ φέρουσι τοιαύτας μικράς ἢ διόλου ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. Καὶ ὑπόδημα μὲν τῶν ἀνδρῶν εἶναι τὸ περίφημον τσαρούχιον, τὸ τοσαύτην χάριν δίδον εἰς τὸ βάδισμα καὶ ἐλευθερίαν περὶ τὰς κινήσεις, τῶν δὲ γυναικῶν σενδάλια ἀπλά, μέλανα τὸ χροῖμα.

Τὰ ἥθη αὐτῶν εἶναι αὐστηρά καὶ ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον, ὅστις θὰ ἐτόλμανα παρεκτραπῇ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς ἠθικῆς· καθίσταται ὁ περίγελως καὶ ἡ ἀποστροφή ἀπάντων, οὐχὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ κινδυνεύει ἡ ζωὴ του. Ἐχρῶσι δὲ διάφορα ἔθιμα, κατὰ τὰς πανηγύρεις καὶ οἰκιακὰς ἐορτὰς ἢ τελετὰς, λίαν παράδοξα.

Πρὸς τοὺς νεωτερισμοὺς καὶ τὸν πολιτισμὸν (ὅπως μάλιστα ὑπὸ τῶν πολλῶν ἐννοεῖται), δὲναίσθάνονται μεγάλην κλίσιν· τοῦναντίον ὅμως ἀγαπῶσι τὰ γράμματα καὶ ὡς πρὸς τοῦτο τοὺς δικαιοῦμεν ἐν μέρει. Ἐχρῶσι δὲ πνεῦμα κερδοσκοπικὸν καὶ ἐπιδίδονται μᾶλλον εἰς τὴν γεωργίαν, ὄντες φιλόπονοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ἡ δὲ γῆ τῆς Ἀττικῆς λεπτόγειος παρέχει σῖτους καὶ ἔλαιον. τῆς δὲ Βοιωτίας, σιτηρὰ καὶ βάμβακα. Τὸ κλίμα εἶναι ὑγιεινὸν καὶ μόνον τὰ περὶ τῆς Κωπικίδος λίμνης προσδύλλονται ὑπὸ πυρετῶν.

Γ'. ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ ΚΑΙ ΦΩΚΙΔΟΣ

Παρασσός. — Κηφισσός. — Ἀταλάντη, — Λιβαράτες, Εὐβοϊκὸς κόλπος. — Οἶτη. — Θερμοπύλαι. — Λαμία. Στυλίας. — Ὀρθρυς. — Λιανοκλάδι. — Ῥπάτη.

Ἡ ἁμαξα διηρθύνετο ἐξακολουθητικῶς πρὸς τὰ ΒΔ. καθ' ὁδὸν δ' ἐνταῦθα ἡδυνάμεθα νὰ θαυμάζωμεν τὸ σο-

βαρὸν μεγαλεῖον τοῦ Παρνασσοῦ. Ἀλλαχοῦ μὲν σκιερὰ δάση καλύπτουσι τὰς κλιτύας αὐτοῦ, ἀλλαχοῦ δὲ μαρμαρυγίζουσι τὰ χρυστάλλινα ὕδατα μεγάλου καταρράκτου. Ἀλλ' αἰφνης ἡ ὁδὸς ἀλλάσσει διεύθυνσιν πρὸς τὰ ΒΑ. καὶ μετ' οὐ πολὺ διέρχεται τις τὸν Κηφισὸν (Μαυροπόταμον) χυνόμενον εἰς τὴν Κωπαΐδα λίμνην, διὰ γεφύρας· ἐκεῖθεν δ' ἐξακολουθῶν τὴν ὁδὸν μεταξὺ ὑψωμάτων πετρωδῶν, ἅτινα φαίνονται ἐκτεινόμενα πρὸς Β. καὶ Ν. ἐξέρχεται μετ' ὀλίγας ὥρας εἰς πεδιάδα ὁμαλὴν, τὴν λεγομένην πεδιάδα τῆς Ἀταλάντης, παράγουσαν ἄφθονον καὶ ἐκλεκτὸν σίτον.

Ἡ Ἀταλάντη (3,147 κατ.) κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης καὶ εἶναι ἰδιάζουσα ἢ προφορὰ τῶν κατοίκων τῆς, οἵτινες, ἐννοεῖται ἅπαντές εἰσιν Ἕλληνες. Ἀπέχει δ' ἡ πόλις τῆς θαλάσσης 2 ὥρας. Τὰ δ' ἐμπορεύματα αὐτῆς μετακομίζονται εἰς τὴν θάλασσαν δι' ἁμαξιτῆς ὁδοῦ εἰς μέρος ὅπου ὀνομάζεται σκάλα τῆς Ἀταλάντης καὶ ὅπου εἰσὶν ὀλίγαι οἰκίαι καὶ τινα καταστήματα ἐκτισμένα.

Ἀπὸ τῆς Ἀταλάντης προχωρήσαντες πρὸς τὸ ΒΑ. διήλθομεν πλησίον τοῦ χωρίου Λιβανάτες, πατρίδος τοῦ Ὀδυσσεύς Ἀδρούτσου.

Ἐκεῖθεν δ' ἡ ὁδὸς ἄρχεται παραθαλασσία διευθυνομένη πρὸς τὰ ΒΔ. Ἐχει δέ τις τότε ἐκ δεξιῶν μὲν τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον, θάλασσαν συχνάκις ὑπὸ ἀνέμων ταραττομένην εἰς τὴν Εὐβοϊαν νῆσον ἀντικρὺ, ἐξ ἀρεστερῶν δὲ τὸ ὄρος Οἶτη παρέχον βοσκὰς εἰς πολλὰ ποίμνια.

Διήλθομεν πολλὰ χωρία παραθαλασσία καὶ ἐφθάσαμεν μετὰ 7 ὥρῶν δρόμον εἰς μέρος βαλτώδες πλὴν ἱκανῶς εὐρύ. Ἐδῶ, εἶπον ἡμῖν, ἦσαν αἱ Θερμοπύλαι. Ἐκ σεβασμοῦ κατήλθομεν, ὥπως ἀσπασθῶμεν τὴν γῆν, ἥτις

κατέβρεξε τὸ ἑλληνικὸν τῶν 300 Σπαρτιατῶν αἷμα καὶ ὅπου εἶχε στηθῇ ὁ περίφημος δι' αὐτοὺς τάφος. 'Οπόσον ἔμως παρήλλαξε τὴν θέσιν ταύτην ὁ χρόνος!

'Ο Σπερχειὸς ποταμὸς κατακυλίσας λίθους καὶ ἰλὺν ἐπεξέτεινε καὶ διήνοιξε τὸ στενὸν ἐκεῖνο μέρος μεταβαλὼν καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος διεύθυντιν, χυνόμενος ἐκεῖ που πλησίον, ἐν ᾧ πρότερον ἐξέβαλλε μίαν ὥραν βορειότερον. Εἶναι βαθὺς καὶ μακρὸς ὁ ποταμὸς οὗτος διευθυνόμενος ἀπὸ Δ. πρὸς Α. καὶ χυνόμενος εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον. Ἐν καιρῷ δὲ χειμῶνος ἐκχειλίζει καὶ ἐκρίζοι δένδρα, ἅτινα παρασύρει μυκώμενος, ἴσως διότι ἀναμιμνήσκεται τὸν Διᾶκον, ὅστις πλησίον αὐτοῦ συνελήφθη τῷ 1821 καὶ ἐσουβλίσθη ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐχθρῶν. Διήλθομεν τὸ ποτάμι τῆς Ἀλαμάνας, ὅπως ὀνομάζουσι κοινῶς αὐτό, ἐπὶ γεφύρας καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὴν πεδᾶδα τῆς Λαμίας, παράγουσαν καπνὸν ἐκλεκτὸν καὶ δι' αὐτῆς ἐφθάσαμεν εἰς Λαμίαν, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ νομοῦ.

'Η Λαμία (9,984 κατ.) εἶναι πόλις ἀρχαία καὶ νῦν δ' ἔτι σώζονται λείψανα τοῦ ἀρχαίου τείχους ἐν τῇ Ἀκροπόλει αὐτῆς, τῇ καλουμένῃ Ἀκρολαμία,

Ἀπέχει δὲ τρεῖς ὥρας ἀπὸ τοῦ ἐπινείου αὐτῆς, ὅπερ καλεῖται Στυλὶς καὶ ἔχει νηματοκλωστήρια καὶ συνδέεται μετ' αὐτοῦ δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ. Συνδέεται δ' ἐπίσης δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ καὶ μετὰ τοῦ χωρίου Λιανοκλάδι (ἀφ' οὗ ὥρμησε κατὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ὁ Ὑμέρ Βριώνης) διὰ τοῦ ὁποίου κειμένου πρὸς Δ. τῆς Λαμίας μεταβαίνει τις εἰς Ὑπάτην χωρίον ὁρεινὸν ἐπὶ τῆς Οἴτης καὶ ὅπου ὑπάρχουσιν ἱαματικὰ θειοῦχα λουτρά.

Εἶναι δὲ τὸ κλίμα τῆς Λαμίας ὀλίγον νοσηρὸν ἕνεκα τῶν τελμάτων, ἅτινα σχηματίζει ὁ Σπερχειὸς εἰς πολλὰ

μέρη καὶ μάλιστα κατὰ τὰ παράλια τοῦ Μ α λ ι α κ ο ὗ κό λ π ο υ, ὅστις εὐρίσκεται πρὸς Α. τῆς Λαμιακῆς πεδιάδος καὶ εἶναι λίαν ἀβαθής. Τὸ ὄρος Ὅ ρ θ ρ υ ς συνεχές καὶ μακρὸν πρὸς Β. δεσπόζει τῆς πόλεως ἐκτεινόμενον ἀπὸ Δ. πρὸς Α. ἐπ' αὐτοῦ δ' ὑπάρχουσι δάση καὶ βοσκαὶ ἀφθονοὶ καὶ θηρεύονται σύες (ἀγριόχοιροι) κατὰ τὸν χειμῶνα.

Γκιῶνα. — Κόραξ. — Ἀμφισσα (Σάλωνα). — Ἰτέα.
Κρισσαῖος κόλπος. — Χρυσό (Κρίσσα). — Δελφοί.
Γαλαξείδιον. — Λοιδωρίκιον.

Ἀπὸ τῆς Λαμίας ἐνοικιάσαντες ἡμιόνους καθ' ἑσὸν ἡ ὁδὸς πλεόν ἔπαυε νὰ ᾔηται ἀμαξιτὴ, τοῦναντίον δὲ μάλιστα ὄρεινὴ καὶ σχολιὰ καθίστατο ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν, διηυθύνθημεν πρὸς Ν. ἀκριβῶς· ἡ ὁδὸς αὕτη ὑπερέβαλλε τὴν Οἶτην καὶ εἴτα διηυθύνετο μεταξὺ τοῦ ὄρους Πα ρ ν α σ σ ο ὦ πρὸς Α. καὶ τοῦ ὄρους Γ κ ι ῶ ν α πρὸς Δυσμᾶς, ὅπερ εἶναι προέκτασις τοῦ ὄρους Κ ό ρ α κ ο ς, εὐρισκομένου δυτικώτερον.

Μετὰ ὁδοπορίαν πλεόν τῶν 8 ὥρῶν καὶ ἀφ' οὗ διήλθομεν πλεῖστα χωρία, τὸ μὲν ποιμενικὰ, τὰ δὲ γεωργικὰ, ἐλαιοφόρα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν Γραβιά πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς ὁποίας ἔκειτο τὸ Χά ν ι, ὅπου ὁ Ὅδυσσεὺς με 120 ἄνδρας ἐπολέμησε κατὰ 10,000 Τούρκων. Ἐφθάσαμεν τέλος εἰς Ἀ μ φ ι σ σ α ν, ἥ ὅπως κοινῶς ὀνομάζεται Σά λ ω ν α ν. Αὕτη (6,791 κατ.) εἶναι μεσόγειος πόλις, ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης 2 1/2 ὥρας, τὰ δὲ πέριξ αὐτῆς κατάφυτα ἐλαιῶν. Διὰ μέσου τοῦ δάσους τούτου τῶν ἐλαιῶν ἄγει πρὸς Ν. ὁδὸς ἀμαξιτὴ εἰς τὸ ἐπίνειον τῆς Ἀ μ φ ί σ σ η ς τὴν Ἰ τ έ α ν, ἥ σ κ ᾶ λ α ν τῆς Σά λ ω ν ο ς.

Εἶναι δὲ ἡ Ἰτέα αὐτῇ χωρίον μικρὸν ἐκτισμένον εἰς τὸν μυχὸν τοῦ καλουμένου Κρυσσαίου κόλπου, ὅστις πάλιν σχηματίζεται ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Ἀπὸ τῆς Ἰτέας ὁ Παρνασσὸς ἔχει ὠραίαν ὄψιν· ἐπὶ δὲ τῶν ΝΔ. κλιτύων αὐτοῦ δηλ. πρὸς τὰ ΒΔ. τῆς Ἰτέας ὑπάρχει χωρίον Χρυσὸν καλούμενον, ἢ Κρίσσα κατὰ τοὺς ἀρχαίους, ὁπόθεν καὶ ὁ κόλπος ὠνομάσθη Κρυσσαῖος, καὶ τούτου ὑπέρκειται τὸ περίφημον Μαντεῖον τῶν Δελφῶν, οὔτινος ἐρείπιά τινα μόνον σώζονται σήμερον.

Διὰ θαλάσσης μεταβαίνει τις ἀπὸ τῆς Ἰτέας εἰς τὸ Γαλαξείδιον, κείμενον εἰς τὰ ἀριστερὰ τοῦ κόλπου, ὡς εἰσερχόμεθα. Τοῦ χωρίου τούτου οἱ κάτοικοι σχεδὸν ἅπαντες εἶναι ναυτικοί, πολλοὶ δ' ἐξ αὐτῶν ναῦται καὶ ἀλιεῖς ἄριστοι. Τὸ χωρίον τοῦτο ἔχει περισσότερα πλοῖα πάσης ἄλλης ναυτικῆς πόλεως τῆς Ἑλλάδος καὶ (4,226 κατοίκους).

Ἀπὸ τῆς Ἀμφίσσης μετέβημεν ἐφ' ἡμιόνων καὶ πάλιν εἰς τὸ Λοιδωρίκιον. Ὅποσον ἄγρια εἶναι τὰ μέρη, ἅτινα διηρχόμεθα, ὁπόσον δὲ ἡ ἀγριότης αὕτη τῆς χώρας ἐπέδρασεν ἐπὶ τῶν κατοίκων τῶν χωρίων, ἅτινα εἶναι ἐκτισμένα ἐνταῦθα καὶ ὧν οἱ κάτοικοι εἰσι ποιμενικοὶ καὶ ἐλάχιστοι ἀνεπτυγμένοι πνευματικῶς καὶ πεπολιτισμένοι. Τὸ Λοιδωρίκιον ἔχει 3,582 κατοίκους.

Ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου ἐπεστρέψαμεν διὰ τῆς Ἀμφίσσης εἰς Ἰτέαν, ὅθεν ἐπέβημεν ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου, ἵνα ἐπισκεφθῶμεν τὴν Δυτ. Στερεὰν Ἑλλάδα, καθ' ὅσον διὰ ξηρᾶς θὰ ἦτο τοῦτο λίαν ἐπίπονον, μὴ ὑπαρχούσης ὁδοῦ καταλλήλου. Τὸ ἀτμόπλοιον ἐξεληθὸν τοῦ Κρυσσαίου κόλπου ἐστράφη πλεόν πρὸς Δυσμᾶς ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ. Ὁ Νομός Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος (128,440 κατ.) κεῖται πρὸς τὰ ΒΔ. τοῦ Νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ βρέχεται ἀπὸ δύο μερῶν ὑπὸ θαλάσσης, πρὸς τὰ ΒΑ. μὲν ὑπὸ τοῦ Μαλιακοῦ καὶ Εὐβοϊκοῦ κόλπου, πρὸς Ν. δὲ ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ. Ὁρῇ ἔχει τὴν Ὀρθρυν πρὸς Β., τὴν Οὔτην, τὸν Κόρρακα καὶ τὴν Γκιώνα εἰς τὸ μέσον καὶ ἅπαντα διευθυμένα ἀπὸ Δ. πρὸς Α. καὶ τὸν Παρνασσὸν πρὸς τὰ ΝΑ. Ποταμοὺς ἔχει σπουδαιότερους δύο, τὸν Σπερχεῖον χυνόμενον εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον καὶ τὸν Κηφισσὸν (Μαυροπόταμον) εἰσέρχόμενον εἰς τὸν Νομὸν Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ χυνόμενον εἰς τὴν Κωπαΐδα λίμνην. Συνίσταται δὲ ὑπὸ τισσάων ἐπαρχιῶν δηλ. 1) τῆς Φθιώτιδος (53,200 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν Λαμίαν, ἣτις εἶναι καὶ πρωτ. τοῦ νομοῦ· 2) τῆς Λοκρίδος (23,655 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν Ἀταλάντην· 3) τῆς Παρνασσίδος (28,807 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν Ἀμφισσαν καὶ 4) τῆς Δωρίδος (22,748 κατ.) μὲ πρωτ. τὸ Λοιδωρκεῖον.

Εἶναι δ' ὀνόμας οὗτος μικρότερος μὲν τοῦ τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ὀρεινότερος δ' ἐκείνου καὶ ἔχων πολὺ μικροτέραν συγκοινωνίαν ὥς εἶδμεν.

Ἡ γλῶσσα εἶναι πανταχοῦ Ἑλληνική, ἀλλ' ἡ προφορὰ εἶναι βαρεῖα καὶ παρατηρεῖται ἡ συχνὴ συνίησις.

Ἡ ἐνδυμασία αὐτῶν εἶναι ἐπίσης Ἑλληνική καὶ οἷαν ἐξεθέσαμεν αὐτὴν ἦδη. Εἶναι δὲ ἐπιθεδόμενοι εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, τῆς γῆς ἀποδοῦσής ἐπὶ μὲν τῶν ὀρέων βοσκάς, εἰς δὲ τὰς πεδιάδας καπνὸν, σίτον καὶ ἔλαιον.

Τὰ ἦθη αὐτῶν ὡς καὶ ὅλων τῶν Ἑλλήνων τῶν μεσογείων πόλεων εἶναι ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐστηρά, οἱ δὲ νόμοι δι' ὧν καταδικάζουσι πᾶσαν παρεκτροπὴν ἀληθῶς δρακόντιοι.

Τὸ κλίμα ὑγρινόν ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ λοιπῶν μερῶν τοῦ Νομοῦ τούτου· εἶναι ὅμως ὀλίγον νοσηρὸν κατὰ τὴν Λαμιακὴν πεδιάδα.

Δ'. ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Γλαῖθος (Μόργος). — Ναύπακτος. — Μεγάλα Λοποτινά. — Πλάταρος. — Ρίον καὶ Ἀρτίρριον. — Κόλλπος Πατρῶν. Εὐήρος. — Μεσολόγγιον. — Αποβάθρα αὐτοῦ. — Κόλλπος τοῦ Μεσολογγίου. — Προκιάπριον. — Ἀράκυνθος ἢ Ζυγός. — Αἰτωλικόν.

Καθ' ὅλην τὴν πρὸς τὰ δεξιὰ χώραν ὑψοῦντο συνεκτῆ ὄρη, διακλαδώσεις τῶν ὀρέων, ἅτινα ἔχομεν εἶπει

καὶ ἀπὸ τῶν ὁποίων μοι εἶπον δὲν παύουσι πνέοντες ἄνεμοι ἰσχυροὶ, ταρασσόντες συχνάκις τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Ὁ κόλπος οὗτος καθ' ὅσον προεχωροῦμεν πρὸς Δ· καθίστατο στενώτερος.

Ἐφθάσαμεν παρὰ τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ τινος καλουμένου Μόρνου ἢ Ὑλαίθου, ὅστις διὰ τῆς ἰλῦος του φαίνεται σχηματίζας ὁλόκληρον πεδιάδα παρὰ τὴν παραλίαν.

Ἐν τέταρτον τῆς ὥρας μακρὰν αὐτοῦ εἶναι ἡ Ναύπακτος (5,295 κατ.) μὲ φρούριον καὶ λιμένα ἀσφαλῆ καὶ περίφημος διὰ τὴν ναυμαχίαν τῶν Ἰσπανῶν καὶ Τούρκων καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν δευτέρων. Οἱ δὲ Ἡρακλεῖδαι ἐντεῦθεν διεπεραιώθησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον τὸ πάλαι. Ἐπειδὴ δ' ἐνταῦθα κατεσκεύασαν τὰς νηάς των ὠνομάσθη Ναύπακτος ἔκτοτε.

Πρὸς Β. ταύτης ὑπάρχουσι πολαὶ κῶμαι ὄρειναί, ὧν ἐπιστημότεραι τὰ Μεγάλα Λοποτινὰ (5,503 κατ.) καὶ ὁ Πλάτανος, αἵτινες ὅμως ἅπασαι συγκοινωνοῦσι πρὸς ἀλλήλας δι' ὁδῶν ἀνωμάτων καὶ σχολιῶν καὶ πολλαχοῦ ἀδιабάτων μάλιστα κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ἀπὸ τῆς Ναυπάκτου διευθυνθέντες πρὸς τὰ ΝΔ. ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τέλος τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, εἰς τὸν στενὸν πορθμὸν, ὅστις σχηματίζεται μετὰξὺ τοῦ Ῥίου μὲν ἐξ ἀριστερῶν καὶ τοῦ Ἀντιρρίου ἐκ δεξιῶν. Ἐπὶ τῶν ἀκρωτηρίων τούτων ὑπάρχουσι φρούρια φυλάττοντα τὴν εἴσοδον τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ φάροι πρὸς ὁδηγίαν τῶν ναυτιλλομένων τὴν νύκτα. Τὰ φρούρια ταῦτα χρησιμεύουσι συγχρόνως καὶ ὡς φυλακαὶ κακούργων. Ἀπὸ τοῦ Ἀντιρρίου μέχρι τῆς Ναυπάκτου καὶ ἀπὸ ταύτης μέχρι τοῦ Μεσολογίου ἄγει ὁδὸς ἀμαξιτή.

Ἀπὸ τοῦ στενοῦ τούτου εἰσήλθομεν εἰς εὐρυτέραν

τινα θάλασσαν, ἥτις καλεῖται κόλπος τῶν Πατρῶν, ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν, κειμένης εἰς τὴν παραλίαν αὐτῆς πρὸς τ' ἀριστερὰ ἡμῶν καθὼς ἐπλέομεν.

Μετὰ πλοῦν τριῶν ὥρῶν ἐφθάσαμεν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Εὐήνου, παρὰ τὰς ὁποίας ἀπαντῶνται πλῆθος τελμάτων. Ὁ Εὐήνος διευθυνόμενος ἀπὸ Β. πρὸς Ν. πηγάζει ἀπὸ τοῦ Κόρακος.

Μετὰ δὲ μίαν ὥραν περίπου ἡγκυροβολήσαμεν παρὰ τὴν ἀποβάθραν τοῦ Μεσολογγίου, ἀφ' ἧς μετέβημεν εἰς Μεσολόγγιον μετὰ δρόμον μιᾶς καὶ πλέον ὥρας, ἐν ᾧ εἶχομεν ἐκ δεξιῶν ἡμῶν τὸν κόλπον τοῦ Μεσολογγίου, ὅπου ὑπάρχουσιν αἱ περίφημοι νῆσοι Κλείσοβα καὶ Βασιλάδι καὶ ὅστις συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ πρὸς Δ. αὐτοῦ κειμένου κόλπου Προκοπάνιστο, ἐκτεινομένου πρὸς τ' ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ. Ἐντὸς τῶν ἀβαθῶν τούτων κόλπων ἀλιεύονται ἄφθονοι καὶ παχεῖς ἰχθύες. οἷτινες ταριχεύόμενοι ἀποστέλλονται ἔξω τοῦ Μεσολογγίου. Ἡ ὁδὸς εἶναι ἀμαξιτὴ κατεσκευασμένη ἐπὶ ἐδάφους ἀμμώδους.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Μεσολόγγιον (8,032 κατ.), τὴν πόλιν ταύτην, ἥτις ἀπηθανατίσθη διὰ τῆς ἀντιστάσεως καὶ τῆς ἀνδρικῆς πτώσεώς της (1826) καὶ ἥτις ἀνηγέρθη ἐκ τῆς ἱερᾶς τέφρας της ὑποθάλπουσα ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς δύο τέκνα φίλτατα, τὸν Μάρκον Βότσαρη καὶ τὸν λόρδον Βύρωνα. Τοὺς τάφους τούτων ἐπεσκέφθημεν ἐκ τῶν προτέρων, ἐκεῖ δὲ συνεικινήθημεν μέχρι δακρύων ἀναμνηνησκόμενοι τὰς πράξεις τῶν ἀνδρῶν τούτων καὶ τὴν δοξαν, ἥς ἔτυχον. Τοῦ Μεσολογγίου ὑπέρκειται ὄρος πρὸς Β. ὀνομαζόμενον Ἀράκινθος ἢ Ζυγός. Ἐπὶ τῶν κλιτύων τούτου καὶ τῆς πεδιάδος καλλιεργεῖται εὐτυχῶς ἡ ἐλαία. Ἡ πόλις, πρωτεύουσα τοῦ ὅλου νομοῦ εἶναι ἐμπορικὴ, ἔχουσα

συγκοινωνίαν μετὰ πολλῶν πόλεων τοῦ αὐτοῦ νομοῦ. Πλησίον ταύτης ἔκειτο ἡ ἀρχαία Καλυδών (Καλυδόνιος κάπρος).

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀνεχωρήσαμεν ἐφ' ἀμάξης διευθυνόμενοι πρὸς τὰ ΒΔ. κατ' ἀρχάς καὶ εἶτα μετὰ 3 ὥρων πορείαν πρὸς Β. ἀκριβῶς. Καθ' ὁδὸν δ' εἴχομεν πρὸς τ' ἀριστερὰ τὸ Αἰτωλικὸν ὅπερ ἴσον κατὰ τὴν δόξαν πρὸς τὴν Κλείσοβαν, εἶναι νησιδίων συνδεόμενον μετὰ τῆς ξηρᾶς διὰ γεφύρας ἐκτισμένης ἐπὶ πολλῶν ἀψίδων, κείμενον δὲ εἰς τὸ στόμιον ὁμωνύμου κόλπου καὶ εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου τοῦ Μεσολογγίου, ὅστις ἐνταῦθα συνενοῦται.

Τριχωνίς καὶ Λυσιμαχία (λίμναι), — Ἀγρίνιον. — Πανατωλικόν. — Ἀχελῷος. — Ακαρνανικὰ ὄρη. — Ρίβιος καὶ Ἀμβρακία (λίμναι). — Κραβασαῖς. — Ἀμβρακικὸς κόλπος. — Βόνιτσα. — Καρπενήσιον. — Τυμφρηστὸς ὄρος.

Μόλις εἴχομεν ὑπερκάμψει τὸν Ἀράκυνθον ἢ μᾶλλον ἓνα τῶν δυτικῶν βραχιόνων αὐτοῦ καὶ δύο μεγάλαι λίμναι παρουσιάσθησαν ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ. Ἡ ἐκ δεξιῶν μείζων, ὀνομάζεται *Τριχωνίς* (λίμνη τοῦ Ἀγρινίου), ἡ ἐξ ἀριστερῶν *Λυσιμαχία* (λίμνη Ἀγγελοκάστρου). Ἡ ὁδὸς διέρχεται μεταξὺ αὐτῶν καὶ μετ' οὐ πολὺ φθάνει εἰς Ἀγρίνιον οὐτινος ἡ ἐκτεταμμένη πεδιάς ἐξαπλοῦται πρὸς Δ. Ἀπὸ Μεσολογγίου μέχρι τῆς πόλεως ταύτης ἐχρειάσθημεν 5 ὥρας ἐν ᾧ ἐβάδιζον ταχέως οἱ ῥωμαλεοὶ τῆς ἀμάξης ἵπποι.

Τὸ Ἀγρίνιον (7,059 κατ.) εἶναι πόλις τὰ μάλιστα γεωργικὴ καὶ παράγει καπνὸν ἐξαίρετον. Ἀρδεύεται δ' ἡ πεδιάς αὕτη ὑπὸ τοῦ διασχίζοντος αὐτὴν Ἀχελώου ποταμοῦ.

Πρὸς Α. τοῦ Ἀγρινίου οἶναι τὸ ὄρος Παναιτωλικόν, ἢ ὅπως κοινῶς ὀνομάζεται Ἀραποκέφαλον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσι πολλὰ ποιμενικὰ χωρία. Ἀπὸ τοῦ Ἀγρινίου διηυθύνθημεν πρὸς τὰ ΒΔ. ὅπου ἀπαντήσαντες τὸν ποταμὸν Ἀχελῶον διήλθομεν αὐτὸν διὰ γεφύρας.

Ὁ Ἀχελῶος ἢ Ἀσροπόταμος εἶναι μακρὸς ποταμὸς, πηγάζων ἀπὸ τοῦ Πίνδου καὶ χυνόμενος εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος ἀντικρὺ τῆς νήσου Κεφαλληνίας, ἅτινα ἀργότερον μέλλομεν νὰ ἴδωμεν. Εἶναι δὲ τὰ ὕδατα αὐτοῦ ὀρμητικὰ καὶ αἱ ὄχθαι ποικίλαι, καθ' ὅσον ἀλλαχοῦ τῶν ὀχθῶν μὲν ὑψοῦνται βράχοι μέλανες καὶ ἀκούει τις τὸν βρυχηθμὸν τοῦ καταρράκτου, ἀλλαχοῦ δὲ πλήρεις θάμνων εὐδῶν, πλατάνων, καρυῶν καὶ λοιπῶν ἀγρίων δένδρων.

Πέραν τοῦ Ἀχελῶου πρὸς Δ. ἐκτείνονται τὰ Ἀκαρνανικὰ ὄρη. Ἡ ὁδὸς ἐξακολουθεῖ ἄγουσα πρὸς τὰ ΒΔ. καὶ διερχομένη μεταξὺ δύο λιμνῶν τῆς Ριθίου πρὸς ἀριστερὰ καὶ Ν., καὶ τῆς Ἀμβρακίας πρὸς δεξιὰ καὶ Β.

Τέλος μετὰ 7 ὥρῶν δρόμον ἐφθάσαμεν εἰς κώμην τινα Κραθασαρᾶν καλουμένην καὶ παράγουσαν Βαλανίδιον, κειμένην δ' εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, τοῦ ὁποίου ἡ βορεῖα παραλία ἀνήκει εἰσέτι εἰς τὴν Τουρκίαν. Εἰς τὴν Ν. παραλίαν τοῦ αὐτοῦ κόλπου καὶ εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων ὥρῶν ἀπὸ τοῦ Κραθασαρᾶ κεῖται ἡ Βόνιτσα χωρίον γεωργικόν. Τὸ δὲ στόμιον τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου φυλάσσεται ὑπὸ δύο φρουρίων, τοῦ τῆς Πρεβέζης ἐπὶ τῆς Τουρκικῆς ἀκτῆς, ἀνήκοντος εἰς τοὺς Τούρκους καὶ τοῦ Ἀκτίου ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἀκτῆς, ἀνήκοντος εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Πρὸς Α. ἀκριβῶς τοῦ Κραθασαρᾶ καὶ εἰς ἀπόστασιν

12 καὶ πλέον ὥρων κεῖται τὸ ὄρεινόν χωρίον Καρπε-
νήσιον ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Τυμφρηστοῦ,
περίφημον διὰ τὸν θάνατον τοῦ Μάρκου Βότσαρη. Κα-
τοικεῖται δ' ὑπὸ γεωργῶν καὶ ποιμένων καὶ συνδέεται
δ' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ μόνον πρὸς Α' μετὰ τῆς Λαμίας, πρὸς
Ν. δὲ τούτου εἶναι ἡ Ἀμπλιανή (χωρίον) μὲ φοβε-
ρὰς θέσεις.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ. Ὁ Νομὸς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας
(138,144 κατ.) εὐρίσκεται πρὸς Δ. ἀκριβῶς τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φω-
κίδος καὶ βρέχεται πρὸς Ν. μὲν ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου
καὶ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν, πρὸς Δ. δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους
καὶ ἐν μέρει πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Ἀμβραχικοῦ κόλπου. Ὅρη δ' ἔχει πρὸς
Ν. τὸν Ἀράκυνθον, πρὸς Δ. τὰ Ἀκαρνανικὰ, πρὸς τὸ ΒΑ. τὸν
Τυμφρηστὸν καὶ εἰς τὸ κέντρον τὸ Παναϊτωλικόν. Ποταμοὶ εἰς τὸν
νομόν τοῦτον εἶναι ὁ Μόρνος ἢ Ὑλαιθος πρὸς τὰ ΝΑ. ὅρια αὐτοῦ,
ἔχων τὰς πηγὰς εἰς τὴν Φωκίδα, ὁ Εὐηνος καὶ ὁ Ἀχελῷος. Πε-
ριλαμβάνει δὲ ἐπαρχίας 1) τὴν τοῦ Μεσολογγίου (21,918 κατ.) μὲ
πρωτ. τὸ Μεσολόγγιον πρωτ. καὶ ὅλου τοῦ νομοῦ. 2) τῆς Ναυ-
πακτίας (25,556 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν Ναύπακτον. 3) τῆς Τρι-
χωνίας (17,650 κατ.) μὲ πρωτ. τὸ Ἀγρίνιον. 4) τοῦ Βάλτου
(15,922 κατ.) μὲ πρωτ. τὸν Κραθασαράν. 5) τῆς Βονίτσης
καὶ Ξηρομέρου (22,603 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν Βόνιτσαν καὶ 6) τὴν
τῆς Εὐρυτανίας (37,795 κατ.) μὲ πρωτ. τὸ Καρπενήσιον.

Εἶναι δ' ὁ νομὸς οὗτος ἐν γένει ὄρεινός. Οἱ δὲ κάτοικοι αὐτοῦ γεωργοὶ
ἢ ποιμένες ἐλάχιστά ἀνεπτυγμένοι. Τὸ ἐμπόριον δὲν φαίνεται διόλου ἔχον
ἐνταῦθα ζωὴν, καὶ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἑλλείψιν σύγκοινωνίας, ἥτοι ὀ-
δῶν καταλλήλων πρὸς διαμετακόμισιν. Τὸ ὕψος τῶν κατοίκων ἀποκλίνει
πρὸς τὸ ἄγριον, ἀποτέλεσμα τῆς ἐλλείψεως ἐπιμιξίας συχνῆς μετ' ἄλλων
καὶ μάλιστα πεπολιτισμένων ἀνθρώπων. Παράγει δ' ἡ χώρα ἐλάϊας, κα-
πνόν, βαλάνους καὶ σιτηρὰ, πρὸ πάντων ὅμως δέρματα, βούτυρον, τυρόν
κλπ. τὸ δὲ κλίμα εἶναι ἱκανῶς ψυχρόν.

III ΝΕΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΙ

(Ἡπειρος καὶ Θεσσαλία)

Ε'. ΝΟΜΟΣ ΑΡΤΗΣ

Ἀπὸ Κραβασαρά εἰς Ἄρταν. — Ἀραχθός. — Πίνδος — Τζουμέρκα. — Καλαρρόται — Ὀρία μεταξὺ νομοῦ Ἄρτης καὶ Ἡπείρου (Τουρκικῆς).

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν τῆς ἐλεύσεώς μας εἰς Κραβασαρά, ἡ ἄμαξα ἀνεχώρησε πρὸς Β. διὰ τὴν Ἄρταν, καθ' ὅλον δὲ τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ ἐπὶ ὥρας ὀλοκλήρους εἶχομεν ἐξ ἀριστερῶν μὲν τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον γαλήνιον καὶ ὡς καθρέπτῃν ἐξαπλούμενον, ἐκ δεξιῶν δὲ, συνεχεῖς σειρὰς βουνῶν σκιερῶν, ἀτινά εἰσι βραχίονες τοῦ πρὸς Β. κειμένου ὄρους Πίνδου. Ὅσῳ προχωροῦμεν πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὴν χώραν τῆς Ἡπείρου, τοσούτῳ ἡ γῆ ἐφαίνετο ὀρεινότερα καὶ ἀγριωτέρα.

Μετὰ δὲ πορείαν ὀκτὼ περίπου ὥρων καὶ ἀφ' οὗ ἐπὶ τῶν ὁρέων εἰς τινὰ μέρη εἶδομεν ἐκτισμένα χωρία τινὰ μικρά, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Ἄρταν, πόλιν κειμένην ἐπὶ τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ, ὅστις βαθὺς καὶ ὀρμητικὸς, κυλίει τὰ ὕδατά του ἀπὸ Β. πρὸς Ν. χυνόμενος εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον.

Ἡ Ἄρτα (6,207 κατ.) πρωτ. οὔσα τοῦ ὅλου νομοῦ, εἶναι πόλις γεωργικὴ καὶ κατέχει ὥραϊα κτήματα ἐπὶ τῆς ἀντίπεραν τοῦ ποταμοῦ πεδιάδος, οἷον λεμονεῶνας, πορτοκαλεῶνας, ἀμπελῶνας καὶ ἐλαιῶνας, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι λίαν φιλόπονοι. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀνήκει εἰς τὴν Τουρκίαν, ἀναγκάζονται νὰ πλη-

ρώνωσι φόρους βαρείς εἰς αὐτήν. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τοὺς φόρους ἐκείνους προστίθενται καὶ οἱ φόροι, οὓς πληρώουσιν ἐντὸς τῆς Ἀρτης (εἰς τὴν Ἑλλάδα), τὰ προϊόντα ταῦτα πωλοῦνται πολὺ ἀκριζά. Ἡ πόλις κειμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, συνδέεται διὰ γεφύρας μὲ τὴν δεξιάν ὄχθην, ὅπου εὐρίσκονται τὰ κτήματα αὐτῆς, ἐν ᾧ ἅπαντα ἢ πρὸς Α. αὐτῆς χώρα εἶναι ἄγονος καὶ σχεδὸν ἀκαλλιέργητος.

Καὶ πρὸς Α. μὲν βλέπει τις τὸν Πίνδον ἢ τὴν Πίνδον ὑψηλὸν καὶ τοσάρον, τρέφοντα πολλὰ ποίμνια, καὶ ἐπ' οὗ εὐρίσκονται πολλαὶ μικραὶ κῶμαι, πρὸς δὲ Δ. τὰ ὄρη τῆς Δωδώνης, περίρημα εἰς τὴν ἀρχαιότητα, καθ' ὅσον ἐπ' αὐτοῦ ὑπῆρχε τὸ ἀρχαιότερον Μαντεῖον (τοῦ Διός).

Ἐριπποὶ ἠκολουθήσαμεν τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν πρὸς Β. ἀπὸ πρωίας τῆς ἐπομένης ἡμέρας καὶ μετὰ πορείαν 10 ὥρων διὰ μέσου ὁρέων ἐφθάσαμεν εἰς τὰς Καλαρρυτάς (1,843 κατ.) κώμην κειμένην ἐπίσης ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀράχθου καὶ πατρίδα τοῦ Κωλέτου, πολιτικοῦ ἀνδρός. Ἐχει δὲ αὕτη πρὸς Ν. τὰ Ἀγναντα κώμην μὲ 5,514 κατ., πρὸς δὲ ΒΔ. τὰ Τζουμέρκα ὄρη. Ἀπὸ τῶν Καλαρρυτῶν ἠκολουθήσαμεν τὴν ὁδὸν, ἥτις διὰ τοῦ ὄρους ἄγει πρὸς Α. εἰς Τρίκκαλα.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ. Ἀμὰ ἐφθάσαμεν ἐπὶ ὑψηλῆς τιнос θέσεως ἐρρίψαμεν βλέμμα πρὸς Δ. καὶ εἶδομεν τὸν Νομόν τῆς Ἀρτης τοῦτον (31,478 κατ.) τριγωνικόν, μακρόν καὶ ὀρεινόν, ἐκτεινόμενον ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ ἔχοντα πρὸς Α. μὲν καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν τὸ ὄρος Πίνδον, πρὸς τὰ ΒΔ. δὲ τὰ ὄρη Τζουμέρκα καὶ πρὸς Δ., καθ' ὅλην ἐπίσης τὴν ἔκτασιν, τὸν Ἀραχθὸν ἢ ποτάμι τῆς Ἀρτας ὡς ὀνομάζεται κινῶς.

Ὁ Ἀραχθὸς οὗτος φαίνεται ὡς μάχαιρα διαμελλίζων τὸ λοιπὸν μέρος τῆς Ἠπείρου ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, κατὰ σειρὰν δ' ἐπὶ τῶν ὄχθων αὐτοῦ διακρίνεται ὅχυρώματα καὶ φυλακεῖα, Ἑλληνικὰ μὲν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, Τουρκικὰ δ' ἐπὶ τῆς δεξιᾶς. Κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βερολίνου

ἐνεθυμήθημεν εἶχε δοθῇ μεγαλειέτερον μέρος πρὸς Δ. φθάνον μέχρι τοῦ Θυ-
άμιδος ποταμοῦ καὶ περιλαμβάνον τὰ Ἰωάννινα, σπουδαίαν
στρατηγικὴν θέσιν καὶ πόλιν καλὴν· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα (1881) δὲν μᾶς ἐδόθη
ἐκ τῆς Ἡπείρου ἡ τὸ μέρος τοῦτο, ὁ Νομὸς τῆς Ἀρτης. Περιλαμβάνει
δ' νομὸς οὗτος 2 ἐπαρχίας δηλ. 1) τῆς Ἀρτης (14,616 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν
Ἀρταν καὶ 2) τῶν Τζορμέρλων (16,562 κατ.) μὲ πρωτ. τὰς Κα-
λαρρύτας.

Φύσει δ' ὄρεινός καὶ ἄγονος τὸ ἔδαφος ὧν ὁ νομὸς οὗτος, ὀλίγα προϊόντα
παράγει. Εἰσὶ δὲ ταῦτα τῶν μὲν πεδιάδων (σπανίων καὶ μικρῶν) λεμόνια,
παρτοκάλια, σῖνος καλός, τῶν δὲ ὄρεων βάλανοι, ξύλα, ἄνθρακες, γάλα, βού-
τυρον, τυρὸς, μαλλίον καὶ ζῶα, Πολλοὶ τῶν κατοίκων εἰσὶ γεωργοὶ καὶ ἄλ-
λοι κτηνοτρόφοι καὶ οὗτοι διαμένουσιν ἐντὸς τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων.
Ἄλλοι ὅμως μὴ ἀρκούμενοι εἰς ὅ,τι παρέχει αὐτοῖς τὸ ἔδαφος μεταβαίνουσιν
εἰς ξένην γῆν καὶ ἐκεῖ ἐπιδίδονται ἐπιτυχῶς εἰς τὸ ἐμπόριον. Ὅτε μάλιστα
πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εἰσέει ἡ χώρα ἀνῆκεν εἰς τοὺς Τούρκους ὁ ἀριθμὸς τῶν
καταλιπόντων τὴν ἑαυτῶν πατρίδα ἦτο πολὺ μεγαλειέτερος, καθ' ὅσον πολ-
λοὶ οἱ φεύγοντες ἔνεκα τῶν καταπίσεων.

Κατοικεῖται δ' ἡ χώρα ὑπὸ Ἑλλήνων μὲν ἐν γένει, ἀλλ' ὑπάρχουσι με-
ταξὺ αὐτῶν καὶ Τούρκοι μεθ' ὅλας τὰς μεταναστεύσεις, αἵτινες ἔγειναν ἀμε-
σως ἄμα ὁ νομὸς προστεθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα· Εἰσὶ δ' οὗτοι (οἱ ἐναπομεί-
ναντες Τούρκοι), οἱ ὀλιγώτερον φανατικοί. Ἡ δὲ προφορὰ τῶν Ἡπειρω-
τῶν ἢ τοῦ Νομοῦ Ἀρτης χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῆς συνηθῆς συνίζήσεως καὶ
τῆς τροπῆς τοῦ εἰς ι καὶ ο εἰς ο υ. Εἶναι δὲ διαφοραὶ τὴν ἀνάπτυξιν,
καθ' ὅσον, ὅσοι μεταβαίνουσιν εἰς ξένας χώρας εἶναι μᾶλλον ἀνεπτυγμένοι,
ὅσοι ὅμως μένουσιν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, εὐρίσκονται πολὺ ὀπίσω καὶ μάλιστα
αἱ γυναῖκες.

Ἡ ἐνδυμασία αὐτῶν ὁμοιάζει πρὸς τὴν τουρκικὴν τὰ μάλιστα· πολλῶν
ἀνδρῶν φερόντων εἰσέτι τὰς ποδήρεις χρωματιστάς ἐσθῆτας, τὰς ἐξω-
σμένους κατὰ τῆς ὁσφύος καὶ ἐσχισμένους κατὰ τὰ πλάγια μέχρις ἀνωθεν τῶν
γονάτων.

Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι ψυχρὸν κατὰ τὸν χειμῶνα, ἀλλὰ γλυκὺ τὸ θέρος.

ΣΤ'. ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΚΑΛΩΝ

Πίνδος. — Παραπόταμοι τοῦ Πηνειοῦ. — Πεδιὰς
τῶν Τρικκάλων. — Τρίκαλα (Τρικκαλινός). — Λι-
θαῖος. — Καλαμπάκα. — Μέτσοβον. — Καρδίτσα.

Ἐξακολουθοῦμεν ἔφιπποι ὑπερκάμπτοντες μίαν μετὰ
τὴν ἄλλην τὰς ῥάχεις τοῦ Πίνδου. Ἀλλαχοῦ μὲν δα-

σώδους, πρασίνου καὶ περικαλλοῦς, ἀλλαχοῦ δὲ πετρώδους, ἀγρίου καὶ γυμνοῦ, ὅστις ἐφαίνετο ἀτελεύτητος, καθ' ὅσον ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἐσπέρας μόλις κατωρθώσαμεν νὰ διαπεράσωμεν αὐτὸν κατὰ πλάτος.

Μὲ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου εἶχομεν κατέλθει εἰς λεκανοπέδιόν τι ὁμαλώτατον, ὅπερ κατάφυτον διέσχίζον πολλοὶ ποταμοί. Ὁ ὁδηγὸς εἶπεν εἰς ἡμᾶς, ὅτι οὗτοι ἦσαν οἱ Παράποταμοι τοῦ μεγάλου ποταμοῦ Πηνειοῦ καὶ οἵτινες ἅπαντες ἐπήγαζον ἀπὸ τοῦ ὄρους Πίνδου, ἐκτὸς ὀλίγων πηγάζοντων ἀπὸ τῆς Ὀρθροῦς.

Ἡ δὲ πεδιάς αὕτη ὀνομάζεται πεδιάς τῶν Τρικκάλων, τῆς ὁποίας ἡ μέλαινα καὶ παχεῖα γῆ παράγει δημητριακοὺς καρποὺς ἀφθόνους, καπνὸν, ὅπιον, χασίς, βάμβακα κλπ. καὶ τοὶ δὲν καλλιεργεῖται ἄριστα ὑπὸ τῶν χωρικῶν, πρὸς δὲ τρέφει καὶ πλῆθος ποιμνίων συγχρόνως. Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐφθάσαμεν εἰς Τρίκκαλα, εἶναι δ' ἐκτισμένη ἡ πόλις ἐπὶ ποταμοῦ τινος πλευστοῦ καλουμένου Λιθαίου (ποτάμι τῶν Τρικκάλων ἢ Τρικκαλινός) καὶ ἐν ᾧ ἡ Κυβέρνησις ἔχει ἴδια πλοῖα πρὸς διαμετακόμησιν ἀπὸ τῆς μιᾶς ὀχθῆς εἰς τὴν ἑτέραν.

Τὰ Τρίκκαλα (11,281 κατ.) εἶναι, ὡς βεβαίως δύναται νὰ φαντασθῇ τις ἀπὸ τῆς πεδιάδος τῆς, πόλις τὰ μάλιστα γεωργικὴ, ἀλλὰ συγχρόνως δὲν στερεῖται καὶ κτηνοτροφίας λίαν ἀνεπτυγμένης. Εἶναι δ' ἀρχαία πόλις αὕτη καὶ ἐπίσημος ὡς πατρίς τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τοῦ πατρὸς τῆς Ἰατρικῆς, οὗτινος ὁ ναὸς ὑπῆρχεν αὐτόθι τὸ πάλαι. Κατοικεῖται ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων συγχρόνως σήμερον καὶ εἶναι ἡ πρωτ. ὅλου τοῦ νομοῦ, ὅστις ἀπὸ ταύτης λαμβάνει τὸ ὄνομα.

Τὴν ἐπομένην τῆς ἀφίξεως ἡμῶν ἡμέραν, διὰ τοῦ σιδηροδρόμου μετέβημεν εἰς Καλαμπάκαν χειμένην ΒΔ. τῶν Τρικκάλων ἔχοντες εἰς ἀπόστασιν ὠρῶν τινῶν ἐκ δεξιῶν

μὲν τὸ πρὸς Β. τῶν Τρικκάλων ὑφούμενον βουνὸν Ἀρ-
δάμιν, πρὸς τ' ἀριστερὰ δ' εἰς μεγάλην ἀπόστασιν τὸ ὄρος
Πίνδον, Μετὰ μίαν ὥραν εἵμεθα ἐκεῖ εἰς Καλαμπά-
κην (4,667 κατ.), ἧς ὑπέρεκειται πρὸς Δ. τὸ βου-
νὸν Κόζακας (κλάδος τοῦ Πίνδου) ἡ δὲ πρώτη ἐργα-
σία ἡμῶν ἦτο νὰ μεταβῶμεν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν πρὸς
αὐτῆς κειμένων καὶ ἐπὶ ἀποτόμων καὶ ἀβάτων βράχων
ἐκτισμένων Μετεώρων. Τὰ Μετέωρα ταῦτά εἰσι βυ-
ζαντινὰ μοναστήρια ἀρχαῖα, ὅπου ἀναβαίνουνσι διὰ κο-
φινίων ἀνελκυσόμενων ἄνωθεν ὑπὸ τῶν καλογήρων· το-
σούτῳ δ' εἶναι τὸ ὕψος τοῦτο, ὥστε μὲ κατέλαβε σκο-
τοδίνη κατὰ τὴν ἀνάβασιν. Ἐπεσκέφθημὲν τινα τῶν
μοναστηρίων τούτων ἐπεξεργασθέντες τὰ ἐν αὐτοῖς ἄξια
λόγου καὶ τὰς βιβλιοθήκας των, ὅπου σώζονται πολλὰ
χειρόγραφα βιβλία.

Πρὸς τὰ ΒΔ. τῆς Καλαμπάκας ὑπάρχει τὸ Μέτσοβον
κώμη παρὰ τὰ σύνορα. Διὰ τοῦ αὐτοῦ σιδηροδρόμου ἐ-
πεστρέψαμεν εἰς Τρίκκαλα, ὅπως μεταβῶμεν ἐκεῖθεν
εἰς Καρδίτσαν, ὅπου μετὰ μίαν περίπου ὥραν καὶ
τέταρτον ἔστη ἡ ἀμαξοστοιχία, ἡμεῖς δὲ κατήλθομεν
ἐν αὐτῇ ἐπὶ λεπτά τινα, ὅπως διὰ τῆς αὐτῆς ἀμαξοστοι-
χίας μεταβῶμεν εἰς Λάρισσαν.

Ἡ Καρδίτσα (10,297 κατ.) κειμένη ἐπὶ παραποτά-
μου τινος τοῦ Πηνειοῦ, εἰς ὃ δίδει τὸ ὄνομά της, εἶναι τὸ
κέντρον πολλῶν ὁδῶν, ὡς καὶ τὰ Τρίκκαλα, ἀγουσῶν
ἀπὸ διαφόρων χωρίων καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοὶ αἱ ὁδοὶ αὐ-
ταὶ δὲν εἶναι ἀμαξίται, εἶναι κέντρον ἐμπορίου· πρὸς δὲ
ἡ πόλις εἶναι γεωργικὴ παράγουσα ταῦτά, οἷα καὶ τὰ
Τρίκκαλα προϊόντα..

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ. Καὶ ἐν γένει ὁ Νόμος τῶν Τρικκάλων
(87,890 κατ.) πεδινὸς καὶ εὐφορὸς ὢν, παράγει δημητριακοὺς καρ-
ποὺς, καπνόν, ῥάβδακα καὶ οἶνον κλπ. κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα τρέφει πλῆθος

ποιμνίων, ἅτινα κατέρχονται ἀπὸ τῆς πρὸς Β. Μακεδονίας. Ὀρίζεται δὲ πρὸς Δ. μὲν ὑπὸ τοῦ ὄρους Πίνδου, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Ὀρθρουοῦς καὶ τοῦ Πίνδου, πρὸς Α. ὑπὸ γραμμῆς φερομένης ἀπὸ τῆς λίμνης Ξυνιάδος (κειμένης εἰς τοὺς Β. πρόποδας τῆς Ὀρθρουοῦς καὶ καλουμένης κοινῶς Δαοῦκλῆ) μέχρι τοῦ λόφου Μητρίτσα κειμένου πρὸς τὰ ΒΑ. τῶν Τρικκάλων καὶ πρὸς Β. τέλος ὑπὸ γραμμῆς φερομένης ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης μέχρι τοῦ Μετσόβου. Εἶναι δὲ μέρος τῆς χώρας τῆς καλουμένης Θεσσαλίας καὶ ὁ εἶς ἐκ τῶν τριῶν νομῶν, οὓς ἐσχάτως ἐλάβομεν. Ἀπαρτίζεται δ' ἀπὸ τριῶν ἐπαρχιῶν, ἧτοι 1) τῶν Τρικκάλων (37,049 κατ.) μὲ πρωτ. τὰ Τρίκκαλα, ἅτινα εἶναι καὶ πρωτ. τοῦ ὅλου Νομοῦ· 2) τῆς Καλαμπάκας (50,750 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν Καλαμπάκην καὶ 3) τῆς Καρδίτσης (30,041 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν Καρδίτσαν καὶ εἶναί μείζων κατὰ τὴν ἔκτασιν τοῦ τῆς Ἀρτης, πρὸς Α. τοῦ ὁποίου κεῖται, καὶ μικρότερος τοῦ τῆς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ὅστις κεῖται πρὸς Ν. αὐτοῦ,

Κατοικεῖται δ' ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ πολλῶν Τούρκων καὶ ὀλίγων Ἑβραίων, οἵτινες ἅπαντές εἰσι ὀλίγον φιλόπονοι, πεποιθότες εἰς τὴν γονιμότητα τοῦ ἐδάφους, ἱκανῶς ὅμως φιλόξενοι καὶ κοινωνικοί. Ἡ προφορὰ αὐτῶν εἶναι, ὀλιγώτερον στρυφνὴ ἐκείνης τῶν Ἑπειρωτῶν, ὅπερ ἀληθεύει δι' ὅλους τοὺς Θεσσαλοὺς. Ἡ συγκοινωνία, ἧτις εἰς τὸν νομὸν τοῦτον εἶναι καλλίστη συνεισφέρουσα τὴν ἐπιμιξίαν ἔχει μορφώσει ὁπωσοῦν καλῶς αὐτοῦς· τὰ δὲ ἦθη αὐτῶν διέμειναν χρηστὰ καὶ ὑπὸ τὸν δούλειον ζυγόν.

Κατὰ τὴν ἐνδυμασίαν ἤρξαντο συμμορφούμενοι πρὸς τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ἐνδύμενοι εὐρωπαϊκῶς, ἀπορρίπτοντες δὲ τὰς πολυπύχους περισκελίδας (βράκεις), ἃς πολλοὶ ἐξακολουθοῦσι φέροντες ἢ τὰς ποδιῆρας ἐσθῆτας καὶ τὰ φέσια. Τὸ κλίμα ἐντάθῃ καθ' ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους εἶναι ἡπιον καὶ ὑγιεινόν.

Ζ'. ΝΟΜΟΣ ΛΑΡΙΣΣΗΣ

Οἱ σιδηρόδρομοι Θεσσαλίας. — Λάρισσα. — Πεδιὰς Λαρίσσης. — Ολύμπος. — Κίσσαβος, (Ὀσσα). — Πήλιον. — Τύρναβος. — Κούτρα. — Ἀγρινιά. — Φάρσαλος. — Ἀλμυρός. — Βῶλος, — Παγασητικὸς κόλπος.

Ὁ σιδηρόδρομος Θεσσαλίας ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς Καλαμπάκας καὶ διευθυνόμενος πρὸς Ν. διὰ τῶν Τρικ-

κάλων φθάνει εἰς Καρδίτσαν, προσεγγίζων εἰς πλεῖστα χωρία μεταξύ τῶν τριῶν τούτων πόλεων. Εἶτα στρέφει πρὸς Α. πρῶτον καὶ εἶτα πρὸς τὰ ΒΑ. ἐξέρχεται διὰ βραχιόνων τοῦ νομοῦ Τρικκάλων καὶ διασχίζων τὸν Νομὸν Λαρίσσης, φθάνει συγκεντρῶν τοὺς βραχιόνάς του εἰς τὴν πρωτ. τούτου τὴν Λάρισσαν καὶ εἶτα στρέφει πρὸς τὰ ΝΑ. μεταφέρων ἐμπορεύματα καὶ ἐπιβάτας εἰς Βῶλον, τὸ ἐπίνειον τῆς ὅλης Θεσσαλίας· εἶναι δ' ἱκανῶς εὐρύχωροι αἱ ἄμαξαι αὐτοῦ καὶ οὐδὲ ὑψίσταται τις τὸν κλονισμόν, ὃν αἰσθάνεται ταξιδεύων διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Κορίνθου, οὕτινος αἱ ἄμαξαὶ εἰσι λίαν ὑψηλαὶ καὶ στεναί.

Τέσσαρες ὥρας ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως ἡμῶν ἐκ Καρδίτσης εὐρισκόμεθα εἰς Λάρισσαν, ἥτις εἶναι ἐκτισμένη ἐντὸς πεδιάδος ὁμωνύμου καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ, ὅστις βραδέως ῥέων εἶναι πλωτός. Ἡ Λάρισα (14,821 κατ. ἔχουσα σήμερον) ἦτο ἀρχαία πόλις. Ἡ ὄψις αὐτῆς δὲν εἶναι πολὺ εὐάρεστος, καθ' ὅσον αἱ μὲν ὁδοὶ εἶναι στεναὶ καὶ οὐχὶ πολὺ καθαραί· αἱ δὲ οἰκίαι ξύλινοι δι' ὃ καὶ πυρκαϊαὶ συχναὶ αὐτόθι καὶ καταστρεπτικαὶ συμβαίνουσιν. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰσιν Ἕλληνες, ὑπάρχουσιν ὅμως ἐν αὐτοῖς πολλοὶ Ἑβραῖοι καὶ Τοῦρκοι.

Ἡ περίξ αὐτῆς ἐκτεταμένη πεδιάς, καλλιεργεῖται ἅπαντα παράγουσα δημητριακτοὺς καρποὺς ἀφθόνους, καπνὸν, βάμβακα, ὅπιον, πρὸς δὲ μαλλία, βούτυρον, τυρὸν, δέρματα καὶ ζῶα.

Πρὸς τὰ ΒΑ. αὐτῆς καὶ κατὰ τὰ ὅρια τοῦ Νομοῦ ὑψοῦται ὁ οὐρανομήκης Ὀλυμπος, ἡ κατοικία τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν Θεῶν, ἐφ' ᾧ ἦσαν φκοδομημένα τὰ χαλκᾶ αὐτῶν ἀνάκτορα καὶ οὐ αἱ χιονοσκεπεῖς κορυφαὶ φαίνονται κρυπτόμεναι ἐντὸς τῶν νεφῶν.

Πρὸς Ν. αὐτοῦ εὐρίσκεται τὸ ὄρος Ὅσσα ἢ Κίσσαθος, ὅπερ εἰς τὰ δημῶδη ποιήματα (τὰ κλέφτικα) φαίνεται ἀμφισβητοῦν τὴν δόξαν, ὅτι ὑπῆρξεν τὸ συνειθέστερον ἐνδιαίτημα τῶν κλεφτῶν πρὸς τὸν Ὀλυμπον.

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὁρέων ῥέει ὁ Πηνειός. Αἱ δὲ ὄχθαι αὐτοῦ εἰσι πλήρεις ἐνταῦθα θάμνων καὶ δένδρων ὑδροχαρῶν ἀγρίων. Ὑπάρχει δὲ μάλιστα θέσις τις καλουμένη τὰ Τέμπη, μαγευτικωτάτη καὶ προκαλοῦσα πολλοὺς ἐπισκέπτας.

Ἐτι νοτιώτερον τῆς Ὀσσης ἀπαντᾶται τὸ Πήλιον ἐκτεινόμενον μακρὸν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ὀλιγώτερον ἐκείνου ὑψηλὸν καὶ ἐπίσημον.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν τῆς ἀφίξεως ἡμῶν εἰς Λάρισσαν ἀνεχωρήσαμεν διὰ Τύρναβον ἔφιπποι. Διευθυνθέντες πρὸς τὰ ΒΔ. ἐφθάσαμεν μετὰ 3 καὶ πλέον ὥρας εἰς τὴν πόλιν ταύτην. Ἡ Τύρναβος (8,113 κατ.) κεῖται πλησίον τῶν συνόρων· διὰ τοῦτο δ' ἔχει στρατῶνα μέγαν, κεῖται δ' ἐπὶ τινος παραποτάμου τοῦ Πηνειοῦ.

Ἀπὸ ταύτης ἄγει ὁδὸς ὁρεινὴ πρὸς τὸ ὄρος Κούτρα πρὸς τὰ ΝΔ. αὐτῆς κείμενον, ἐφ' οὗ ὑπάρχουσι προχώματα ἰσχυρὰ καὶ ὅπου ἐσχάτως (1886) ἠχηματοπίσθησαν στρατιῶται Ἕλληνες ἐπιπεσόντων κατ' αὐτῶν δολίως τῶν ἐχθρῶν, ἐν ᾧ ἦτο ἀνακωχὴ ὅπλων. Ἐπισκεφθέντες τὴν θέσιν ταύτην ἐπεστρέψαμεν εἰς Λάρισσαν, ὁπόθεν ἐμέλλομεν νὰ ἐκκινήσωμεν εἰς Βῶλον μεθ' ὅλας τὰς παρακλήσεις τοῦ ὁδηγοῦ, ὅστις συνεβούλευεν ἡμᾶς νὰ ἐπισκεφθῶμεν τρεῖς ἐτι πόλεις, τοῦτ' ἐστὶ τὴν Ἀγυιὰν τὴν Φάρσαλον καὶ τὸν Ἀλμυρόν.

Ἡ Ἀγυιὰ (7,852 κατ.), εἶπεν ἡμῖν, εἶναι πόλις κειμένη πρὸς Α. τῆς Λαρίσσης καὶ εἰς τοὺς νοτίους

πρόποδας τῆς Οἴτης, εἶναι δὲ πόλις γεωργικὴ καὶ ποι-
μενικὴ, ἔχουσα ἔδαφος γόνιμον καὶ ὕδατα ἄφθονα καὶ
ψυχρά.

Ἡ Φάρσαλος (4,149 κατ.) κεῖται πρὸς Ν. τῆς
Λαρίσσης καὶ εἰς ἀπόστασιν 7 περίπου ὥρων ἀπ'
αὐτῆς· ἐκεῖ δὲ θὰ ἠδύνασθε νὰ ἐπεξεργασθῆτε ἀρχαῖά
τινα μνημεῖα, καθ' ὅσον ἡ πόλις εἶναι ἀρχαία καὶ αὐ-
τόθι εἶχε συμβῆ μάχη ἰσχυρά μεταξὺ δύο 'Ρωμαίων
ἡγεμόνων (48 π. Χ.)· τῆς πόλεως ὑπέρκειται ἀκρόπο-
λις. Πρὸς δὲ Ν. αὐτῆς καὶ εἰς τὰς Β. ὑπορείας τῆς Ὀρ-
θουρὸς κεῖται ὁ Δομοκός, χωρίον ἐπὶ ὀχυρᾷ θέσεως
καὶ χρησιμεῦσαν ὡς ἐν τῶν κέντρων τῆς ἐπαναστάσεως
τοῦ 1878, ὅποτε ἐπρόκειτο νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἡ Θεσ-
σαλία καὶ Ἡπειρος, ἥτις ὁμως ἐπανάστασις ἐναυάγησε,
τῆς Κυβερνήσεως μὴ παρασχούσης τὴν ἀπαιτουμένην
βοήθειαν, καὶ ὁ 'Αλμυρὸς (4,211 κατ.) τέλος πρὸς
τὰ ΝΑ. τῆς Φαρσάλου, ὅστις ἐξάγει καπνὸν ἄριστον καὶ
ξυλάνθρακας καὶ ἀπέχει μίαν περίπου ὥραν τῆς θαλάσσης.

Ἐν τούτοις ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ Λαρίσσης καὶ ἐ-
φθάσαμεν εἰς Βῶλον μετὰ 2 1/4 ὥρας. Ὁ Βῶλος
(5,908 κατ.) εἶναι παραθαλασσία πόλις κειμένη πρὸς τὰ
ΝΑ. τῆς Λαρίσσης, εἰς ταύτην συγκεντροῦται ὅλον τὸ
ἐμπόριον τῆς Θεσσαλίας. Πέριξ δ' αὐτῆς καλλιεργεῖται
ἐπιτυχῶς ἡ ἐλαία, ἔχει δ' ἄφθονα ὕδατα εἰς ἀρτεσιανὰ
φρέατα καὶ εἶναι ἐκτισμένη πλησίον τῆς ἀρχαίας Ἰωλκοῦ,
ἥτις σήμερον δὲν σώζεται. Πρὸς Δ. ἔγει ἀπ' αὐτῆς ὁδὸς
εἰς Φερράς (Βελεστῖνον) τὴν πατρίδα τοῦ ἥρωος 'Ρήγα,
ὃν αἱ Τήρεις, οἱ Αὐστριακοὶ, συλλαβόντες παρέδωκαν
εἰς τοὺς Τούρκους διὰ νὰ τὸν φονεύσωσι προτοῦ βλα-
στήσῃ ὁ σπόρος, ὃν ἔσπειρε. Πρὸς Α. τοῦ Βώλου εἶναι
ἡ Μακρυνίτσα καὶ ἡ Πορταριά, χωρία μὲ ὀχυ-
ρὰς θέσεις.

‘Ο δὲ Κόλπος εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁποίου εἶναι ἐκτι-
σμένος ὁ Βῶλος, ὀνομάζεται Παγασητικὸς κόλ-
πος ἀπὸ τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἥτις ἔκειτο ἐπὶ τῆς ΒΑ.
παραλίας αὐτοῦ καὶ ἐκαλεῖτο Παγασαί. Εἰς τὸν Βῶλον,
ὡς καὶ εἰς ὅλας τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Θεσσαλίας,
λαμβάνουσι χώραν συχνότατα ἐμπορικαὶ πανηγύρεις
(παζάρια), ἐν αἷς τὸ κυριώτερον ἀντικείμενον τῶν ἀγο-
ροπωλησιῶν εἰσιν οἱ δημητριακοὶ καρποὶ ἢ κτήνη.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ. Καὶ ἐντὸς τοῦ Βώλου ἐπίσης ἀνεγνωρίσαμεν
Τούρκους καὶ Ἑβραίους, οἵτινες ἐφαίνοντο, ὅτι ἦσαν κάτοικοι, διεβεβαίωσαν
δ’ ἡμᾶς ὅτι ἀπαντῶνται οὗτοι καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη ὅλης τῆς Θε-
σσαλίας καὶ μάλιστα τοῦ νομοῦ τούτου. ‘Ο Νομὸς Λαρίσσης (147,224
κατ.) εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον προσοδοφόρων νομῶν τῆς ὅλης Ἑλλάδος καὶ τοι-
οῦταμοῦ σχεδὸν αὐτοῦ ὑπάρχουσι δένδρα· κύριον δ’ αὐτοῦ προϊόν εἶναι οἱ
δημητριακοὶ καρποὶ, ὁ καπνὸς καὶ βάμβαξ, ἐκτὸς τῶν προϊόντων τῆς κτηνο-
τροφίας, ἅτινά εἰσι σημαντικὰ. Περιλαμβάνει δ’ ὁ νομὸς οὗτος ἑξ ἐπαρχίας,
αἵτινές εἰσιν αἱ ἑξῆς· 1) τῆς Λαρίσσης (34,238 κατ.) μὲ πρωτ. (καὶ ὅ-
λου τοῦ νομοῦ) τὴν Λάρισσαν· 2) τοῦ Τυρνάβου (14,968 κατ.)
μὲ πρωτ. τὸν Τύρνάβον· 3) τῆς Ἀγυιᾶς (12,418 κατ.) μὲ πρωτ.
τὴν Ἀγυιάν· 4) τῆς Φαρσάλου (12,593 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν Φάρ-
σαλον· 5) τοῦ Ἀλμυροῦ (8,907 κατ.) μὲ πρωτ. τὸν Ἀλμυρόν
καὶ 6) τοῦ Βώλου (59,100 κατ.) μὲ πρωτ. τὸν Βῶλον. Εἶναι ὁ μείζων
τῶν τριῶν νομῶν. οὗς ἐλάβομεν ἀπὸ τῆς Τουρκίας τελευταῖον, καθ’
ὅσον πρὸς Α. μὲν φθάνει μέχρι τοῦ Αἰγαίου πελάγους, πρὸς Ν.
μέχρι τῆς Ὁρθρουσῆς καὶ τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου, πρὸς Δ.
μέχρι τῆς γραμμῆς, ἣν ἐφέραμεν ἀπὸ τῆς Εὐνιάδος λίμνης μέχρι τοῦ λόφου
Μητρίτσα καὶ πρὸς Β. μέχρι τῆς γραμμῆς τῆς ἀρχομένης ἀπὸ Μη-
τρίτσα, εἶτα θαινοίσης πρὸς τὸ ὄρος Κούτρα στρεφομένης δ’ εἶτα
πρὸς Β. καὶ εἶτα πρὸς Δ. καὶ φθανούσης μέχρι τῶν Νοτίων κλιτύων
τοῦ Ὀλύμπου καὶ εἰς ἀπόστασιν δύο ὥρων πρὸς Β. τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πη-
νειοῦ ποταμοῦ. Εἶναι δὲ νομίζομεν περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ἐνταῦθα ὅτι
καθ’ ὅλην τὴν Β. πλευρὰν καὶ τοῦ νομοῦ τούτου, ὡς καὶ τοῦ νομοῦ τῶν Τρικ-
κάλων ὑπάρχουσιν ὀχυρώματα καὶ φυλακεῖα καὶ στρατῶνες πλήρεις ἐφο-
δίων τοῦ πολέμου καὶ ὥστε ἔτοιμοι νὰ κατακεραυνοβολήσωσι τὰ ἐχθρικά φυ-
λακεῖα, ἅτινα ἴστανται ἀπέναντι αὐτῶν. Ὁ ρη ἔχει ὁ νομὸς οὗτος ἐπισημό-
τερα τὸν Ὀλυμπον πρὸς ΒΑ., τὴν Ὀσσαν καὶ τὸ Πήλιον πρὸς

Α. καὶ τὴν Ὀρθρὸν πρὸς Ν. Ποταμοὺς δὲ τὸν Πηνειὸν (Σαλαμδρίαν) καὶ τοὺς παραποτάμους αὐτοῦ.

Εἶναι δ' ἱκανῶς ἀνεπτυγμένοι οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ τούτου, ἕνεκα τῆς μεγαλειτέρας ἐπιμηξίας, ἥτις ὀφείλεται πάλιν εἰς τὴν συγκοινωνίαν καὶ εἰς τὰ σχολεῖα, ἅτινα ἐφρόντισεν ἡ Κυβέρνησις νὰ συστήσῃ πολλαχοῦ τῶν νέων ἐπαρχιῶν καὶ μάλιστα εἰς τὴν Λάρισσαν. Οἱ κάτοικοι εἶναι ἐργατικοὶ καὶ φιλήσυχοι, ἀσχολοῦνται δὲ ἢ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, ἢ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, ἢ τὸ ἐμπόριον, ὅπερ συνίσταται εἰς ζῶα καὶ δημητριακοὺς καρποὺς.

Ἐν τῷ νομῷ τῆς Λαρίσσης καὶ τῶν Τρικυάλων περιλαμβάνεται ἅπασα ἡ χώρα ἡ καλουμένη Θεσσαλία, τῆς ὁποίας δὲν μένει εἰσέτι ὑποτελής εἰς τὴν Τουρκίαν, ἢ μία μόνη ἐπαρχία, ἡ ἐπαρχία τῆς Ἐλασσώνας. Ἡ Θεσσαλία ἦτο ἐπὶ Ὀμήρου ἡ κοίτις τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὸ ἀντικείμενον πολλῶν μύθων, καθότι ἐφημίζετο πατρίς τῶν Λαπιθῶν, τῶν Κενταύρων κλπ.

IV ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ

Η' ΝΟΜΟΣ ΕΥΒΟΙΑΣ

Ἡ ρῆσσις Εὐβοία. — Ὅρη. — Ποταμοί. — Πεδιάδες. — Πόλεις. — Ἀκρωτήρια αὐτῆς. — Αἱ βόρειαι σποράδες ρῆσοι.

Διὰ πλοιαρίου διεπλεύσαμεν ὅλον τὸν Παγασητικὸν κόλπον ἀπὸ Β. πρὸς Ν., ἐξελθόντες δ' αὐτοῦ εὐρέθημεν εἰς θάλασσαν στενὴν, καλουμένην Πορθμὸν Τρικέρου καὶ σχηματιζομένην ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους εἰσχωροῦντος μεταξὺ τῶν προεκβολῶν τοῦ Πηλίου καὶ τῆς Ὀρθρὸς ἀφ' ἑνὸς, καὶ τῆς νήσου Εὐβοίας ἀφ' ἑτέρου. Πλεύσαντες ὀλίγον πρὸς τὰ ΝΔ. τότε ἀπηντήσαμεν ἐξ ἀριστερῶν ἐπὶ τῆς νήσου Εὐβοίας λιμένα τινὰ καὶ εἰς τὸν μυχὸν τούτου χωρίον τι, ὅπερ καλεῖται Ὠρεοὶ καὶ χρησιμεύει ὡς ἐπίνειον μεγαλειτέρου

τινος χωρίου μεσογείου, μεθ' οὗ συνδέεται δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ. Τὸ Ξηροχώριον (6,264 κατ.), ὅπως ὀνομάζεται τὸ χωρίον, κεῖται ἐντὸς πεδιάδος ὁμωνύμου καταφύτου καὶ καλῶς καλλιεργημένης (δημητρ. καρποί) καὶ 1 1]2 ὥραν μακρὰν τῶν Ὠρεῶν. Πρὸςδὲ τὰ ΝΑ. αὐτοῦ κεῖται τὸ χωρίον Αἰδηψὸς μετὰ ἱαματικά του ὕδατα (ἀρχαῖον).

Μετ' ὀλίγων ὥρῶν πλοῦν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ στόμιον τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου ὅπου προσεγγίζει τὸ ἀκρωτήριον τῆς Εὐβοίας Κύναιον καὶ παρακάμψαντες αὐτὸ ἐπλέομεν πρὸς τὰ ΝΑ. ἐντὸς τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου, ὃν εἶχομεν ἰδεῖν ἀπὸ τοῦ Νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος καὶ ὅστις βρέχει ἐκτὸς τούτων τὰ Β. παράλια τῆς Βοιωτίας καὶ τὰ ΝΔ, τῆς Εὐβοίας μέχρι τοῦ πορθμοῦ Εὐρίπου, ὅπου ἀφικόμεθα 5 περιπόου ὥρας ἀφ' ὅτου ἐλάμψαμεν τὸ Κύναιον ἀκρωτήριον. Ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τούτου, στενοῦ μόλις δέκα μέτρα, διαχωριζομένου ἐν τῷ μέσῳ ὑπὸ βράχου ὑπάρχουσιν ἐπὶ μὲν τῆς Εὐβοίας ἡ πόλις Χαλκίς, ἐπὶ δὲ τῆς Βοιωτίας τὸ ἐπίνειον τῶν Θηβῶν Καράμπαμπας.

Ἡ Χαλκίς (12,250 κατ.) εἶναι ἀρχαία πόλις καὶ μάλιστα ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων, καθ' ὅσον πλησίον αὐτῆς ὑπῆρχον χαλκωρυχεῖα καὶ σιδηρωρυχεῖα, πρὸς τούτοις δὲ ἦτο καὶ ἐμπορικωτάτη, καθότι δι' αὐτῆς μετεβιβάζοντο εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα τὰ πλούσια τῆς Εὐβοίας προϊόντα. Κεῖται δ' ἐπὶ ὠραίας θέσεως, διότι πρὸ μὲν τῆς πόλεως ἐκτισμένης ἐπὶ ὑψώματος ῥέει ὡς ποταμὸς, ὀρμητικώτατον αὐτόθι καθιστάμενον θαλάσσιον ῥεῦμα, πέραν δὲ αὐτῆς ἐξαπλοῦται ἡ Σπερεῖ Ἑλλάς, ἐν ᾗ ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν αὐτῆς συνέρχονται ὅπως συνενωθῶσιν ἡ θάλασσα τοῦ Εὐρίπου καὶ ἡ Εὐβοϊκή. Γέφυρα κινητὴ συνδέει τὴν Χαλ-

κίδα μετὰ τῆς ἀπέναντι ξηρᾶς, ἔχει δ' ὀπισθεν αὐτῆς τὸ ὄρος Δίρφυον, παράγον γαιάνθρακας (ποάνθρακας) καὶ πεδιάδα παράγουσαν οἶνους ἐκλεκτοὺς λευκοὺς.

Πρὸς Β. τοῦ ὄρους Δίρφυος ἀπαντᾷται τὸ ὄρος Καν-
δήλιον ἀπὸ τοῦ ὁποίου συχνοὶ ἐφορμῶσιν ἄνεμοι τα-
ράττοντες τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον καὶ εἰς τοὺς πρόποδας
τοῦ ὁποίου ὑπάρχει κώμη τις γεωργικὴ, ὀνομαζομένη
Λίμνη (Αἰγαί τὸ πάλαι).

Εἰς τὴν Χαλκίδα κατοικοῦσι καὶ Ἑβραῖοι καὶ Μωα-
μεθανοὶ ὀλίγοι μέιναντες αὐτόθι, ἀφ' ὅτου τὸ μέρος τοῦ-
το ἦτο ὑπὸ τὴν Τουρκίαν (1820).

Ἐπλεύσαμεν διευθυνόμενοι πρὸς τὰ ΝΑ. ἐντὸς τοῦ
στενοῦ ἢ τῆς θαλάσσης τοῦ Εὐρίπου. Ἐφθά-
σαμεν δ' εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀηλάντου μικροῦ ποτα-
μοῦ πηγάζοντος ἐκ τῆς Δίρφυος καὶ παρέχοντος ὕδωρ
εἰς τὸ ὑδραγωγεῖον τῆς Χαλκίδος, μετὰ ταῦτα εἰς χω-
ρίον τι παραθαλάσσιον, καλούμενον Νέα Ψαρά καὶ
συνδεόμενον μετὰ τῆς Χαλκίδος δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ, ἀπέ-
χον 3 ὥρας ἀπ' ἐκείνης. Τὸ χωρίον τοῦτο ἐκαλεῖτο τὸ
πάλαι Ἐρέτρια (ἧς οἱ κάτοικοι ἀλυσσίδετοι ἐστάλησαν
εἰς Περσίαν, ἐπειδὴ ἔστειλαν βοήθειαν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς
αὐτῶν Ἰωνας εἰς τὴν Μ, Ἀσίαν κατὰ τῶν Περσῶν
490 π. Χ. Νῦν ὀνομάζεται Νέα Ψαρά, διότι κατὰ
τὴν ἐπανάστασιν συνωκίσθη ὑπὸ τῶν Φαριανῶν, τῶν
διασωθέντων ἐκ τῆς καταστροφῆς τῆς πατρίδος των).

Ἐξακολουθοῦντες τὸν πλοῦν ἡμῶν πρὸς τὰ ΝΑ. ἐ-
φθάσαμεν εἰς τὸ ἀκρωτήριο τῆς Εὐβοίας Παξημάδι καὶ
κάμφαντες αὐτὸ εἰσήλθομεν εἰς τὸν κόλπον τῆς Κα-
ρύστου. Ἡ πόλις αὕτη (7,321 κατ.) εἶναι ἐκτισμέ-
νη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου, ἐν τέταρτον τῆς ὥρας μα-
κρὰν τῆς θαλάσσης καὶ εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Ὀχρῆς
(ὄρους) ἐφ' ἧς ἀπαντῶνται τὰ ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ τῆς

Ἦρας καὶ ἐξορύσσονται γαιάνθρακες, ἀκριβῶς πρὸς Β. τῆς Καρύστου. Ἡ πόλις εἶναι γεωργικὴ παράγουσα ὀπώρας, μέλι καὶ οἶνον. Πολλοὶ ὅμως καταγίνονται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ μάλιστα τὴν ἐπιμέλειαν μικρῶν ἵππων ἐξαίρέτων, καλουμένων Καρυστινῶν.

Παρεκάμφαμεν ἐν τούτοις καὶ τὸ ἀκρωτήριον Γεραιστὸν καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Καφηρέως, σχηματιζόμενον μετὰ τῆς νήσου Εὐβοίας καὶ τῆς Ἀνδρου καὶ ὀλίγον φιλόξενον εἰς τοὺς ναυτιλλομένους ἕνεκα τῶν συχνῶν του τρικυμιῶν, ἐφθάσαμεν εἰς τὸν Καφηρέα, τὸ περίφημον τοῦτο τῆς Εὐβοίας ἀκρωτήριον περὶ τὸ ὁποῖον ὁ Σαχτούρης ὡς ἰστὸν ἀράχνης διέλυσε τὸν ἐχθρικὸν στόλον (τῷ 1825) καύσας ἐν δίκροτον καὶ ἐφόνευσεν 800 ναύτας.

Εἰάν ἤδη πλεύσωμεν πρὸς τὰ ΒΑ. θὰ ἔχωμεν πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἡμῶν ὅλην τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Εὐβοίας καὶ θὰ ἴδωμεν κατὰ σειρὰν τὰ ὄρη αὐτῆς Ὀχην, Δίρφυν καὶ Κανδύλιον τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο. Εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Δίρφους πρὸς Α. κεῖται ἡ πόλις Κύμη (5,538 κατ.) παράγουσα οἶνους μέλανας. Εἰς δὲ τὸ βορειότατον ἄκρον αὐτῆς θ' ἀπαντήσωμεν τὸ Ἄρτεμησιον ἀκρωτήριον, ὅπερ γνωρίζομεν ἀπὸ τῶν Μηδικῶν πολέμων.

Πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς Εὐβοίας κεῖνται ἐσπαρμέναι τῇδε καχεῖσε νῆσοί τινες, αἵτινες ὀνομάζονται (ὅσῳ πλέομεν ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμησίου ΒΑ. πρὸς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος) κατὰ σειρὰν Σκίαθος, Σκόπελος, Ἰκος, (Χιλιοδρομία), Πελαγονῆσι καὶ Γιοῦρα, πρὸς δὲ καὶ ἀπέναντι τῆς Κύμης, ἡ Σκύρος· εἰσὶ δ' ἅπασαι ὄρεϊναί. Τούτων ἡ μὲν Σκόπελος, εὐλίμενος, ἐξάγει ὀπώρας ὠραίας, οἶον κεράσια, ἀπίδια κλπ., ἡ δὲ Σκύρος εἶναι ἐπίσημος, διότι αὐτόθι ἐβασίλευσεν ὁ Λυκομίδης,

ἀνετράφη δ' Ἀχιλλεύς, ἐφρονεύθη δ' Ἰθυσεύς καὶ ἐγεν-
νήθη δ' υἱὸς τοῦ Ἀχιλλέως Νεοπτόλεμος· καὶ ἡ Σκία-
θος, διότι αὐτόθι ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας διωκόμενοι οἱ κλέ-
φται κατέφευγον, καὶ διότι ἔχει καλὸν καὶ ἀσφαλῆ λι-
μένα. Εἰσὶν ἅπασαι δ' αὗται βραχῶδεις.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ. Καὶ ἤδη φθάσαντες μέχρι τοῦ Καφηρέως προ-
κειμένου δὲ νὰ ἐπιστρέψωμεν, ὅπως ἐπισκεφθῶμεν καὶ ἄλλα τῆς Ἑλλάδος
μέρη, καλὸν νὰ εἴπωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ νομοῦ, ὃν ἐσχάτως ἐπεσκε-
φθῆμεν ἐν συντομίᾳ. Ὁ Νόμος τῆς Εὐβοίας 95,136 κατ.) περι-
λαμβάνει τὴν νῆσον Εὐβοίαν καὶ τὰς βορείους λεγομένας Σπο-
ράδας. Συνίσταται δ' ἐκ τεσσάρων ἐπαρχιῶν· 1) τῆς Χαλκίδος
(33,356 κατ.) με πρώτ. τὴν Χαλκίδα ἥτις εἶναι καὶ ὅλου τοῦ νομοῦ ἡ
πρωτεύουσα· 2) τοῦ Ξηροχωρίου (12,411 κατ.) με πρώτ. τὸ Ξηρο-
χώριον· 3) τῆς Καρυστίας (39,222 κατ.) με πρώτ. τὴν Κύμην
(εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀνήκει καὶ ἡ νῆσος Σκύρος) καὶ 4) τῆς Σκο-
πέλου (10,147 κατ.) εἰς ἣν ἀνήκουσιν ὅλαι αἱ λοιπαὶ Σποράδες με πρώτ.
τὴν πόλιν Σκόπελον.

Ἡ νῆσος Εὐβοία, ἦτο εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἐπίσημος, διότι ἐπ' αὐτῆς
ὕπῃρχον μεταλλεῖα καὶ παρήγε δημοτριακοὺς καρποὺς ἀφθόνους δυναμένους
νὰ διατρέψωσιν οὐχὶ μόνον τοὺς κατοίκους αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ὅλην τὴν Ἀτ-
τικὴν, ἥτις λεπτόγειος οὖσα ἐλάχιστα παρήγε πρὸς τὸν πληθυσμὸν τῶν
κατοίκων αὐτῆς. Καὶ σήμερον δ' ἡ νῆσος παράγει δημοτριακοὺς καρποὺς
καὶ οἶνους.

Εἶναι δὲ μακρὰ καὶ στενὴ ἐκτετατομένη ἐπὶ τῶν ΒΔ. πρὸς τὰ ΝΑ. καὶ βρε-
χομένη ἔνθεν μὲν ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἔνθεν δὲ ὑπὸ τοῦ Εὐβοϊκοῦ
κόλπου καὶ τοῦ στενοῦ τοῦ Εὐρίπου. Καὶ ὅρη μὲν ἔχει τρία, ἅτινα ἔχομεν
εἶπει· ποταμοὺς ὅμως μεγάλους δὲν ἔχει, καθ' ὅσον ἡ νῆσος εἶναι στενὴ καὶ
χύνονται, ἅμα σχηματίζόμενοι εἰς τὴν θάλασσαν. Πεδιὰδων ἐκτεταμένων στε-
ρεῖται καὶ μόνη κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὄμαλὴ καὶ μεγάλη εἶναι τοῦ Ξη-
ροχωρίου. Ἡ γῆ αὐτῆς ἐμπεριέχει μέταλλα καὶ γαιάνθρακας, ὧν ὅμως ἡ
ποιότης δὲν εἶναι ἀρίστη, καθ' ὅσον δὲν εἶναι πολὺ βαρεῖς οὐδὲ στιλπνοί· τὸ
δὲ σπουδαιότερον εἰσὶν ὀλίγον θερμαντικοὶ σχετικῶς πρὸς ἐκείνους, οἵτινες
μᾶς ἔρχονται ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας καὶ ἄλλων μερῶν.

V ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ (Μωρέας)

Θ'. ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ ΚΑΙ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ

Ἰδρα. — Σπέτσαι. — Τροιζήν. — Πόρος. — Κρανίδιοι. — Ναύπλιοι. — Νέα Ἐπίδαυρος. — Ἄργος.
— Ἀρτεμίσιοι. — Κυλλήνη.

Ἀπὸ τοῦ Καφηρέως πλεύσαντες πρὸς τὰ ΝΔ. διὰ τῶν πορθμῶν τοῦ Καφηρέως καὶ τῆς Κέας καὶ ἀφῆσαντες πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν τὴν μικρὰν νῆσον Ἄγ. Γεώργιον, ἣτις ἀπαντᾷται κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ χρησιμεύει ὡς λοιμοκαθαρτήριον ἐν καιρῷ ἐπιδημίας διὰ τὰ πλοῖα καὶ τοὺς ἐπιβάτας τοὺς μέλλοντας νὰ κατέλθωσιν εἰς Πειραιᾶ, ἐφθάσαμεν εἰς νῆσόν τινα ἐπιμήκη.

Ἡ νῆσος αὕτη Ἰδρα καλουμένη εἶναι βραχύδης καὶ ἄγονος, ἀλλ' ἀκριβῶς εἰς ταῦτα ὀφείλει καὶ τὴν δόξαν αὐτῆς εἰς τὴν ἐπανάστασιν, καθ' ὅσον οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐπιδιοθέντες εἰς τὴν θάλασσαν καὶ φύσει τολμηροὶ ὄντες, ἀπέκτησαν καὶ πλοῦτη καὶ ναυτικόν, δι' οὗ τὰ μέγιστα ὠφέλησαν τὴν ἑαυτῶν πατρίδα, ὅταν ἔφθασεν ἡ στιγμή τῆς ἀπελευθερώσεως. Ἡ ἀνδρεία, ἡ πολεμικὴ ναυτικὴ τέχνη ἢ ἡ ἐθελοθυσία τοῦ Μιαούλη, Τσαμαδοῦ, Κουντουριώτη, Τομπάζη καὶ Σαχίνη, ὧν πατρίς ὑπῆρξεν ἡ Ἰδρα, ἀρκοῦσιν, ἵνα ὁ βράχος ἐκεῖνος ἀποτελῇ ἐν τῶν ἐνδοξοτέρων τῆς νεωτέρας ἱστορίας κέντρων. Τὴν σήμερον καὶ τὸ ναυτικόν αὐτῆς ἐξέπεσεν ἔνεκα τῶν καθ' ἑκάστην συνιστωμένων ἀτμοπλοϊκῶν ἐταιριῶν καὶ ὀλιγώτερον πλουσία εἶναι, τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων ἀσχολούμενον εἰς τὴν ἀλιείαν τῶν σπόγγων, ἢ ὡς ναυτικοὶ ἐντὸς ἰστιοφόρων ἢ καὶ ἀτμοπλοίων.

Ἐν τούτοις οἱ Ὑδραῖοι δὲν παύουσιν ἀπολαύοντες τῆς γενικῆς τιμῆς ὡς ἄριστοι ναυτικοί, δι' ὃ καὶ οἱ στρατολογούμενοι ἅπαντες ἀπὸ ταύτης τῆς νήσου κατατάσσονται εἰς τὰ ναυτικά σώματα. Ἡ ὁμώνυμος πρωτ. τῆς νήσου κεῖται εἰς τὴν ΒΔ. πλευρὰν αὐτῆς καὶ ἔχει σήμερον 7,342 κατοίκους.

Πρὸς Β. καὶ ἀπέναντι αὐτῆς ἐξέρχεται ἐκτεινόμενον εἰς τὴν θάλασσαν τὸ ἀκρωτήριο τῆς Πελοποννήσου Σκυλαίον.

Βορειότερον δὲ τοῦ Σκυλαίου εὐρίσκεται νησὸς τις πλησιέστατα τῆς ξηρᾶς κειμένη καὶ ὀνομαζομένη Καλαύρια ἢ Πόρος, εἶναι ἀξία λόγου, διότι ἐκεῖ πρότερον ὑπῆρχεν ὁ Ἑλλ. ναύσταθμος καὶ εὐφορος παράγουσα ἀφθόνως λεμόνια, πορτοκάλια κλ. Ἐπ' αὐτῆς τῆς νήσου ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος (οὐτινος ἐρείπια τινὰ καὶ σήμερον σώζονται) ἔπιεν ὁ ῥήτωρ Δημοσθένης τὸ κώνειον.

Πρὸς Δ. τοῦ Πόρου ἐπὶ τῆς ξηρᾶς κεῖται ἡ Τροιζὴν ἢ πατρὶς τοῦ Θησεῦς καὶ τὸ καταφύγιον τῶν γυναικῶν παίδων τῶν Ἀθηναίων ἐν καιρῷ κινδύνου.

Πρὸς Β. ἀκριβῶς τῆς Τροιζήνος κεῖται ἡ Χερσόνησος τῶν Μέθων με θερμὰ ἱαματικά ὕδατα.

Ἐξηκολουθήσαμεν τὸ ταξίδιον ἡμῶν πρὸς ΝΔ. ὅπου ἀπηντήσαμεν τὰς Σπέτσας, νήσον ὀλίγον μικρότεραν τῆς Ὑδρας, ἀλλὰ τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα συνεδέθη ἐν τῇ ἱστορίᾳ μετὰ τοῦ τῆς δευτέρας, καθ' ὅσον καὶ οἱ ναυτικοὶ αὐτῆς ὑπῆρξαν περίφημοι καὶ χρήματα ἄπειρα κατηνάλωσαν οἱ κάτοικοι αὐτῆς διὰ τὸν ἀγῶνα, ὃν ἐπὶ μακρὸν αὐτόθεν ἐξωογόνουν καὶ διηύθυνον. Ἡ νήσος αὕτη εἶναι ἡ πατρὶς τῆς περιφήμου Βουβουλίνας. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ναυτιλίαν ἅπαντες

ἔχοντες σημαντικὸν ἀριθμὸν πλοίων. Πρωτ. αὐτῆς εἶναι αἱ Σπέτσαι (6,809 κατ.) πρὸς τὸ ΒΑ. τῆς νήσου.

Ἀπέναντι δ' αὐτῆς (τῆς νήσου) καὶ δύο ὥρας μακρὰν τῆς θαλάσσης πρὸς Β. εὐρίσκεται τὸ Κρανίδιον, οὗ οἱ κάτοικοί εἰσι γεωργοὶ ἢ ναῦται καὶ ὁμιλοῦσιν ὥς καὶ οἱ τῶν Σπετσῶν τὴν Ἀλβανικὴν. Ἡ νήσος Σπέτσαι κεῖται εἰς τὴν εἰσοδὸν κόλπου καλουμένου Ἀργολικοῦ.

Ἐστρέψαμεν τὴν πρῶραν πρὸς τὰ ΒΔ. καὶ μετὰ 4 περίπου ὥρας ἐφθάσαμεν εἰς τὸν λιμένα πόλεως τινος, κειμένης εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ τούτου κόλπου. Εἶναι δ' αὕτη τὸ Ναύπλιον (9,045 κατ') ἐπὶ ὠραίας ἐκτισμένον θέσεως καὶ ὑπέρκεινται αὐτοῦ δύο φρούρια, ὧν τὸ ἐν ὑψηλότερον καὶ ἀποτομώτερον ὀνομάζεται Παλαμήδιον καὶ χρησιμεύει ὥς φυλακὴ τῶν βαρυποίνων κακούργων καὶ μάλιστα τῶν στρατιωτικῶν, οἵτινες ἅπαντες ὄντες κεκλεισμένοι καθ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ μὴ ἐξερχόμενοι τῆς φυλακῆς αὐτῶν ἢ ἅπαξ κατ' ἔτος μόνον τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ὁπότε τοῖς δίδεται καὶ ὀλίγος οἶνος καὶ διπλοῦν φαγητὸν, ἐργάζονται κατασκευάζοντες πολλὰ χρήσιμα πράγματα. Τὸ φρούριον τοῦτο κατεχόμενον ὑπὸ τῶν Τούρκων κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τὴν 29 Νοεμβρίου ἐορτὴν τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου 1822. Τὸ πάλαι τὸ Ναύπλιον ἐχρησίμευεν ὥς ἐπίνειον τοῦ Ἀργους καὶ ἦτο λίαν ἐμπορικὴ πόλις. Μετὰ τὴν ἐθνικὴν Παλιγγενεσίαν ἔμεινεν ἐπὶ τινα χρόνον ἡ πρωτεύουσα τοῦ ὅλου Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, καὶ θὰ ἔμενε διαρκῶς τοιοῦτο, ἂν δὲν ὑπερίσχυεν ἡ γνώμη, ὅτι αἱ Ἀθηναὶ ἐνεκα τῆς παλαιᾶς αὐτῶν δόξης ἔπρεπε νὰ κοσμῶσι τὴν πρωτεύουσάν διὰ τῶν μνημείων αὐτῶν. Ἀφ' οὗ ἐπεσκέφθημεν τὰ Σχολεῖα, τὸ Δημαρχεῖον κλπ. ἐπίσημα μέρη τῆς πρωτευούσης ταύ-

της τοῦ ὅλου νομοῦ πρὸς δὲ καὶ τὸ ὀπλοστάσιον, ὅπου πρὸ πάντων ηὐχαριστήθημεν ἰδόντες πολλὰ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐπαναστάσεως ὅπλα διαφόρων εἰδῶν καὶ μεγεθῶν, ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως, ὅπως ἐπισκεφθῶμεν ἐρείπια ἀρχαίων τινων τειχῶν τῆς Τίρυνθος, ἅτινα ὀνομάζονται Κυκλώπεια. Εἰσὶ δὲ ταῦτα κατασκευασμένα ἐκ λίθων παμμεγίστων τεθειμένων τῶν μὲν ἐπὶ τῶν δὲ καὶ ἄνευ συγκολλητικῆς ὕλης πρὸς ἀλλήλας, οἷον ἀσθέστου κλπ. ἓνα ἐκ τῶν λίθων τούτων οὐδὲ ζεῦγος ἡμιόνων δὲν δύναται νὰ σύρῃ.

Συνδέεται δὲ τὸ Ναύπλιον δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν μετὰ πολλῶν χωρίων, ὡς τῆς Προνοίας, (προαστείου αὐτοῦ), τοῦ Τόλου πρὸς τὸ ΝΑ., τοῦ Λυγουριοῦ καὶ τὸς Νέας Ἐπιδαύρου κειμένης εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον, πρὸς δὲ καὶ μὲ τὸ Ἄργος, εἰς ὃ φθάνει τις μετὰ ὁρόμον δύο ὥρῶν. Διὰ νὰ μεταβῶμεν δ' ἐκεῖσε διέβημεν ἐπὶ γεφύρας τὸν ποταμὸν Ἰναχον καὶ διεπεράσαμεν ὅλην τὴν πεδιάδα τοῦ Ἄργους κατάφυτον ὑπὸ λεμονεῶν, πορτοκαλεῶν καὶ συκομωρεῶν καὶ παράγουσαν ἐπίσης δημητριακοὺς καρποὺς καὶ σταφίδα ἄφθονον. Ἡ γῆ εἶναι γόνιμος καὶ ἂν ἐκαλλιεργεῖτο κάλλιον θὰ παρῆγεν ἀφθονώτερα τὰ προϊόντα. Εἶχομεν δὲ τότε πρὸς Α. μὲν τὸ Ἀραχναῖον ὄρος ἀπὸ τοῦ ὁποίου διὰ πυρσοῦ ἀνήγγειλαν εἰς τὴν Κλυτεμνήστραν ὅτι ἡ Τροία ἔπεσε, πρὸς τὰ ΝΔ. δὲ τὸ χιόνῳδες Ἄρτεμίσιον πρὸς τὸ ΒΔ, τῆς Κυλλήνης (βραχίονάς τινος τραχεῖς καὶ ὑψηλοὺς) καὶ πρὸς τὸ ΝΑ. τέλος τὸν κόλπον τοῦ Ναυπλίου. Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Ἄργος χαρακτηριζόμενον ὑπὸ τῶν ταπεινῶν οἰκιῶν καὶ τῆς καλλονῆς τῶν γυναικῶν αὐτοῦ.

Τὸ Ἄργος εἶναι ἀρχαία πόλις καὶ μάλιστα ἐκ τῶν ἐπισημοτάτων. Τούτου βασιλεὺς ἦν ὁ Ἀγαμέμνων ὁ

ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῆς Τροίας. Ὑπῆρξε δ' ἡ πατρὶς τοῦ περιφήμου Τελεσίλλης. Ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἀντέστη ἰσχυρῶς εἰς τὸν Δράμαλιν. Σήμερον ἔχει 11,793 κατοίκους.

Πρὸς Β. αὐτοῦ ἔκειτο ὁ ναὸς τῆς Ἥρας ἔχων ἐντὸς τὸ περίφημον ἄγαλμα τῆς θεᾶς, ἔργον τοῦ Πολυκλείτου. Εἰς ἀπόστασιν δὲ μιᾶς ὥρας ἔτι βορειότερον κεῖνται αἱ Μυκῆναι (Χαρβάτι τὰ νῦν), ἔδρα τοῦ Ἀγαμέμνονος ἔπου ἔγειναν ἀνασκαφαὶ καὶ ἀνεκαλύφθησαν ἡ πύλη τῶν λεόντων (δύο κυκλώπεια τείχη ἐφ' ὧν ἴστανται δύο ἀκέφαλοι λέοντες) καὶ ὁ θησαυρὸς τοῦ Ἀτρέως, ἦτοι ὁ τάφος τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ ἐντὸς αὐτοῦ πολύτιμα ἀρχαῖα σκεύη καὶ ὅπλα. Εἶναι δ' ὁ τάφος οὗτος θόλος ὑπόγειος ἐκτεταμμένος, οὗ οἱ τοῖχοί εἰσιν ὁμοιοὶ πρὸς τὰ Κυκλώπεια λεγόμενα τείχη καὶ φαίνονται ὅτι ἦσαν κεκαλυμμένοι ὑπὸ πλακῶν ἐκ χαλκοῦ.

Ἠκολούθησαμεν τὴν ἀμαξιτὴν ὁδὸν, ἣτις ἄγει πρὸς Β. ἀπὸ Ἀργους εἰς Κόρινθον· εἰς τὰ δεξιὰ ταύτης ἀπαντῶνται αἱ Μυκῆναι, ἃς περιεγράψαμεν καὶ ὀλίγον περαιτέρω τούτων εἶναι ἡ Νεμέα ἢ μᾶλλον τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας ταύτης πόλεως, εἰς τὰ περὶχωρα τῆς ὁποίας ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε τὸν λέοντα καὶ ἐτελεῖτο ἡ περίφημος κοινὴ τῶν Ἑλλήνων ἐορτὴ τὰ Νέμεα. Ἡ Κυλλήνη ὑψοῦτο ἐν ὅλῃ αὐτῇς τῇ μεγαλοπρεπεῖα πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ ἐνταῦθα, αἱ δὲ χιονοσκεπεῖς κορυφαὶ αὐτῆς ἔστιλβον εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ μεσουρανοῦντος Ἡλίου, ἐν ᾧ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ὁδοῦ τὰ ὀπωροφόρα δένδρα, τὰ χόρτα καὶ τὰ ἄνθη τῶν ἀγρῶν ἐχρωμάτιζον ὠραιότατα τοὺς ἐγγυὲς λόφους.

Ἀκροκόρινθος, — Κόρινθος. — Λουτράκι. — Ἴσθμός.
— Γεράνεια. — Περαχώρα. — Καλαμάκι.

Προτοῦ δ' εἰσέλθομεν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Κορίνθου, εἰσήλθομεν εἰς τὴν Ἀκροκόρινθον, τὴν Ἀκρόπολιν δηλ. τῆς ἀρχαίας Κορίνθου εἰς τοὺς πρόποδας καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας σῶζονται ὀλίγα ἐρείπια. Τὸ πένριξ πανόραμα ἦτο μαγευτικόν, ἐξαίσιον. Ὁ Κορινθιακὸς κόλπος πρὸς Β. καὶ τὰ ὄρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ὁ Σαρωνικὸς κόλπος μὲ τὰς νήσους αὐτοῦ πρὸς Α. καὶ τὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου τὸ ἐν ὑπεράνω τοῦ ἄλλου ὑψούμενα πρὸς Δ. καὶ Ν., ἰδοὺ, ὅ,τι προσέπεσεν εἰς τοὺς ἐκπλήκτους ὀφθαλμοὺς ἡμῶν. Κατελθόντες προὔχωρήσαμεν πρὸς τὴν Νέαν Κόρινθον, ὅπου μετ' ὀλίγον ἀφικόμεθα. Τὴν στιγμὴν δὲ ταύτην ἀφίκετο καὶ ἡ ἀμαξοστοιχία τοῦ σιδηροδρόμου, ὅστις συνδέει τὰς Ἀθήνας μὲ τὴν Κόρινθον καὶ ταύτην μὲ τὸ Ἄργος.

Ἡ Κόρινθος (7,585 κατ.) εἶναι ἀρχαίοθεν γνωστὴ, ἐπίσημος δὲ κατέστη καὶ διότι αὕτη ὑπῆρξε τὸ κέντρον τῆς μεταδόσεως τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, ἣν ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐδίδαξεν αὐτόθι καὶ ἣτις ἔμελλε νὰ μεταδοθῇ αὐτόθεν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Κατεστράφη δ' αὕτη (1857) ὑπὸ σεισμοῦ, ἀλλ' ἀμέσως ἀνωκοδομήθη τὸ ἐπὶ ὅν ἔτος καὶ σήμερον ἀπαντᾷ τις ὠραία οἰκία, ὁδοὺς λιθοστρώτους, καὶ πλατεῖαν. Ἐν τούτοις οἱ σεισμοὶ δὲν παύουσιν ὑποσεύοντες τὴν πόλιν καὶ νῦν συχνάκις. Κεῖται πλησίον τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Περικυκλοῦται ὑπὸ πεδιάδος πλήρους ἀμπέλων, παραγουσῶν τὴν περίφημον Κορινθιακὴν σταφίδα.

Ἐν τέταρτον τῆς ὥρας πρὸς Β. αὐτῆς ἀπαντᾷται ἡ τομὴ τοῦ Ἴσθμοῦ, εἰς ὃν δύο βορβοροφάγοι μη-

χαναί, ικανὸς ἀριθμὸς ἀτμοπλοίων καὶ πλοίων φορτηγῶν, ἑκατοντάδες δ' ἀνθρώπων ἐργάζονται ἀπὸ ἐνὸς ἤδη ἔτους καὶ πλέον. Ὁ Ἴσθμὸς οὗτος ταμεῖς θὰ ἐνώσῃ τὸν Σαρωνικὸν μετὰ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ διὰ μέσου αὐτῶν τὸ Αἰγαῖον μὲ τὸ Ἴόνιον πέλαγος.

Τίς δ' οἶδεν, ἂν ἡ πόλις τῆς Κορίνθου δὲν φθάσῃ τὴν ἐμπορικὴν ἀκμὴν, τὴν δόξαν καὶ τὸν πλοῦτον τῆς ἀρχαίας Κορίνθου, δύνηται δὲ νὰ λέγῃ τις καὶ σήμερον «Οὐ παντὸς πλεῖν εἰς Κόρινθον».

Πλησίον αὐτῆς ἐντὸς τῆς θαλάσσης ἀναβλύζουσιν ἱαματικὰ ὕδατα θερμά, οἰκήματα δ' εἰσὶν ὠκοδομημένα, ὅπως κατοικῶσιν οἱ ἔχοντες ἀνάγκην τῶν λουτρῶν. Ἡ θέσις αὕτη καλεῖται Λοῦτράκι.

Ἐπὶ τοῦ Ἴσθμοῦ τούτου ἐτελεῖτο εἰς τὸν χρυσοῦν αἰῶνα τῆς Ἑλλάδος ἡ κοινὴ τῶν Ἑλλήνων πανήγυρις ἡ καλουμένη Ἴσθμια.

Πρὸς Β. ὑψοῦνται τὰ Γεράνεια καὶ ἐπ' αὐτῶν κεῖται χωρίον τι γεωργικὸν καὶ ῥητινοφόρον καλούμενον Περὰχώρα. Εἰς δὲ τοὺς ΝΑ. πρόποδας αὐτῶν κεῖται τὸ Κάλαμάκιον, χωρίον μικρὸν ἐκεῖθεν τῆς διώρυχος, ὅπερ θὰ ἔχῃ μέλλον κείμενον, πλησιέστατα αὐτῆς καὶ σχηματίζον λιμένα ἀσφαλέστατον εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου. Ἀπὸ τῆς Κορίνθου διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἐπεστρέψαμεν εἰς Ἀργος, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Μύλους δόθοεν ἐμέλλομεν νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸν νομὸν τῆς Ἀρκადίας, κείμενον πρὸς τὰ ΝΔ. αὐτοῦ.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ. Ἐν ᾧ ἀνεχωροῦμεν ἀπὸ τοῦ νομοῦ τούτου ἡρώ-
τησα περὶ τῶν κατοίκων αὐτοῦ· μὲ διεβεβαίωσαν δ' ὅτι ἦσαν 136,081 κατ.
ἅπαντες Ἕλληνες καὶ ὀμιλοῦντες τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Μόνον εἰς
τὰς νήσους Ὑδραν, Σπέτσας καὶ Πόρον ἔτι δὲ καὶ εἰς τὸ Κρανίδι καὶ τινα
ἄλλα πλησίον χωρία ὀμιλεῖται συχνότερον ἢ Ἀλβανικῇ. Ἄν δ' ἐξαίρεσωμεν
τῶν τελευταίων τούτων μερῶν τοὺς κατοίκους, οἵτινες ἀσχολοῦνται εἰς τὴν

ναυτιλίαν, ἅπαντες οἱ ἄλλοι εἶναι γεωργοί. Καλλιεργεῖται δ' εἰς τὴν χώραν ταύτην ἡ σταφίς, τὰ λεμόνια, τὰ πορτοκάλια, οἱ δημητριακοὶ καρποὶ καὶ αἱ ἐλαταί. Εἶναι εἰς ἐκ τῶν ὀρεινότερων νομῶν μὴ περιλαμβάνων ἢ δύο πεδιάδας, τὴν τοῦ Ἄργους καὶ τὴν τῆς Κορίνθου.

Ὁρῇ ἔχει ἐπισημότερα τὸ Ἄραχναῖον πρὸς Α., τὰ Γεράνεια πρὸς Β., τὴν Κυλλήνην πρὸς τὸ ΒΔ. καὶ τὸ Ἀρτεμίσιον πρὸς τὸ ΝΔ. Ποταμόν δ' ἓνα τὸν Ἰναχὸν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἄργους. Διαίρεται δ' εἰς ἑπτὰ ἐπαρχίας δηλ. 1) τῆς Ναυπλίας (16,019 κατ.) μὲ πρωτ. τὸ Ναύπλιον· 2) τῆς Ἀργολίδος (24,284 κατ.) μὲ πρωτ. τὸ Ἄργος· 3) τῶν Σπετσῶν καὶ Ἑρμιονίδος (16,894 κατ.) μὲ πρωτ. τὰς Σπέτσας· 4) τῆς Ὑδρας (7,342 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν Ὑδραν· 5) τῆς Τροιζηνίας (9,795 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν Τροιζήνα· 6) τῆς Κορινθίας (48,482 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν Κορίνθον καὶ 7) τῶν Κυθήρων (13,259 κατ.) μὲ πρωτ. τὰς Κυθήρας. Ἡ ἐπαρχία αὕτη περιλαμβάνει τὴν νῆσον Κύθηρα καὶ μένην ἀντικρὺ τοῦ Μαλέα ἀκρωτηρίου, μίαν ἐκ τῶν ἑπτὰ Ἰονίων νήσων. Εἶναι δὲ νήσος ἀνυδρος καὶ ὀλίγον γόνιμος παράγουσα ὀλίγους δημητριακοὺς καρποὺς καὶ ὀλίγην σταφίδα. Οἱ δὲ κάτοικοι ἐπιδίδονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὴν ναυτιλίαν. Εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἦτο ἐπίσημος διὰ τὸν ναὸν τῆς Ἀφροδίτης, ὃν εἶχε καὶ διὰ τὰς πανηγύρεις.

Ἡ ἐνδυμασία τῶν κατοίκων καὶ τοῦ νομοῦ τούτου καὶ ὁ τρόπος τοῦ ζῆν εἶναι ὁμοιοτάτα πρὸς τοὺς ἄλλους τῆς Ἑλλάδος νομούς· ἐν τούτοις ἐνταῦθα ἀπαντᾷ τις σχετικῶς πλειότεραν ἀνάπτυξιν, καθ' ὅσον καὶ ἡ διὰ θαλάσσης καὶ ἡ διὰ ξηρᾶς συγκοινωνία, ὑποδοθηθεῖσι τὴν ἐπιμεξίαν. Μάλιστα αἱ ὁδοὶ ἐνταῦθα εἰσι πολὺ πλεον ἐπιμελεημέναι ἢ ἐκεῖναι τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Λίμνας ἔχει ὁ νομὸς οὗτας τὴν Φενεὸν καὶ τὴν Στυμφαλίδα, ὅπου ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε τὰς Στυμφαλίδας ὄρνιθας, ἀποξηρανθησομένας ὅσον οὐπω. Τὸ κλίμα αὐτοῦ εἶναι εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν.

Ι'. ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

Ἀπὸ Μύλων εἰς Τρίπολιν. — Δημητσάνα. — Μεγαλόπολις. — Λεωνίδιον. — Ἀγ. Πέτρος. — Ἀγ. Ἀνδρέας. — Ἀστὸς. — Δολιανὰ καὶ Βέρβερα.

Διηυθύνθημεν πρὸς Ν. τοῦ Ἄργους ἵνα διὰ τῶν Μύλων ἀνέλθωμεν τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν Ἀρκα-

δίαν καὶ εἶδομεν τὴν Λέρνην, ὅπου ὁ Ἡρακλῆς ἐφό-
νευσε τὴν Ὑδραν, ἔσχομεν δὲ τὸν καιρὸν νὰ θαυμάσω-
μεν τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην τὰς θέσεις, αἵτινες με-
γαλοπρεπῶς ἐξετείνοντο πανταχοῦ. Ὅπισθεν μὲν ἡμῶν
ὁ Ἀργολικὸς κόλπος κυανοῦς καὶ γαλήνιος, ἔμπροσθεν
δὲ μέλανα καὶ σοβαρὰ τὰ ὄρη τῆς Ἀρκαδίας. Καὶ πλη-
σίον μὲν ἡμῶν εἶχομεν τὸ Ἀρτεμίσιον ἄφ' ἐνὸς πρὸς
τὸ Β. καὶ τὸ Παρθένιον ἄφ' ἐτέρου πρὸς Ν., ἔτι νο-
τιώτερον ἐκείνου ἐξετείνετο ὁ σκιερὸς Πάρνων ἔμ-
προσθεν τῆς ὁδοῦ καὶ πρὸς Δ. τῆς πεδιάδος τῆς Τριπό-
λεως τὸ ὑψηλὸν καὶ κρημνώδες Μαίναλον, πέραν
δὲ τούτου καὶ ὀλίγον βορειότερον ὁ Ἐρύμανθος καὶ ἄλ-
λαι κορυφαὶ σθυνόμεναι ἐντὸς τοῦ ὁρίζοντος. Καθ' ὁδὸν
ἐδλέπομεν γυναῖκας καὶ ἄνδρας ἐργαζομένους ἐν τοῖς ἀ-
γροῖς ἅπαντας εὐραίστους, ὑψηλοὺς καὶ κανονικῆς μορ-
φῆς καὶ σώματος. Ἡ ἄμαξα ἡμῶν ἐν τούτοις ἔστη μετὰ
πορείαν πέντε ὥρων ἀπὸ τῶν Μύλων εἰς τὴν Τρίπο-
λιν τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ὅλου νομοῦ, κειμένην εἰς τὸ
βάθος πεδιάδος εὐρείας, ἣν σχηματίζουν πρὸς τὸ ΒΑ.
μὲν τὸ Ἀρτεμίσιον, πρὸς Α. τὸ Παρθένιον ὄρος,
πρὸς τὰ ΝΑ. ὁ Πάρνων καὶ πρὸς Δ. τὸ Μαίναλον.
Καλλιεργοῦνται δ' εἰς τὴν πεδιάδα ταύτην δημητριακοὶ
καρποὶ καὶ ἄμπελοι. Πλησίον τῆς πόλεως αὐτῆς ἔκειτο
τὸ πάλαι ἡ Μαντίνεια ὅπου νικητὴς ἐφονεύθη ὁ Ἐ-
παμεινώνδας καὶ ἡ Τεγέα ὅπου ὑπῆρχεν ὁ ὠραιότατος
τῆς Πελοποννήσου ναὸς, ἀφιερωμένος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν.

Ἡ Τρίπολις (σήμερον 13,970 κατ.) ἐχρησίμευ-
σεν ἐπὶ ἐπαναστάσεως ὡς πρωτεύουσα τῆς ὅλης Πελο-
ποννήσου καὶ ἔδρα τοῦ Πασᾶ αὐτῆς, τῷ 1821 ἠλώθη
ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες μανιώδεις διὰ τὸν θάνατον
τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου καὶ τοῦ Ἀθανασίου Διάκου,
κατέσφαξαν πολλοὺς καὶ Τούρκους καὶ Ἑβραίους. Αἱ

ὁδοὶ αὐτῆς εἶναι σκολιαὶ καὶ ἀκάθαρτοι, ἐν τούτοις παρατηρεῖ τις εἰς τὰς ὁδοὺς αὐτῆς κίνησιν μεγάλην. Ἐφημερίδες πωλοῦνται καθ' ὁδόν, ἀπόδειξις ὅτι οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι ἀρκετὰ ἐγγράμματοι, καὶ καταστήματα βιομηχανικὰ ὑπάρχουσι πολλὰ, οἷον σιδηρουργεῖα, ὑφαντήρια κλπ.

Ἀπὸ τῆς Τριπόλεως ἠθελήσαμεν νὰ μεταβῶμεν εἰς Δημητσάναν, ἀλλ' ὁπόσον δύσκολος ἦτο ἡ ὁδός. Διηυθύνθημεν πρὸς τὰ ΒΔ. διὰ μέσου ὁρέων καὶ ὑπεράνω φαράγγων ἀγρίων καὶ ἐπικινδύνων, μάλιστα διὰ τὸν ταξειδεύοντα νύκτα. Ἡ ἡμίονος εἶναι ὁ κάλλιστος ὁδηγὸς διὰ τῶν ὁδῶν τούτων, διότι τὸ στερεὸν αὐτῆς βάδισμα δὲν φοβεῖται νὰ σφάλῃ, Μετὰ ἐξ περιπόου ὥρας ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως ἡμῶν ἐκ Τριπόλεως ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πόλιν.

Ἡ Δημητσάνα (5,649 κατ.) πατρὶς τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου κεῖται μεταξὺ τοῦ Μαινάλου καὶ τοῦ Ἐρυμάνθου πλησίον τοῦ Ἀλφειοῦ ποταμοῦ, ὅστις διέρχεται ἐκεῖθεν. Πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως εἶχε σχολεῖον λαμπρὸν καὶ βιβλιοθήκην, ἥτις σήμερον εἰσέτι ἔχει 5,000 τόμους περίπου. Εἶναι δ' οἱ κάτοικοι αὐτῆς γεωργοὶ ἢ χαλκουργοὶ ἢ ποιμένες.

Ἀπὸ τῆς Δημητσάνης δι' ὁδοῦ ἐπίσης ἀνωμάλου διερχομένης διὰ πλήθους χωρίων διηυθύνθημεν πρὸς Ν. καὶ διελθόντες τὴν Κ α ρ ὕ τ α ι ν α ν τὰ Λ α γ κ ά δ ι α κλπ. χωρία ἐφθάσαμεν εἰς Μεγαλόπολιν, κειμένην ἐντὸς πεδιάδος εὐρυχώρου καὶ ποτιζομένης ὑπὸ παραποτάμων τοῦ Ἀλφειοῦ ποταμοῦ. Ἀπὸ τῆς Μεγαλοπόλεως ἐβλέπομεν πρὸς τὰ ΒΑ. μὲν τὸν Μαίναλον ὄρος, πρὸς Ν. τὸν Ταύγετον καὶ πρὸς Δ. τὸ Τετράγιον καὶ Λύκαιον.

Ἡ Μεγαλόπολις (5,001 κατ.) κτισθεῖσα μεγά-

λη τὸ 371 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Ἑπαμεινώνδου εἶναι τὰ νῦν μικρὰ πόλις γεωργικὴ καὶ ποιμενικὴ συνδέεται δὲ δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν μετὰ τῆς Τριπόλεως καὶ ἄλλων πόλεων ἄλλων νομῶν.

Ἀπὸ τῆς Μεγαλοπόλεως μεταβαίνει τις εἰς Λεωνίδιον, ἂν πρῶτον μεταβῇ εἰς Τρίπολιν καὶ εἶτα διευθυνθῇ ἀπὸ ταύτης πρὸς τὰ ΝΑ, Ἡ ὁδὸς, ἥτις ἄγει εἰς τοῦτο δὲν εἶναι διόλου καλὴ, εἶπον εἰς ἡμᾶς, καὶ ἰδοὺ διατί δὲν ἠθελήσαμεν νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ὅπερ κεῖται εἰς τὴν Α. πλευρὰν αὐτῆς τρία τέταρτα τῆς ὥρας περίπου μακρὰν τῆς θαλάσσης καὶ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Πάρνωνος μεωραίας ἐξοχάς. Εἰς αὐτὸ δὲ ὡς καὶ εἰς τὰ πρὸς Β. κείμενα χωρία Ἅγιον Πέτρον, Ἅγιον Ἀνδρέαν καὶ Ἀστρος (πρώτῃ ἐθνικὴ συνέλευσις) καλλιερгоοῦνται λεμονεαὶ πολλαὶ, πορτοκαλεαὶ καὶ λοιπὰ δένδρα καὶ ἀπαντᾷ τις θέσεις γοητευτικὰς. Τὰ δὲ Δολιανὰ καὶ Βέρβενα χωρία μετὰξὺ Ἀγ. Πέτρου καὶ Τριπόλεως εἶναι γνωστὰ διὰ τὰς πρώτας νίκας (1821) τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν τῆς ἀφίξεως ἡμῶν εἰς Μεγαλόπολιν ἠκολουθήσαμεν ἔφιπποι τὴν ὁδὸν, ἥτις ἄγει ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν Σπάρτην καὶ ἥτις σχετικῶς πρὸς ἄλλας διατηρεῖται λίαν καλῶς.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ. Ὁ Νομὸς, ὃν ὅπισθεν καταλείπομεν εἶναι ὁ ὑψηλότερος, εἶπον ἡμῖν, τῶν νομῶν τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀποτελεῖ ἓν μέγα ὄροπέδιον καταλαμβάνων ἀκριβῶς τὸ κέντρον τῆς Χερσονήσου ταύτης τοῦ Πέλοπος. Ἡ φύσις τῆς χώρας ταύτης ἔκαμε τοὺς κατοίκους καὶ τὸ πάλαι καὶ σήμερον νὰ ἐπιδίδωνται μὲν εἰς τὸν ποιμενικὸν βίον, νὰ ἦναι δὲ φιλοπόλεμοι καὶ φιλελεύθεροι. Τὸν Νομὸν τοῦτον, ὡς εἶδομεν κατακαλύπτουσιν ὄρη πανταχόθεν ἐν τῷ μέσῳ μὲν τὸ Μαίναλον, περίξ δὲ πρὸς Α. τὸ Ἀρτεμισιον, τὸ Παρθένιον καὶ ὁ Πάρνων, πρὸς Ν. ὁ Ταύγετος, πρὸς Δ. τὸ Δύκαιον καὶ τὸ Τετράγιον καὶ πρὸς Β. ὁ Ἐρύμανθος.

Ὡς ποταμούς ἔχει τὰς πηγὰς ὄλων τῶν μεγάλων ποταμῶν τῆς Πελοποννήσου καὶ πεδιάδας περιλαμβάνει τρεῖς τὴν τῆς Τριπόλεως, τῆς Μεγαλόπολεως καὶ τοῦ Ἀστρου,.

Αἱ ἐπαρχίαι εἰς ἃς διαιρεῖται εἰσὶν 1) τῆς Μαντινείας (51,247 κατ.) με πρωτ. τὴν Τρίπολιν ἧτις εἶναι καὶ πρωτ. ὅλου τοῦ νομοῦ· 2) τῆς Γορτυνίας (45,830 κατ.) με πρωτ. τὴν Δημητσάναν· 3) τῆς Μεγαλόπολεως (20,049 κατ.) με πρωτ. τὴν Μεγαλόπολιν καὶ 4) τῆς Κυνουρίας (31,474 κατ.) με πρωτ. τὸ Λεωνίδειον. Ὁ ὅλος νομὸς τῆς Ἀρκαδίας κατοικοῦμενος ὑπὸ 148,600 ψυχῶν βρέχεται μόνον πρὸς Α. ὑπὸ τῶν Ἀργολικοῦ κόλπου καὶ τοῦ Μυρτίου πελάγους. Τὸ δ' ἐπίνειον τῆς πρωτεύουσας αὐτοῦ καὶ ὄλων σχεδὸν τῶν πόλεων του εἶναι οἱ Μύλοι.

Τὸ κλίμα εἶναι λίαν ψυχρὸν καὶ μάλιστα κατὰ τὸν χειμῶνα. Ἡ ἀνάπτυξις τῶν κατοίκων, ἐξαιρουμένων τῶν πρωτευουσῶν, εἶναι λίαν ὀπισθοδρομημένη, Ὑπάρχουσι δὲ χωρία τινὰ, ἐν αἷς πολλοὶ οὐδ' ἔχουσιν ἴδει ποτὲ βιδλίον· συχναὶ δ' ἀκούει τις αὐτοῖσι φόνους καὶ κακουργήματα φρικτότατα, ἀποτελέσματα τῆς ἀπαιδευσίας καὶ ἡμιθαρβαρότητος. Ἀσχολοῦνται δ' οἱ κάτοικοι εἰς τὸν ποιμενικὸν βίον καὶ εἰς τὴν γεωργίαν· ἔνιοι δὲ καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν, ἥτοι τὴν κατσκευὴν χαλκῶν καὶ σιδηρῶν ἀντικειμένων διὰ τὴν οἰκιακὴν χρῆσιν.

ΙΑ'. ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

Ταύγετος. — Ταίραρον. — Σπάρτη. — Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ Μάνη. — Εὐρώτας. — Γύθειον.

Προϋθαίνομεν μεταξὺ ὁρέων φαραγγῶδων καὶ δὲν ἀπηντῶμεν καθ' ὁδὸν ἢ θάμνους ἀγρίους. Πολλαχοῦ δ' ἡ ὁδὸς καθίστατο τοσοῦτω ἀνηφορικὴ, ὥστε ἡναγκαζόμεθα νὰ πεζεύσωμεν.

Μετὰ πορείαν ὥρων τινῶν ἡδυνάμεθα νὰ θαυμάζωμεν τὸν Ταύγετον ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ ἐκτεινόμενον ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Αἱ μὲν χιονοσκεπεῖς κορυφαὶ αὐτοῦ ὑψοῦντο μέχρις οὐρανοῦ κεκαλυμμέναι ὑπὸ νεφῶν, αἱ δὲ κρυμνώδεις κλιτύες αὐταῦ, φωτιζόμεναι ὑπὸ τοῦ

Ἡλίου μέχρι τοῦ βάθους τῶν χαράδρων αὐτῶν ἐκυνίζον μακρόθεν λαμπραί. Ἀληθῶς, ἐσκέφθημεν, ἤξιζε νὰ κυνηγῇ ἡ Ἀρτεμις ἐπὶ τούτου συχνότατα, ὡς ἐπίστευον ὅτι ἐκυνῇ· καὶ ἤξιζεν, ἄρ' οὐ αἱ κορυφαὶ τοῦ φθάνουσι μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, οἱ πόδες τοῦ νὰ φθάνωσι μέχρι τοῦ Ἄδου, καθόστον ἐπίστευον ὅτι εἰς τὸ Ταΐναρον ἀκρωτήριον ὅπου τελευτᾷ πρὸς Ν. ὁ Ταύγετος ὑπῆρχεν ἡ εἰσόδος εἰς τὸν Ἄδην, ἐκεῖ δέ που ἐλέγετο ὅτι ἤκούετο ἡ λύρα τοῦ Ὀρφέως, θρηνοῦντος τὴν ἀπωλεσθεῖσαν Εὐρυδίκην του.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας νέα ἔκπληξις ἔμελλε νὰ καταλάβῃ ἡμᾶς. Εἴμεθα ἤδη ἐντὸς τῆς εὐρυχώρου πεδιάδος τῆς Λακωνίας. Πρὸς Δ. τῆς πεδιάδος ταύτης καὶ Β. ὑφούται ὁ Ταύγετος πρὸς δ' Α. ὁ Πάρνων. Τὴν διασχίζει κατὰ τὸ μέσον ὁ Εὐρώτας ποταμὸς κυλίων τὰ ὕδατά του ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ κῆποι ἐξαίρετοι τὴν καλλονὴν καλύπτουσι τὴν δεξιὰν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην. Μακρὰν που εἰς τὴν πεδιάδα καὶ ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ Ταύγετου διεκρίνομεν ποιμένας καὶ ποιμενίδας βοσκούσας τὰ λευκόμαλλα αὐτῶν πρόβατα καὶ ἠκούομεν ὅτε μὲν τὸν ἦχον τῆς φλογέρας, ὅτε δὲ τὴν φαιδρὰν ὕλακὴν κυνὸς σκιρτῶντος περὶ τὸν κύριόν του. Ἐν ὅσῳ δὲ προῦχωροῦμεν ἤρξαντο φαινόμενα αἱ στέγαι καὶ οἱ λευκοὶ τοῖχοι κομφῶν οἰκιῶν διὰ μέσου τῶν ἐλαιῶν, πορτοκαλεῶν καὶ μωρεῶν, αἵτινες ἀπέκρυπτον αὐτὰς πρότερον. ὦ! Λυκοῦργε! ἀνέκραξα τότε, ἰδοὺ λοιπὸν διατί ὁ μέλας ζωμός σου δὲν ἦτο ἀηδὴς, ἰδοὺ διατί ἡ λιτὴ ζωὴ τῶν νόμων σου δὲν ἦτο ἀνιαρὰ, ἰδοὺ διατί οἱ νόμοι σου ἐπέτυχον, διότι τοῦτ' αὐτὸ τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως σ' ἐβοήθησε, τὰ δ' εὐρύστερνα τῶν Σπαρτιατῶν σου στήθη δὲν θὰ ἔμενον τεταμμένα, ἀτρόμητα πρὸ τῶν ἐχθρῶν, ἂν δὲν ἐλούοντο εἰς τὰ κατάφυ-

χρα τοῦ Εὐρώτα ὕδατα καὶ δὲν ἀνέπνεον τοῦ Ταυγέτου τὰς αὔρας.

Ἡ πρώτη ἡμῶν ἐργασία ἄμκ εἰσελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἦτο νὰ ἐπισκερθῶμεν τὸ Μουσεῖον, ὅπου εὗρομεν ἀγάλματά τινα ἄξια λόγου, εἶτα δὲ τὸ Γυμνάσιον καὶ λοιπὰ σχολεῖα αὐτῆς.

Ἡ Σπάρτη (12,007 κατ.) ὑπῆρξεν ἡ ἑδρα τοῦ Μενελάου καὶ τῆς Ἑλένης, ἡ πατρίς τοῦ Λυκούργου καὶ τοῦ Λεωνίδου τοῦ ἐν Θερμοπύλαις καὶ τοῦ Παυσανίου τῶν Πλαταιῶν. Σήμερον εἶναι ἡ πρωτ. τοῦ ὅλου Νομοῦ· παράγει ἔλαιον, πορτοκάλια, εὐοσμώτα καὶ μέταξαν· ἔχουσα μεταξοκλωστήρια καὶ ἐπιμελουμένη τοὺς μεταξοσκώληκας, πρὸς δὲ καὶ βούτυρον, τυρὸν, μαλλία κλπ. Συνδέεται δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ μόνον μετὰ τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Γυθείου, ὅπερ κείμενον πρὸς Ν· ἀπέχει αὐτῆς 8 ὥρας δι' ἀμάξης. Ἄλλη ὁδὸς ἀμαξιτῇ ἄγουσα ἀπὸ Σπάρτης πρὸς Β. εἰς Βρουλιὰ, χωρίον ὀρεινόν, εἶναι ἐκείνη, ἥτις θὰ φθάσῃ ὅταν περατωθῇ μέχρι Τριπόλεως.

Πρὸς Δ. τῆς Σπάρτης, εἰς ἀπόστασιν μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας κεῖται χωρίον καλούμενον Τρύπα καὶ πλησίον αὐτοῦ εὐρίσκεται ὁ ἀρχαῖος Καιάδας, ἡ ὁπὴ ἐκείνη, εἰς ἣν ἐρρίπτοντο τὰ δυστυχῇ παιδία τῶν Σπαρτιατῶν, ὅσα ἐγεννῶντο καχεκτικὰ καὶ οἱ κατάδικοι καὶ ὁπόθεν ὁ Ἀριστομένης μόνος κατῴρθωσε νὰ διαφύγῃ. Ἡ ἐπομένη ἡμέρα τῆς ἀφίξεως ἡμῶν εἰς Σπάρτην προωρίσθη διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Γυθείου. Ἐφ' ἀμάξης τότε διηυθύνθημεν πρὸς Ν. ἔχοντες πάντοτε εἰς ἀπόστασιν τινα τὸν Εὐρώταν ποταμὸν πρὸς τ' ἀριστερὰ, πρὸς δὲ τὰ δεξιὰ πληθὺν χωρίων ἐπὶ τοῦ Ταυγέτου κειμένων. Ταῦτα, μοὶ εἶπον, ὅλα ὀνομάζονται Ἀνατολικὴ ἢ Μάνη πρὸς διάκρισιν τῶν χωρίων τῶν κει-

μένων ἐπὶ τῶν Δ. κλιτύων τοῦ Ταυγέτου καὶ καλουμένων Δυτικῆς Μάνης. Οἱ κάτοικοι αὐτῶν ἔχουσιν ἥθη αὐστηρὰ καὶ εἶναι ἐξωκλειωμένοι τὰ μάλιστα εἰς τὴν σκληραγωγίαν, κατὰ τοῦτο δὲ φαίνονται ἀληθῶς ἀπόγονοι τῶν Σπαρτιατῶν. Περιπατοῦσι πάντοτε ὥπλισμένοι καὶ ἔχουσιν ὕψος βαρὺ καὶ ἀνάστημα ἀρειμάνειον. Εἰσὶ δ' ὀλίγον πεπολιτισμένοι καὶ συχνάκις ἀκούει τις αὐτόθι φόνους καὶ τραγικὰς σκηνάς. Καὶ ἐνόσφ' μὲν εἶναι τις ἐντὸς τῆς οἰκίας των δὲν φοβεῖται νὰ πάθῃ τίποτε, τὸυναντίον μάλιστα τὸν περιποιοῦνται ὄντες λίαν φιλόξενοι, ἀλλ' ὅταν ἐξέλθῃ ἔξω, κινδυνεύει νὰ χάσῃ καὶ ὅ,τι κρατεῖ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του ἀκόμῃ. Ἐνδείξις τοῦ ὅτι οἱ Μανιᾶται εἶναι ὅλως ἀπολίτιστοι εἶναι καὶ ὅτι τὰς γυναῖκας αὐτῶν τὰς μεταχειρίζονται, ὡς οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιᾶται τοὺς Εἰλωτας. Ἐν τούτοις ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἀνδρείας εἶναι ἀληθῶς ἀπαράμμιλοι, ἀπόδειξις ὅτι οὐδέποτε οἱ Τοῦρκοι κατῴρθωσαν νὰ ὑποτάξωσιν ὁλοτελῶς αὐτούς.

Καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ εἶχομεν πρὸς τ' ἀριστερὰ ἡμῶν τὸν Εὐρώταν ποταμὸν διαρρέοντα τὰς πεδιάδας τῆς Σπάρτης καὶ τοῦ Γυθείου.

Τὸ Γύθειον (4,243 κατ.) εἰς τὸ ὅποιον εὕρισκόμεθα, εἶναι πόλις παραθαλασσία κειμένη εἰς τὰ Δ. τοῦ μυχοῦ τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου καὶ χρησιμεύουσα ὡς ἐπίνειον τῆς Σπάρτης, ὡς καὶ τὸ πάλαι.

Ἀντικρὺ τοῦ Γυθείου ἐπὶ τῆς Α. παραλίᾳ τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου κεῖται τὸ ἐπίνειον τῆς πόλεως τῶν Μολάων. Οἱ Μολάοι (5,927 κατ.) εἶναι πρωτ. τῆς ὅλης χερσονήσου, ἥτις σχηματιζομένη ἀπὸ τῶν διακλαδώσεων τοῦ Πάρωνος ὄρους, καταλήγει πρὸς Ν. εἰς τὸν Μαλέαν ἀκρωτήριον, ὅπου συχνὰ ἐπισκῆπτουσι κατὰ τῆς θαλάσσης τρικυμῖαι καὶ ὁπόθεν οἱ ἄνεμοι

ᾧθησαν τὸν Ὀδυσσέα μακρὰν τῆς πατρίδος αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν τῶν Λωτοφάγων. Οἱ Μολάαι, εἶναι χωρίον γεωργικὸν καὶ ποιμενικὸν συγχρόνως.

Μεταξὺ τῶν Μολάων καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Εὐρώτα ποταμοῦ, ὅστις χύνεται εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου εὐρίσκεται τὸ Ἑλος, ἡ πατρίς τῶν δυστυχῶν ἀρχαίων Εἰλώτων. Ἀπὸ τῶν Μολάων βαδίζων τις πρὸς τὰ ΝΑ. καὶ ὑπερβαίνων τὸν Πάρνωνα δι' ὁδοῦ καλῶς διατηρουμένης, φθάνει ἀπέναντι μικροῦ, ἀλλ' ὀχυρωτάτου νησιδίου κειμένου πλησιέστατα τῆς ξηρᾶς καὶ συνδεομένου μετ' αὐτῆς διὰ γεφύρας. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τούτου ὑπάρχει τὸ χωρίον Μονεβασία.

Ἀπὸ τοῦ Γυθείου ἐμβάντες εἰς τὸ ἀτμόπλοιο διηυθύνθημεν πρὸς Ν. καὶ φθάσαντες εἰς τὸ Ταίναρον ἀκρωτήριον ἐστρέψαμεν ἐπ' ὀλίγον πρὸς Δ. καὶ εἶτα πρὸς τὰ ΒΔ. ἀκολουθοῦντες τὴν παραλίαν τῆς Δ. Μάνης ὅπου εἶδομεν ἡμίσειαν περίπου ὥραν μακρὰν τῆς θαλάσσης τὴν Ἀρεόπολιν (8.673 κατ.) τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ Ταυγέτου. Ἐτι δὲ περαιτέρω αὐτῆς (ΒΔ.) ταῖς Πλάταις καὶ ἄλλα χωρία διάφορα.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΣ. Ὁ Νομὸς τῆς Λακωνίας (121, 116 κατ.) κεῖται, ὡς εἶδομεν πρὸς τὰ ΝΑ. τοῦ Νομοῦ Ἀρκαδίας καὶ βρέχεται πρὸς Α. μὲν ὑπὸ τοῦ Μυρτώου καὶ τοῦ Κρητικοῦ πελάγους, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Λακωνικοῦ καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου. Ὁρῇ ἐπίσημα ἔχει τὸν Ταυγέτον πρὸς Δ. καὶ τὸν Πάρνωνα πρὸς Α., ποταμὸν δὲ τὸν Εὐρώταν καὶ πεδιάδας, τὴν τῆς Λακεδαιμόνος καὶ τὴν τῶν Μολάων. Περιλαμβάνει δὲ 4 ἐπαρχίας 1) τῆς Λακεδαιμόνος (52,549 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν Σπάρτην, ἧτις εἶναι καὶ πρωτεύουσα ὅλου τοῦ νομοῦ· 2) τῆς Ἀνατολικῆς Μάνης ἢ τοῦ Γυθείου (16,365 κατ.) μὲ πρωτ. τὸ Γύθειον· 3) τῆς Δυτικῆς Μάνης ἢ τῆς Οἰτύλου (29,990 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν Ἀρεόπολιν καὶ 4) τῆς Ἐπιδάφου Λιμηρᾶς (22,242 κατ.) μὲ πρωτ. τοὺς Μολάους.

Εἶναι δ' ἡ χώρα ὀλίγον γόνιμος καὶ μόνον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Εὐ-

ρώτα ἢ πεδιάδα τῆς Λακεδαίμονος καὶ εἰς τὰ παράλια παράγονται πορτοκάλια, ἔλαιον καὶ οἶνος. Τὰ πλείστα τῶν ὀρεινῶν χωρίων εἰσι ποιμενικά. Ἡ προφορὰ εἰς τὸν Νομὸν τοῦτον δὲν διαφέρει τῶν ἄλλων νομῶν ἐκτὸς μόνον τῶν χωρίων τῆς Μάνης, ὅπου ἀληθῶς δυσκολεύεται τις νὰ ἐννοήσῃ μίαν λέξιν. Ἐν τούτοις σώζουσι πλείστας ὅσας ἀρχαιοτάτας, ἐν τῇ κοινῇ γλώσσῃ των, Ἑλληνικὰς λέξεις. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι ὑγιεινότερον καὶ εὐκραὲς μὲν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Εὐρώτα, ψυχρότατον δ' ἐπὶ τῶν ὀρέων εἰς τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς τῶν ὁποίων αἱ χιόνες διατηροῦνται σχεδὸν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους.

IB'. ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

Μεσσηνιακὸς κόλπος. — Καλάμαι. — Πάμισος — Νησίον. — Κορώνη. — Μεθώνη. — Πύλος. — Σφακτηρία. — Ἰθώμη. — Κυπαρισσία. — Νέδας. — Ἀρδρόιτσαυρα.

Ἰδοὺ ἡμεῖς εἰς τὸν μυχρὸν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, ὃν ἀπὸ Ν. πρὸς Β. διεπλεύσαμεν καὶ ὅστις ἐκτείνεται ἡσυχος καὶ μέγας ὡς ὁ Λακωνικὸς, λαμβάνει δὲ τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς χώρας, ἧς τὰ Ν. παράλια περιβρέχει.

Ἐξήλθομεν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ δι' ὁδοῦ ἀμαξιτῆς μετὰ δρόμον ἐνὸς τετάρτου τῆς ὥρας πρὸς Β. ἐφθάσαμεν εἰς τὰς Καλάμας. Αὕτη εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ ὅλου νομοῦ. Κεῖται εἰς τοὺς Δ. πρόποδας τοῦ Ταυγέτου καὶ πρὸς Δ. ἔχει τὴν πεδιάδα τῶν Καλαμῶν κατὰφυκτον ἀμπέλων, συκῶν, μηλεῶν, ἐλαιῶν, λεμονεῶν, πορτοκαλεῶν καὶ συκομωρεῶν. Αἱ Καλάμαι ἢ Καλαμάτα (11,642 χπτ.) εἶναι πόλις κυρίως γεωργικὴ καὶ ἐμπορικὴ, καθ' ὅτι τὸ πέραξ ἔδαφος εἶναι γονιμώτατον καὶ τὰ προϊόντα πλήθους χωρίων κειμένων πρὸς Β. αὐτῆς μεταφέρονται αὐτόθι πρὸς πώλησιν ἢ καὶ μετα-

κόμησιν εἰς ἄλλα τῆς Ἑλλάδος μέρη. Ἐν ταύτῃ κατὰ τασκευάζονται πρὸς τούτοις μετὰξινα ὑφάσματα, ὅν μανδήλια κλπ. ἀρίστης ποιότητος καὶ διακρινόμενα ὑπὸ τὸ ὄνομα Καλαματιανὰ, ἐκ τῆς μετὰξης, ἣν προσπορίζονται τρέφοντες μεταξοσκώληκας. Συνδέονται δ' αἱ Καλάμαι δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν ἐκτὸς τοῦ ἐπινείου αὐτῶν, μετὰ τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ τοῦ Νησίου, πόλεως κειμένης πρὸς Δ. αὐτῶν εἰς ἀπόστασιν μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας.

Ὅπως μεταβῶμεν εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην ἔδει νὰ διέλθωμεν ἐπὶ γεφύρας σιδηρᾶς τὴν Πάμισον ποταμὸν, εἰς τοῦ ὁποίου τὰ ὕδατα ὀφείλει τὴν εὐφορίαν αὐτῆς ἢ πεδιάς τῆς Μεσσηνίας· διευθύνεται δ' οὗτος ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ χύνεται εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου.

Τὸ Νησίον (7,323 κατ.) κεῖται παρὰ τὸν Πάμισον ποταμὸν καὶ μίαν περίπου ὥραν μακρὰν τῆς θαλάσσης (σκάλα τοῦ Νησιοῦ). Παράγει τ' αὐτὰ ὅλα καὶ αἱ Καλάμαι προϊόντα καὶ συνδέεται δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ ἐκτὸς τῶν Καλαμῶν καὶ τοῦ ἐπινείου αὐτοῦ, μετὰ τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ πολλῶν ἐν τῇ μετὰξὺ κειμένων χωρίων.

Ἀπὸ τοῦ Νησίου τούτου ἄγει ὁδὸς πρὸς Ν. καθ' ὅλην τὴν Δ. παραλίαν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, διήκουσα πρὸς τὴν Κορώνην εἰς ἣν φθάνει τις δι' ἵππου ἐντὸς ἑξ ὥρων. Εἶναι δ' ἡ Κορώνη χωρίον ἐντὸς φρουρίου καὶ ἐπὶ ὑψώματος ἐξερχομένου ἱκανῶς ἐντὸς τῆς θαλάσσης καὶ ἔχει πρὸς Ν. αὐτῆς τὸ ἀκρωτήριο Ἀκρίταν περὶ τοῦ ὁποίου ἀπαντῶνται τρεῖς νῆσοι, Οἶνοῦσαι καλούμεναι.

Ἡ ὁδὸς ἐν τούτοις ἢ ἄγουσα πρὸς τὴν Κορώνην μόλις φθάσασα εἰς αὐτὴν στρέφει πρὸς Δ. καὶ μετὰ τέσσαρας καὶ ἡμίσειαν ὥρας, φθάνει εἰς τὴν ἄλλην θάλασ-

σαν (τὸ Ἰόνιον πέλαγος), εἰς τὴν πόλιν Μεθώνην τοσούτω περίφημον διὰ τὸ κατόρθωμα τοῦ Μιαούλη ἐν τῷ λιμένι αὐτῆς (1825) τὴν καταστροφὴν δηλ. μέρους τοῦ Τουρκικοῦ στόλου. Ἐντεῦθεν ἄγει πρὸς Β. εἰς τὴν Πύλον ὁδὸς ἀμαξιτὴ δύο ὥρων.

Ἡ Πύλος ἢ Νεόκαστρον (4,575 κατ.) κεῖται εἰς τὸ στόμιον λιμένος ὁμωνύμου ἀσφαλιζομένου ἔμπροσθεν ὑπὸ τῆς νήσου Σφακτηρίας. Ἡ Πύλος ὑπῆρξε πατρὶς καὶ ἑδρα τοῦ σωωτάτου Νέστορος, ἡ δὲ οἰκία καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἐσώζοντο μετὰ ταῦτα. Σήμερον εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ὑψώματος ἔχουσα χαρίεσσας μικρὰς οἰκίας· ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψώματος φρούριον ἰσχυρὸν χρησιμεῖον ὡς ἀποθήκη πολεμοφοδίων καὶ φυλακὴ τῶν βαρυποίνων. Ἐντὸς τοῦ λιμένος αὐτῆς ἔγεινεν ἡ διάσημος ναυμαχία τοῦ πλοίου Ἀθηνᾶς πρὸς 30 ἄλλα Τουρκικὰ πλοῖα καὶ ἀργότερον ἄλλη ἡ τῷ 1827 μ. Χ. δι' ἧς ἀνεγνωρίσθη ἡ ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκάη ὁ στόλος ὁ Τουρκικὸς ὑπὸ τῶν στόλων τῶν Γάλλων, Ῥώσων καὶ Ἀγγλῶν. Τὰ λείψανα τῶν σκελετῶν τῶν βυθισθέντων πλοίων φαίνονται εἰσέτι καὶ σήμερον ἐν τῷ πυθμένι τῆς θαλάσσης.

Ἡ δὲ νῆσος Σφακτηρία, διάσημος διὰ τὴν αὐτόθι αἰχμαλωσίαν μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν τῶν 300 περίπου Σπαρτιατῶν ὑπὸ τοῦ Κλέωνος (426 π. Χ.), ἔτι διασημοτέρα κατέστη διὰ τὴν ἀντίστασιν καὶ τὸν ἥρωϊκὸν θάνατον τῶν Ἑλλήνων (Τσαμαδὸς, Σαχίνης, Σαντα-Ρόζας) πολιορκουμένων ὑπὸ τοῦ Ἰμβραήμ. τῷ 1825.

Ἀπὸ τῆς Πύλου ἐβαδίσαμεν πρὸς Β. ἔχοντες ἐξ ἀριστερῶν μὲν τὸ Ἰόνιον πέλαγος, ἐκ δεξιῶν δὲ τὸ ὄρος Ἰθώμην τοσαῦτα ἀναμιμνήσκον ἡμῖν ἐκ τῆς ἀρχαίας

τῶν Μεσσηνίων καὶ τῶν Σπαρτιατῶν, ἱστορίας. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τούτου ἦσαν κεκλεισμένοι οἱ Μεσσήνιοι ὑπὸ τὸν Ἀριστόδημον ἀντιστάντες ἐπὶ εἴκοσιν ὄλα ἔτη. Ἡ Ἰθώ μὴ ἔχει δύο κορυφάς· ἐπὶ τῆς δευτέρας κεῖται μονή τις (τοῦ Βουρκάνου), ἀφ' ἧς ἡ θία τῶν πέριξ εἶναι ἐξαισία. Ἐν τοῖς πέριξ τῆς Ἰθώμης εὐρίσκονται πλεῖστα ὅσα χωρία, ἅτινα ὁμως σχεδὸν οὐδεμίαν ὁδὸν ἔχουσι πρὸς συγκοινωνίαν καλῶς διατηρουμένην.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Γαργαλιάνοι. Τὰ πέριξ ἔχει ἔμπλεα ἀμπέλων, συκῶν καὶ ἐλαιῶν. Εἶναι ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς θαλάσσης καὶ ἀπ' αὐτοῦ φαίνεται ἡ νῆσος Πρώτη, ὡραία τοῦ θέρους διαμονή. Ἐντεῦθεν μέχρι Κυπαρισσίας ἡ ὁδὸς εἶναι ἀμαξιτὴ καὶ κάλλιστα διατηρουμένη.

Ἐξηκολουθήσαμεν προχωροῦντες δι' αὐτῆς πρὸς Β. καὶ ἀφ' οὗ ἀνεπαύθημεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς εἰς τὸ χωρίον Φιλιατρὰ ἐξεκινήσαμεν καὶ ἐφθάσαμεν τέλος εἰς Κυπαρισσίαν (6,071 κατ.) εἴκοσι λεπτὰ τῆς θαλάσσης ἀπέχουσαν καὶ ἐκτισμένην ἐπὶ λόφου. Ἐκ τῆς κορυφῆς τούτου βλέπει τις τὴν θάλασσαν εἰσερχομένην εἰς τὴν ξηρὰν καὶ σχηματίζουσαν κόλπον ἀλλὰ λίαν ἀνοικτὸν, ὅστις ὀνομάζεται ἀπὸ τῆς πόλεως αὐτῆς Κυπαρισσιακὸς κόλπος. Ἀπὸ τῆς Κυπαρισσίας ἔφιπποι ἠκολουθήσαμεν τὴν ἀκανόνιστον ὁδὸν, τὴν ἄγουσαν μεταξὺ ὑψωμάτων πετρωδῶν πρὸς τὰ ΒΑ.

Μετὰ πολλῶν ὥρῶν ἐπίπονον πορείαν διέβημεν τὸν ποταμὸν Νέδαν πλησίον τῶν πηγῶν τοῦ ἀπὸ τοῦ ὄρους Τετραγίου πρὸς τὰ ΒΑ. τοῦ ὁποῖου ὑψοῦνται αἱ κορυφαὶ τῶν ὄρεων, Λυκαίου καὶ Νομίων. Καὶ τὰ τρία δὲ ταῦτα ὄρη ἔχουσι πλῆθος χωρίων ἀπάντων ποιμενικῶν. Ὀκτῶ καὶ πλέον ὥρας ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως ἡμῶν ἐκ Κυπαρισσίας ἀφικόμεθα εἰς χωρίον τι ὀ-

ρεινὸν ἔξωθεν τοῦ ὁποίου εἶδομεν τὰ ἐρείπια ναοῦ, ὅστις ἦν ἀφιερωμένος εἰς τὸν Ποσειδῶνα. Ἦτο ἡ Ἀνδρίτσεινα (7,784 κατ.) πόλις μικρά, ἀλλ' ὀνομαστὴ ἄλλοτε διὰ τὴν μεγάλην βιβλιοθήκην αὐτῆς, ἣν ἐπεσκέφθημεν (ἥτις ἔχει περὶ τοὺς 6,000 τόμους σήμερον) τῶν πλείστων τόμων καταστραφέντων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν. Τὰ περίξ εἶναι δασώδη καὶ πλήρη μυρσινῶν, δρυῶν καὶ πλατάνων. Ἐξάγει δὲ μέλι ἀξιόλογον καὶ συνδέεται δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ μετὰ τῆς Μεγαλοπόλεως.

Ἀπὸ ταύτης ἠκολουθήσαμεν τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὰ ΒΔ. Μετὰ δὲ πορείαν μακρὰν καὶ κοπιώδη ἀλλ' οὐχὶ ἀνιαρὰν, καθ' ἔσον εὐρίσκει τις πολλὰς θέσεις καθ' ὁδὸν ῥωμαντικὰς, ἐφθάσαμεν εἰς τὸν Ἀλφειὸν ποταμὸν, ἀφ' οὗ ἀφήσαμεν πρὸς τ' ἀριστερὰ ἡμῶν παρὰ τὴν θάλασσαν δύο λίμνας, ὧν ἡ μείζων ὀνομάζεται λίμνη τῆς Ἀγουλινιάτζης.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΣ. Ὁ Νομὸς τῆς Μεσσηνίας (155,760 κατ.) ἔχει λοιπὸν πρὸς Α. μὲν, τὸν νομὸν τῆς Ἀρκαδίας καὶ τῆς Λακωνίας πρὸς Ν. τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον καὶ τὴν Μεσσηνίαν θάλασσαν· πρὸς Δ. τὸ Ἰόνιον πέλαγος καὶ τὸν Κυπαρισσιακὸν κόλπον· πρὸς δὲ Β. τὸν νομὸν Ἀχαΐας καὶ Ἠλίδος, περὶ οὗ μέλλομεν νὰ εἴπωμεν. Ὁρῶν αὐτοῦ ἐπισημότερα εἶναι πρὸς τὰ ΒΑ. μὲν τὸ Λύκαιον, τὰ Νόμια καὶ τὸ Τετράγιον· ἐν τῇ μέσῃ ἡ Ἰθάμη καὶ πρὸς τὰ ΝΑ. ὁ Ταύγετος. Πεδιάδας ἔχει τὴν τῶν Καλαμῶν ἢ τῆς Μεσσηνίας. Ποταμοὺς δὲ τὸν Πάμισον, χυνόμενον εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον, τὸν Νέδαν, χυνόμενον εἰς τὸν Κυπαρισσιακὸν καὶ τὸν Ἀλφειὸν, ὅστις σχηματίζει τὸ βόρειον σύνορον τοῦ νομοῦ τούτου.

Διαιρεῖται δ' εἰς πέντε ἐπαρχίας δηλ. 1) τῶν Καλαμῶν (29,733 κατ.) μὲ πρωτ. τὰς Καλάμας· 2) τῆς Μεσσηνίας (35,631 κατ.) μὲ πρωτ. τὸ Νησίον· 3) τῆς Πυλίας (25,505 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν Πύλον· 4) τῆς Τριφυλίας (35,445 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν Κυπαρισσίαν καὶ 5) τῆς Ὀλυμπίας (29,446 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν Ἀνδρίτσειναν.

Παράγει δὲ προϊόντα ἄφθονα καὶ ποικίλα ἕνεκα τῆς γονιμότητος τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς θερμότητος τοῦ κλίματος· οὕτως ἐπὶ παραδείγματι ἐξάγεται αὐτῇ: σταφίς, οἶνος, σῦκα, μῆλα, ἔλαιον, λεμόνια, πορτοκάλια, ὀπώραι ἄλ-

λαι, μέλι, μέταξα κλπ. Ἡ εὐφορία δ' αὕτη τῆς χώρας προσέλκυσε τοὺς Σπαρτιάτας εἰς τὴν ὑποδοῦλωσιν τῶν Μεσσηνίων. Οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς φύσει φιλόπονοι εἶναι ἱκανῶς μὲν ἀνεπτυγμένοι ἐν ταῖς πεδιάσι καὶ τοῖς παραλίοις, ὀλιγώτερον δ' ἐπὶ τῶν ὄρεων καὶ μάλιστα πρὸς τὸν Ταύγετον. Τὰ ἔθνη, ἔθιμα, ἐνδυμασία καὶ γλῶσσα αὐτῶν εἰσὶν οἷα καὶ εἰς τ' ἄλλα τῆς Πελοποννήσου μέρη.

ΙΓ. ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ ΚΑΙ ΗΛΙΔΟΣ.

Ἀλφειὸς — Πύργος — Ὀλυμπία — Γαστῦνι καὶ ἄλλα χωρία — Πηγεῖς — Πάτραι — Καλάβρυτα — Μορὴ ἀγίας Λαύρας, Μεγάλου σπηλαίου καὶ Ταξιαρχῶν — Αἶγιον.

Ὁ ποταμὸς Ἀλφειὸς, ὃν προὔκειτο νὰ διέλθωμεν πηγάζων ἐκ τῆς Ἀρκαδίας διευθύνεται πρὸς Δ. καὶ χύνεται εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος. Διέρχεται δέ τς αὐτὸν ἐπὶ γεφύρας ἥ διὰ λέμβου· τὸ ρεῦμα αὐτοῦ εἶνε λίαν ὀρμητικόν.

Διέβημεν αὐτὸν καὶ εὗρέθημεν ἐντὸς πεδιάδος κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον ὁμαλῆς, μίαν δ' ὥραν μετὰ τὴν διάβασιν εὕρισκόμεθα εἰς μικράν τινα πόλιν καλουμένην Πύργον καὶ ἀπέχουσαν τῆς θαλάσσης περὶ τὰς δύο ὥρας. Ἡ περίξ αὐτῆς πεδιάς, καλουμένη πεδιάς τῆς Ἡλείας εἶνε παχύρειος καὶ ἐπιμελῶς καλλιεργημένη· ἀποδίδει δὲ σταφίδας ἀφθόνους καὶ ἐν μέρει οἶνον, ἔλαιον, βάμβακα καὶ δημητριακοὺς καρπούς. Τὰ προϊόντα, ἅτινα πρόκειται νὰ σταλῶσιν εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἢ εἰς τὴν Εὐρώπην (ἢ σταφίς) μεταφέρονται διὰ σιδηροδρόμου, ἀρχομένου ἀπὸ τοῦ Πύργου καὶ καταλήγοντος εἰς τὸ ἐπίνειον αὐτοῦ Κατάκωλον, κείμενον πρὸς Δ. μεθ' οὗ ὁ Πύργος συνδέεται καὶ δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ. Οἱ κάτοικοι τοῦ Πύργου (18,734 κ.) ἀσχολοῦνται

ἅπαντες εἰς τὴν Γεωργίαν ἀπολαμβάνοντες πολὺ ἀπ' αὐτῆς.

Ἀφήσαντες τὴν πόλιν ταύτην ἐβαδίσαμεν πρὸς Α. καὶ μετὰ πορείαν τριῶν ὥρων εὐρέθημεν εἰς θέσιν ἐν ἣ ὑπῆρχον ἀνεσκαμμέναί πολλαὶ ἀρχαιοότητες. Ἐνταῦθα, μοὶ εἶπον ἐτελοῦντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες καθ' ὅσον ἡ γῆ τὴν ὁποίαν πατῶμεν εἶνε ἡ ἱερὰ χώρα Ὀλυμπία. Εὐρίσκεται αὕτη παρὰ τὸν Ἀλφειόν. Ἐτελοῦντο δ' ἐν αὐτῇ οἱ κοινοὶ καὶ περιφημότατοι τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνες κατὰ πενταετίαν, συσταθέντες ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους τὸ πρῶτον, εἶτα δὲ παραμεληθέντες καὶ ἀνασταθέντες τὸ δεύτερον ὑπὸ τοῦ Ἰφίτου. Οἱ δούλαιοι ζυγοὶ ἀφ' ἑνὸς, ὁ χρόνος ἀφ' ἑτέρου καὶ ὁ Ἀλφειὸς συνετέλεσαν εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ ταφὴν τῶν ἀριστουργημάτων τῆς τέχνης, ἅτινα εἶχον ἀναγεῖρει πρὸς διακόσμησιν τοῦ μέρους ὅπου ἐτελοῦντο οἱ ἀγῶνες. Μετὰ τὰς ἀνασκαφὰς τελεσθείσας ὑπὸ Γερμανικῆς Ἐταιρίας διακρίνονται σήμερον αἱ θέσεις τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς, τοῦ ναοῦ τῆς Ἥρας, τοῦ Γυμνασίου, τοῦ Πρυτανείου, τοῦ ἵπποδρομίου, τοῦ Σταδίου καὶ λοιπῶν. Αἱ πολυτιμότεραι ἀρχαιοότητες εἰσὶ κεκλεισμέναι ἐντὸς μουσείου, ὅπου εἶδομεν ἀληθῶς θαυμάσιά τινα ἔργα (καὶ τοὶ κατατεθραυσμένα) ὥς εἶναι ἡ Νίκη τοῦ Παιωνίου, ὁ Ἑρμῆς καὶ διάφορα ἄλλα μικρὰ ἀγαλμάτια.

Ἐπεστρέψαμεν πλήρεις ἐντυπώσεων εἰς τὸν Πύργον καὶ ἐμβάντες εἰς ἄμαξαν ἠκολουθήσαμεν τὴν ὁδόν, ἣτις ἄγει πρὸς τὰ ΒΔ. κατὰ πρῶτον εἰς Γαστοῦνι, εἶτα δὲ στρέφει πρὸς Β. διερχομένη τὸν Πηνειὸν ποταμὸν (διευθυνόμενον παραλλήλως πρὸς τὸν Ἀλφειὸν καὶ ἐκβάλλοντα εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος) καὶ φθάνουσα εἰς Λεχαινὰ στρέφει πρὸς τὰ ΒΑ. διευθυνομένη εἰς τὰς Πάτρας. Καθ' ὅλην τὴν μεγάλην ταύτην πεδιάδα,

ἤν διέρχεται ἡ ὁδός, φυτεῖται σταφιδῶνων συνεχεῖς ὑπάρχουσι καὶ πλῆθος χωρίων μικρῶν καὶ μεγάλων.

Ἐφθάσαμεν τέλος εἰς τὴν πόλιν. Αἱ Πάτραι (34,227 κατ.) εἶναι ἐκτισμέναι εἰς τὴν Α. παραλίαν τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν καὶ εἰς τοὺς Β. πρόποδας τοῦ Παναχαϊκοῦ ὄρους. Ἐχει εὐρυτάτας ὁδοὺς ἐπισκιαζομένας ὑπὸ δενδροφυτειῶν. Ὡραίους περιπάτους καὶ ὕδατα διαυγῇ καὶ ψυχρότατα· φωτίζεται δὲ διὰ φωταερίου τὴν νύκτα. Ἐπεσκέφθημεν τὴν ἀγορὰν αὐτῆς ἐν ἣ ἐπικρατεῖ ἐμπορικὴ κίνησις τόση, ὅσῃν εἰς οὐδεμίαν ἄλλην τῆς Ἑλλάδος πόλιν εἶδομεν καὶ τὰ βιομηχανικὰ αὐτῆς καταστήμα· ἔχει δὲ Πνευματοποιεῖα, Νηματουργεῖα, Μηχανουργεῖα, Φωσφοροποιεῖα καὶ Ἀλευροποιεῖα· ὁ λιμὴν αὐτῆς εἶνε τεχνητὸς καὶ οὐχὶ ἀσφαλῆς. Ἡ πόλις αὕτη ἤκμασε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀργότερον ὡς ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ, ἐξέπεσε δὲ ἐντελῶς τῆς προτέρας αὐτῆς ἀκμῆς κατὰ τὸν Τουρκικὸν ζυγόν. Ἦτο ὅμως, ἴσως θεῖα βουλή, αὕτη νὰ ὑψώσῃ πρώτη ὑπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπόν της Γερμανόν, τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, ἐκδικουμένη αἰώνων καταπιέσεις, δηλώσεις καὶ σφαγὰς.

Μετέβημεν διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης πρὸς τὰ ΝΑ. εἰς Καλάβρυτα διελθόντες μεταξὺ Παναχαϊκοῦ καὶ Ἐρυμάνθου τοῦ ὄρους, ὅπου ἡ θεὰ Ἀρτεμις περιέφερετο θηρεύουσα καὶ ὅπου ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευε τὸν τρομερὸν κάπρον. Ἡ ἀπόστασις εἶναι ἐννέα ὥρων. Τὰ Καλάβρυτα (2,125 κατ.) εἶναι κώμη Γεωργικὴ καὶ ποιμενικὴ ἐκτισμένη εἰς τοὺς Β. πρόποδας τῶν Ἀροανίων ὀρέων καὶ ἔχει εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ αὐτῆς τὴν μονὴν τῆς Ἀγίας Λαύρας, ὅπου ὁ ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν Γερμανός, ὕψωτε τὴν σημαίαν τῆς

ἐπαναστάσει· τῇ 25 μαρτίου 1821 καὶ ὅπου σώζεται εἰσέτι αὕτη ἡ σημαία.

Ἀπὸ τῶν Καλαβρύτων ἱππεύσαντες διηυθύνθημεν πρὸς Β. δι' ὁδοῦ σκολιάς, καὶ μετ' ὀλίγων ὥρῶν πορείαν ἐφθάσαμεν κάτωθεν βουνοῦ, ἐφ' οὗ εἶνε ἐκτισμένη ἡ μεγαλειτέρα τῆς Ἑλλάδος μονὴ ὀνομαζομένη Μ έ γ α Σ π ή λ α ι ο ν. Καὶ εἶναι πράγματι ἡ μονὴ αὕτη ἐκτισμένη ἐντὸς σπηλαίου· διότι δὲν διακρίνει δ' ὁ ἐπισκεπτόμενος ἄλλο, αὐτὴν ἡτὴν ἐμπροσθίαν ὄψιν. Ἐντὸς αὐτῆς ὑπάρχουσι θησαυροὶ πολλοὶ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἀντικειμένων, βιβλιοθήκη ἀρχαία καὶ εἰκὼν τις ἀρχαία ἀποδοδομένη εἰς τὸν Ἀπόστολον Λουκᾶν.

Ἐτι βορειότερον αὐτῆς τῆς μονῆς μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς πόλεως Αἰ γ ί ο υ εἰς ἣν μεταβαίνομεν, εὐρίσκεται μονὴ τις ἄλλη, ἐπίσης μεγάλη, καλουμένη τῶ ν Ἰ α ξ ι α ρ χ ῶ ν, ἐπειδὴ εἰς τούτους εἶνε ἀφιερωμένη ἡ ἐντὸς ἐκκλησίᾳ. Ὀλίγα δὲ λεπτὰ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἡμῶν ἀπὸ τῆς μονῆς ταύτης, ὅτε ἐβασίζομεν ἐντὸς ὄρεων ἀπὸ πευκῶν εἰσῆλθομεν ἐντὸς τῆς πεδιάδος τοῦ Αἰ γ ί ο υ καταφύτου ὑπὸ σταφιδαμπέλων καὶ ἐλαιοδένδρων, διακοπτομένων ἐνίοτε ἐνόσῳ ἐπλησιάζομεν εἰς τὴν πόλιν ὑπὸ λεμονεῶνων καὶ πορτοκαλεῶνων.

Εὐρισκόμεθα εἰς τὸ Αἰ γ ί ο ν ἢ Β ο σ τ ί τ σ α ν (12,838 κατ.) Ἡ πόλις εἶνε ἐκτισμένη ἐν τέταρτον ὥρας μακρὰν τῆς θαλάσσης ἐπὶ δύο λόφων ἔχουσα ὠραίαν θέσιν. Εἶναι ἀξία λόγου, διότι ἐνταῦθα συνήχθησαν οἱ ἡγεμόνες τῆς Ἑλλάδος, ἵνα σχεφθῶσι περὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ἤκησας δὲ πολλάκις μετὰ ταῦτα ὡς πόλις ἐμπορικὴ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις κατεστράφη ὑπὸ ἐπιδρομῶν, ἢ σεισμῶν· οὕτως ἐπὶ παραδείγματι τῷ 1717 μ. Χ. ἀναφέρεται σεισμὸς καταδαφίσας ἅπασαν τὴν πόλιν, τῷ δὲ 1821 ἐπυρπολήθη ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Μουσταφάμπεη.

Ἐν τούτοις ἡ θέσις αὐτῆς ἡ ὠραία καὶ τὸ γονιμώτατον τοῦ περὶ ἐδάφους αὐτῆς πολλοὺς προσεέλκυσε τοὺς συνοικιστάς, ἔχει δὲ λιμένα ἀσφαλῆ καὶ βιομηχανικά καταστήματα.

Ἀπὸ τοῦ Αἰγίου μετέβημεν διὰ λεωφόρου εἰς Πάτρας καὶ ἐκεῖθεν εἰς Πύργον καὶ εἰς Κατάκωλον, ὅπου πλοιάριόν τι ἀνέμενεν ἡμᾶς μέλλοντας νὰ μεταβῶμεν εἰς Ζάκυνθον.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ. Αἱ ἐντυπώσεις τὰς ὁποίας ἐφέρομεν ἀναχωροῦντες τοῦ νομοῦ τούτου εἶναι λίαν εὐάρεστοι. Ὁμαλότης καὶ γονιμότης τοῦ ἐδάφους, εὐχέρεια συγκοινωνίας, φιλοπονία κατοίκων, κλίμα εὐκραές, ὕδατα ἄφθονα, ἐμπορικὴ κίνησις, βιομηχανικὴ, ἰδοὺ τὰ προτερήματα αὐτοῦ. Ἐκτὸς δὲ τούτων ἀνάπτυξις καὶ μόρφωσις τῶν κατοίκων σχετικῶς καλλιτέρα παντὸς ἄλλου τῆς Πελοποννήσου νομοῦ.

Ὁ Νομός οὗτος (181,633 κατ.) ὡς εἶδομεν μέχρι τοῦδε, ὄρη μὲν ἐπισημότερα ἔχει πρὸς Β. τὸ Παναχαικὸν πρὸς Α. τὰ Ἀρράνια καὶ εἰς τὸ κέντρον τὸν Ἐρύμανθον. Ποταμοὺς, τὸν Ἀλφειὸν πρὸς Ν. καὶ τὸν Πηνειὸν εἰς τὸ μέσον, ἀμφοτέρους διευθυνομένους ἀπὸ Δ. πρὸς Α. καὶ ἐκβάλλοντας εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος· καὶ πεδιάδας α) τῆς Ἡλείας πρὸς Ν. παρὰ τὸν Ἀλφειὸν, β) τῆς Ἀχαΐας πρὸς τὰ ΒΔ. γ) τῶν Πατρῶν πρὸς Β. καὶ δ) τοῦ Αἰγίου πρὸς τὰ ΒΑ. Ἀκρωτήρια, τὸ Ρεῖον καὶ Ἀραξὸν (Καλογρηᾶς) πρὸς Β. καὶ τὸν Ἰχθυὺν ἢ Κατακόλου ἀκρωτ. πλησίον τοῦ Κατακόλου πρὸς τὰ ΝΔ. Ὁ Νομός οὗτος ἔχει πρὸς Α. τὸν τῆς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας νομὸν πρὸς Ν. τὸν τῆς Ἀρκαδίας καὶ τὸν τῆς Μεσσηνίας πρὸς Δ. τὸ Ἰόνιον πέλαγος καὶ πρὸς Β. τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν καὶ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

Περιλαμβάνει δὲ τέσσαρας ἐπαρχίας, ὧν τὰ ὀνόματα μετὰ τῶν πρωτευουσῶν εἶναι τὰ ἑξῆς· 1) Ἐπαρχία Πατρῶν (57,173 κατ.) μὲ πρωτ. Πάτρας (πρωτ. καὶ ὅλου τοῦ νομοῦ) 2) τῆς Αἰγιαλείας (17,208 κατ.) μὲ πρωτ. τὸ Αἶγιον ἢ Βοστίτσαν 3) τῆς Ἡλείας (65,752 κατ.) μὲ πρωτ. τὸν Πύργον καὶ 4) τῶν Καλαβρυτῶν (41,499 κατ.) μὲ πρωτ. τὰ Κελάδρυτα.

VII IONIOI NΗΣΟΙ

ΙΔ. ΝΟΜΟΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Ἡ νῆσος Ζάκυνθος καὶ τὰ κατ' αὐτήν.

Ἡ θάλασσα ἦτο γαληνιαία καὶ μικρὰ μόνον αὔρα ἐκίνει τὸ πλοιάριον πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἀπ' ἀρχῆς δὲ διεκρίνομεν τὰ σκιερὰ καὶ ταπεινὰ ὄρη τῆς νήσου πρὸς ἣν (ΒΔ) κατηυθυνόμεθα. Ἐνεθυμήθημεν δ' ἰδόντες ὅτι οὐδεμία ἄλλη πρὸς Ν. αὐτῆς νήσος εὐρίσκεται, ἀλλὰ τὸ πέλαγος χαῖνον ἐξαπλοῦται μόνον, ἐν ᾧ πρὸς Β. αὐτῆς ἄλλων νήσων κορυφαὶ ὑποφώσκουσιν, ἐνεθυμήθημεν, λέγομεν, τῶν λόγων τοῦ Ὀμήρου, ὅστις ὀνομάζων αὐτὴν δασώδη, λέγει ὅτι κεῖται ἐσχάτῃ ὄλων. Ὁ ἄνεμος ὀλίγος ἐφύσα, ἐχρειάσθημεν δὲ ἐξ ὀλοκλήρου ὥρας, ἵνα φθάσωμεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς νήσου· ἰδοὺ ἐσκέφθημεν τότε, αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ τέχναι ὅποσον ὠφέλησαν τὴν ἀνθρωπότητα· διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου ἠθέλομεν διανύσει τὸ διάστημα τοῦτο εἰς 3 ὥρας μόνον.

Μόλις ἐπλησιάσαμεν εἰς τὴν νῆσον καὶ ὁσμὴ γλυκυτάτη μᾶς προσέβαλεν· ἦτο ἀνοιξίς καὶ τὰ ἀνθὴ τῶν κήπων, τῶν λεμονεῶν καὶ πορτοκαλεῶν διέχυον εἰς μεγάλην ἀπόστασιν τὴν ὁσμὴν αὐτῶν. Ὡ! ἀνέκραξα, ὅποιος βαλσαμώδης ἀήρ καὶ ὅποσον εὐτυχεῖς εἰσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες κατοικοῦσι τὰς ἐξοχικὰς ἐκεῖνας οἰκίας, αἵτινες φαίνονται ἐκεῖ μακράν.

Ἐξήλθομεν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' αὕτη (ὁμώνυμος τῇ νήσῳ καὶ ἔχουσα 18,638 κατ.) καίτοι μικρὰ δὲν εἶχε πλεον τὴν μορφὴν τῶν δευτερευουσῶν πόλεων τῆς στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου, ἃς εἶχομεν ἐπισκεφθῇ.

Διηρημένη καλῶς, μὲ οἰκίας χαριέσσας καὶ περίχωρα
τερπνότατα, καταπράσινα καὶ καταστόλιστα ὑπὸ δια-
φόρων ἀνθέων, κέκτηται ἐκτὸς τῶν βιομηχανικῶν κατα-
στημάτων, οἷα εἶναι ἐργαστήρια λινῶν καὶ βαμβακερῶν
ὑφασμάτων, σαπωνοποιεῖα, ἐλαιοτριβεῖα δι' αἵματος κ.λ.π.
θέατρον περίφημον, Γυμνάσιον καὶ Πρωτοδικεῖον.

Τὴν ἐπομένην τῆς ἀφίξεως ἡμῶν ἡμέραν ἐπεσκέφθη-
μεν τὸν ναδὸν τοῦ Ἀγίου Διονυσίου, πρὸς ὃν (ἅγιον) οἱ
Ζακύνθιοι τρέφουσι μέγα σέβας· ἐκεῖ δ' ἐντὸς ἀργυρᾶς
λάρνακος ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου ἀκέραιον.

Ἐξήλθομεν εἰς τὴν πεδιάδα εἶναι αὕτη συνεχῆς, κατέ-
χουσα ὅλον τὸ κέντρον τῆς νήσου, τῶν ἄκρων περιφρα-
σομένων ὑπὸ ὑψωμάτων. Δύκτιον ὁδῶν ἀρχόμενον ἀπὸ
τῆς πρωτεύουσας διακλαδίζεται κατὰ τὴν πεδιάδα ταύ-
την καὶ εἰς ὅλα τὰ χωρία, καθιστῶν τὴν συγκοινωνίαν
εὐχερεστάτην. Εἶναι δὲ κατάφυτος ἡ πεδιάς ὑπὸ σταφι-
δαμπέλων, λεμονεῶν καὶ πορτοκαλεῶν, τὰ δὲ ὑψώματα
ὑπὸ ἐλαιῶν καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων. Μεταξὺ
τῶν ἀγρῶν βλέπει τις ἐξοχικὰς ἐπαύλεις, ὧν τὸ λευκὸν
χρῶμα τοσοῦτῳ ἀρμόζει εἰς τὸ πράσινον, ὅπερ κατα-
καλύπτει τὸ πᾶν.

Ἐπεστρέψαμεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ὅλου νομοῦ
καὶ τῆς νήσου, τὴν Ζάκυνθον, δικαιούντες τοὺς ὀνο-
μάσαντας τὴν νῆσον ταύτην ἄνθος τῆς Ἀνατολῆς.
Ἐν τούτοις οὐδὲν καλὸν ἄμιχτον κακοῦ. Ἐν ᾧ τὰς αὐτὰς
φυσικὰ προτερήματα ἔχει ἡ νῆσος αὕτη, ἐν ᾧ οἱ κάτοι-
κοι αὐτῆς καὶ πεπολιτισμένοι καὶ εὐφρεῖς καὶ μουσικώ-
τατοι σχεδὸν ἅπαντες εἶναι, ἐν τούτοις κατὰ τὰ ἥθη φαί-
νονται ὀλιγώτερον αὐστηροὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Ἡ
προφορά μάλιστα αὐτῶν ἐφείλχυσεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν
προσοχήν μου. Ἐκτὸς τοῦ ἀλλοκότου τόνου τῆς φωνῆς
καὶ τῶν ἄλλων διαφορῶν τῆς γλώσσης, προσθέτουσιν ἐν

τῇ ὁμιλίᾳ αὐτῶν πλείστας ὄσας ἰταλικῶς λέξεις. Μοὶ εἶπον δὲ ὅτι τοῦτο ἔμεινεν εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἐπο-
χῆς, καθ' ἣν ἦσαν ὑποδεδουλωμένοι εἰς τοὺς Ἰταλοὺς
(Ἐνετούς.)

ΣΥΜΠΑΛΗΡΩΣΕΙΣ. Εἰσὶν ὅμως ἐν γένει ἔξυπνοὶ ἄνθρωποι οἱ κά-
τοικοι αὐτῆς καὶ φαίνεται ὅτι ἡ φύσις τῆς χώρας ἐπιδρᾷ τὰ μάλιστα ἐπ' αὐ-
τῶν. Οὕτως οἱ πλείστοι αὐτῶν εἰσι καλλίφωνοι, εὐφρεῖς δ' ἐκ φύσεως, ζῶν-
τες καὶ εὐκίνητοι.

Ὁ Νόμος Ζακύνθου (44,522 κατ.) περιλαμβάνει τὴν τριγωνικὴν νῆσον
Ζάκυνθον μόνον καὶ ἐπὶ ταύτης μίαν ἐπαρχίαν, τῆς Ζακύνθου (44,522 κατ.)
μὲν πρωτ. ἐμόνυμον.

Περιβρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους. Ὁρᾷ δὲν ἔχει ὀνομαστὰ, οὐδὲ με-
γάλα καὶ ὑψηλά· πεδιάδα ἔχει μίαν καὶ οἱ ποταμοὶ αὐτῆς εἰσιν ἅπαντες χεί-
μαροι· μὴ ῥέοντες ἢ μόνον τὸν χειμῶνα, ἔχει ὅμως ἀφθόνους πηγὰς. Παρά-
γει δὲ σταφύδα, ἔλαιον, σάπωνα ἐκλεκτοῦ αἶθους, μέταξαν, κόλλαν (διὰ τὰ
ἀσπρὸβρόχια) καὶ πούδραν· τὰ τρία ταῦτα τελευταῖα παρασκευάζονται ὡς
ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπὸ τῶν γυναικῶν. Ὁ αἶρ αὐτῆς εἶνε γλυκύτατος καὶ ζωογό-
νος. Ἐνδυμασίᾳ αὐτῶν εἶνε ἡ εὐρωπαϊκὴ, τὰ δὲ ἔθνη καὶ ἔθιμα ὁμοιάζουσιν
ὀλίγον πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς.

ΙΕ. ΝΟΜΟΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ

Κεφαλληνία.— Ἀγροστόλιον— Ληξούριον— Σάμη
— Ἰθάκη— Βαθύ.

Ἄς πλεύσωμεν πρὸς Β. πρὸς τὴν Σάμην τοῦ Ὀμή-
ρου, τὴν νῆσον Κεφαλληνίαν, τὰ σκιερὰ καὶ ὑψηλὰ
τῆς ὁποίας ὄρη ἐντεῦθεν φαίνονται. Ἄλλ' ὅπόσον διά-
φορος μοὶ φαίνεται αὕτη καθ' ὅσον πλησιάζομεν τῆς
γείτονος Ζακύνθου. Χθαμαλὴ καὶ γλυκεῖα ἐκείνη, σο-
βαρὰ, ὀρεινὴ καὶ πετρώδης αὕτη.

Ὁ ἄνεμος πνέει ἐκ τοῦ πλαγίου, ἀλλ' ἱκανῶς ἰσχυρός.
Μετὰ πέντε ὥρας εὐρισκόμεθα ἐντὸς τοῦ λιμένος τοῦ

Ἀργοστολίου, τῆς πρωτευούσης ὅλης τῆς νήσου καὶ ὅλου τοῦ Νομοῦ. Ὅποια διαφορὰ τῆς πόλεως Ἀργοστολίου ἀπὸ τῆς πρωτευούσης Ζακύνθου! Τὸ Ἀργοστόλιον (8,816 κατ.) κείμενον εἰς τὴν Δυτικὴν παραλίαν τοῦ κόλπου τοῦ Ἀργοστολίου (εὕρισκομένου πρὸς Ν. τῆς νήσου καὶ σχηματίζοντος αὐτόθι λιμένα ἀσφαλῆ κατὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ ὁποίου ἀπαντᾶται φάρος λαμπρὸς), περικυκλοῦται ὑπὸ βουνῶν γυμνῶν καὶ ξηρῶν. Ἐν τούτοις ἔχει καλὰς ὁδοὺς, λιθοστρώτους τὰς πλείστας, θέατρον, Σχολὴν φιλαρμονικὴν, Γυμνάσιον καὶ λοιπὰ καλὰ κτίρια. Ἐξήλθομεν εἰς τὴν πόλιν. Πολλοὶ καὶ ἐνταῦθα ὡς καὶ εἰς τὴν Ζάκυνθον προσηνέχθησαν νά μας φιλοξενήσωσι.

Τὴν δ' αὐτὴν ἡμέραν ἐπισκεφθέντες τὰ ἀξιοθέατα τῆς πόλεως καὶ τὴν ἀπέναντι αὐτῆς κειμένην πόλιν Ἀηξούριον, ἡμίσειαν ὥραν διὰ πλοιαρίου πρὸς Δ. ἐπέβημεν ἀμάξης καὶ διηυθύνθημεν πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς νήσου.

Πληθος λεωφόρων καὶ εἰς τὴν νήσον ταύτην ὑποβοηθεῖ τὴν μεταξὺ τῶν χωρίων αὐτῆς συγκοινωνίαν. Προῦχωροῦμεν διὰ μέσου σταφιδαμπέλων, ἀμπέλων καὶ ἐλαιῶν, ὅπου εἰργάζοντο, εἶδομεν, ἐκτὸς τῶν ἀνδρῶν καὶ πολλαὶ γυναῖκες. Σπάνια μέρη ἦσαν ἀκαλλιέργητα μεθ' ὅλην τὴν ξηρότητα καὶ τὸ πετρῶδες τοῦ ἐδάφους.

Πρὸς Ν., πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν, εἶχομεν ὄρος τι, ὅπερ καλεῖται Ἀἶνός· εἶναι τὸ ὑψηλότερον τῆς νήσου· οἱ πρόποδες αὐτοῦ εἰσι κάλλιστα καλλιεργημένοι, αἱ δὲ κλιτύες καὶ αἱ κορυφαὶ αὐτοῦ καλύπτονται ὑπὸ πυκνῶν δασῶν παρὰ τὰ ὅποια βόσκουσι ποίμνια καὶ μάλιστα αἰγῶν. Ἐπὶ τῆς ΒΔ. πλευρᾷς αὐτοῦ εἶνε ἐκτισμένη ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Γερασίμου, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπάρχει ἀκέραιον τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου τούτου.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἄλλο μέρος τῆς θαλάσσης. Περὶ τὸ μέσον τῆς Α. παραλίας τῆς νήσου εἰς τὸν μυχὸν ὁμω-

νύμου κόλπου κείται ἡ Σάμη, χωρίον γεωργικόν. Πλησίον ταύτης εὐρίσκονται σπήλαια σταλακτιτῶν καὶ πολλαὶ ἀρχαιότητες. Ἐπίσης ἀρχαιότητες ἀπαντῶνται (τάφοι, νομίσματα,) καὶ εἰς τὸ βορειότατον χωρίον τῆς Κεφαλληνίας, τὸ καλούμενον Φισκάρδον.

Ἀπὸ τῆς Σάμης ἐμβάντες εἰς πλοῖον καὶ πλεύσαντες πρῶτον πρὸς Δ. καὶ εἶτα πρὸς Β. ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πρωτ. τῆς μικρᾶς νήσου Ἰθάκης, τῆς πατρίδος τοῦ Ὀδυσσέως, τὸ Βαθύ, οὗτινος ἐκ τῶν προτέρων ἐθαυμάσαμεν τὸν λιμένα. Εἶναι ἀσφαλέστατος οὗτος, εὐρυχωρότατος, κείμενος εἰς τὰ Δ. τῆς νήσου καὶ βαθύτατος. Ἐνταῦθα εἰσέτι δείκνυνται ὑπὸ τῶν κατοίκων τὰ ἐρείπια τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ὀδυσσέως ἔξω τῆς πόλεως καὶ τὸ σπήλαιον, τῶν νυμφῶν, ὅπου εἶχε κρύψει τὰ δῶρα, ἅτινα ἀπεκόμιζεν ἀπὸ τῆς νήσου τῶν Φαιάκων. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλαι ἀρχαιότητες εἰς πολλὰ τῆς πόλεως μέρη ἀπαντῶνται. Ἐπὶ τοῦ λιμένος τῆς πρωτ. Βαθὺ (1095 κατ.) κατὰ τὸ ἄκρον αὐτοῦ εὐρίσκεται ναυπηγεῖον κάλλιστον.

Παράγει δ' ἡ νήσος αὕτη δημητριακοὺς καρπούς, οἶνους καὶ ἔλαιον· ἀλλ' εἰς μικρὰν ποσότητα, ἔνεκα τοῦ ξηροῦ αὐτῆς καὶ πετρώδους ἐδάφους.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ. Ὁ Νομὸς Κεφαλληνίας (80,543 κατ.) περιλαμβάνει τὰς νήσους Κεφαλληνίαν καὶ Ἰθάκην μετὰ τινων ἄλλων μικρῶν καὶ ἀκατοικήτων πλησίον κειμένων νήσων. Περιβρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους, κείμενος πρὸς Β. τῆς Ζακύνθου. Ἐχει δ' ὕψος ἄξιον λόγου ἐν τὸν Αἶνον. Πεδιάδα δὲν ἔχει ἐκτεταμένην, οὐδὲ ποταμὸν μέγαν. Τὸ ἔδαφος αὐτοῦ εἶναι πετρώδες, ἡραιοστεῖωδες καὶ συχνάκις ὑπὸ σεισμῶν ὑποσειόμενον, ἀλλὰ πανταχοῦ καλλιεργημένον. Παράγει δὲ οἶνους, ἔλαιον, ὀπώρας καὶ ὀλίγους δημητριακοὺς καρπούς.

Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἰσι λίαν φιλόπονοι, ἀλλὰ διακρίνονται διὰ τὸ φιλερπνευμάτων. Ἡ προφορὰ αὐτῶν εἶνε ἐπίσης ὡς καὶ ἡ τῶν Ζακυνθίων ἀλλόκοτος, ἀλλὰ περιέχουσα ὀλιγωτέρας Ἰταλικὰς λέξεις. Ἐνδύονται εὐρωπαϊστὶ καὶ οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων δὲν διαφέρουσι πολὺ τῶν τῆς πρωτευούσης, καθ'

ὅσον ἕνεκα τῆς καλῆς συγκοινωνίας εὐρίσκονται πάντοτε εἰς σχέσεις μετ' αὐ-
τῶν. Αὐστηρότης καὶ ἐνταῦθα περὶ τὰ ἤθη δὲν ἀπαντᾷται μεγάλη.

Ὁ νομὸς τῆς Κερκλληνίας περιλαμβάνει τέσσαρας ἐπαρχίας, δηλ. 1) τῆς
Κραναίας (32,203 κατ.) μετ' πρωτ. τὸ Ἀργοστόλιον 2) τῆς
Πάλλης (19,003 κατ.) μετ' πρωτ. τὸ Ληξούριον 3) τῆς Σάμης
(17,115 κατ.) μετ' πρωτ. τὴν Σάμην καὶ 4) τῆς Ἰθάκης (12,222
κατ.) μετ' πρωτ. ὁμώνυμον, ἣ ὅπως νῦν ὀνομάζεται, τὸ Βαθύ.

ΙΣΤ'. ΝΟΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ.

Ἡ Λευκὰς καὶ αἱ πρὸς Α. αὐτῆς νῆσοι—Παξοὶ
—Κέρκυρα (νῆσος)—Κέρκυρα (πρωτεύουσα)—Περί-
χωρα αὐτῆς.

Ἐξελθόντες τοῦ λιμένος τῆς Ἰθάκης ἐπλεύσαμεν πρὸς
Β. διευθυνόμενοι εἰς Λευκάδα· ὅπως δὲ φθάσωμεν εἰς τὴν
πρωτ. αὐτῆς κειμένην εἰς τὰ ΒΑ. τῆς νήσου ἔδει νὰ
διαβῶμεν μεταξὺ αὐτῆς καὶ πολλῶν ἄλλων νήσων κει-
μένων πρὸς Α, σχεδὸν ἀκατοικήτων καὶ ὧν ἡ μείζων
ὀνομάζεται Μεγανῆσι.

Ἡ ὁμώνυμος πρωτ. τῆς Λευκάδος ὀνομαζομένη κοι-
νῶς Ἀγία Μαύρα, κεῖται πλησιέστατα τῆς Ἀκαρνα-
νίας καὶ συνδέεται διὰ γεφύρας μετ' αὐτῆς. Πέριξ τῆς
πόλεως ὑπάρχει μικρὰ πεδιάς πλήρης κήπων, λεμονεώ-
νων, πορτοκαλεώνων καὶ ἀμπελώνων. Πρὸς Ν. δὲ καὶ
πέριξ τῆς πεδιάδος διήκει ὄρος ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ
ὁποίου εἰσι πεφυτευμέναι ἐλαῖαι, διάφορα δ' ἐπ' αὐτοῦ
μικρὰ χωρία ὑπάρχουσι καὶ ὀρύσσονται πλάκες λίθιναι.

Ἀντὶ ν' ἀκολουθήσωμεν τὸ ταξείδιον ἡμῶν πρὸς Β.
μεταξὺ τῶν νησιδίων διὰ τὴν πρωτ. ἐστρέψαμεν πρὸς
Δ. ἵνα παρακάμψωμεν τὸ Ν. Ἀκρωτήριο τῆς Νήσου,
ὅπερ ὀνομάζεται Λευκάτας. Ἀπότομον καὶ κρημνώ-
δες ἐκτείνεται τοῦτο εἰς τὴν θάλασσαν. Λέγουσι δ' ὅτι

έντεϋθεν ἡ Λεσβία ποιήτρια Σαπφώ, ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγη.

Κάμφαντες αὐτὸ διηυθύνθημεν πρὸς τὰ ΒΔ. πλέοντες ἐν τῷ Ἰονίῳ πελάγει πάντοτε καὶ ἔχοντες πρὸς τὰ δεξιὰ τὴν νῆσον Λευκάδα, εἶτα δὲ καθ' ὅσον προὔχωροῦμεν τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου μὲ τὸ Ἄκτιον καὶ τὴν Πρέβεζαν· μετὰ ταῦτα δὲ τὴν Ἠπειρον, ὀρεινὴν καὶ πετρώδη.

Μετ' ὀλίγων ὥρων πλοῦν εἶχομεν πρὸς τ' ἀριστερὰ ἡμῶν τὰς δύο μικρὰς νήσους τῶν Παξῶν. Διεκρίναμεν ἐπὶ τῶν παρειῶν τῶν νήσων πανταχόθεν ἐλαίας, εἶπον δ' ἡμῖν ὅτι ἐξάγεται έντεϋθεν ἔλαχιον περιζήτητον, πρωτεύουσα τῶν Παξῶν κειμένη ἐπὶ τῆς μείζονος τῶν νήσων καλεῖται Γάτος.

Ἐξακολουθήσαντες τὸ ταξείδιον ἡμῶν πρὸς τὰ ΒΔ. εἰσῆλθομεν εἰς τὸ στενὸν, τὸ σχηματιζόμενον ὑπὸ δύο ἀντιθέτων ὅλως χωρῶν· τῆς Ἠπείρου πρὸς τὰ δεξιὰ ὀρεινῆς καὶ ἀγρίας καὶ τῆς νήσου Κερκύρας πρὸς τ' ἀριστερὰ, χθαμαλῆς καὶ ἡμέρου, στενῆς δὲ καὶ ἐπιμήχους, ἐκτεινομένης ἀπὸ ΒΔ. πρὸς τὰ ΝΑ.

Πέντε ὥρας πρὸς τὰ ΒΔ. τῶν Παξῶν, εὐρίσκεται πρὸς τ' Α. καὶ τὸ μέσον τῆς νήσου ἡ πρωτεύουσα αὐτῆς, ὀνομαζομένη Κέρκυρα ἢ Κορφοί. Κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος εἶδομεν φρούριον ἐνετικὸν ἐπὶ νησιδίου κείμενον, εἰς δὲ τὸ βάθος αὐτοῦ (τοῦ λιμένος) προκυμαίαν. Αἱ οἰκίαι αὐτῆς ἐξέπληξαν ἡμᾶς· ὡς λιθόκτιστοι καὶ πολυόροφοι, ἐν ᾧ εἰς τὰς ἄλλας ὅλας Ἰονίους νήσους αἱ οἰκίαι ἦσαν ξύλινοι. Εἶπον ὅμως εἰς ἡμᾶς ὅτι ἡ νῆσος αὕτη καίτοι πλησίον τῶν ἄλλων δὲν προσβάλλεται ἐν τούτοις ὑπὸ σεισμῶν ὡς ἐκεῖναι. Ἐπεσκέφθημεν τὴν πλατεῖαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἴσταται ἀνδριάς τοῦ Καποδιστρίου, ὅστις ἐγεννήθη καὶ ἐσπούδασεν αὐτόθι, καὶ ὑπάρχει μέρος διὰ

τὴν μουσικὴν ἴδιον, τὸ θέατρον, λαμπρὸν οἰκοδόμημα, τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Ἀκαδημίας (35,000 τόμους), τὴν Ἀκαδημίαν, ἐν ἣ σπουδάζουσι τὴν Ἱατρικὴν, τὰ διάφορα ἄλλα δημόσια οἰκοδομήματα, τὸ φρενοκομεῖον, ἐν ᾧ θεραπεύονται φρενήρεις, στελλόμενοι ἐκ διαφόρων τῆς Ἑλλάδος μερῶν. Πρὸς δὲ καὶ τὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος, ἐν ᾧ ὑπάρχει ἐντὸς ἀργυρᾶς λάρνακος τὸ σεπτὸν λείψανον τοῦ ἁγίου.

Μετὰ ταῦτα ἀνήλθομεν κατὰ τὴν θέσιν Κανόνι, ὁπότεν κατωπτεύσαμεν τὰ περίξ. Ἐκεῖθεν ὁ ὁδηγὸς ἔδειξεν ἡμῖν πρὸς τὰ κάτω μικρὸν ὄρμον καὶ πλησίον αὐτοῦ τὴν θέσιν, ὅπου ὁ Ὀδυσσεὺς, ἀπῆντησε τὴν Ναυσικᾶν. Τότε ἐνεθυμῆθημεν ὅτι ἡ Κέρκυρα τὸ πάλαι ὠνομάζετο νῆσος τῶν Φαιάκων ἢ Σχερία καὶ εἰς ταύτην φθάσας τελευταῖον ὁ Ὀδυσσεὺς εὐωδόθη εἰς τὴν πατρίδα του. Τὰ πλοῖα τῶν Φαιάκων ἐγνώριζον μόνον ὅλας τὰς θαλασσίας ὁδοὺς. Ὁ Ἀλκίνοος, βασιλεὺς τῆς Σχερίας, τὸν ἐξαπέστειλε μετὰ πλουσίων δώρων εἰς τὴν Ἰθάκην, ἅς οὐ ἤκουσε τὰς πλάνας καὶ τὰς ταλαιπωρίας του.

Τὰ περίχωρα τῆς πόλεως εἰσι γοητευτικώτατα, ἔνεκα τῆς ποικίλης καὶ πλουσίας φυτείας αὐτῶν. Παρὰ τὴν πόλιν ὑπάρχει καὶ τὸ ἐνδιαίτημα τοῦ βασιλέως Γεωργίου, ὁσάκις οὗτος θέλει νὰ διέλθῃ ἡμέρας τινὰς αὐτόθι, ὡραία θερινὴ διαμονή. Κατὰ δὲ τὰ ἄκρα τοῦ λιμένος ὑπῆρχον φρούρια ἰσχυρότατα, ἅτινα ἐκτίσθησαν ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν καὶ τῶν Ἀγγλῶν, ὅτε ἡ νῆσος ἦτο ὑποτελὴς εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν τελευταίων, ὅτε προὔκειτο νὰ καταλείπωσιν αὐτὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα (1862μ.Χ.)

Συνδέεται δ' ἡ πρωτ. (25,139 κατ.) μεθ' ὅλων τῶν περιχώρων δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν, ἄριστα κατεσκευασμένων. Ἐκ τῶν περιχώρων τούτων ἐπισημότερά εἰσι τὸ Σκριπερόν, κείμενον πρὸς τὰ ΒΔ. τῆς πρώτευούσης καὶ ὁ

Ποταμὸς πρὸς τὰ Δ. αὐτῆς, ὡς πρωτεύουσαι ἐπαρχιῶν.
Ἄπαντα δὲ τὰ χωρία ταῦτα εἰσὶ γεωργικά, ἐλαιοφόρα,
ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ. Ὁ Νομὸς Κερκύρας (106,109 κατ.), περιλαμβάνει τὰς νήσους Λευκάδα, Παξοὺς καὶ Κέρκυραν. Ἐκ τῶν νήσων δὲ τούτων μόνον ἡ Λευκὰς φαίνεται πρὸς Ν. ὑψομένη εἰς ὄρος. Ἡ δὲ Κέρκυρα εἶνε λίαν ταπεινὴ καὶ σχεδὸν ὁμαλὴ ἅπασα. Εἰς τὰ Νότια παράλια αὐτῆς ἀπαντῶνται λόφοι τινές. Μίαν λοιπὴν ἐκτεταμένην πεδιάδα βλέπει τις καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν νῆσον στενὴν καὶ ἐπιμήκη. Καὶ μ' ὅλον ὅτι ποταμοὶ δὲν ὑπάρχουσιν, ἐν τούτοις ὑπάρχουσι πηγαὶ ἀναπληροῦσαι τὴν ἔλλειψιν ταύτην.

Διαιρεῖται δ' εἰς πέντε Ἐπαρχίας, αἵτινες εἶνε 1] Ἡ Ἐπαρχία Κερκύρας (26,694 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν πόλιν Κέρκυραν 2] Ἡ Ἐπαρχία τοῦ Ὀρσοῦς, πρὸς τὰ Β.Δ. (27,002 κατ.) μὲ πρωτ. Σκριπερόν 3] Ἡ Ἐπαρχία τῆς Μέσης πρὸς Δ. καὶ ΝΔ. (24,328 κατ.) μὲ πρωτ. τὸν Ποταμόν 4] Ἡ Ἐπαρχία τῶν Παξῶν, περιλαμβάνουσα καὶ τὰς δύο νήσους (5,002 κατ.) μὲ πρωτ. τὸν Γάϊον, χωρίον κείμενον ἐπὶ τῆς νήσου τῶν Παξῶν καὶ 5] Ἡ Ἐπαρχία τῆς Λευκάδος, ἥτις περιλαμβάνει μετὰ τῆς νήσου Λευκάδος τὴν νῆσον Μεγανῆσι καὶ λοιπὰς ἀκατοικίτους πλησίον αὐτῆς κειμένας (23,083 κατ.) μὲ πρωτ. τὴν πόλιν Λευκάδα.

Τὰ προϊόντα τοῦ Νομοῦ τούτου εἰσὶ κυρίως τὸ ἔλαιον, δι' ὃ φημίζεται, ὡς ὁ πρῶτος ἐλαιοφόρος νομὸς ὅλης τῆς Ἑλλάδος, μετὰ δὲ τοῦτο ὀπωραὶ διάφοροι, γεώμηλα, λεμόνια, πορτοκάλια, κ. λ. π. Ἡ γῆ τῆς Κερκύρας εἶναι παχὺ καὶ εὐφρορ, οἱ δὲ κάτοικοι καλλιεργοῦσιν αὐτὴν καλῶς. Εἰσὶ δὲ οὗτοι εὐφροεῖς καὶ φιλόμουσοι, ἀγαπῶντες καὶ ἐπιδιδόμενοι ἐπιτυχῶς εἰς τὴν Μουσικὴν (Φιλαρμονικὴ καὶ Θεατρικὴ Σχολὴ ἐν τῇ πόλει Κερκύρας) πρὸς δὲ ζωηροὶ καὶ εὐθυμοί. Ὁ Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς ὅμως, ὅστις ἔφερεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ πολλὰ τὰ καλὰ, συνεπέφερε καὶ τὰ δυσάρεστά του δηλ. τὴν ἔλλειψιν τῆς αὐστηρότητος ἐκείνης τῶν ἡθῶν, ἥτις χαρακτηρίζει πᾶσαν πόλιν τῆς Στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου. Ἡ ἐνδυμασία καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν εἰσιν οἱαὶ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους νομοὺς τῶν Ἰονίων νήσων. Κατοικοῦσι δ' αὐτοῖσι πολλοὶ καὶ Ἰταλοὶ καὶ Ἑβραῖοι.

Τὸ πέλαγος, ὅπερ τὸν περιβρέχει, εἶναι τὸ Ἰόνιον, ὅπερ τελευτᾷ εἰς αὐτὸν, ὅπως δώσῃ θέσιν εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, ὅπερ ἄρχεται πρὸς Β.

Ἡ Κέρκυρα μετὰ τῶν νήσων Παξῶν, Λευκάδος, Κεφαλληνίας καὶ Ἰθάκης, Ζακύνθου καὶ Κυθήρων ἀποτελοῦσι τὰς λεγομένας Ἰονίους νήσους ἢ τὴν Ἑπτάνησον, ἥτις ἐσχάτως [1862] ἀπεδόθη εἰς τὴν Ἑλλάδα παρὰ τῆς Ἀγγλίας.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΒΛΕΜΜΑ

ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΕΛΛΑΣ. Ἡ σημερινή Ἑλλάς ὡς εἶδομεν, συνίσταται ἀπὸ τῶν Νέων ἐπαρχιῶν, τῆς Στερεᾶς, τῆς Πελοποννήσου, τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τῶν Κυκλάδων νήσων καὶ τῶν νήσων τοῦ Ἰονίου πελάγους. Αὕτη εἶναι ἡ σήμερον Ἑλεθέρα χώρα· ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὅλη ἡ Ἑλλάς. Πολλαὶ χῶραι εἰσέτι εὐρίσκονται ὑπὸ τὸν τυραννικὸν ζυγὸν, πολλοὶ ἀδελφοὶ ἡμῶν στενάζουσιν εἰσέτι ὑπὸ τὴν δουλείαν καὶ πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν, δεόν νὰ ἐργασθῶμεν ἅπαντες καὶ δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι Ἕλληνες.

Ἐκ τῆς ἱστορίας ἐνθυμούμεθα ὅποσον μεγάλη ἦτο ἡ Ἑλλάς ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τοῦ γενναιοτάτου ἐκείνου καὶ σοφωτάτου Ἑλληνο βασιλέως, ὅστις ἐσκέφθη νὰ ἐνώσῃ ὅλους τοὺς ἀλληλομαχοῦντας Ἕλληνας καὶ νὰ κυριεύσῃ ὅλην τὴν γῆν μετ' αὐτῶν.

Μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον ὑπεδουλώθημεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους· μόλις δὲ κατωρθώταμεν νὰ ἰδρύσωμεν τὸ Βυζαντινὸν ἡμῶν κράτος, ἐπίσης ἱκανῶς μέγα καὶ ἰσχυρὸν καὶ ν' ἀποχωρίσωμεν αὐτὸ ὅλως διόλου ἀπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ καὶ ἰδοὺ οἱ Ἀραβες ἐπέρχονται, ὅπως ἀρπάσωσιν ἐν μέρος τούτου καὶ ἰδοὺ οἱ Τούρκοι μετ' αὐτοὺς ὑπὸ τὸν Μωάμεθ τὸν Β' ἀρπάζουσι τὴν Κωνσταντινούπολιν (1453 μ. Χ.), τὴν καρδίαν ταύτην τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ μετὰ ταύτην, τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς χώρας.

Αἱ Ἑλληνικαὶ καρδίαι ἡγανάκτουν ὑπὸ τὸν ζυγόν, τὸ ἄθῳον ἑλληνικὸν αἷμα ἔδαφε τὰς χεῖρας τῶν δημίων

αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ δώσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας χεῖρα βοηθείας. Πολλάκις ἠθέλησαν ν' ἀποτινάξωσι τὸν ζυγὸν, ἀλλὰ τότε ἔθετον αὐτοῖς δεσμὰ βαρύτερα, ἄχθῃ δυσβάστακτότερα, ποινὰς τρομερωτέρας. Καὶ ἐξηκολούθουν οἱ τύραννοι ῥίπτοντες τέφραν ἐπὶ τῆς πυρᾶς τοῦ Ἑλληνικοῦ αἵματος. Ἀλλ' ἡ πυρὰ ἐκείνη δὲν ἐσβέσθη· ἐμυχᾶτο ὑπὸ τὴν τέφραν.....

Ἡμέραν τινα, ἦτο ἡ 25 Μαρτίου τοῦ 1821—
 "ὦ! Ἐνθυμείσθε τὴν ἡμέραν ταύτην—ἡμέραν τινα ἠκούσθη σεισμὸς, ὑποσεῖων τὰς βάσεις τοῦ θρόνου τοῦ τυράννου, ὃς σκωληκόδρωτος καὶ σεσαθρωμένος ἔτριζεν εἰς τοὺς κλονισμούς· μετὰ δὲ τὸν βόμβον ἐκείνον, θεία ἐναέριος φωνὴ «ἡ Ἑλὰς ἐλευθεροῦται.» (1828 μ. Χ.) Ἐκατομμύρια ψυχῶν ἠγαλλίασαν, ἀκούσαντα ταύτην, καὶ ἑκατομμύρια χειρῶν δεσμίων συνέσφιγξαν ἀλλήλας χαιρετίζουσαι τὴν μέλλουσαν ἐλευθερίαν αὐτῶν. Οἴμοι! δὲν ἠλευθερώθη ὅλη ἡ Ἑλλάς! αἱ χεῖρες ἐπανάπεσαν ἐξηντλημέναι ὑπὸ καρδιοβόρου λύπης, ὑπὸ τῆς ἀπελπισίας τοῦ ὅτι δὲν θὰ ἀπελευθερωθῶσι μετὰ τῶν ἄλλων. Ἡλευθερώθη μόνον ἡ στερεὰ Ἑλλάς, ἡ Πελοπόννησος, αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου καὶ αἱ Κυκλάδες.

Παρήλθον ἔτη ἕκτοτε. Αἱ νῆσοι τοῦ Ἰονίου πελάγους εἶχον ὑποταχθῇ ἐναλλάξ ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους, τοὺς Ἑνετοὺς καὶ τοὺς Ἀγγλοὺς καὶ τοὶ δ' οὗτοι ἦσαν Χριστιανοὶ καὶ περισσότερον τῶν Τούρκων πεπολιτισμένοι, ἐν τούτοις οἱ Ἕλληνες οὐδόλως ὑπέφερον αὐτοὺς ἀλλ' ἐζήτουν διὰ παντὸς μέσου τὴν ἑνωσιν αὐτῶν (ὡς οἱ Κρήτες σήμερον) μετὰ τῆς ἐλευτέρας Ἑλλάδος. Οὐδέποτε ὑπέτάσσοντο ἄνευ τῆς βίας εἰς τοὺς νόμους τοὺς ἐπιβαλλομένους αὐτοῖς ὑπὸ τῶν τυράννων αὐτῶν καὶ, ἐκ πνεύματος ἀντιπαθείας, προσεπάθουν παντοιοτρόπως, ὅπως παραβλάπτωσιν αὐτούς. Ἡναγκάσθη ἡ Ἀγγλία ἐπὶ τέλους,

τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιουμένη, νὰ παραχωρήσῃ αὐτὰς τῇ λοιπῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι. Ἄς φαντασθῇ τις τὴν χαρὰν τῶν Ἑπτανησιωτῶν καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων. Πανηγύρεις καὶ φωτογυσταί συνεχεῖς ἐώρτασαν τὴν ἑνωσιν ταύτην (1862 μ. Χ.).....

Παρήλθον καὶ δέκα ἔτι χρόνοι ὁλόκληροι. Τίποτε διὰ τοὺς λοιποὺς δυστυχεῖς, τοὺς ἐν τῇ δουλείᾳ. Αἶφνης ἀκούεται πόλεμος μετὰξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας. Ἀδελφοί, ἀνακράζουσιν οἱ δοῦλοι, εἶνε καιρός· βοήθειαν! Καὶ τὸ πυροβόλον κροτεῖ παρὰ τὴν Μακρυνίτσαν καὶ τὸ Δομοκόν, καὶ ἡ Ἑλληνικὴ σφαῖρα συρίζει, διασχίζουσα τὰς τῶν θηρίων σάρκας. Ἀλλ' ἡ Εὐρωπαϊκὴ διπλωματία ἐπεμβαίνει. « Ἐσυχάσατε, φωνεῖ, θὰ ἐλευθερωθῶσιν οἱ δοῦλοι ἀδελφοί σας Ἡπειρώται καὶ Θεσσαλοί. » Τὰ ὅπλα ἐτέθησαν εἰς τὴν ὀπλοθήκην καὶ περιεμείναμεν. Ἐπὶ πόσον; Ἐπὶ ἑννέα ἔτη. Πρὸς Θεοῦ! Ἐπὶ ἑννέα ἔτη! Τί δ' ἐδόθη ἡμῖν ἐπὶ τέλους; Ὀλιγώτερον καὶ τοῦ ὀλίγου ἐκείνου, ὅπερ προώρισεν ἡ Βερολίνειος συνθήκη. Ἰμῇ μάλιστα τῆς Ἡπείρου, ἀσήμαντον τὸ μέγεθος καὶ τὸν πληθυσμὸν, ἔχον ὡς ὄριον τὸν Ἀραχθὸν καὶ ἡ Θεσσαλία, πλὴν τῆς ἐπαρχίας τῆς Ἐλασσῶνος· ἀντὶ ὡς ὄριον μὲν εἰς τὴν Ἡπειρον νὰ δοθῇ ἡμῖν ὁ Θύαμις, συγχρόνως δ' ἡ Θεσσαλία ὅλη, ὡς εἶχεν ἀποφασισθῇ ἐν Βερολίνῳ. Ὡ Δικαιοσύνη, ὅποια λοιπὸν εἶνε ἡ ἰσχὺς σου, ἀφ' οὗ ἔφυγες ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν καὶ τῶν ἀρχόντων;.....

Ἐχομεν τὸ ἔτος 1886 καὶ ἡ Ἑλλὰς κινεῖται τελευταίαν κίνησιν, ὅπως προστατεύσῃ διὰ τῶν ὀπλῶν τὰ δυστυχῆ αὐτῆς τέκνα, ἅτινα νέος τύραννος, θηρίον τοῦ Βορρᾶ ἄγριον καὶ λυσσῶδες, ἡ Βουλγαρία ἔρχεται νὰ κατασπαράξῃ, τὰ τέκνα τὰ ὑπὸ τὴν Τουρκίαν ἀπροστάτευτα. Αἶσχος, ὦ αἶσχος εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς δυνά-

μεις. (1). Τὴν ἀποκλείουσι διὰ τῶν στόλων αὐτῶν, τὴν ἀναγκάζουσιν ἐπομένως ν' ἀφοπλισθῇ. Ὡς ἱστορία, δὲν θὰ εὕρης ἴσως χροῶμα τοσούτῳ μέλαν, ὅσῳ θὰ σοι χρησιμεύσῃ διὰ νὰ στιγματίσῃς τὴν μισαρὰν ταύτην πρᾶξιν! Ἐν τούτοις ἐλπίσωμεν· καὶ ἂν Θεὸς ἐκδικήσῃ καὶ ἐλέους ὑπάρχῃ, θὰ ἴδωμεν τὴν Ἐλευθέραν ἡμῶν Ἑλλάδα μίαν καὶ μεγάλην, καύχημα μὲν διὰ τὰ ἑαυτῆς τέκνα, αἴσχος δὲ καὶ φόβητρον αἰώνιον τῶν ἀναφανέντων δεσμιῶν αὐτῆς.

ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ. Ὅτε τῷ 1829 ἀνεκυρήχθη καὶ ἀνεγνωρίσθη ἐπισήμως ἡ ἐλευθερία τοῦ τμήματος ἐκείνου τῆς Ἑλλάδος, ὅπερ ἔχομεν προδιαγράψει, ἦτο ἐκλεγμένος ἡδὴ ὑπὸ τῆς ἐν Τροιζηνί Ἐθν. Συνελεύσεως καὶ ὁ μέλλων νὰ κυβερνήσῃ αὐτήν. Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, ἀνὴρ λόγιος, γλωσσομαθὴς καὶ πολιτικὸς, ἐκ ἑρκύρας καταγόμενος, εὕρισκετο ἐν Ῥωσσίᾳ κατέχων τὴν θέσιν Ὑπουργοῦ· μεγάλως δὲ συνετέλεσεν ἐκείθεν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς φιλτάτης αὐτοῦ Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν. Ἀφίκετο δὲ τῇ 12 ἰανουαρίου 1828 καὶ τοσούτῳ καλῶς ἤρξατο τοῦ ἐπιπόνου ἔργου τῆς μορφώσεως τοῦ Κράτους, ἐν ᾧ ἐπεκράτει παντελὴς ἀναρχία καὶ ἀπαιδευσία, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου καὶ στρατιωτικὰ σώματα κατήρτισε καὶ Σχολεῖα πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ χρήματα πρὸς μνηθεύῃ διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ κράτους· ἐν ᾧ συγχρόνως εἰργάζετο, φροντίζων διὰ τῆς Εὐρώπης τὴν ἀπελευθέρωσιν πλήρη. Ἀλλὰ μόλις παρήλθον τρία ἔτη καὶ τρομερὸν κακούργημα στέλλει τὸν δυστυχῆ Καποδίστριαν εἰς τὸν Ἀδὴν.

Ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας, βορείου τινος βασιλείου Γερμανικοῦ, εἶχεν υἱόν, Ὀθῶνα καλούμενον. Τοῦτον

1. Τὴν Ἀγγλίαν--Ἀυστρίαν--Γερμανίαν--Ἰταλίαν.

λοιπόν αἱ δυνάμεις μετὰ τῆς Ἑλλ. συνελεύσεως ἐκήρυξαν βασιλέα τῆς Ἑλλάδος τῷ 1832. Τῷ δὲ 1833 τῇ 25 ἰανουαρίου ἔρχεται ὁ Ὅθων εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν μέσῳ τῶν ἐπευφημιῶν καὶ τῶν εὐχῶν τῶν Ἑλλήνων νεώτατος. Οὗτος ἐξηκολούθησε τὴν ὁδόν, ἣν διεχάραξεν ὁ Καποδίστριας· ἐφρόντισε περὶ ἀνεγέρσεως τῶν πόλεων, περὶ τῶν Σχολείων, τοῦ στρατοῦ, τῆς Γεωργίας, τοῦ ἐμπορίου, καὶ τῆς βιομηχανίας τοῦ τόπου. Ἐνυμφεύθη τὴν Ἀμαλίαν τῷ 1836, ἥτις ἦτο ἀληθὴς καὶ αὐτὴ βασίλισσα, ἀγαπῶσα τὴν Ἑλλάδα καὶ μεριμνῶσα περὶ τῆς βελτιώσεως αὐτῆς, καὶ μετέφερε τὴν πρωτεύουσάν τοῦ Κράτους ἀπὸ Ναυπλίου εἰς Ἀθήνας. Ἀλλ' ἀντὶ ἀπάντων τούτων ἀναγκάζεται διὰ τῆς βίας νὰ παράσχη συνταγματικὸν πολίτευμα εἰς τὴν Ἑλλάδα, τῷ δὲ 1862 νὰ ἐγκαταλείπη αὐτὴν διωκόμενος, ἐξόριστος. Ἀπέθανε δὲ μακρὰναύτης καὶ αὐτὸς καὶ ἡ Ἀμαλία εὐχόμενοι μακρόθεν διὰ τὸ καλὸν τῆς Ἑλλάδος, ἥτις τοὺς παρεγνώρισε καὶ τοσαῦτα τοῖς προὔξενησε δεινά.

Δύο παρῆλθον ἔτη ταραχῶν καὶ ἀναρχίας τρομερᾶς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν.

Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Γεώργιος Λος, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Χριστιανοῦ 1864. Τὰ πράγματα καθυσχύχασαν τότε, πρὸς δὲ καὶ ἡ Ἐπτάνησος προσηρτήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα. Νυμφεύεται δ' ἐπὶ τέλους τὴν Ὀλγαν, δούκισσαν τῆς Ῥωσσίας καὶ ἀποκτᾷ πολλὰ τέκνα, ἐν οἷς τὸ πρῶτον ὀνομάζεται Κωνσταντῖνος, ὁ μέλλων νὰ διαδεχθῇ τὸν πατέρα του εἰς τὸν θρόνον. Ὁ Κωνσταντῖνος γεννηθεὶς τῷ 1868 εἶνε εὐφυῆς, γενναῖος καὶ ἀγαπᾷ τὴν Ἑλλάδα ὡς πατρίδα του καὶ ὅχι μόνον ὡς χώραν. ἥτις τὸν τρέφει, ὡς συμβαίνει εἰς τινὰς ἀσυνειδήτους ἄρχοντας.

ΑΡΧΑΙ. Ὁ ΒΒΑΣΙΛΕΥΣ εἶναι κατὰ τὸ σύνταγμα

άνώτατος τοῦ Κράτους ἄρχων καὶ στρατηγός, ὅστις ἐπικυροῖ ἢ ἀκυροῖ τοὺς νόμους, οὗς ψηφίζει ἡ Βουλὴ καὶ συγκαλεῖ ἢ διαλύει αὐτὴν κατὰ βούλησιν. Εἶνε ὁ ἀρχιστράτηγος καὶ ἀρχιναύαρχος ἐν καιρῷ πολέμου καὶ οὐδείς δύναται νὰ προσβάλῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὅπερ θεωρεῖται ἱερὸν.

Ἡ ΒΟΥΛΗ ἀπαρτίζεται ὑπὸ 245 βουλευτῶν, ἀνδρῶν ἐγγραμμάτων καὶ κριτικῶν, οὗς ἐκλέγει ὁ λαὸς ἐκ τῶν καλλιτέρων μεταξὺ αὐτοῦ κατὰ τετραετίαν, ὅπως συν-ερχόμενοι τακτικῶς καθ' ἑκάστην ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ Ἀθηνῶν, σκέπτωνται περὶ τῶν συμφερόντων τοῦ κράτους καὶ ψηφίζουσι νόμους ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ καὶ ὡς ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ, τοὺς δὲ νόμους καθυποβάλλουσιν εἰς τὸν Βασιλέα πρὸς ἐπικύρωσιν.

Τὸ ὙΠΟΥΡΓΕΙΟΝ καταρτίζεται ἀπ' αὐτῆς τῆς Βουλῆς. Ὁ βασιλεὺς δὴλον ὅτι ἐκλέγει μεταξὺ τῶν βουλευτῶν τὸν ἰκανώτερον, εἰς τὸν ὅποιον δίδει τὴν ἐντολὴν νὰ ἐκλέξῃ τοὺς ἄλλους ὑπουργοὺς ἀπὸ τῶν βουλευτῶν. Ἀπ' αὐτοῦ δ' οὗτος ἐκλέξει, ἀναθέτει εἰς ἕκαστον αὐτῶν τὰ χρέη του, αὐτὸς δ' ὡς ἀρχηγὸς τῶν ἄλλων καλεῖται Πρωθυπουργὸς ἀναλαμβάνων χρέη ὑπουργοῦ καὶ διευθυντοῦ τῶν ἄλλων ὑπουργῶν συγχρόνως. Ἐκαστος δὲ τούτων ἔχει χρέος νὰ σκέπτηται προηγουμένως καὶ φροντίζῃ περὶ ὠρισμένου ζητήματος, ὅπερ καθυποβάλλει μετὰ ταῦτα εἰς τὴν βουλὴν.

Καὶ ὁ μὲν Ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν φροντίζει περὶ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας ἐντὸς τοῦ κράτους ὅλου, περὶ τῆς βελτιώσεως τοῦ ἐμπορίου, τῆς γεωργίας καὶ τῆς Βιομηχανίας, περὶ κατασκευῆς τηλεγράφων, Ταχυδρομείων εἰς διάφορα μέρη τῆς χώρας, σιδηροδρόμων, ὁδῶν, γεφυρῶν, φάρων, περὶ τῶν δημ. καταστημάτων καὶ τῆς δημ. υγείας, εἴτα δὲ φροντίζει πῶς νὰ στρατο-

λογῶνται ἀπὸ τῶν διαφύρων πόλεων καὶ χωρίων οἱ στρα-
τεύσιμβι, πῶς νὰ γίνωνται αἱ ἐκλογαὶ τῶν βουλευτῶν
καὶ λοιπὰ τοιαῦτα. Διὰ νὰ μανθάνῃ δὲ τὰς ἀνάγκας ὄλων
τῶν μερῶν τοῦ κράτους εὐκολώτερον καὶ διὰ νὰ θέτῃ εἰς
ἐνέργειαν τοὺς νόμους, οὗς ἀφ' οὗ καθυποβάλλει εἰς τὴν
βουλὴν καὶ ψηφισθῶσιν, ἐπικυρωθῶσι δὲ ἀπὸ τοῦ Βασι-
λέως, ἀποστέλλει εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κράτους, ἔχει
τοὺς Νομάρχας καὶ ὑπ' αὐτοὺς τοὺς Ἐπάρχους, οὗς
προσδιορίζει εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν νομῶν. Οὗτοι δ' ἔχουσι
τὸ δικαίωμα, βελτιώσεις τινὰς μικρὰς καὶ μὴ χρηζού-
σας μεγάλων δαπανῶν νὰ ἐκτελῶσι, χωρὶς νὰ βαρύνωσι
τὸ ὑπουργεῖον· πάντοτε ὅμως ὀφείλουσι νὰ δίδωσι λ)σμὸν
εἰς αὐτὸ, τῶν πράξεών των.

Ὁ δὲ ὙΠΟΥΡΓΟΣ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ὀφείλει νὰ
φροντίζῃ περὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ κράτους,
νὰ ὑπερασπίζῃ τὰ συμφέροντα τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων
εἰς τὰς ξένας χώρας, νὰ μανθάνῃ τί συμβαίνει πόλιτικόν
εἰς τὰ διάφορα κράτη καὶ ἂν ἔχῃ σχέσιν διόλου μὲ τὰ
συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος κ.λ.π. Πρὸς τοῦτο ἔχει ὡς
βοηθοὺς ὑπαλλήλους, οὗς οὗτος διορίζει καὶ παύει κατὰ
βούλησιν· ὀνομάζονται δ' οὗτοι πρέσβεις μὲν, ἂν εὐρί-
σκωνται εἰς πρωτεύουσαν μεγάλου τινος κράτους, ὡς
τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας κ.λ.π. Πρόξενοι δὲ, ὅταν
εὐρίσκωνται εἰς μεγαλοπόλεις ὅπου πολλοὶ ἄπαντῶνται
ὑπήκοοι Ἑλληνες, ὡς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐν Σμύρνῃ· καὶ
ὑποπρόξενοι εἰς τὰς μικροτέρας Ἑλληνικὰς κοινότητας.
Καὶ οὗτοι ἅπαντες δὲν δύνανται ν' ἀπευθυνθῶσιν εἰς τὸν
Ὑπουργόν κατ' εὐθείαν ἢ εἰς σπιυδαίας περιστάσεις·
ὀφείλουσι δ' ὁ μὲν Ὑποπρόξενος ν' ἀπευθίνηται εἰς τὸν
Πρόξενον ἀφ' οὗ ἐξαρτᾶται, ὁ δὲ Πρόξενος εἰς τὸν Πρέ-
σβυν καὶ μόνον ὁ Πρέσβυς, ἂν κρίνῃ ἀναγκαῖον, ν' ἀπευ-
θυνθῇ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον.

Ὁ Ὑπουργὸς τῆς ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ εἶναι ἐπὶ-
 πτης ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου μέχρι τοῦ κατωτάτου
 δικαστηρίου τοῦ κράτους. Φροντίζει περὶ τοῦ διορισμοῦ
 καὶ τῆς μεταθέσεως τῶν δικαστῶν, περὶ τῆς μισθοδοσίας
 αὐτῶν, περὶ τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων, περὶ τῆς ἐπι-
 κυρώσεως τῶν βαρυποίνων δικαστικῶν ἀποφάσεων καὶ
 περὶ ἀλλαγῶν ἢ μετριάσεως τῆς ποινῆς (διὰ τοῦ βασι-
 λέως, καταδίκων, περὶ τῆς καλῆς διατηρήσεως τῶν φυ-
 λακῶν καὶ τῆς διαίτης τῶν πεφυλακισμένων. Τὸ ἀνώ-
 τερον δικαστήριον εἶναι ὁ Ἄρειος Πάγος (εἰς Ἀθή-
 νας) μετὰ τοῦτον ἔρχονται τὰ Ἐφετεῖα (εἰς ὅλας τὰς
 πρωτεύουσας τῶν Νομῶν καὶ πολλὰς τῶν Ἐπαρχιῶν)
 καὶ τελευταῖον τὰ πρωτοδικεῖα.

Ο ὙΠΟΥΡΓΟΣ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ φροντίζει
 καθ' ὅ, τι ἀφορᾷ τὸν στρατὸν τῆς ξηρᾶς, περὶ τῆς μισθοδο-
 σίας δηλ. καὶ ἐξασκήσεως αὐτοῦ, τῆς διατροφῆς, τῆς
 ἐνδυμασίας, τῶν ἐνδαιτημάτων, τοῦ ὀπλισμοῦ, τῶν
 πολεμεφοδίων, τῶν κτηνῶν τῶν χρησίμων καὶ τέλος
 τῶν ὀχυρωμάτων, φρουρίων, τῶν στρατιωτικῶν σχολῶν
 κ.λ.π. Αὐτὸς προοιᾷ καὶ ἀμοιβεῖ τοὺς ἱκανοὺς τῶν
 στρατιωτῶν καὶ ἀξιωματικῶν καὶ συνιστᾷ στρατιωτικὰ
 δικαστήρια πρὸς καταδίχην τῶν ἐγκληματιῶν ἐξ αὐτῶν.
 Εἰσὶ δὲ πέντε εἰδῶν τὰ στρατιωτικὰ σώματα ὡς πρὸς
 τὸ εἶδος τοῦ ὀπλισμοῦ καὶ τῆς ἀσκήσεως αὐτῶν· ἁ τὸ
 Π Ε Ξ Ι Κ Ὀ Ν, οἱ στρατιῶται δηλ. οἱ φέροντες πυροβόλον
 καὶ ξιφολόγχην, βαδίζοντες δὲ πεζοὶ (οὗτοί εἰσιν ἐνδεδυ-
 μένοι σταχτόχρουν περισκελίδα καὶ φόρεμα ἀμπέχωνον
 καὶ πιλίδιον κυανοῦν) καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ πολυαριθμότεροι.

(1.) Εἰς τοὺς πεζοὺς τοῦτους κατατάσσονται καὶ οἱ εὔζωνοι, φυστανελλο-
 φόροι στρατιῶται, ἐκλεγόμενοι μεταξὺ τῶν ταχυκίνητοτέρων, οὓς μεταχει-
 ρίζονται ὡς αἰετὶς θέλουσι νὰ καταλάβωσι κορυφὰς καὶ νὰ σχηματίσωσι ταμ-
 πούρια, προσέτι δὲ καὶ διὰ τὰς ἀκροβολιστικὰς μάχας κ. λ. ὡς τοὺς λοι-
 πούς πεζούς.

Ὁ πεζὸς οὗτος στρατὸς εἶναι ἀπαραίτητος εἰς τὸν πόλεμον, οὐδεμία δὲ σχεδὸν μάχη συνάπτεται ἄνευ αὐτῶν. Β') Τὸ Πυροβολικὸν, ἦτοι οἱ στρατιῶται οἱ ἔχοντες τὸν αὐτὸν ὅπλισμόν διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον, ἀλλὰ γυμνασμένοι, ἐκτὸς τῆς διαχειρίσεως αὐτοῦ, κυρίως εἰς τὰ βαρέα πυροβόλα (τηλεβόλα), ὧν ἕκαστον ἀπαστολεῖ ἄνδρας· φέρουσι δ' ἐνδυμασίαν οὗτοι μέλαιναν· τὸ πυροβολικὸν χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ διανοίγῃ ῥήγματα εἰς τὰς τάξεις καὶ τὰ φρούρια τῶν ἐχθρῶν διὰ τῶν τηλεβόλων καὶ βομβοβόλων. Γ') Τὸ Μηχανικὸν ἢ οἱ στρατιῶται οἱ προωρισμένοι διὰ τὴν κατασκευὴν ὀχυρωμάτων, προμαχώνων, φρουρίων, γεφυρῶν, ὁδῶν ἐν πολέμῳ, τηλεγράφων, τηλεφώνων κ.λ.π. ἢ πρὸς ἀπόσβεσιν πυρκαϊῶν. Φέρουσι δὲ καὶ οὗτοι ὅπλισμόν καὶ ἐνδυμασίαν ὁμοίαν τῇ τῶν πεζῶν μετὰ μόνῃς τῆς διαφορᾶς, ὅτι εἰς μὲν τὸν ὅπλισμόν αὐτῶν προστίθεται καὶ μία ἀξίνη ἢ πτύον κ.τ.λ. εἰς δὲ τὴν ἐνδυμασίαν αὐτῶν περικνημίδες λευκαί, περισφίγκουσai τὴν περισκελίδα περὶ τοὺς ἀστραγάλους γκέτται κοινῶς καλούμεναι. Δ') Τὸ Ἰππικὸν, οἱ στρατιῶται οἱ γυμνασθέντες καὶ μαχόμενοι ἔφιπποι· τούτων δ' ἡ ἐνδυμασία εἶναι βαθύχρους πρασίνη καὶ φέρουσα λευκὰ κεντήματα ἐπὶ τοῦ στήθους. Ὁ δ' ὅπλισμός αὐτῶν, εἶναι μακρὰ καὶ βαρεῖα σπάθη περὶ τὴν ὀσφύν, πολύκροτον καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων πυροβόλον βραχύ. Οὗτοι χρησιμεύουσιν ὡς πρόσκοποι τοῦ στρατοῦ ἐν καιρῷ πολέμου ἢ πρὸς ταχείαν κατάληψιν θέσεώς τινος σπουδαίας ἢ πρὸς καταδίωξιν τοῦ ἤδη ἡττηθέντος ἐχθροῦ καὶ κ.λ.π. Τελευταῖον δὲ ἐ.) ἡ Χωροφυλακή, ἥς σκοπὸς εἶναι ἡ διατήρησις τῆς τάξεως ἐντὸς τοῦ κράτους κ.τ.λ. ἡ ἐνδυμασία αὐτῆς εἶναι οἷα ἡ τῶν πεζῶν, μελανὴ τὸ χρῶμα. Τὰ σώματα ταῦτα τοῦ στρατοῦ διαιροῦνται εἰς τάγματα καὶ ταῦτα εἰς λόχους· οἱ λόχοι εἰς

δειχθῶσιν ἐν εἰρήνῃ κατὰ τὰς λεμβοδρομίας, καθ' ἃς πλειστάκις ὑπερέβησαν καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἀγγλους, τοὺς καυχωμένους πρῶτους ναυτικούς τῆς Γῆς. Ὁ στόλος ἡμῶν εἶναι μικρὸς καὶ ἀσήμαντος, ἔχων 77 πλοῖα μικρὰ καὶ μεγάλα, ἐν οἷς μόνον δύο θωρηκτὰ καὶ τὰ λοιπὰ καταδρομικὰ καὶ τορπιλλοδόλα, δι' ὧν (τορπιλλοδόλων) ὅμως, καθίσταται τὰ μάλιστα φοβερός, διότι ἀπεδείχθη σήμερον ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ γιγαντιαῖα θωρηκτὰ, κινδυνεύουσι πρὸ τῆς τορπίλλης.

Ὁ δ' ὙΠΟΥΡΓΟΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ἀσχολεῖται εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰ γράμματα, Ἀρχιερεῖς, Ἱερεῖς, Καθηγηταί, Διδάσκαλοι καὶ λ.π. ὑπ' αὐτοῦ διορίζονται καὶ μετατίθενται, μισθοδοτοῦνται καὶ παύονται· αὐτὸς φροντίζει περὶ τῆς ἐγκρίσεως ἐκκλησιαστικῶν καὶ διδακτικῶν βιβλίων, περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, συνιστῶν Σχολεῖα καὶ διορίζων διδασκάλους καταλλήλους ἐν αὐτοῖς, περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τῆς προόδου τῶν ἐπιστημῶν, τεχνῶν κ.λ.π.

Καὶ ὁ ΓΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ τέλος, ἔστις ἔχει νὰ εἰσπράττῃ ἀπὸ τῶν κατοίκων διὰ τῶν εἰσπρακτόρων, δεκατιστῶν, τελωνῶν κ.λ.π. τοὺς φόρους, τοὺς ἀναγκαίους εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ κράτους, πρὸς πληρωμὴν τοῦ μισθοῦ ὅλων τῶν ὑπαλλήλων καὶ ὅλου τοῦ στρατοῦ τῆς τε ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, πρὸς ἀγορὰν ὑλικοῦ διὰ τὰ δημόσια ἔργα καὶ πρὸς πληρωμὴν τῶν ἐργαζομένων εἰς αὐτά. Τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο ἐξάγει τὰ χαρτόσημα καὶ γραμματόσημα πρὸς ὄφελος τοῦ ἐθνικοῦ Ταμείου, συνομολογεῖ δάνεια ἐν ἀνάγκῃ κ.λ.π. Δυστυχῶς μεθ' ὅλους τοὺς φόρους, τοὺς ὑπάρχοντας ἐν Ἑλλάδι, ἐπειδὴ τὸ κράτος εἶναι μικρὸν, ἀλλὰ συγχρόνως ἀφ' ἑτέρου, ὅπως δήποτε κράτος, δηλ. ἔχον ἀνάγκην ἐπίσης ὡς καὶ ἐν

μέγα κράτος, νὰ μισθοδοτῇ Βασιλέα, Ὑπουργούς, Αὐλικούς, Ἀξιωματικούς κ.λ.π. εὐρίσκεται εἰς δυσάρεστον θέσιν, ὡς πρὸς τὰ οἰκονομικά του, ὅσον τὰ ἔξοδα ὑπερβαίνουνσι κατὰ πολὺ τὰ ἔσοδα. Τὴν δὲ δυσάρεστον ταύτην θέσιν ἐπηύξησεν ἡ τελευταῖον ἄσπλαγχνος ἐπέμβασις τῶν μεγάλων δυνάμεων, ὁπότε τοσαῦτα εἶχεν ἐξωδεύσει ἡ Ἑλλάς πρὸς πόλεμον, τὰ ὁποῖα ἤλπιζε νὰ λάβῃ ἀπὸ τῶν μερῶν, ἅτινα ἤθελεν ἐπαναλάβει ἀπὸ τῆς Τουρκίας. Τὰ χρέη τῆς Ἑλλάδος αὐξάνουσιν (ὄντα ἤδη ὑπέρογκα) ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ ἡ οἰκονομικὴ θέσις αὐτῆς καθίσταται ἀπελπιστικὴ· εἴθε νὰ βοηθήσῃ ὁ Θεός! ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι οὐχὶ μόνον δέν μας βοηθοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἀντιστρατεύονται καθ' ἡμῶν ἐκ συμφώνου.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ. Ἀπαντες οἱ κάτοικοι τοῦ μικροῦ τούτου μέρους τῆς ἐλευθερωθείσης Ἑλλάδος μόλις ἀριθμοῦνται εἰς 1,945,762 ἄνδρας καὶ Γυναῖκας, παιδία καὶ γέροντας. Ὁ πληθυσμὸς οὗτος εἶναι διεσπαρμένος ἐξ ἴσου καὶ συνίσταται ὑπὸ Ἑλλήνων ἀπάντων. Ἄν ἀναλογίσωμεν δὲ τοὺς κατοίκους πρὸς τὸ μέγεθος τῆς χώρας, θὰ ἴδωμεν ὅτι εἶναι ἐλάχιστα κατωκημένῃ ἡ Ἑλλάς, καθ' ὅσον εἰς ἕκαστον τετραγωνικὸν χιλιόμετρον ἀναλογοῦσι κάτοικοι 28 καὶ τούτου αἰτία εἶναι ἡ πληθὺς τῶν ὁρέων ἐν Ἑλλάδι. Ἀκριβῶς δ' ἐπ' αὐτῶν ὁ πληθυσμὸς εἶναι ἀραιότατος. Εἶναι δὲ λαὸς φιλελεύθερος οἱ Ἕλληνες· ζωηρὸς καὶ δραστήριος ἐπιδιδόμενος καὶ προοδεύων μᾶλλον εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον ἢ εἰς τὴν Γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν· ἐκ φύσεως δὲ φιλόξενος καὶ γενναῖος.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ. Ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν θὰ ἔχανε τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἐξάπαντος, ἂν δὲν εἶχε τὴν συναίσθησιν τοῦ ἐθνισμοῦ ζωηράν καὶ ἀκμαίαν, καθόσον πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως μεγάλη

ἔλλειψις σχολείων ὑπῆρχε καὶ τὰ σκότῃ τῆς ἀπαιδευσίας ἐκάλυπτον τὴν δυστυχῇ Ἑλλάδα. Ὀλίγον ὁμως μετὰ τὴν Ἀναγέννησιν, ἤρξαντο ἰδρυόμενα πανταχοῦ μεγάλα καὶ μικρὰ Σχολεῖα καὶ εἰσαγόμεναι ὁσημέραι καταλληλότεραι μέθοδοι δι' αὐτά. Σήμερον ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῶν Γυμνασίων καὶ φθάνοντες μέχρι τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀρρένων τε καὶ θηλέων. δημοσίων τε καὶ ἰδιωτικῶν, ἔχομεν 1550 καὶ πλέον τοιαῦτα, ἐν οἷς φοιτῶσιν 120,000 καὶ πλέον μαθηταί, ἐξαιρουμένων τῶν μικρῶν ἰδιωτικῶν Σχολείων, ἅτινα ἄνευ ἀδείας τῆς Κυβερνήσεως ὑφίστανται καὶ ἅτινα ἀπασχολοῦσι πλῆθος μαθητῶν. Ἐκτὸς δὲ τούτων ὑπάρχουσι καὶ αἱ εἰδικαὶ λεγόμεναι σχολαί, οἷαι εἶναι τὸ Πολυτεχνεῖον, αἱ Ναυτικαὶ Σχολαί, αἱ Στρατιωτικαί, τὰ Διδασκαλεῖα, τὸ Ἀρσάκειον κ.λ.π. ἀπασχολοῦντα ἐπίσης ἱκανὸν ἀριθμὸν ἐκπαιδευομένων. Καθ' ἐκάστην δ' ἐξακολουθοῦσι συνιστάμενα νέα Σχολεῖα καὶ μάλιστα δημοτικά, ὧν μεγίστην ἀνάγκην ἔχουσιν εἰσέτι πλεῖστα μέρη τῆς χώρας. Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν, τὸν Πολιτισμὸν καὶ τὴν πρὸς τὰ γράμματα κλίσιν συντελοῦσι πλῆθος ἐταιριῶν (Ἀρχαιολογικὴ, Ἱατρικὴ, Φυσιογραφικὴ, Φιλαρμονικὴ Ἑταιρία Ζακύνθου, Φιλαρμονικὴ Ἑταιρία Κερκύρας), καὶ συλλόγων (ὁ πρὸς διάδοσιν τῶν Γραμμάτων, ὁ φιλολογικὸς σύλλογος Βύρων κ.λ.π. κ.λ.π.) Βιβλιοθήκαι, Μουσεῖα, Ἀθλοθεσαίαι, Θέατρα, Τυπογραφεῖα, βιβλιοπωλεῖα, Ἐφημερίδες, Περιοδικά, Κληροδοτήματα, Ἰνστιτούτα κ.λ.π. ἀπαντῶμενα εἰς πολλὰς τῶν μεγαλειτέρων πόλεων τῆς Ἑλλάδος.

Ἀλλ' ἐν τούτοις μεθ' ὅλην ταύτην τὴν πληθὺν τῶν μέσων τῆς ἐκπαιδεύσεως, ταῦτα θεωροῦνται καὶ εἶναι εἰσέτι ἀνεπαρκῆ διὰ τὴν Ἑλλάδα· εἰσέτι ἀπαντῶνται μέρη καὶ χωρία τῆς Ἑλλάδος, ἔπου δὲν ὑπάρχει οὐδὲ

εἰς γραμματοδιδάσκαλος τοῦλάχιστον καὶ πολλοὶ τῶν κατοίκων αὐτῶν δὲν ἔλαβον οὐδέποτε ἐπὶ ζωῆς ἀνά χειρας βιβλίον· ἡ δὲ Κυβέρνησις ἐργάζεται δραστηρίως εἰς τε τὴν ἀνέγερσιν καὶ ἐνέργειαν Σχολείων δημοτικῶν, πανταχοῦ τοῦ κράτους, ὅπου ὑπάρχει ἀνάγκη.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ. Ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἕλληνες εἰσι Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, πιστεύοντες δὴλον ὅτι εἰς τὸν Χριστὸν, τὸν μόνον ἀληθῆ τοῦ παντός Θεόν καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, ὅπως οἱ Ἀπόστολοι καὶ λοιποὶ ἅγιοι Πατέρες παρέδωκαν ἡμῖν αὐτήν. Ἡ Θρησκεία δὲ αὕτη μετὰ τοῦ ἐθνικοῦ τοῦ Ἕλληνος φρονήματος, ἔσωσαν αὐτὸν τοῦ ἐπαχθοῦς ζυγοῦ οὐχὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν διετήρησαν μακρὰν πάντοτε τοῦ τυράννου τοῦ Τούρκου, ἐν ᾧ, ἂν εἶχεν ἄλλως τὸ πρᾶγμα, ἂν συνεκοινῶναι μετ' αὐτοῦ, μὴ ἔχων μηδὲ συναίσθησιν τοῦ ἐθνισμοῦ του, μηδὲ θρησκείαν, διάφορον ἥθελεν εἶσθαι κατὰ μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον — τρομερὸν καὶ νὰ τὸ συλλογίζηται τις — ἥθελε χάσει τὴν γλῶσσάν του καὶ ἐπὶ τέλους ἐκτουρκισθῇ ἐντελῶς. Οἱ Χριστιανοὶ εἰσιν ἀνεξίθρησκοι δηλ. ἀνέχονται νὰ ζῶσι καὶ ἄλλοι ἄλλων θρησκειῶν πλησίον αὐτῶν, χωρὶς νὰ τοὺς μισῶσι ἢ καὶ νὰ τοὺς βλάπτωσιν· ἰδοὺ δὲ διατί ἐν Ἑλλάδι ζῶσι καὶ πολλοὶ Τούρκοι, Ἑβραῖοι καὶ Δυτικοὶ ἐν μεγάλῃ ἡσυχίᾳ. Τῶν ἀλλοθρήσκων τούτων οἱ πλεῖστοι ἀπαντῶνται ἐν ταῖς νήσοις καὶ ταῖς νέαις ἐπαρχίαις.

ΕΔΑΦΟΣ. Ἡ μὲν ἔκτασις τοῦ ἐδάφους (64,668 τ. μ.) εἶναι μικρὰ (1) τὴν δὲ ποιότητα ἀλλαχοῦ μὲν

(1.) Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι· ἂν ὑπῆρχεν ὁδὸς εὐθεῖα ἀπὸ τοῦ βορειοτάτου σημείου, πλησίον τοῦ Ὀλύμπου, μέχρι τῶν Κιθύρων, ἥτις εἶναι ἡ μακροτέρα ἀπόστασις εἰς αὐτὴν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ὅλ' τὴν διήνυέ τις εἰς 54 ὥρας καὶ ἂν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἐπίσης εὐθεῖα ὁδὸς ξηρὰς ἀπὸ τῆς Α. πλευρᾶς τῆς Ἀμοργοῦ μέχρι τῆς Δ. πλευρᾶς τῆς Κεφαλληνίας, ἥτις εἶναι ἡ μεγαλειτέρα λοξὴ πλαγία ἀπόστασις, ὅλ' ἐχρεαζόμεθα πέντε καὶ ἡμίσειαν ἡμέρας δηλ. 66 ὥρας.

γόνιμον καὶ παραγωγικόν, ἀλλαχοῦ δὲ πετρῶδες καὶ ξηρόν εἶναι διάφορον τὴν σύστασιν. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι φύσει ὄρεινός τόπος, καὶ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ οὐχὶ καλῶς καλλιεργημένος κατὰ τὰς κλιτύας τῶν ὀρέων καὶ τὰς πεδιάδας, αἵτινες παρουσιάζονται, ἂν οὐχὶ σπάνια τοῦλάχιστον μικραί. Διασχίζονται ὅμως πολλαχοῦ ὑπὸ τῆς βαθέως εἰς αὐτὸ εἰσερχομένης θαλάσσης, τῆς σχηματιζούσης ἀφθονίαν κόλπων, πορθμῶν καὶ πελάγων. Διαβρέχεται δ' ὑπὸ ποταμῶν μεγάλων καὶ ὀρμητικῶν πολλαχοῦ, ἐπειδὴ μέγала εἶναι τὰ ὄρη, ἀφ' ὧν πηγάζουσιν οὗτοι καὶ προσκλινῆς ἡ χώρα ἐν ἣ βαίνουσι. Καὶ ὑψηλότερον μὲν ὄρος ἔχει τὸν Ὀλυμπον, μεγαλειτέραν δὲ πεδιάδα τὴν τῆς Θεσσαλίας καὶ μεγαλειτέρον ποταμὸν τὸν Πηνειόν. Ἀπαρτίζεται δ' ὑπὸ μιᾶς στερεᾶς (τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν νέων Ἐπαρχιῶν), ὑπὸ μιᾶς χερσονήσου (τῆς Πελοποννήσου) καὶ πολλῶν πέριξ αὐτῶν κειμένων νήσων.

ΚΛΙΜΑ. Ὅπως γλυκὺς καὶ εὐκραὴς εἶναι ὁ ἀήρ τῆς Ἑλλάδος! Ὅπως μελίχιος, ἐλεύθερος καὶ μειδιῶν ὁ γλαυκὸς οὐρανὸς αὐτῆς! Ὅπως εὐάρεστον εἶναι τὸ μέτριον ψύχος τοῦ χειμῶνος ἐν αὐτῇ καὶ ὅπως γλυκεία ἡ θερμότης τοῦ θέρους ἀναμνηγνυομένη μετὰ τῆς δρόσου τῶν αὐρῶν, αἵτινες τὴν περιττοῦσιν. Αἰσθάνομαι ὅτι ἀναζῶ εὐρισκόμενος εἰς τὴν Ἑλλάδα. Πλὴν, μήπως αἰσθάνομαι ταῦτα διότι εἶμαι μόνον Ἕλληνας, διότι εἶναι πατρίς μου, ἢ πράγματι τὸ κλίμα αὐτῆς εἶναι ὑγιεινὸν καὶ εὐάρεστον; εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ συμβαίνωσιν ἀμφοτέρω.

Ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ τῶν ὀρέων χιονίζει συχνότατα τὸν χειμῶνα, ἐπὶ δὲ τῶν πεδιάδων βρέχει ἐπίσης συχνάκις. Αἱ βροχαὶ ἄρχονται ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου καὶ διαρκοῦσι μέχρι τῆς ἀνοιξέως. Τὸ θέρος δὲν βρέχει ἐντελῶς ἢ σπα-

νίως βρέχει. Εἰς πολλὰ ὅμως μέρη αὐτῆς συμβαίνουνσι συ-
χνότατα τὸν χειμῶνα θύελλαι καὶ καταιγίδες ἐπιφέρουσαι
ἀνυπολογίστους ζημίας· χεῖμαρροι κατερχόμενοι καὶ
συνεπιφέροντες ξύλα καὶ πέτρας κατασυντρίβουσι πᾶν
τὸ προστυχόν· ποταμοὶ πλημμυρίζοντες συμπαρασύ-
ρουσι ζῶα καὶ ἀνθρώπους καὶ κατακλύζουσιν ἐκτετα-
μένας πεδιάδας· καὶ χάλαζα ὀγκώδης καταπίπτουσα
ἄθρόα φονεύει τὰ καταλαμβανόμενα ἐν τῇ ἐξοχῇ ποίμνια.
Μετὰ τοιαύτην ὅμως καταστροφὴν εἶναι παράδοξον νὰ
βλέπῃ τις τὴν Γῆν καὶ τὸν οὐρανόν. Ἡ μὲν Γῆ κατα-
καλύπτεται ὑπὸ τῶν λειψάνων τῆς καταστροφῆς καὶ
διακρίνει τις τοὺς χωρικοὺς ἀπέλπιδας θρηνοῦντας διὰ
τὴν ἀπώλειαν τῶν κτημάτων αὐτῶν, ὁ δὲ οὐρανὸς
γλαυκὸς καὶ ἀνέφελος μειδιᾷ ἄνωθεν ἐν ταῖς ἀκτίσι τοῦ
ἀπαστράπτοντος Ἡλίου.

ΓΕΩΡΓΙΑ. Τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος σχεδὸν ἅπαντα
φέρουσι μὲν ἐφ' ἑαυτῶν δάση καὶ βοσκὰς πολλαχοῦ, ὡς
ἐπὶ τὸ πολὺ ὅμως κατὰ τὰ ὑψηλὰ μέρη διήκουσι βρά-
χοι καὶ πέτραι γυμναί. Μόνον κατὰ τὰς πεδιάδας καὶ
τὰ παράλια δύναται νὰ εἴπῃ τις ὅτι εἶναι πῶς καλῶς
καλλιεργημένον τὸ ἔδαφος. Ἐν τούτοις ποικίλα εἶναι τὰ
προϊόντα τῆς γῶρας ἕνεκα τοῦ μαλακοῦ καὶ ἡπίου κλί-
ματος καὶ ἕνεκα τοῦ ἐδάφους, ὧν τὰ εἰς μεγαλειτέραν
ποσότητα ἀποδιδόμενά εἰσιν ἔλαιον, οἶνοι, σταφῖς, βα-
λανίδια καὶ ἐρυθρόδανον. Σπανίως ἀπαντᾷ τις-τὰ ἐργα-
λεῖα τῆς Γεωργίας τὰ τέλεια, ἅτινα ἐσχάτως ἐφαρμο-
ζόμενα, ὡς λέγουσιν, εἰς τοὺς ἀγροὺς τῆς Εὐρώπης
καθιστῶσιν αὐτοὺς κήπους ἀληθεῖς. Πολλαχοῦ ἀπαντᾷ
εἰσέτι τὸ ἀτελέστατον ἄροτρον τοῦ Ἡσιόδου. Ἡ κυ-
βέρνησις πολλὰς καταβάλλει προσπάθειάς πρὸς ἀνά-
πτυξιν τῆς Γεωργίας, ἀλλὰ νομίζομεν δὲν θὰ ἐπιτύχῃ
τούτου, ἂν δὲν καταρτίσῃ πρότερον Σχολὰς Γεωργικὰς

διὰ τοὺς παῖδας τῶν χωρικῶν καὶ καταβάλλει διὰ τῆς διδασκαλίας τὴν ἰσχυρογνωμοσύνην τῶν χωρικῶν, ἰσχυρίζομένων, ὅτι ἡ καλλιέργεια, ἣν ἐξασκοῦσιν αὐτοὶ εἶναι ἡ μόνη κατάλληλος. Πολλὰ δὲ τῶν προϊόντων τῆς χώρας οὐδ' ἐπαρκοῦσι καὶ εἰς τὴν κατανάλωσιν τοῦ τόπου ὥς εἰσιν οἱ δημητριακοὶ καρποὶ κ.λ.π. εἰσάγουσι δὲ ταῦτα ἐξ ἀνάγκης ἔξωθεν.

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ. Αὕτη εἶναι ἀδελφὴ τῆς Γεωργίας καὶ φαίνεται παρακολουθοῦσα τὰς προόδους ἢ τὰς ἀπωλείας ἐκείνης. Μεθ' ὅλας τὰς θυσίας, ἅς οἱ ἀγροῖκοι χωρικοὶ τελοῦσι πρὸ βλάβην τῆς δημοσίας ὑγιεινῆς καὶ οἰκονομίας καταστρέφοντες ὠφελιμώτατα δάση, ἐν τούτοις ἡ κτηνοτροφία δὲν εἶναι ἀκμαία. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι δὲν ὑπάρχουσιν ἢ μόλις περίπου 5,000,000 κερασφόρων καὶ λοιπῶν ζώων (ἐλαχίστων τῶν τελευταίων τούτων) μὴ ἐπαρκούντων εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων. Διὰ τοῦτο ἐκ τῆς Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας ἔρχονται πληθὸς κτηνῶν ἐπὶ σφαγὴν διὰ τὸ κρέας αὐτῶν.

ΟΡΙΚΤΑ. Μετάλλα, Γαιάνθρακες, Πέτραι, Χώματα, Μεταλλικὰ ὕδατα. Ὅτε ὠμιλοῦμεν περὶ τῶν καθέκαστα τῆς Ἑλλάδος, παρατηρήσαμεν ὅτι πολλαχοῦ αὐτῆς ἐξορύσσονται πολλὰ χρειώδη καὶ σπουδαῖα ὀρυκτά. Οὕτως ἀπαντᾶται ἐν αὐτῇ μόλυβδος, σίδηρος, χαλκός, μαγγανίτης, χρώμιον (Λαύριον καὶ ἀλλαχοῦ) καὶ θεῖον (Νάξος) ὡς μέταλλα· γαιάνθρακες δ' ἐπὶ τῆς Εὐβοίας· Μάρμαρα (Πεντέλη, Πάρος, Τήνος καὶ Νάξος) καὶ πέτραι (μυλόπετραι Μήλου καὶ Νάξου) ἡ σμίρις (ἐν Νάξῳ) αἱ πλάκες (τῆς Λευκάδος) ἡ ἡφαίστειος τέφρα (Σαντορίνης) ἡ λευκὴ ἄργιλλος καὶ ἀμίαντος (τῆς Καρύστου) διάφορα βαφικὰ χρώματα (θειοχρώματα τοῦ Καλαμακίου κ.λ.π.) καὶ μεταλλικὰ ὕδατα ἱαματικά (Ἵπάτη, Κύθνος, Αἰδηψός, Κυλλήνη.) Ταῦτα ἅπαντα

ἡδύναντο νὰ παράσχωσι πλοῦτον οὐκ εὐκαταφρόνητον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἂν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀνελάμβανε δι' ἰδίων ἐξόδων τὴν καλλιέργειαν αὐτῶν.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ. Αὕτη ἐν Ἑλλάδι εἶναι μικρὰ καὶ ἀσήμαντος τοσοῦτω μᾶλλον, καθόσον ἡ Γεωργία, ἡ Μήτηρ αὐτῆς, χωλαίνει καὶ καθ' ὅσον ἡ Ἑλλὰς εἶναι κράτος ἀρτιγέννητον· ἀπαιτοῦνται δ' ἔτη, ὅπως ἡ βιομηχανία μορφωθῇ καὶ ἀναπτυχθῇ. Ἡ κυβέρνησις εἶχε νὰ φροντίσῃ περὶ τόσων πραγμάτων, ὥστε, ὡς μὴ ὤφειλε, παρημέλησεν αὐτήν. Ἡ συγκοινωνία κατ' ἀρχὰς παρημελημένη καὶ κακίστη, ἐλάχιστα συνετέλει εἰς τὴν διαμετακόμισιν τῶν ὑλικῶν. Ἐν τιούτοις ὁσημέραι βελτιουμένης τῆς συγκοινωνίας καὶ τῶν κατοίκων τολμηροτέρων καθισταμένων πρὸς τὰ εἶδη τῶν βιοποριστικῶν ἔργων, ἤρξατο ὁ κλάδος οὗτος ἀναπτυσσόμενος. Οὕτως ἐν διαφόροις μεγαλοπόλεσιν (ὧν προεξάρχουσιν ὁ Πειραιεύς, αἱ Πάτραι καὶ ἡ Ἐρμούπολις) εἰσὶν ἤδη ὠκοδομημένα καὶ ἐργάζονται διάφορα, Κλωστήρια, Πινακοποιεῖα, Ἀγγειοπλαστήρια, Πνευματοποιεῖα, Σαπωνοποιεῖα, Σιδηρουργεῖα (μηχανουργεῖα), Πυριτιδοποιεῖα, Χαρτοποιεῖα, Ἀτμόμυλοι, Ἐπιπλοποιεῖα, Σχοινοποιεῖα, Ναυπηγεῖα κ.λ.π. Πρὸς δὲ τούτοις ἡ οἰκιακὴ Βιομηχανία, ἥτις παράγει ὑφάσματα, μέταξαν, βαμβακερὰ καὶ μάλλινα, τάπητας, μέταξαν, μποῦδραν κ.λ.π. δίδει χρηστάς ἐλπίδας πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς χειροτεχνικῆς Βιομηχανίας. Ἡ τάσις μάλιστα, ἣν ἐσχάτως δεικνύουσιν οἱ Ἕλληνες πρὸς τοὺς συνεταιρισμοὺς θὰ βελτιώσῃ πολὺ τὴν βιομηχανίαν τῆς χώρας, ἥτις ὁμολογουμένως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη φαίνεται ὅτι προβαίνει προοδεύουσα καὶ παρέχουσα χρηστάς διὰ τὸ μέλλον ἐλπίδας.

ΕΜΠΟΡΙΟΝ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΚΟΝ. Ἄν χώρα τις ὑπάρχῃ προώρισμένη ὑπὸ τῆς φύσεως ν' ἀποδῇ ἐμπο-

ρική, αὕτη βεβαίως εἶναι ἡ Ἑλλάς. Ἡ φύσις ἀποκλείσασα αὐτὴν διὰ τοῦ πετρώδους ἐδάφους κατὰ πολὺ ἀπὸ τῆς Γεωργίας καὶ ὠθήσασα τὴν θάλασσαν βαθέως ἐντὸς τῆς ξηρᾶς φαίνεται ὡς νὰ ὑπέδειξεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς χώρας ταύτης ὅτι τὴν θάλασσαν ἔπρεπε νὰ ἐγκολπωθῶσι καὶ καταστήσωσι φίλην των. Φίλον δὲν ἀποκτᾷ τίς τινα, εἰμὴ ὅταν γνωρίσῃ τὰ προτερήματα καὶ ἐλαττώματά του. Ἐξοικειοῦται τις πρὸς τὴν θάλασσαν ὅταν γίνῃ ναυτικός. Οἱ Ἕλληνες ἄρα ἔδει νὰ γείνωσι ναυτικοί. Ἄλλ' ὁ ναυτικός γίνεται ἔμπορος ἐξ ἅπαντος. Ἰδοὺ λοιπὸν ἡ ὁδηγία τῆς φύσεως πρὸς τὰ τέκνα αὐτῆς, τοὺς Ἕλληνας «ἐστὲ ναυτικοὶ καὶ ἔμποροι». Ὅπόσον ὠφελήθησαν ἤδη οἱ Ἕλληνες ἀπὸ ταύτης; Ἴσως ὀλιγώτερον τοῦ δέοντος τοῦλάχιστον κατὰ τὸ ἐμπόριον.

Τὸ ναυτικὸν αὐτῶν φθάνον εἰς 6,500 περίπου πλοῖα βαίνει ἀναπτυσσόμενον ὁσημέραι. Ταξειδεύει συνήθως καθ' ἑλλην τὴν Μεσόγειον θάλασσαν καὶ τὸν Εὐξείνιον πόντον καὶ ὑπερβαίνει συχνάκις τὰ ὅρια τῆς Μεσογείου ταξειδεύον τὸν τε παλαιὸν καὶ νέον κόσμον. Ὑπάρχουσι δ' ἐκτὸς τῶν ἱστιοφόρων πλοίων καὶ ἀτμόπλοια διαφόρων ἐταιριῶν ἐδρευουσῶν ἐν Πειραιεῖ καὶ Σύρῳ καὶ ταξειδεύοντα κατὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Τουρκίαν.

Τὸ δ' ἐμπόριον αὐτῆς διακρινόμενον εἰς εἰσαγωγὴν καὶ ἐξαγωγὴν τελεῖται μὲν μετὰ τῆς Τουρκίας, Ῥωσσίας καὶ Ἀγγλίας κατὰ δεύτερον δὲ λόγον καὶ μετὰ τῶν ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Εἰσάγει δ' ἐκ τούτων ἅπαντα τὰ εἶδη σχεδὸν τῆς ἐνδυμασίας τοῦ καλλωπισμοῦ καὶ λοιπῶν ἀναγκῶν ὑλικά, οἷον ὑφάσματα, σκεύη, ὅργανα, ἐργαλεῖα μηχανῆς, ἀρώματα, φάρμακα, ξυλείαν, γαιάνθρακας, ἀποικιακὰ καὶ πολλὰ εἶδη τροφίμων, ὡς δημητριακοὺς καρπούς, κτήνη κ.λ.π. Καὶ

ἐξάγει σταφίδα, ἔλαιον, μόλυβδον, σῦκα, βάμβακα, βαλάνους, σάπωνα, δέρματα, σπόγγους, οὓς ἀλιεύει εἰς τὰς θαλάσσας αὐτῆς ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀλιεύει καὶ ἰχθῦς παχεῖς πρὸς ταρίχευσιν κ.λ.π. Ἐν γένει ὁμῶς τὰ χρήματα, ἅτινα λαμβάνει ἀπὸ τῶν προϊόντων αὐτῆς εἶναι ὀλιγώτερα τῶν χρημάτων, ἅτινα δίδει, ὅπως ἀγοράσῃ τὰ πρὸς ἐνδυμασίαν, καλλωπισμὸν, διατροφήν κ.λ.π. ἀντικείμενα. Ἐκ τούτου ἐξάγεται ὅτι, ὅσα λαμβάνει ἐκ τῶν προϊόντων δὲν τῇ ἀρκοῦσι διὰ τὰς ἀνάγκας τὰς λοιπὰς καὶ ἰδοὺ διατί τὸ χρῆμα καθ' ἐκάστην γίνε-
ται ὀλιγώτερον, καθ' ὅτι ἀεννάως σύρει αὐτὸ ὁ ἔξω κό-
σμος, ἡ δὲ Ἑλλάς καθ' ἐκάστην ἀποβαίνει πτωχοτέρα.

NOMISMATA, METRA KAI STATHMA. Νομί-
σματα δ' ἅτινα μεταχειρίζεται εἰσὶ χρυσᾷ μὲν τὸ εἰκοσά-
δραχμον, ἀργυρᾷ δὲ τὸ πεντάδραχμον, ἡ δραχμὴ, ἡ
ἡμίσεια δραχμὴ καὶ τὸ τέταρτον τῆς δραχμῆς, ἀντι-
στιχοῦντα κατ' ἀξίαν πρὸς τὰ Γαλλικὰ. Φέρουσι δ' ἐπ'
αὐτῶν ἔκτυπον ἅπαντα, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν προτομὴν τοῦ
βασιλέως, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα καὶ τὴν
ἀξίαν τοῦ νομίσματος γεγραμμένην. Κυρίως ὁμῶς ἐν-
τὸς τῆς Ἑλλάδος τοῦ νομίσματος ὄντος ὀλίγου καὶ
σπανίζοντος, μάλιστα τοῦ χρυσοῦ, αἱ συναλλαγαὶ γί-
νονται διὰ χαρτονομίσματος τῆς ἐθνικῆς τραπεζῆς.

Μέτρα ἔχουσιν ἐν χρήσει τὰ Γαλλικὰ· δηλ. ὡς ἀρχι-
κὴν μονάδα τὸ μέτρον καὶ σταθμὰ τὴν γραμμὴν (grame),
τὴν λίτρην κ.λ.π. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον (τὸ μέτρον) ἐβλήθη
εἰς ἐνέργειαν, τὸ δὲ δεύτερον οὐχὶ γενικῶς εἰς τὰ πλεῖ-
στα ἀκόμη τῆς Ἑλλάδος μέρη ἐπικρατοῦντος τοῦ δρα-
μίου, τῆς ὁκτῆς κ.λ.π.

ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ. Αὕτη κατὰ θάλασσαν εἶναι ἀρίστη
καὶ τοι μὴ ἐκτελουμένη ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δι' ἰστιοφόρων
πλοίων, τῶν ἀτμοπλοικῶν ἐταιριῶν ἀριθμοσῶν ὀλίγας

δεκάδας ἀτμοπλοίων· ὡς πρὸς δὲ τὴν κατὰ ξηρὰν, πρὸ εἰκοσιν ἢ τριάκοντα ἐτῶν περιπατῶν τις ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον ἢ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἦτο ἡναγκασμένος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νὰ βαίνει ἔφιππος ἢ ἐπὶ ἡμιόνου, συχνότατα δὲ καθ' ὁδὸν ν' ἀφιππεύῃ, τοσούτῳ κακαὶ ἦσαν αἱ πολλαὶ τῶν ὁδῶν αὐτῆς, τοσούτῳ ὀλίγας ἀμαξιτὰς ὁδοὺς εἶχεν. Ἀνὰ πᾶν βῆμα ἐκινδύνευέ τις νὰ πέσῃ ἐντὸς φάραγκος χαινούσης πρὸ τῆς ὁδοῦ καὶ νὰ μὴ ἐπανέλθῃ ἐν τοῖς ζῶσιν, ἢ νὰ ὀλισθήσῃ καὶ κυλισθῇ ἐντὸς καινοσκαφοῦς χάνδακος, ὃν ὁ χωρικός αὐτοβούλως καὶ πρὸς ἄρδουσιν αὐτοῦ ἀγροῦ του εἶχεν ἀνοίξει ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ. Πολλοὶ περιγηγῆται ἐρχόμενοι παρεπονοῦντο, ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶναι ἡ μόνη χώρα τῆς Εὐρώπης εἰς ἣν ἐλλείπουσιν αἱ ὁδοί. Τὸ ἐμπόριον τῶν μεσογειῶν μερῶν ἔμενεν ἐν ἀκινήσιᾳ ἐντελῶς, ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως συγκοινωνίας. Σήμερον ὅμως τὸ πρᾶγμα διαφέρει. Τηλεγραφικὰ καλῶδια συνδέουσι τὰς πρωτευούσας τῶν Νομῶν καὶ ἐπαρχιῶν καὶ ὅλας σχεδὸν τὰς νήσους. Αἱ λεωφόροι καὶ ἀμαξιταὶ ὁδοὶ ὡσημέραι γίνονται πλείονες· αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ὅλον ἐν αὐξάνονται διακλαδιζόμεναι καὶ ἐν τῇ Στερεᾷ καὶ ἐν ταῖς Νέαις Ἐπαρχίαις καὶ τῇ Πελλοποννήσῳ. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὑπάρχουσιν εἰσέτι πολλὰ μέρη, ὅπου αἱ ὁδοὶ ὡς ἔχνη μόνον ὁδῶν φαίνονται καὶ ὅπου βαίνει τις μετὰ ξύ ἀκανθῶν καὶ πετρῶν, ἐν ᾧ ἤξιζε νὰ ὑπάρχῃ τοῦλάχιστον ἀμαξιτὴ ὁδός· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ζητῶμεν θαύματα ἀπὸ κράτους ἀρτιγενοῦς καὶ πτωχοῦ, ὅπερ οὐδὲν εἰς ξένον ὀφείλει καὶ τὸ πᾶν προσπαθεῖ νὰ κατορθώσῃ διὰ τοῦ ὑπὸ τὰς ἀλύσσεις πληγωθέντος βραχίονος αὐτοῦ. Ἄς ἐλπίσωμεν, καὶ ὁ Θεὸς θὰ βοηθήσῃ ἡμᾶς εἰς τοῦτο· θ' ἀναπτύξωμεν βεβαίως τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, μετ' αὐτῶν δὲ θὰ συναπτυχθῇ καὶ τὸ ἐμπό-

ριον καὶ ἡ Βιομηχανία καὶ αὐτὴ ἡ Γεωργία καὶ κτηνο-
τροφία, θὰ δυνάμεθα δὲ ν' ἀντιμετωπισθῶμεν ἐπὶ τέλους
πρὸς τοὺς ἀγενεῖς κατακριτὰς ἡμῶν, ἵνα τοῖς εἰπώμεν·
«Εἰσθε ἔθνη καὶ κράτη αἰώνων ὁλοκλήρων καὶ ἐφθάσατε
εἰς τὴν ἀκμὴν ταύτην διὰ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων
καὶ τεχνῶν· ἡμεῖς ἀνεκύψαμεν μόλις πρὸ ὀλίγων δεκά-
δων ἐτῶν· ἴδετε κατεφθάσαμεν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ πολι-
τισμοῦ καὶ τῶν φώτων. Στῆτε τῶρα ἵνα περάσωμεν
πρῶτοι. Εἶναι γεγραμμένον ἄνωθεν νὰ πρωτεύῃ εἰς τὸ
καλὸν ἡ Ἑλλάς.»

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΓΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΥΡΩΠΗ.

Ι. ΔΥΤΙΚΗ ἢ ΚΥΡΙΩΣ ΕΥΡΩΠΗ. — (ΔΥΣΙΣ)

Α^{ον} ΙΤΑΛΙΑ.

Ἀπὸ Κερκύρας εἰς Βερετίαν—Πάδουα—Βερώνα
—Ἀδίγη—Μάρτουα—Πάδος—Μοδέρα—Πάρμα
—Βολωνία--Ῥένος--Φερόάρα--Ῥαβέρρα--Ῥιμίνι.

Εἶχομεν ἀπέλθει ἀπὸ τῆς Κερκύρας ἀποχαιρετίζοντες ἐλευθέραν Ἑλλάδα καὶ Ἑλληνας, ἵνα ἐπισκεφθῶμεν τὴν Ἰταλίαν, τὴν πάλαι ποτὲ μεγάλην Ἑλλάδα καλουμένην, ἕνεκα τῶν πολλῶν αὐτόθι κατοικούντων ἀποίκων Ἑλλήνων. Ἐπλέομεν πρὸς τὰ ΒΔ. ἐντὸς τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, ὅπερ ἐπίμηκες ἐκτείνεται ἀπὸ τῶν ΒΔ. πρὸς τὰ ΝΑ.

Κατὰ τὸν πλοῦν τοῦτον, ὅστις διήρκεσε πλέον τῶν 40 ὥρων, εἶχομεν ἐξ ἀριστερῶν μὲν τὴν γῆν τῆς Ἰταλίας εὐθεῖαν καὶ ἄνευ κόλπων κατὰ τὴν πλευρὰν ταύτην· ἐκ δεξιῶν δὲ τὴν γῆν τῆς δούλης Ἑλλάδος (εἰς τὴν

Τουρκίαν, ἤτοι τὴν Ἑπειρον καὶ Ἀλβανίαν ἐπίσης ἄνευ κόλπων κατ' ἀρχάς· ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα τὸ Μαυροβούνιον καὶ ἔτι βορειότερον τέλος τὴν Αὐστρονίαν. Τὸ Ἀδριατικὸν λοιπὸν πέλαγος χωρίζει πάντα ταῦτα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας.

Ἐπλησιάζομεν εἰς τὴν πόλιν Βενετίαν, ἣτις φαίνεται ἀναδύουσα μὲ τὰς χαριεστάτας οἰκίας τῆς ἐκ τῆς θαλάσσης, ἐκτισμένη, ἐπὶ ἐβδομήκοντα δύο μικρῶν νησιδίων χωριζομένων ἀπ' ἀλλήλων διὰ 400 καὶ πλέον διωρύγων φυσικῶν ἢ καὶ τεχνητῶν. Πρώτην φορὰν ἀληθῶς εἶδον παρομοίαν πόλιν. Παράδοξον φαίνεται νὰ βλέπη τις τὰς οἰκίας θεμελιωμένας ἐντὸς τοῦ ὕδατος ἐπὶ χονδρῶν ξυλίνων πασσάλων, οὓς πηγνύουσιν εἰς μέγα βάθος ἐντὸς τῆς ἰλῦς καὶ ὅμως στερεωτάτας. Ὅπόσον δ' ὥραϊον νὰ ταξειδεύῃ τις ἐντὸς χαριεστάτης λέμψου (δόγκολας) προκειμένου νὰ ἐπισκεφθῇ φίλον του τινὰ γείτονα.

Ἡ Βενετία (129,445 κατ.) κεῖται ἐν μίλιον μακρὰν τῆς ξηρᾶς, μεθ' ἧς συγκοινωνεῖ διὰ γεφύρας. Ἀνωθεν τῆς γεφύρας διέρχεται σιδηρόδρομος ἐνὼν τὴν Βενετίαν μεθ' ὅλων τῶν μεγαλοπόλεων τῆς Ἰταλίας καὶ ὅλης τῆς Εὐρώπης. Καίτοι δὲ ἐντὸς τῆς θαλάσσης, εἶναι ἀπροσπέλαστος εἰς μεγάλα πλοῖα, ἕνεκα τοῦ ἀβαθοῦς τῶν ὑδάτων αὐτῆς. Οἱ λιμένες αὐτῆς (δύο), εἶναι πρὸς τὴν ξηρὰν καὶ κατὰ τὰ ἄκρα τῆς πόλεως ἐντὸς τεχνητῆς διώρυχος. Ἐπεσκέφθημεν τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα τῆς πόλεως, ἣτις ἐκτίσθη κατὰ τὸν ὅον αἰῶνα μ. Χ. καὶ ἤκμασεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε εἶχε κυριεύσει πολλὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας, ἦτο δ' ἡ πρώτη θαλασσία δύναμις. Ἐχει δημόσια κτίρια ἀρχαῖα πολλὰ καὶ λαμπρά. Μεταξὺ αὐτῶν διαπρέπει τὸ μεσαιωνικὸν παλάτιον τοῦ βασιλέως καὶ ἡ λαμπρά

ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Μάρκου, ἔμπροσθεν τῆς ὁποίας ἐκτείνεται ὁμώνυμος πλατεῖα.

Διὰ σιδηροδρόμου ἀνεχωρήσαμεν διευθυνόμενοι πρὸς Δ. Ἀπηντήσαμεν τὴν πόλιν Πάδουαν (66,000 κ.) μὲ τὸ περίφημον ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος Πανεπιστήμιόν της καὶ τὰ ὠραῖά της περίχωρα· μετὰ προσέγγισιν δὲ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς πλῆθος πόλεων καὶ χωρίων, ἐφθάσαμεν εἰς πόλιν τινὰ παραποτάμιον ἀρχαιοτάτην.

Αὕτη ὀνομάζεται Βερῶνα (65,689 κ.) καὶ ἔχει πλῆθος ἀρχαίων μνημείων ἐξ ὧν σῴζεται θαυμάσιον ἀμφιθέατρον.

Ὁ ποταμὸς, ὅστις διασχίζει αὐτὴν εἰς δύο, καλεῖται Ἀδίγης καὶ διευθυνόμενος ἀπὸ Δ. πρὸς Α. χύνεται εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, καθιστῶν εὐφορωτάτην τὴν πέριξ αὐτοῦ πεδιάδα, ἣτις λαμβάνει τὸ ὄνομά της ἀπ' αὐτοῦ. Ἀπὸ τοῦ Ἀδίγου τούτου ἄγουσι καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ πρὸς τ' ἀριστερὰ πολλαὶ διώρυγες.

Ἀπὸ τῆς Βερῶνης διὰ τοῦ σιδηροδρόμου μετέβημεν εἰς τὴν Μάντουαν (ΝΔ.), μικρὰν πόλιν, (27,000 κ.) ἄλλ' ἔχουσιν φρούριον ἰσχυρότατον καὶ κειμένην ἐπὶ τοῦ Μιγκίου, παραποτάμου τοῦ Πάδου.

Ἡ ἀμαξοστοιχία διευθυνομένη πρὸς Ν. διήλθε τὸν μέγαν τοῦτον ποταμὸν ἐπὶ γεφύρας σιδηρᾶς. Ἐν τούτοις ἐπειδὴ πρὸ τούτου ἔστη ἐπ' ὀλίγας στιγμὰς εἰς τὸ μικρὸν χωρίον Βοργοφόρτε, τὸ κείμενον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης αὐτοῦ, ἔσχομεν τὸν καιρὸν νὰ παρατηρήσωμεν τὴν ἐν τῷ ποταμῷ τούτῳ κίνησιν. Πολλὰ μικρὰ ἰστιοφόρα διαπλέουσι τὸν Πάδον καὶ τὰς διώρυγας, τὰς φουμένας ἐξ αὐτοῦ, μετακομίζοντα πλῆθος ἐμπορευμάτων ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν καὶ ἀπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Ἀδρία, ὅπου χύνεται ἐρχόμενος ἀπὸ Δ. Τὰ ἰστιοφόρα πλέοντα κατὰ τοῦ

ρεύματος, ὅπερ εἶναι ἰσχυρότατον, ἐσύροντο ἢ ὑπὸ ἀτμοπλοίων ἢ ὑπὸ ζώων βαδίζόντων ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ παρὰ τὴν ὄχθην, καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς ὁποίας διήκει ὁδός. Ὅπόσον ἄρα γε πλῆθος ἀνθρώπων ν' ἀπασχολῇ ὁ ποταμός οὗτος ἐσκέφθημεν! ὁπόσῃν δὲ χώραν ἀρδεύουσι τὰ ἄφθονα καὶ ὀρμητικὰ ὕδατα αὐτοῦ!

Ἐξηκολουθήσαμεν βαίνοντες διὰ τοῦ σιδηροδρόμου πρὸ Ν. ὅπου ἀπηντήσαμεν τὴν Μοδέναν (31,053 κ.), περίφημον διὰ τὴν ἥτταν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ πλησίον αὐτῆς ἐντὸς δάσους. Αὕτη συνδέεται μετὰ τῆς Πάριδος (44,492 κ.), κειμένης πρὸς τὰ ΒΔ. αὐτῆς.

Ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ διευθύνεται πρὸς τὰ ΝΑ. καὶ μετ' ὀλίγας ὥρας φθάνει εἰς Βολωνίαν. Ἡ πόλις αὕτη (103,998 κ.) συνδέεται μετὰ τοῦ πρὸς Β. αὐτῆς κειμένου Ῥένου ποταμοῦ διὰ διώρυχος, ἐκτισμένη μεταξὺ δύο παραποτάμων αὐτοῦ. Εἶναι λίαν ἐμπορικὴ καὶ ἔχει τὸ ἀρχαιότατον Πανεπιστήμιον τῆς Εὐρώπης. Πλησίον αὐτῆς ἐντὸς τοῦ Ῥένου ὑπάρχει μικρὰ νῆσος, ὅπου διενεμήθησαν τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος ὁ Ἀντώνιος, ὁ Ὀκτάβιος καὶ ὁ Λέπιδος, συστήσαντες τὴν δευτέραν Τριανδρείαν.

Πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς Βολωνίας ἄγει σιδηρόδρομος πρὸς τὴν πόλιν Φεβράραν, κειμένην ἐπὶ μικροῦ τινος ποταμοῦ καὶ πλησίον τοῦ Πάδου, ὁχυρὰν μὲ 28,814 κ.

Ἐμβάντες καὶ πάλιν εἰς ἄμαξαν τοῦ αὐτοῦ σιδηροδρόμου, ἐξηκολουθήσαμεν τὸν δρόμον ἡμῶν πρὸς τὰ ΝΑ. εἰς χωρίον δέ τι Βολωνιέζα, ἀπηντήσαμεν συνεπιβάτας ἐρχομένους, ἵνα ἐπιβιβασθῶσιν ἀπὸ τῆς πρὸς τὰ ΒΑ. κειμένης Ῥαβέννας (18,571 κ.) περιφήμου, ὡς ἀποικίας Θεσσαλῶν τὸ πάλαι καὶ διότι πολλοὶ Ῥωμαῖοι αὐτοκράτορες (κατόπιν τοῦ Ὀνωρίου) εἶχον ταύτην καθεδρὰν αὐτῶν. Σήμερον ἔχει φρούριον λαμπρόν. Ἡ

ἀμαξοστοιχία ἐξακολουθήσασα τὴν ΝΑ. διεύθυνσίν της, ἔφθασε μετ' οὐ πολὺ εἰς 'Ριμίνι, παραθαλασσίαν πόλιν μὲ 38,000 κατ.

'Απέννινα—'Αγκῶν—Φότζια—Βαρλέττα—Βάρι—Βρεντίσιον—'Οτράντο—Λευκὸν ἀκρωτήριον—Κόλπος Τάραντος—Τάρας—Κρότων—'Ρήγιον—Σικελικὸς πορθμὸς—Μεσσήνη—Σικελία—'Αἶτρα—Πάνορμος—Πορθμὸς τῆς Μεσσήνης.

Καθ' ὅλην τὴν ὁδὸν ἡμῶν εἶχομεν παραλλήλως τοῦ δρόμου πρὸς τὰ δεξιὰ τὰ 'Απέννινα ὄρη, γραφικώτατα τὴν ὄψιν καὶ ὧν αἱ κλιτύες εἰσι καλλιεργημέναι μέχρι τινος· ἐκεῖθεν δὲ καὶ πρὸς τὰ ἄνω, ὑπάρχουσι δάση πυκνότατα καὶ βοσκαὶ πλούσιαι, ἐν ᾧ αἱ κορυφαί των λάμπουσι πολλαχοῦ ἀπὸ τῆς χιόνος, ἥτις διαρκεῖ ἐπὶ ἀρκετοῦς μῆνας. Ἡ σιδηροδρομικὴ ὁδὸς ἀπὸ τοῦ 'Ριμίνι ἐξακολουθεῖ βαίνουσα κατὰ τὴν παραλίαν καὶ ἔχουσα ἐκ δεξιῶν μὲν τὰ 'Απέννινα, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν.

'Εφθάσαμεν δι' αὐτῆς εἰς 'Αγκῶνα (28,557 κ.). Ἐκ τῆς κινήσεως δ' ἦν εἶδομεν ἐν τῇ ἀγορᾷ αὐτῆς ἡνωήσαμεν, ὅτι εἶναι λίαν ἐμπορικὴ. Ἄλλως τε ἐσκέφθημεν καὶ ἔπρεπε νὰ ᾗ τοιαύτη, ἔχουσα λιμένα ἀσφαλίστατον καθ' ὅλων τῶν ἀνέμων. Καὶ πράγματι διεβεβαίωσαν ἡμᾶς καὶ ἄλλοι ὅτι εἶναι ἡ πρώτη ὅλων τῶν Α. πόλεων τῆς Ἰταλίας πρὸς τὸ ἐμπόριον. Τὸ πάλαι ἐπῆνουν τὴν πορφύραν τῆς πόλεως ταύτης.

'Εταξειδεύσαμεν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς παραλίας ταύτης, προσεγγίσαντες εἰς πλῆθος πόλεων καὶ χωρίων, καθ' ὅσον προὔτιμήσαμεν νὰ μεταβῶμεν διὰ τῆς ἀμαξοστοιχίας τῆς προσεγγιζούσης εἰς πολλὰ μέρη καὶ οὐχὶ τῆς κατ' εὐθείαν δ' φθάσαντες· εἰς χωρίον τι Φορτόρε καλούμενον, ἀφήκαμεν ἐπὶ

στιγμὴν τὴν παραλίαν, διευθυνόμενοι πρὸς τὰ Ν., καθ' ὅτι ἐκεῖσε (πρὸς τὴν παραλίαν) ὑπάρχουσι λόφοι ὑψηλότατοι.

Ἐκεῖ εἰς πόλιν τινά, ἣν ἀπηντήσαμεν, ἡ σιδηροδρομικὴ ὁδὸς διακλαδίζεται εἰς δύο. Ἐκ τῶν κλάδων τούτων ὁ μὲν διευθύνεται πρὸς τὰ ΝΔ., ὁ δὲ πρὸς τὰ ΝΑ. Ἡ πόλις αὕτη καλεῖται Φότζια ἔχουσα 36,852 κατοίκους.

Ἠκολούθησαμεν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὰ ΝΑ. καὶ ἡ πρώτη παραθαλασσία πόλις, ἣν ἀπαντήσαμεν, ἦτο ἡ καλουμένη Βαρλέττα, μετὰ δὲ ταύτην πλῆθος μικρῶν πόλεων μέχρι τοῦ Βάρι (Βάριον), πόλεως μετὰ καλὸν λιμένα καὶ ἔτι νοτιώτερον μέχρι τοῦ Βρίντισι (Βρεντησίου), ὅπου ἐγίνοντο καὶ γίνονται αἱ ἐξ Ἑλλάδος καὶ Ἀνατολῆς ἀποβάσεις εἰς τὴν νοτίαν Ἰταλίαν. Αὐτοῦ ἀπέθανεν ὁ περίφημος ποιητὴς Βιργίλιος.

Ὁ σιδηροδρομικὸς κλάδος περατοῦται φθάνων μέχρις Ὁτράντου, ὅπερ κείμενον πλησιέστατα τῆς Ἀλβανίας, ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι Ὑδροῦς. Κεῖται εἰς τὴν εἰσόδον τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου καὶ λέγουσιν ὅτι ὁ βασιλεὺς Πύρρος διανοήθη νὰ ἐνώσῃ αὐτὸ διὰ γεφύρας μετὰ τῆς ἀντικρὺ κειμένης Ἀλβανίας.

Ἐντεῦθεν ἐμβάντες εἰς ἀτμόπλοιον καὶ διευθυνθέντες πρὸς τὰ ΝΔ. παρεκάμψαμεν τὸ ἀκρωτήριον Λευκόν, ἐφ' οὗ ὑψηλότατος φάρος εἶναι ὠκοδομημένος καὶ εἰσηλθομεν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Τάραντος πρὸς Β. Εἰς τὸν μυχὸν τούτου κεῖται ἡ ἀρχαία πόλις Τάρας ἐπὶ τινος νησιδίου ἐκτισμένη, εὐλίμενος, ἀφ' ἧς ἄγουσι πρὸς Β. καὶ Δ. δύο σιδηροδρομικαὶ γραμμαί.

Ἠγοράσαμεν εἰσητήρια καὶ ἀνεχωρήσαμεν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου τοῦ διευθυνομένου πρὸς Δ. Περιήλθομεν ὅλην τὴν παραλίαν τοῦ κόλπου τοῦ Τάραντος καὶ

ἐπεσκέφθημεν τὴν Κρότωνα, κειμένην ἐπὶ τοῦ Ἴονίου πελάγους καὶ ὀνομαζομένην νῦν Κροτῶνα. Ἡ πόλις αὕτη ἀρχαία, εἶναι ἐπίσημος, διότι ἐγέννησε τὸν περίφημον ῥηλητὴν Μίλωνα· αὐτόθι ἐδίδαξεν ὁ Πυθαγόρας καὶ πλησίον αὐτῆς (πρὸς Ν.) εὕρισκετο ὠραιότατος καὶ πλουσιώτατος ναὸς τῆς Ἥρας, εἰς τὸ ἀκρωτήριον Λακίνιον (νῦν Νάο). Ὁ σιδηρόδρομος διέρχεται πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου καὶ τοῦ μετὰ τοῦτο Ῥίζοντο, καλουμένου ἀκρωτηρίου, ἀκολουθῶν πάντοτε τὴν παραλίαν καὶ φθάνει τέλος εἰς τὴν πόλιν Ῥήγιον (35,000 κ.), ἔχουσαν λιμένα διὰ μικρὰ πλοῖα. Εὕρισκεται δ' ἐπὶ στενοῦ, ὅπερ σχηματίζεται ὑπὸ τῆς Ἰταλίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς νήσου αὐτῆς Σικελίας ἀφ' ἑτέρου καὶ καλεῖται Σικελικὸς πορθμός.

Τὸ Ῥήγιον ἐκτίσθη τὸ πάλαι ὑπὸ Χαλκιδέων, κείμενον σχεδὸν ἀντικρὺ τῆς Μεσσήνης.

Ἡ Μεσσήνη (126,497 κ.) ἐπὶ τῆς Α. πλευρᾶς τῆς Σικελίας ἐκτισμένη, κατέχει λιμένα μέγαν καὶ ἀσφαλῆ. Εἶναι δ' ἐμπορικωτάτη. Τὸ πάλαι ὠνομάζετο Ζάγκλη, ἀλλὰ κατὰ τὸν δεῦτερον Μεσσηνιακὸν πόλεμον, καταφυγόντων εἰς αὐτὴν τῶν διωχθέντων ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν Μεσσηνίων, μετωνομάσθη Μεσσήνη.

Ἡ Σικελία, ἐφ' ἧς εἶναι ἐκτισμένη αὕτη, ὠνομάζετο τὸ πάλαι καὶ Τρινακρία, ὡς τριγωνική· ἦτο δ' ἐλληνικωτάτη. Σήμερον ἀνήκει εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἐχει δ' ὄρος ἡφαιστεῖον τὴν Αἴτναν, γονιμώτατον μὲν κατὰ τὴν γῆν τῶν κλιτύων του, φοβερώτατον ὅμως καὶ καταστρεπτικὸν κατὰ τὰς ἐκρήξεις του.

Ἐπὶ τῆς Σικελίας καὶ πρὸς Ν. τῆς Μεσσήνης κεῖνται ἡ Κατάνη καὶ αἱ Συρακοῦσαι, τοσούτῳ περίφημοι τὸ πάλαι· ἡ μὲν πρώτη, διὰ τὰς καταστροφὰς αἰς ὑπέρστη ὑπὸ τῶν ἐλρῥήξεων τοῦ ἡφαιστείου, ἡ δὲ δευτέρα, διὰ τὴν

ισχύν της καὶ διότι αὐτόθι ἐγεννήθησαν ὁ Ἀρχιμήδης καὶ ὁ Θεόκριτος.

Πρὸς Δ. δὲ τῆς Μεσσήνης ἐπὶ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους, ἀπαντᾷται τὸ Παλέρμον. Ἀρχαιοθὲν ἡ πόλις αὕτη χτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Φοινίκων, ὠνομάζετο Πάνορμος. Εἶναι δὲ σήμερον ἡ πρῶτ. τῆς ὅλης νήσου (230,183 κατ.) ἔχουσα ἀσφαλῆ λιμένα. Τὰ δημόσια αὐτῆς οἰκοδομήματα, αἱ πλατεῖαι, αἱ ἐκκλησίαι, αἱ βρύσεις κ. λ. π. εἰσὶ μεγαλοπρεπέστατα. Ἐνταῦθα ἐδόθη τὸ σύνθημα τοῦ Σικελικοῦ ἐσπερινοῦ. Συνδέεται δὲ μετὰ τῆς Μεσσήνης διὰ σιδηροδρόμου, παρακάμπτοντος πρὸς Ν. τὴν Αἴτναν.

Ἀπὸ τοῦ Ῥηγίου διευθυνθέντες πρὸς Β. διεπεράσαμεν τὸν πορθμὸν τῆς Μεσσήνης, τοσούτῳ ὀνομαστὸν εἰς τὴν ἀρχαιότητα, καθ' ὅσον ἐδῶ ἐπὶ Ὀμήρου ἐπιστεύετο ὅτι ὑπῆρχεν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ Σκύλα, ἀφ' ἑτέρου δ' ἡ Χάρυβδις· σήμερον δὲ διὰ τὰ ἰσχυρὰ ρεύματά του καὶ διότι δι' αὐτοῦ διέρχονται χιλιάδες ἀτμοπλοίων κατ' ἔτος· ἠρξάμεθα πλέοντες πρὸς τὰ ΒΔ. διὰ τὴν Νεάπολιν.

Λιπάραι νῆσοι — Τυρρηνικὸν πέλαγος — Καπρέα καὶ Ἰσχία — Νεάπολις — Βεζούβιος — Ῥώμη — Σαρδηνία — Φλωρεντία — Ἄγρος — Λιθότορος — Πίζα — Τουρῖνον καὶ Μιλάνον — Ἀλπεῖς — Κόλπος τῆς Γερουῆς — Γέρονα.

Οὕτω πλέοντες, εἶχομεν πρὸς Δ. μόλις ἐξελθόντες τοῦ πορθμοῦ, τὰς Λιπάρας λεγομένας νήσους, τὸ πάλαι ὀνομαζομένας νήσους τοῦ Αἰόλου, καθ' ὅσον αὐτοῦ ἐπιστεύετο ὅτι κατῴκει ὁ Θεὸς τῶν ἀνέμων Αἰόλος ἐπὶ νήσου χαλκῆς πλωτῆς. Μετὰ τὰς νήσους ταύτας, ἐπλέομεν ἐν ἀνοικτῷ πελάγει, ὅπερ ὀνομάζεται

Τυρρηνικόν. Κήτη μεγάλα ἀπαντῶνται ἐν αὐτῷ καὶ ἀλιεύονται ἰχθὺς ἄφθονοι, σπόγγοι, ὄστρακα καὶ Κοράλλιον (παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Σαρδηνίας.)

Ἐφθάσαμεν δὲ τέλος εἰς νῆσόν τινα πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν κειμένην καὶ πλησιέστατα τῆς ξηρᾶς. Αὕτη ὀνομάζεται Καπρὶ (Καπρέα). Τότε μετεβάλλομεν διέυθυνσιν, στρέψαντες τὴν πρῶραν πρὸς τὰ ΒΑ. καθ' ὅτι εὕρισκόμεθα ἐνώπιον τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως. Κατὰ τὴν εἰσόδον ἡμῶν εἰς τὸν κόλπον τοῦτον· ἐκ δεξιῶν μὲν, εἵχομεν τὴν νῆσον ἐκείνην, ἐξ ἀριστερῶν δὲ, ἐτέραν τινὰ τοιαύτην, καλουμένην Ἰσχύαν, ἣτις κατεστράφη ἅπασα ὑπὸ τρομεροῦ σεισμοῦ, συμβάντος πρὸ ὀλίγων ἐτῶν· ἀπέθανον δὲ πολλοὶ ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς πρωτεύουσας αὐτῆς. Ἐχει δὲ λουτρὰ εἰς τὰ ὁποῖα συχνάζουσι πολλοί.

Μακρόθεν διεκρίνομεν τὸν ὠραιότατον φάρον, ὅστις προκύπτει τοῦ εὐρυχώρου λιμένος τῆς Νεαπόλεως. Εἰσελθόντες εἰς τὸν λιμένα, ἀπέβημεν εἰς τὴν πόλιν (463, 172 κατ.) Ὅποια ζωὴ ἐπὶ τῆς προκυμαίας· ὅσον ὠραῖαι αἱ οἰκίαι αὐτῆς, ὅποια πληθὺς ἀνθρώπων πανταχοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅποια ἐκλυστις ἡθῶν, ὅποια πενία εἰς πολλούς! Ἐπεσκέφθημεν τὸ λαμπρότερον θέατρον τῆς Εὐρώπης ἐν αὐτῇ, τὸ τοῦ Σάν-Κάρλου, τὰ ἐργαστάσια τῶν μεταξίνων ὑφασμάτων καὶ τῶν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν σκευῶν. Ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐφείλκυταν τὴν προσοχὴν ἡμῶν, οἱ καλούμενοι Λαζαρόνοι, οἵτινες δὲν ἔχουσι μόνιμον κατοικίαν. Ἐκεῖνο δ' ἐν τούτοις, ὅπερ καθιστᾷ τὴν Νεάπολιν ὠραιότατην πόλιν, εἶναι ἡ μεγαλοπρεπὴς θέσις αὐτῆς.

Ὑπέρκειται δηλ. ΝΑ. τῆς πολεως ταύτης ἐν ὅλῃ τῇ ὑπερῆφάνῳ λαμπρότητι αὐτοῦ, τὸ περίφημον ἡφαίστειον ὁ Βεζούβιος, τὸ καταχῶσαν διὰ τῆς λάβας τῷ 1879

μ. Χ. τρεῖς ὁλοκλήρους πόλεις· τὸ Ἡράκλειον, τὴν Σταβίαν καὶ τὴν Πομπηϊάν. Τὸ ὅρος τοῦτο ἐξοκολοθεῖ ἐκπέμπον κατὰ καιροὺς φλόγας, μύδρους καὶ καπνόν.

Ἐπάρχουσι δ' ἐν Νεαπόλει πολλαὶ ἀρχαιοότητες, ἀποδεικνύουσαι αὐτὴν ἀρχαιοτάτην πόλιν. Σήμερον ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον, εἶναι μία τῶν πρώτων πόλεων τῆς Ἰταλίας. Ἀπὸ τῆς Νεαπόλεως ἄγουσι τρεῖς σιδηροδρομικοὶ βραχίονες εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἰταλίας.

Ἀνεχωρήσαμεν διὰ τῆς ἀμαξοστοιχίας, τῆς διευθυνομένης πρὸς τὰ ΒΔ. καὶ ἐφθάσαμεν εἰς Ῥώμην, κειμένην ἐπὶ τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ. Αὕτη εἶναι ἀρχαιοτάτη, κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Ῥωμύλου καὶ Ῥώμου ἐπὶ ἐπτὰ λόφων (οἱ ὅ καὶ καλεῖται ἐπτάλοφος) καὶ κοσμοκράτειρα καταστᾶσα, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐλεύσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ. Τῆς ἀρχαιότητός της τὴν λαμπρότητα, μαρτυροῦσι τὰ σωζόμενα ἐν τῇ ἀκροπόλει (Καπιτώλιον) καὶ ἀλλαχοῦ ἐρείπια. Νῦν ἡ Ῥώμη (273, 268 κ.) εἶναι ἡ πρωτ. τοῦ Ἰταλικοῦ βασιλείου, ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν δύο ὄχθων τοῦ ποταμοῦ Τιβέρεως καὶ ἔχουσα ἐκτὸς τῶν βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν καταστημάτων, πλῆθος δημοσίων νέων ἀξιολόγων ἰδρυμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἀγίου Πέτρου καὶ τοῦ Βατικανοῦ. Κεῖται 24 χιλιόμετρα μακρὰν τῆς θαλάσσης τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους, ὅπου ἐκβάλλει ὁ Τίβερις.

Πρὸς τὰ ΝΔ. τῆς Ῥώμης, εἰς τὰ Δ. πέρατα τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους, κεῖται ἡ μεγάλη νῆσος Σαρδηνία, ἥτις κατῴκειτο τὸ πάλαι ὑπὸ Ἑλλήνων, Λιβύων καὶ Ἰβήρων, σήμερον δ' ὑπὸ Ἰταλῶν καὶ Γάλλων καὶ ἀνήκει τῇ Ἰταλίᾳ. Ἐπὶ ταύτης ἀξία λόγου εἶναι ὁ πόλις Σάσσαρι, εἰς τὰ περὶχωρα τῆς ὁποίας ἀπαντῶνται μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου.

Καὶ πρὸς Β. πάλιν ταύτης ἐτέραν νῆσον, ἐκείνην ὅμως ἀνήκουσαν τῇ Γαλλίᾳ· (ἐκεῖ ἐγεννήθη ὁ Μέγας Ναπολέον) καὶ ὀνομαζομένην Κορσικὴν. Αὗται αἱ δύο χωρίζονται διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ ἁγίου Βονιφατίου.

Ἀπὸ τῆς Ῥώμης διὰ σιδηροδρόμου μετέβημεν εἰς Φλωρεντίαν ΒΑ., τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας Τοσκάνης, ὅπου ὁμιλεῖται ἡ καθαρωτέρα Ἰταλικὴ γλῶσσα. Ἡ Φλωρεντία (134,992 κατ.) ὀνομάζεται Ἀθήναι τῆς Ἰταλίας, ἔνεκα τῆς καλλονῆς αὐτῆς· εἶναι δηλ. ἐκτισμένη ἐντὸς κοιλάδος, διαρρέουσας ὑπὸ τοῦ Ἄρνου ποταμοῦ. Εἰς ταύτην ἐγεννήθησαν οἱ ἐπισημότεροι ἄνδρες τῆς Ἰταλίας δηλ. ὁ Δάντης, ὁ Γαλλεάτος, ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος, ὁ Μακιαβέλης, ὁ Ἀμέρικος κ.λ.π., ὧν τὰ μνημεῖα σώζονται. Ἰπῆρξε δ' ἐπὶ ἐξ ἑτῆ πρωτεύουσα τοῦ Ἰταλικοῦ βασιλείου. Τὰ δὲ μουσεῖα καὶ ἀνάκτορα αὐτῆς εἶναι ἐξαίσια τὴν ὄψιν καὶ περιέχουσι πλοῦτον τέχνης γλυπτικῆς καὶ ζωγραφικῆς (1.)

Αὕτη ἔχει ἐπίνειον τὴν Λιβόρνον, μεθ' ἧς συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου. Εἰς Λιβόρνον (77,781 κ.) διεξάγεται μέγα ἐμπόριον καὶ κατοικοῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐκτὸς τῶν Ἰταλῶν, Ἑβραῖοι, Ἀλβανοὶ καὶ Ἑλληνες.

Διὰ νὰ μεταβῇ τις αὐτοῖσι ἀπὸ Φλωρεντίας, πρέπει νὰ διέλθῃ διὰ τῆς Πίζης (37,704 κατ.), κειμένης ὡς καὶ ἡ Φλωρεντία ἐπὶ τοῦ Ἄρνου καὶ περιφήμου διὰ τὸ ἄλλοτε σπουδαιότατον αὐτῆς Πανεπιστήμιον καὶ τὸ κοιμητήριον τοῦ Κάμπο-Σάντο.

Ἀπὸ Λιβόρνον ἄγει σιδηρόδρομος πρὸς τὰ ΒΔ. καὶ διερχόμενος τὰ Ἀπέννινα, φθάνει εἰς Τορίνον, ἐκτισμένον ἐπὶ τοῦ Πάδου.

(1.) Ἐκεῖ εἶδομεν τὸ περίφημον ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης τῶν Μεδίκων πληρέστατον σωζόμενον, ἔργον τοῦ Πραξιτέλους ἐκ μαρμάρου Παρίου.

Ἀπὸ τούτου ἡ ἄποψις τῶν πρὸς Β. ὁρέων τῶν Ἀλπεων εἶναι ἐκπληκτικῶς μαγευτική. Αἱ χιονοσκεπεῖς κορυφαὶ αὐτῶν, αἱ χαραδρώδεις καὶ πλήρεις πλουσίας βλαστήσεως κλιτύες καὶ οἱ καταπράσινοι πρόποδες, προκαλοῦσι τὸν θαυμασμὸν τοῦ θεατοῦ.

Ἀπὸ δὲ τοῦ Ὀρίνου στρέφων πρὸς Α. φθάνει τις εἰς Μιλάνον (295,543 κατ.), πόλιν μὲ ἰσχυρότατον φρούριον, ἐμπορικὴν καὶ βιομήχανον τὰ μέγιστα.

Ἀπὸ Λιβόρνου ἐπιβάντες Ἀτμοπλοίου, διηυθύνθημεν πρὸς τὰ ΒΔ. πλέοντες ἐντὸς τοῦ εὐρέως κόλπου τῆς Γενούης.

Εἰς τὸν μυχὸν τούτου εἶναι ἐκτισμένη ἡ πόλις Γένουα (138,081 κ.) ἀμφιθεατρικῶς. Ὁ λιμὴν αὐτῆς ἔχει τὸ σχῆμα ἡμικυκλίου καὶ εἶναι ἀσφαλὴς καὶ βαθύς. Εἶναι πατρίς τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου καὶ ἐπικαλεῖται ὑπερήφανος, ἕνεκα τῆς θέσεως καὶ τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκ μαρμάρου ἀνακτόρων τη. Τὸ κλίμα αὐτῆς εὐκραέστατον ὄν, προσελκύει πολλοὺς τὸ θέρος.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΣ.

Κλίμα, Θέσις, Ὅρις, Ἐδαφός καὶ προϊόντα. — Κάλισται ἦσαν αἱ ἐντυπώσεις, ἃς ἀπεκομίζομεν ἀναχωροῦντες ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. Ὁ γλυκὺς καὶ ὑγιεινὸς ἀὴρ αὐτῆς, αἱ μαγευτικαὶ τοποθεσίαι, τὰς ἐποίας ἀπαντᾷ τις ἀνὰ πᾶν βῆμα, ἔνθεν μὲν ἔχων πεδιάς ἢ κοιλάδας καταπρασίνους ἢ ὑγράς, ἔνθεν δὲ κορυφὰς ὁρέων ὑψηλὰς καὶ ἀστραπτούσας ὑπὸ χιόνων καὶ πάγων ἢ κορυφὰς βουνῶν καταφύτους ὑπὸ ἀμπέλων, καστανεῶν, δρυῶν καὶ παντοδαπῶν ἄλλων δένδρων, προσκαλοῦσι τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἐκπληξιν. Ἡ χώρα αὕτη διηρημένη πρὸ ὀλίγων δεκαῶν ἐτῶν εἰς μικρὰ κρατίδια, ἠνώθη ἐσχάτως διὰ τῆς συνεργείας τριῶν μεγαλεπιβόλων ἀνδρῶν τῶν Καθούρ, Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ καὶ τοῦ Γαριβάλδου καὶ ἀποτελεῖ σήμερον ἓν κράτος ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰταλία.

Ἡ Ἰταλία (288,544 τ. χλμ.) εὐρισκομένη ὑπὸ τοιοῦτον κλίμα κεῖται πρὸς τὰ ΒΔ. τῆς Ἑλλάδος καὶ βρέγεται πρὸς Α. μὲν ὡς εἶδομεν ὑπὸ τοῦ Ἀδρι-

ατικού πελάγους, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Τυρρηνικοῦ καὶ Λυγιστικοῦ πελάγους καὶ τοῦ κόλπου τῆς Γενούης, πρὸς δὲ Β. ἔχει τὴν ὑψηλὴν σειρὰν τῶν Ἑλβετικῶν Ἀλπεων. Ὁρῇ αὐτῆς εἶναι αἱ Ἀλπεῖς πρὸς Β. τὰ Ἀπέννινα εἰς τὸ μέσον καὶ κατὰ μῆκος (ὁ Βεζούβιος) ἡ Αἰτνα ἐπὶ τῆς Σικελίας. Ποταμοὶ ἐπισημότεροι ὁ Πάδος πρὸς Β. καὶ ὁ Τίβερις εἰς τὸ μέσον. Λίμναι ἄξια λόγου ἡ Τρασιμένη, ἡ Βελοδὸνα καὶ ἡ Οὐρβανὸς εἰς τὴν Β. Ἰταλίαν, εἶναι δὲ τὸ ἔδαφος ἀπάσης τῆς χώρας ἀπὸ τῶν πεδιάδων μέχρι τῶν κορυφῶν τῶν λόφων καὶ τῶν βουνῶν γόνιμον μὲν καὶ παραγωγικὸν κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν εἰς γεωργικὰ προϊόντα, πλούσιον δὲ εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς εἰς ὀρυκτὰ καὶ μέταλλα. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι ἡ Ἰταλία παράγει ὄρουζαν, σίτον, ἀραβόσιτον, κριθὴν, βρῖζαν, οἶνον, ἔλαιον, ὀπώρας, ξυλικήν, κτήνη, μέλι, μέταξαν, μάρμαρα, θεῖον, σίδηρον, χαλκόν, ἡφαιστεϊόχωμα (πορσελάνην καὶ μεταλλικὰ ὕδατα.

Γεωργία, Κτηνοτροφία καὶ Βιομηχανία.— Ἡ Γεωργία εἶνε μᾶλλον ἀναπτυγμένη κατὰ τὴν χώραν τοῦ Πάδου, παρημελημένη δὲ ὑπὸ τῆς φουκῆς τῶν κατοίκων βαθυμίας κατὰ τὴν νοτίαν Ἰταλίαν. Αἱ ἀρδεύσεις εἰσὶ πολυάριθμοι καὶ καλὰ καθ' ὅλην τὴν χώραν, πληθὺς διορύχων καὶ χανδάκων ὑποδοιθεὶ τὰ μέγιστα τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς. Ἡ κτηνοτροφία ἐπίσης εἶνε οὐκ εὐκαταφρόνητος, ἐπιμελουμένη τῶν κερασφόρων ζώων καὶ τῶν χοίρων, ἐκ δὲ τῆς ἀλιείας ἀπολαμβάνουσιν πολλὰ, ὡς ἐκ τῆς μελισσοτροφίας καὶ μεταξοσκωληκοτροφίας. Ὡς πρὸς τὴν βιομηχανίαν δὲ, ἥτις ἦτο λίαν παρημελημένη πρότερον, ἕνεκα τῆς νωθρότητος τῶν Ἰταλῶν, ἤρξατο ἀπὸ τινος προοδεύουσα ἰσχυρῶς. Οὕτως ὑπάρχουσι σήμερον πλῆθος ὑφαντηρίων καὶ κλωστηρίων μετάρης, ἐργοστασίων ζυμαρικῶν (πάστες), ἐργοστασίων πλινθίων, φιαθίνων κ. λ. π.

Ναυτιλία καὶ Ἐμπόριον, Μέτρα, Σταθμὰ, Νομίσματα.— Τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς Ἰταλίας, οὐδόλως συμφωνεῖ μὲ τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῶν παραλίων αὐτῆς. Οὕτω δὲν ἔχει ἢ 350 περίπου μεγάλα ἱστιοφόρα πλοῖα, 100 ἀτμόπλοια καὶ 1500 ἀλιευτικὰ, ἀτμόπλοια καὶ λέμβους. Τὸ εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον τῆς Ἰταλίας συνίσταται εἰς μέταλλα, ἄτινα ἐμβάζει ἐκ διαφόρων γειτόνων τῆς Εὐρώπης κρατῶν, δημητριακοὺς καρποὺς, βαμβάκια καὶ ἀπαικτικά. Ἐξάγει δ' ἀντὶ τούτων ἔλαιον, θεῖον, οἶνους, μάρμαρα, ὀπώρας, ὄρουζαν, ζυμαρικά, μουσικὰ ὄργανα, ἀχυρόπλεκτα σκεύη. Τὸ ἐμπόριον ἐν γένει ζωογονοῦσιν αἱ κατὰ τόπους γινόμεναι ἐμπορικαὶ πανηγύρεις καὶ ἡ ἀνεπτυγμένη ὁπωσοῦν συγκοινωνία. Τὰ δὲ μέτρα, σταθμὰ καὶ νομίσματα ἡ Ἰταλία ἔχει ὅμοια κατὰ τὴν ἀξίαν πρὸς τὰ Γαλλικὰ, ἄτινα θὰ ἴδωμεν.

Μέσα συγκοινωνία.— Ταῦτα ἤρξαντο ἀπὸ τινος αὐξάνοντα ἐν Ἰταλίᾳ. Τηλεγραφικὰ καλῶδια συνδέουσιν αὐτὴν μετ' ἀπάντων τῶν μερῶν τῆς

γῆς καὶ τὰς κυριωτέρας τῶν πόλεων τῆς. Ἀτμόπλοια διαφόρων ἐταιριῶν υποβοηθοῦσι τὴν διὰ θαλάσσης συγκοινωνίαν. Εἰς δὲ τὴν ξηρὰν ὁδοὶ ἀμαξηταὶ καὶ σιδηροδρομοὶ, συνδέουσιν ἀπάσας τὰς πρωτευούσας αὐτῆς πόλεις. Ἀπὸ δὲ τοῦ Τ ο υ ρ ῖ ν ο υ, Μ ι λ ἄ ν ο υ καὶ Β ε ν ε τ ῖ α ς, πολλοὶ κλάδοι σιδηροδρομικοὶ, διατρυπῶντες τὰς Ἀλπεῖς, συγκοινωνοῦσι τὴν Ἰταλίαν μετὰ τῆς Γαλλίας, Ἑλβετίας καὶ Αὐστρίας καὶ δι' αὐτῶν μεθ' ὅλης τῆς Εὐρώπης.

Π λ η θ υ σ μ ὁ ς, Θ ρ η σ κ ε ῖ α, Γ λ ῶ σ σ α, Ἐ κ π α ῖ δ ε υ σ ι ς, Ἡ θ η.--Οἱ σύμπαντες κάτοικοι τῆς Ἰταλίας ἀριθμοῦνται εἰς 28,209,620 σήμερον. Πρεσβεύουσι τὴν δυτικὴν καθολικὴν θρησκείαν, ἔχοντες ὡς ἱερατικὸν ἀρχηγόν, τὸν Πάπαν Λέοντα ΙΓ', ἡ γλῶσσα αὐτῶν εἶναι ἰδιόζουσα, εὐχῆος ἀρμονικὴ καὶ καλεῖται Ἰταλική, καταγομένη ἀπὸ τῆς ἀρχαίας Λατινικῆς, ἀλλ' εἰς ὀλίγα μέρη ὀμιλεῖται καλῶς. Ἐχουσι δὲ καὶ αὐτοὶ διαφόρων ἐποχῶν γλῶσσας ὡς καὶ ἡμεῖς, οἵτινες ἀρχόμεθα ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου καὶ φθάνομεν μέχρι τοῦ Κοραΐ κ. λ. π. Ἡ ἐκπαίδευσις χωλαίνει πολὺ, ἐπειδὴ ἦτο ἀνατεθειμένη μέχρι τοῦδε εἰς τὸν ἀπαίδευτον κληρὸν. Ἡ ἐνδυμασία τῶν μὲν ἀνδρῶν τῶν πόλεων συνίσταται εἰς πλιν, φόρεμα, περισκελίδας στενὴν, περικνημίδας καὶ υποδήματα, ὅπως κοινῶς ἐνδυόμεθα δηλ. εἰς τὰς πόλεις τῶν δὲ χωρίων, ἡ αὐτὴ κατὰ τὸ σχῆμα, ἀλλὰ μᾶλλον παρημελημένη καὶ ποικιλόχρους. Τῶν δὲ γυναικῶν κρηδεῖον περὶ τὴν κεφαλὴν, χιτῶν κατὰ τὸ στῆθος καὶ περιστῆθιον διηνογνόμενον ἔμπροσθεν καὶ ἐσθῆς ἀρχομένη ἀπὸ τῆς ὀσφύος καὶ ἐξικνουμένη μέχρι τῶν ἀστραγάλων. Περὶ δὲ τοὺς πόδας, περικνημίδες καὶ ἐμβάδες. Τὸ τερπνὸν τῆς χώρας φαίνεται ὅτι ἐπέδρασεν ἐπὶ τῶν κατοίκων. Οἱ Ἰταλοὶ εἰσὶν εὐθυμοὶ, ἀγαπῶσι τὴν Μουσικὴν, τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὰς διασκεδάσεις. Ἀποφεύγουσι δ' ἀφ' ἑτέρου τοὺς πολλοὺς κόπους, τοὺς ἀπαιτεῖ ἡ Γεωργία πρὸς καλλιέργειαν τῆς γῆς. Ἡ δὲ παροιμία αὐτῶν «*Dolce far niente*» ἐφαρμοζομένη ἐπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων χαρακτηρίζει αὐτοὺς καὶ μάλιστα τοὺς κατοίκους τὰς Μεσημβρίας, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς φιλοπονίας. Τὰ δὲ ἤθη εἰσὶν ἱκανῶς μὲν καλὰ ἐν τοῖς χωρίοις, ἐν ταῖς πόλεσιν ὅμως λίαν ἐκλελυμένα, ἂν ἀρχίσῃ τις ἀπὸ τῆς κατωτάτης τάξεως, ὅπως ἡ πένια ἀναγκάζει αὐτοὺς (ἄνδρας καὶ γυναῖκας) νὰ διαπραττωσι τὰ αἰσχίστα.

Κ υ β ῆ ρ ν η σ ι ς, Π ο λ ε μ ι κ ῆ δ Ὑ ν α μ ι ς ξ η ρ ᾶ ς καὶ Ὁ α λ ᾶ σ σ η ς.--Τὸ κράτος τῆς Ἰταλίας ἔχει βασιλέα τὸν Οὐμβέρτον Α'. υἱὸν τοῦ Ἀναμορφωτοῦ αὐτῆς Βίκτωρος Ἐμμανουήλ. Μετὰ τὸν βασιλέα, συνταγματικὸν ὄντα, ἔρχονται οἱ ὑπουργοὶ καὶ οἱ Βουλευταί, ὧν ἑδρα εἶναι ἡ Ρώμη. Ὁ στρατὸς ἐν πολέμῳ ἀριθμεῖ 500,000 ἀνδρῶν, ὁ δὲ στόλος 21 μεγάλα θωρηκτὰ πλοῖα καὶ 153 μικρότερα ἄλλα.

B^{ον} ΙΣΠΑΝΙΑ

Λυγιστικὸν πέλαγος--Βαρκελώνη—Πυρόρηνα—
Ταραγόνα — Τοριόζα — Έβρος — Βαλεαρίδες — Πι-
τυοῦσαι — Βαλεντία — Γοναδαλαβιὰρ — Ζουκάρ -- Νάο
— 'Αλικάρτη — Πάλος — Καρθαγένη — Μουρκία —
Σεγούρας -- 'Αλμέρια — Μαλάγα — Γρανάδα -- Γιβραλ-
τὰρ — Ταρίφα — 'Ατλαντικὸς Ὠκεανὸς — Τραφαλγὰρ
-- Κάδιξ.

Τὸ Λυγιστικὸν πέλαγος, σχηματιζόμενον ὑπὸ
τῆς Μεσογείου Θαλάσσης καὶ βρέχον τὰ παρά-
λια τῆς Γαλλίας, ἣν εἶχομεν πρὸς τὰ δεξιὰ, μακρὰν
καὶ τῆς 'Ισπανίας, ἐξετείνεται ἐν ὅλῳ τῷ μεγέθει αὐτοῦ.
Διὰ πρώτην φοράν, ἔκπληκτος εἶδον ἐν αὐτῷ πλέοντα παμ-
μεγέθη φουσητῆρα, ὅστις διὰ τῆς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ
ὀπῆς, ἐτίνασεν ὑψηλὰ τὸ ὕδωρ· τοῦτο δὲ καταπίπτον,
ἐδρόσιζε τὴν ῥάχιν τοῦ κοίτους. Τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς
ἀναχωρήσεως ἡμῶν ἐκ Γενούης καὶ ἐν ᾧ διηυθυνόμεθα
πρὸς Δ. πάντοτε, ἀφικόμεθα εἰς μεγάλην τινα πόλιν τῆς
'Ισπανίας, κειμένην εἰς τὰ ΒΑ. παράλια τοῦ Κράτους.

Ἦτο ἡ Βαρκελώνη (248,945 κατ.), ἣτις εἶπον
ἡμῖν εἶναι ἡ ἰσχυροτέρα πόλις τῆς 'Ισπανίας, ἔχουσα
περίφημον φρούριον καὶ ὁ πρῶτος λιμὴν αὐτῆς ἐπὶ τῆς
Μεσογείου. Ὁ λιμὴν οὗτος εἶναι εὐρύχωρος καὶ ἀσφα-
λῆς, ὑπερασπιζόμενος ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέρους διὰ προκυ-
μαίας μεγάλης· εἰς το ἐξωτερικὸν ἄκρον τῆς ὁποίας
ὑπάρχει φάρος ὑψηλὸς καὶ ἀφ' ἐτέρου ἀπὸ τοῦ φρουρίου
Μοντζοῖς 200 μέτρα ὑψηλοῦ. Ἡ πόλις κατεστράφη
τῷ 1821 ὑπὸ λοιμοῦ τρομεροῦ. Σήμερον εἶναι ἔδρα τῆς

βιομηχανίας τῆς Ἰσπανίας καὶ ἐμπορικώτατος λιμῆν. Συνδέεται διὰ σιδηροδρόμων μετὰ τῶν λοιπῶν πόλεων τῆς Ἰσπανίας καὶ μετὰ τῆς Γαλλίας.

Πρὸς Β. αὐτῆς μακρὰν, διακρίνονται ὡς μελανῇ ταινίᾳ, αἱ ἀλύσεις τῶν Πυρρήναιων ὁρέων, ἅτινα χωρίζουσι τὴν Ἰσπανίαν ἀπὸ τῆς Γαλλίας, ὑψηλόταται καὶ χιονοσκεπεῖς.

Ἐπλεύσαμεν πρὸς Ν. καὶ ἐπεσκέφθημεν τὴν Ταργόνα (20,000 κατ.), πάλαι ποτὲ πρώτην πόλιν τῆς Ἰσπανίας καὶ συνδεομένην μετὰ τῆς Βαρκελώνης διὰ σιδηροδρόμου. Μετὰ δὲ ταύτην τὴν Τορτόζαν (30,000 κ.) ἔμπροσθεν τῆς ὁποίας ἐκτείνονται εἰς τὴν θάλασσαν ἀπότομοι βράχοι καὶ ἐπὶ τούτων θραύονται πολλὰ τῶν παραπλεόντων πλοίων ἐν ὥρᾳ τρικυμίας.

Ἡ πόλις εἶναι ἐκτισμένη μακρὰν τῆς θαλάσσης παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ μεγάλου ποταμοῦ Ἑβρου, ὅστις διευθυνόμενος ἀπὸ ΒΔ. πρὸς τὰ ΝΑ., ἐκβάλλει δι' ἐνὸς στομίου ἐνταῦθα, σχηματίζων ἔλη κατὰ τὰς ἐκβολὰς. Ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης ἄγει σιδηρόδρομος πρὸς Ν. κατὰ τὴν παραθαλασσίαν· ἐν τούτοις προὔτιμήσαμεν τὸ ταξείδιον δι' ἀτμοπλοίου.

Ἀναχωροῦντες ἐκάμψαμεν τὸ βραχὺδες ἀκρωτήριον τῆς Τορτόζης καὶ εἵχομεν ἐκ δεξιῶν μὲν τὰ παράλια τῆς Ἰσπανίας, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὰς νήσους Βαλεαρίδας (δύο), ὧν ἡ μεγαλειτέρα ὀνομάζεται Μαϊόρκα μὲ πρωτ. τὴν ναυτικὴν Πάλμαν (58,224 κατ.) ἡ δὲ μικροτέρα Μινόρκα· καὶ τὰς Πιτυούσας, ἧτοι τὴν Ἰβίζαν καὶ Φορμεντέρην, μικροτέρας τῶν πρώτων.

Ἀφικόμεθα εἰς τὴν Βαλέντσιαν (Βαλεντίαν) κειμένην ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Γουαδαλαβιάρ. Αὕτη (153,475 κατ.) ἐπωνομάσθη ἕνεκα τῆς εὐφορίας τοῦ

εδάφους ὁ κήπος τῆς 'Ισπανίας· τὰ πορτοκάλια αὐτῆς εἶναι πρὸ πάντων ὀνομαστά, τὰ δὲ πλούσια ἐργοστάσια, ἐξάγουσι μετὰξιν αὐτῶν ὑφάσματα πολλά.

Ἐξηκολουθήσαμεν βαίνοντες πρὸς Ν., εἶδομεν τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Ζοϋκάρ, ἐκάμψαμεν τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Νάο καὶ πλεύσαντες μετὰ ταῦτα ΝΔ., εἶδομεν πρὸς τὰ δεξιὰ ἐπὶ τῆς παραλίας, τὴν πόλιν Ἀλικάντην (34,926 κ.), ἐπίσημον διὰ τοὺς οἶνους αὐτῆς καὶ συνδεομένην διὰ σιδηροδρόμου μετὰ πολλῶν πόλεων.

Παρακάμψαντες δὲ τὸ ἀκρωτήριον Πάλος, ἀφικόμεθα εἰς τὴν Καρθαγένην. Εἰσῆλθομεν εἰς τὸν λαμπρὸν κόλπον αὐτῆς. Ὁ λιμὴν εἶναι ὁ ὠραιότατος τῆς 'Ισπανίας, μοὶ εἶπον. Καὶ πράγματι οἱ ἄνεμοι καὶ τὰ κύματα τῆς ἑξω θαλάσσης ἐμποδίζονται νὰ διαταράξωσιν αὐτὸν, ἀπὸ μικρᾶς τινος νήσου, κειμένης ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Ἐχει ναύσταθμον ἡ πόλις αὕτη καὶ (54,315 κ.) Χρησιμεύει δ'ὥς ἐπίνειον τῆς Μουρκίας, μεθ' ἧς συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου.

Ἡ Μουρκία (91,805 κ.), κειμένη πρὸς Β. τῆς Καρθαγένης ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σεγούρα εἶναι περικεκυκλωμένη ὑπὸ φυτειῶν μωρεῶν, λεμονεῶν καὶ πορτοκαλεῶν καὶ ἐνταῦθα καλλιεργοῦσι πολὺ τοὺς μεταξοσκώληκας.

Παρεκάμψαμεν καὶ τὸ ἀκρωτήριον Γάτα καὶ πλέοντες πρὸς Δ., ἐπεσκέφθημεν κατὰ σειρὰν τὰς πόλεις Ἀλμέριαν μετὰ ὁμωνύμου κόλπου καὶ τὴν Μαλάγαν (115,882 κ.), ἐξάγουσαν Κορινθιακὴν σταφίδα ἄφθονον καὶ καλὴν τὴν ποιότητα.

Πρὸς τὰ ΒΑ. ταύτης ὑπάρχει ἡ Γρανάδα (76,005 κατ.) ὠραία πόλις ἐπὶ ὠραίας θέσεως. Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ τελευταία κτῆσις τῶν μαύρων ἐπὶ τῆς 'Ισπανίας. Σώ-

Ζ. — 2. — ἡ παλαιὰ βασιλεύς παλάτιον τοῦ βασιλέως αὐτῶν

καὶ τὸ λεγόμενον στρατηγεῖον, (παλάτιον ἐπίσης) ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ὁποίου ἀπολαμβάνει τις τῆς ὠραιότερας θέας τῆς πόλεως καὶ τῶν πέριξ. Ἐδῶ ἐγεννήθη ὁ ποιητὴς Μεντόζας.

Ἀπὸ τῆς Μαλάγας ἀναχωρήσαντες, προσεγγίσαμεν εἰς τὸ ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν κατεχόμενον Γιβλαρτάρ. Ἐνταῦθα ἡ Εὐρώπη πλησιάζει πρὸς τὴν Ἀφρικὴν μέχοις εἴκοσι χιλιομέτρων. Ἡ μυθολογία λέγει· ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἐχώρισεν αὐτάς, πρότερον ἠνωμένας καὶ διὰ τοῦτο ὁ πορθμὸς ὀνομάζεται Ἡράκλειοι στήλαι. Σήμερον οἱ σοφοὶ λέγουσιν, ὅτι μέγας σεισμὸς ἐχώρισε τὰς δύο ταύτας Ἠπείρους. Ὑπάρχει ἐνταῦθα ἐξέχουσα, πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ πλέοντος πρὸς Δ. μακρὰ σειρά βράχων ἀποτόμων, ἠνωμένων δι' ἰσθμοῦ μετὰ τῆς λοιπῆς Ἰσπανίας. Τὸ ὕψος τῆς πόλεως Γιβλαρτάρ, στηριζομένης ἐπ' αὐτῶν, φθάνει μέχρι τῶν 500 μέτρων· καίτοι δὲ ἡ πόλις εἶναι ὠραία, οἱ κάτοικοι αὐτῆς δὲν ὑπερβαίνουνσι τὰς 15,000 ψυχάς. Πέριξ τῶν βράχων καὶ πανταχοῦ ἀνορθοῦνται φοβεραὶ κανονοστιχίαι, καθιστῶσαι ἀπόρρητον τὸ φρούριον τοῦτο.

Διεπλεύσαμεν ὅλον τὸν πορθμὸν τοῦ Γιβλαρτάρ, ἡ τὰς Ἡρακλείους στήλας, ὅπου ἰσχυρὸν θαλάσσιον ρεῦμα σχηματίζεται καὶ εἶδομεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν νοτιωτάτην πόλιν τῆς Ἰσπανίας Ταρίφαν.

Ἐξήλθομεν εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν, ἀχανῆ καὶ φοβερὸν εἰς τὰς τρικυμίας του. Ἐστρέψαμεν τὴν πρῶραν πρὸν τὰ ΒΔ. καὶ ἀπηντήσαμεν τὸ ἀκρωτήριον Τραφαγάρ. Περιπλεύσαντες δ' αὐτὸ εἰσήλθομεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Κάδιξ (Γάδαιρα), πόλεως ἐκτισμένης ἐπὶ μικρᾷ τινὸς νήσου τοῦ Λέοντος, πλησιέστατα τῆς ξηρᾶς. Τὰ φρούρια τῆς πόλεως ταύτης εἰσὶ θαυμάσια, ὁ δὲ λιμὴν ἀσφαλέστατος. Εἶναι ἐμπορικωτάτη, ἔχουσα

συγκοινωνίαν μεθ' ὧν τῶν λιμένων τῆς Εὐρώπης καὶ ὁ πρῶτος πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Ἰσπανίας (65,028 κατοικοὺς).

Γουαδαλκουίβερρος — Σεβίλλα — Σιέρρα Νεβάδα — Κορδούβα — Σιέρρα Μορένα — Γουαδιάνας — Ἀράνζουες — Τάγος — Τολέδον — Ὅρος Τολέδον — Μαδρίτη — Σιέρρα Γουαδαράρα — Σαραγόζα — Βοῦργος — Βαλαδολιδ — Δοῦρος — Ὅρη τῆς Ἀστουρίας — Βιλβάο — Πορτογαλλέτο — Βισκαϊκὸς κόλπος — Σαντανδέρη — Γιγὼν — Ὀβιέδον — Ὁρτεγὰλ — Κορώνια — Σαντιάγος — Φικιστέρον.

Κατάκοποι ἀπὸ τοῦ ταξιδίου τῆς θαλάσσης, ὅπερ ὑπῆρξε τελευταῖον λίαν τρικυμιῶδες, εἶχομεν ἀποφασίσει νὰ μεταβῶμεν μέχρι τῆς πρωτευούσης Μαδρίτης διὰ σιδηροδρόμου, εὕρισκόμενης ἄλλως τε εἰς τὰ μεσόγεια.

Δύο σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ἀναχωροῦσιν ἀπὸ Κάδιξ· ἡ μία διευθύνεται πρὸς τὰ ΝΑ. ἡ δ' ἄλλη πρὸς Β. ταύτην ἠκολούθησεν ἡ ἀμαξοστοιχία, ἐφ' ἧς ἐπέδημεν. Ἡ πρώτη μεγάλη πόλις, ἣν ἀπηντήσαμεν ἦτο ἡ Σεβίλλα ἐπὶ τοῦ Γουαδαλκιβίρου ποταμοῦ, ὅστις μέγιστος καὶ μέχρι τοῦδε ἀπὸ τῆς θαλάσσης πλωτός, διευθύνεται ἀπὸ ΒΑ. πρὸς ΝΔ. καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν. Ἡ Σεβίλλα καλουμένη τὸ πάλαι Ἰσπαλις, εἶναι μεγάλη (134,318 κ.) καὶ ωραία πόλις, ἐκτισμένη ἐπὶ γοητευτικῆς πεδιάδος· σῴζεται δ' ἐν αὐτῇ τὸ Ἀλκαζάρ, ἀρχαῖον Ἀραβικὸν Ἀνάκτορον καὶ μεγαλοπρεπές τι ὑδραγωγεῖον. Εἰς ταύτην ἀπαντᾷ καὶ τὸ μόνον ἐν ὧν τῷ κόσμῳ, σωζόμενον σήμερον εὐτυχῶς, σχολεῖον τῆς Ταυρομαχίας. Εἶναι ἡ πατρίς πολλῶν περιφήμων ἀνδρῶν καὶ τὸ κέντρον ἐμπορίου μαλλίνων καὶ μεταξίνων ὑφασμάτων.

‘Ο σιδηρόδρομος καταλείπων τὴν Σεβίλλαν, βαίνει παρὰ τὸν Γουαδαλκουίβερων. Ἐβλέπομεν δ’ ἐν-
τεῦθεν τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν ὁρέων Σιέρρα Νεβάδα,
ἐκτεινομένην εἰς τὰ Νοτιώτατα τῆς Ἰσπανίας, ἣν καὶ
ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐβλέπομεν ὑπερηφάνως ὑφουμένην.
Καθ’ ὁδὸν ἀπηντήσαμεν τὴν Κορδούβην (49,755
κατ.) μὲ τὰ βυρσοδεφεῖά της. Ἀφ’ οὗ δ’ ἐπὶ μακρὸν ὁ
σιδηρόδρομος διηυθύνθη παρὰ τὸν ποταμὸν, (ἄλλοτε ἐπὶ
τῆς δεξιᾶς ὄχθης αὐτοῦ βαίνων καὶ ἄλλοτε ἐπὶ τῆς
ἀριστερᾶς, διαβαίνων δ’ ἐκάστοτε αὐτὸν ἐπὶ σιδηρῶν
γεφυρῶν), ἤρξατο μεταβάλλων διεύθυνσιν πρὸς Β.

Ἐκεῖ που διέρχεται διασχίζων τὴν ἄλυσιν τῶν ὁρέων
Σιέρρα Μορένα, διευθυνομένων ἀπὸ Δ. πρὸς Α. καὶ
μετὰ ταῦτα τὸν ποταμὸν Γουαδιάναν, ὅστις διευθυ-
νόμενος ἐνταῦθα ἀπ’ Α. πρὸς Δ., στρέφει πρὸς Ν. σχημα-
τίζων τὰ ὅρια μεταξὺ Πορτογαλλίας καὶ Ἰσπανίας.
Διευθυνομένοι ἐξακολουθητικῶς πρὸς Β. καὶ ἐν ᾧ ἐπλη-
σιάζομεν εἰς Μαδρίτην, ἐφθάσαμεν τὴν μικρὰν πόλιν,
ὀνομαζομένην Ἀράνζουες, πλησίον τῆς ὁποίας ὑ-
πάρχει θερινὴ ἔπαυλις γοητευτικωτάτη καὶ ὁπόθεν
ἐμέλλομεν νὰ διέλθωμεν ἕτερόν τινα ποταμὸν μέγαν
ἐπὶ γεφύρας, τὸν λεγόμενον Τάγον. Οὗτος διευθύνεται
ἀπ’ Α. πρὸς Δ. καὶ βρέχει Ἰσπανίαν καὶ Πορτογαλ-
λαν συγχρόνως, πηγάζων ἀπὸ τοῦ πρὸς Α. κειμένου
ὄρους Σιέρρα-δε-βαλδεμέκα. Ἐν ᾧ δὲ διευθύνε-
ται ὁ ποταμὸς οὗτος πρὸς Δ. τῆς Ἀράνζουες, βρέχει
πόλιν τινα μεθ’ ἧς αὕτη συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου.

Αὕτη ὀνομάζεται Τολέδον καὶ εἶναι ἀξία λόγου
διότι ἄλλοτε ὑπῆρξεν ἡ πρωτεύουσα τῆς ὅλης Ἰσπανίας.
Πρὸς δὲ Ν. ταύτης ἐκτείνονται τὰ γραφικὰ ὄρη τοῦ
Τολέδου. Σήμερον ἔχει 20,000 κατοίκους. Ἡ ἄμα-

ξοστοιχία διηυθύνθη ἔτι ὀλίγον πρὸς Β. καὶ τέλος ἔστη πρὸ τῆς πρωτευούσης τῆς Ἰσπανίας.

Ἡ Μαδρίτη (397,816 κατ.) εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ἀγόνου τινος ὁροπεδίου 680 μέτρα ὑψηλοῦ καὶ πλησίον χειμάρρου τινος ἐκβάλλοντος εἰς τὸν Τάγον καὶ ὀνομαζομένου Μανζανάρες. Ἐχει πλείστα ὠραία οἰκοδομήματα καὶ περιπάτους, ὧν πρωτεύουσι τὰ βασιλικά ἀνάκτορα, ἡ βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων, τὸ πλουσιώτατον Μουσεῖον, ὁ περίπατος Πουέρτα-δε-λ-Σὸλ, ἡ πλατεῖα Μαζόρκ λ.π. ἐκ δὲ τῶν περιχώρων τὸ περίφημον ἀνάκτορον Ἐσκοριάλη, περιέχον βιβλιοθήκας ἀπεράντους, ἐκκλησίας, μοναστήριον καὶ τάφον τοῦ Φιλίππου Β'. ὑφ' οὗ ὠκοδομήθη πρὸς τὰ ΒΔ. τῆς Μαδρίτης εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Σιέρρα Γουαδαράρα.

Τὸ ὄρος τοῦτο διευθυνόμενον πρὸς Δ. ὀνομάζεται Σιέρρα-δὲ-Γρέδο καὶ εἶτα Σιέρρα-δὲ-Γάτα.

Διὰ τῆς αὐτῆς ἀμαξοστοιχίας διευθυνθέντες πρὸς τὰ ΒΑ., ἐπεσκέφθημεν τὴν Σαραγόζαν (84,575 κατ.) βιομηχανικωτάτην πόλιν, κειμένην ἐπὶ τοῦ Ἑδρου ποταμοῦ.

Πρὸς Δ. αὐτῆς ἀπαντῶνται δύο ἕτεραι βιομηχανικαὶ πόλεις ἡ Βοϋργος καὶ τὸ Βαλαδολίδ, κείμεναι ἀμφοτέραι ἐπὶ τοῦ Δούρου ποταμοῦ. Οὗτος διευθύνεται ἀπ. Α. πρὸς Δ. παραλλήλως τοῦ πρὸς Ν. αὐτοῦ κειμένου Τάγου καὶ εἰσερχόμενος εἰς τὴν Πορτογαλίαν, ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν.

Ἀπὸ τῆς Σαραγόζης ἀναχωρῶν ὁ σιδηρόδρομος καὶ διευθυνόμενος πρὸς τὰ ΒΔ. διασχίζει τὰ ὄρη τῆς Ἀστούρίας, ἅτινά εἰσι συνέχεια τῶν Πυρρήναιων, ἐκτεινόμενα πρὸς Δ. αὐτῶν καὶ καταλήγει εἰς τὴν πόλιν Βιλβάον (32,734 κατ.) κειμένην ἕξ χιλιόμετρα

μακράν τῆς θαλάσσης κέντρον μεγάλου ἐμπορίου μαλλίων, μεταξύ Ἰσπανίας, Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας.

Τὸ ἐπίνειον αὐτῆς ὀνομάζεται Πορτογαλλέτο, κείμενον ἐπὶ τοῦ Βισκαϊκοῦ κόλπου, ὁ δὲ κόλπος οὗτος σχηματιζόμενος ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, βρέχει τὰ Β. παράλια τῆς Ἰσπανίας καὶ τὰ Δ. τῆς Γαλλίας.

Ἐπιβάντες ἐντεῦθεν ἐπὶ πλοίου, διηυθύνθημεν πρὸς Δ. Ἐπὶ τῶν βορείων τούτων παραλίων τῆς Ἰσπανίας ἀπηντήσαμεν τὴν Σανταδέρην (41,021 κ.), πόλιν ὀχυράν, ἐμπορικὴν καὶ εὐλίμενον μὲ μόνον τὸ ἐλάττωμα ὅτι ὁ λιμὴν αὐτῆς δὲν εἶναι προσιτὸς εἰς μεγάλα πλοῖα ἢ κατὰ τὰς μεγάλας παλιρροίας, καθ' ὅτι τὸ στόμιον αὐτοῦ εἶναι ἀβαθές. Μετὰ δὲ ταύτην, τὴν Γιγῶν (24,000 κατ.), πρὸς Ν. αὐτῆς ἔχουσιν τὸ Ὄβιέδον, κοιτίδα τῆς Ἰσπανικῆς Μοναρχίας, μεθ' ἧς συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου.

Ἐκάμψαμεν τὸ ἀκρωτήριον Ὀρτεγάλ διευθυνόμενοι πρὸς τὰ ΝΔ. Μακρόθεν εἶδομεν τὴν Κορώνιαν, πόλιν μετὰ φρουρίου ισχυροτάτου καὶ ἥτις πρὸς Νότον ἔχει τὸν Σαγτιάγον (27,000 κατ.), τὸ κοινὸν ἐντευκτήριον πολλῶν προσκυνητῶν, οἵτινες μεταβαίνουν ἐκεῖ διὰ τὸν τάφον τοῦ Ἀγ. Ἰακώβου. Περιπλεύσαντες δὲ ἤδη τὸ Φινιστέρον ἀκρωτήριον, ἐπλέομεν πρὸς Ν. ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ, διευθόμενοι πρὸς τὴν Πορτογαλίαν.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ.

Κλίμα, Θέσις, Ὅρια, Ἐδαφος καὶ Προϊόντα.--Γλυκὸ εἶναι τὸ κλίμα τῆς Ἰσπανίας, ἣν ἀφίνομεν ὅπισθεν ἡμῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἱ αἶραι τῶν θαλασσῶν καὶ τὰ ὑψηλὰ ὄρη, καθιστῶσιν αὐτὸ εὐκραὲς καὶ ὑγιεινόν. Ὑπάρχουσιν ὁμῶς περιστάσεις, καθ' ἃς πνέουσιν ἄνεμοι ἐκ τῆς Ἀφρικῆς

θερμοὶ (σολάνο) προερχόμενοι ἐκ τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ οἵτινές εἰσι συνέχεια τοῦ πυγνροῦ ἀνέμου σ ι μ ο ὄ ν. Οὗτοι ἀποξηραίνουσι καὶ διαθερμαίνουσι τὸ πᾶν. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πολλὰ μέρη μεσόγεια, νοσώδη καὶ βλαδερὰ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ τὰς πεδιάδας. Ἡ χώρα διασχίζομένη ἀπὸ Δ. πρὸς Α. ὑπὸ ὀρέων καὶ ποταμῶν μεγάλων, περιλαμβάνει πολλὰς μεγάλας καὶ εὐφόρους πεδιάδας καὶ θέσεις ἀληθῶς μαγευτικὰς.

Ἡ Ἰσπανία (497,769 τ. χλμ.) κειμένη πρὸς Α. τῆς Ἰταλίας, χωρίζεται ἀπ' αὐτῆς διὰ τοῦ ἐκτεταμένου Λυγιστικοῦ πελάγους. Τοῦτο μετὰ τῆς Μεσογείου, βρέχει τὰ Α. καὶ Ν. παράλια αὐτῆς. Πρὸς Δ. βρέχεται ὑπὸ τοῦ ἀχανοῦς Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ ἐν μέρει, ἐν ᾧ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔχει τὴν Πορτογαλίαν ἐπιμήκη, ἐκτεινομένην καὶ πρὸς Β. κατὰ τὸ ἥμισυ μὲν βρέχεται ὑπὸ τῶν ὑδάτων τοῦ Βισκαϊνοῦ κόλπου, κατὰ τὸ ἥμισυ δὲ χωρίζεται ἀπὸ τῆς Γαλλίας διὰ τῶν Πυρρηναίων ὀρέων. Ὁρῇ ἐπισημότερα ἔχει τὰ Π ο ῤ ῥ η ν α ῖ α καὶ τὰ ὄρη τῆς Ἀ σ τ ο υ ρ ί α ς πρὸς Β. Σ ι έ ρ ρ α Γ ο υ α δ α ρ ά ρ α καὶ Σ ι έ ρ ρ α Μ ο ρ έ ν α εἰς τὸ μέσον καὶ πρὸς Ν. τὸ Σ ι έ ρ ρ α Ν ε β ά δ α. Ποταμοὺς τὸν Έ β ρ ο ν, ἐκβάλλοντα πρὸς Α. τὸν Δ ο ὕ ρ ι ο ν καὶ τ' Ἄ γ ρ ο ν, διευθυνομένους πρὸς Δ. τὸν Γ ο υ α δ ι ά ν α ν καὶ Γ ο υ α δ α λ κ ο υ ῖ β ε ρ ο ν πρὸς Ν. ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ Ὠκεανῷ. Τὸ ἔδαφος εἶναι πλούσιον εἰς μέταλλα καὶ εἰς προϊόντα τῆς Γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας, ἐπεὶδὴ εἶναι λίαν εὐφορον οὕτω π. χ. ἐκτὸς τῶν μετάλλων μολύβδου, σιδήρου, ἀργύρου, ὑδραργύρου, ψευδαργύρου, κ. λ. π. γαιανθράκων, τῶν μαρμάρων (ἐπὶ τῶν Πυρρηναίων) καὶ τοῦ ὀρυκτοῦ ἁλατος, ἀποδίδει, ἐλαφρῶς καὶ ἐπιπολαίως καλλιεργούμενον, δημητριακοὺς καρπούς, οἶνους, ἔλαιον, βαφικὰς ὕλας, ζυλαίαν, βοσκὰς κ τ. λ.

Γ ε ω ρ γ ί α, Κ τ η ν ο τ ρ ο φ ί α, Β ι ο μ η χ α ν ί α.--Ὅπως ὅμως πλείονα θ' ἀπέδιδε τὸ ἔδαφος τοῦτο, ἂν οἱ κάτοικοι ἐπιμελοῦντο πλείοτερον αὐτοῦ. Ἄν εἶχον πλείονα φιλοπονίαν καὶ ἐφήρμοζον τελειότερα ὄργανα πρὸς καλλιέργειαν τῆς γῆς, αὕτη θὰ τοῖς ἀπέδιδε τοῦλάχιστον διπλάσια τῶν ὅσα νῦν ἀποδίδει. Καλλιεργοῦνται δὲ ἐν Ἰσπανίᾳ ἐκτὸς τῶν δημητριακῶν καρπῶν, οὓς ἔχομεν εἶπει καὶ τῶν ἐλαίων καὶ ἀμπέλων, αἱ λεμονέαι, πορτοκαλῆαι, ὁ βάρβαξ, τὸ ζαχαροκάλαμον, ὁ φοῖνιξ καὶ αἱ μωρέαι, τρέφουσαι πληθὺς μεταξοσκωλήκων. Ἡ δὲ κτηνοτροφία, ἥτις ἔπρεπε νὰ παρακολουθῇ τὴν Γεωργίαν, καταστρέφει πολλὰ τοῦ προϊόντα καὶ τὰς πρὸς αὐτῇ. Ἰδίως τὰ π ε ρ ι π α τ η τ ι κ ἄ λεγόμενα ποιμνία τῶν προβάτων (10,000,000) κατερχόμενα κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ ἄνοιξιν ἐκ τῶν ὀρέων εἰς τὰς πεδιάδας, ἐπιφέρουσι μεγάλας καταστροφὰς ἀπογυμνοῦντα τὴν χώραν. Ἐκ τῆς κτηνοτροφίας ἀπολαμβάνει πλούτη μεγάλα ἡ Ἰσπανία καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ μάλιου τῶν προβάτων, τῶν καλουμένων μ ε ρ ι ν ὶ ν, ὅπερ εἶναι ἀπαλώτατον.

Τῶν προβάτων τούτων ἔχει περὶ τὰ 18,000,000 ἐκτός τῶν 4,000,000 αἰγῶν, καὶ τῶν ἡμιόνων, ἱππων, ὄνων καὶ χοίρων, περιφήμων ἀπάντων. Εἰς τὰ παράλια αὐτῆς ἀλιεύονται ἐν ἀφθονίᾳ ὁ θύνος καὶ ἡ σαρδέλλα. Ἡ βιομηχανία παρακμάσασα ἐπὶ τινὰ χρόνον ἀπὸ τοῦ πρώτου της κατὰ τὸν μεσαιῶνα βαθμοῦ, ἤρξατο καὶ πάλιν ἀναπτυσσομένη. Παράγονται δ' ἐν Ἰσπανίᾳ σιδηρᾶ καὶ χαλκᾶ σκεῖη καὶ ὄργανα, ἐριοῦχα, μεταξωτὰ καὶ βελούκερά υφάσματα, σάπωνες, δέρματα, σχοινία καὶ πῖλοι.

Ναυτιλία, Ἐμπορίον, Μέτρα, Σταθμὰ, Νομίσματα.—Τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς Ἰσπανίας εἶνε πολὺ κέλλιον τοῦ τῆς Ἰταλίας, καθότι ἔχει περὶ τὰς 5,500 πλοῖα, ἐξ ὧν τὰ 120 ἀτμόπλοια ἐν ᾗ τὰ παράλια αὐτῆς εἰσι μικρότερα τὸ μήκος. Τὸ ἐμπορίον ἐλάχιστα βοηθούμενον ὑπὸ τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας καὶ τῆς Κυβερνήσεως, συνίσταται εἰς εἰσαγωγὴν μὲν πολυτίμων μετάλλων, νημάτων, ὑφασμάτων κ. λ. π. εἰς ἐξαγωγὴν δὲ διαφόρων μετάλλων, δημητριακῶν καρπῶν, ὀπωρῶν ξηρῶν καὶ νωπῶν, ἐρίου, ἐλαίων κ. λ. π. μικροτέρων πάντοτε τῆς εἰσαγωγῆς. Οἱ πρώτοι δ' ἐμπορικοὶ λιμένες αὐτῆς εἰσιν, ὡς ἔχομεν εἶπει ἡ Βαρκελώνη ἐπὶ τῆς Μεσογείου, ἡ Κάδιξ ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ ἡ Σανταδερὲ ἐπὶ τοῦ Βισκαϊκοῦ κόλπου. Τὰ μέτρα σταθμὰ καὶ νομίσματα αὐτῆς εἶνε ὅμοια τὴν ἀξίαν πρὸς τὰ Γαλλικά.

Μέσα συγκοινωνίας.—Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τούτων ἐσχάτως ἐδόθη ἀμυδρά τις ὠθησις, ἀλλ' ἄνευ αἰσίου ἀποτελέσματος. Ἡ συγκοινωνία διενεργεῖται κάκιστα ἐν Ἰσπανίᾳ. Οἱ ποταμοὶ σπανίως καὶ ἐλάχιστά εἰσι πλωτοί. Διωρύχων ἀφθόνων στερεῖται. Αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ πρὸς τὴν ἑκτασιν τῆς χείρας παραβαλλόμεναι, εἶναι ἀνεπαρκεῖς. Αὐτὴ ἡ συχνὴ χρῆσις τῶν ἡμιόνων ἐν Ἰσπανίᾳ, ἀποδεικνύει τὴν κακὴν κατὰστασιν τῶν λοιπῶν ὁδῶν. Ἐλπίζομεν ὅμως ὅτι βραδύτερον καὶ τὸ κακὸν τοῦτο μετ' ἄλλων πολλῶν τῆς χώρας ταύτης θὰ βελτιωθῇ, ἐπερχομένης ἀρωγοῦ τῆς Κυβερνήσεως. Διὰ τηλεγραφικῶν συρμάτων ἡ Ἰσπανία συναρμύζει τὰς κυριωτέρας αὐτῆς πόλεις καὶ συνδέεται αὐγχορῶς μετ' ὅλης τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου.

Πληθυσμός, Θρησκεία, Γλῶσσαι, Ἐκπαίδευσις.—**Ἡ Θη.**—Τὸ βασίλειον τῆς Ἰσπανίας κατοικεῖται ὑπὸ 16,342,996 ψυχῶν, ἀνθρώπων διαφόρων κατὰ τὸν χαρακτῆρα, ἕνεκα τῆς μεγάλης ἐκτάσεως τῆς χώρας καὶ τῶν διαφόρων λαῶν, οἵτινες κατοίκησαν αὐτῆς· χαρακτηρίζονται ὅμως ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ μὲν ἄνδρες, ὡς γενναῖοι καὶ ἀνδρείοι, αἱ δὲ γυναῖκες, μελᾶχροες, ὡραιόταται καὶ εὐαίσθητοι. Ὁ πληθυσμὸς οὗτος βράδυνος αὐξάνει, τῆς θνησιμότητος οὐσης μεγάλης. Ἡ θρησκεία αὐτῶν εἶνε καθολικὴ χριστιανικὴ. Ἡ δὲ γλῶσσα ἡχηρὰ καὶ ποητικὴ, ὁμιλουμένη καθαρώτατα κατὰ τὰ μέσα καὶ πρὸς Ἀ. τῆς Ἰσπανίας. Ἐκπαιδεύονται δ' ἀτελέστατα οἱ Ἰσπανοί,

τῆς Κυβερνήσεως μὴ φροντιστάσης νὰ λάβῃ μέτρα δραστήρια ὡς πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ κατάρτιση αὐτὴν ὑποχρεωτικὴν, παράσχη δὲ ἀφθόνης τὰ ἀπαιτούμενα διδασκτικὰ μέσα. Πολλοὶ εἰσι δυστυχῶς οἱ μὴ γνωρίζοντες, οὔτε γραφὴν, οὔτε ἀνάγνωσιν μεταξὺ αὐτῶν· οὕτω τὰ τρία τέταρτά εἰσιν ἄξεστοι ἐντελῶς. Τί δὲ ὕναται τις νὰ περιμένῃ ἀπὸ ἀγραμμάτων ἀνθρώπων ἢ τὰ ἀποτελέσματα τῆς βαρβαρότητος καὶ τῆς ἐλλείψεως πολιτισμοῦ, καὶ τοι τὰ φυσικὰ προτερήματα τῆς γενναιότητος καὶ καλαισθησίας μετριάξουσι κατὰ τι αὐτά. Βιαιοπραγί, ληστεία, φόνοι καὶ κακουργήματα γίνονται πανταχοῦ, ὅπου δὲν δύναται νὰ πατῇ συνεχῶς ὁ ποῦς τῆς ἀστυνομίας. Ἡ ἐνδυμασία αὐτῶν εἶνε ποικιλ. ἀπὸ τῆς Ἰσπανίας μέχρι τῶν νήσων καὶ πολλαχοῦ ποικιλόχρους. Ὡς εἰς τὸ πολὺ ἀπαντᾷ τις βραχείας περισκελίδας, μακρὸν ἐνδυμα καὶ πλατύχειλον πέλον. Εἶσι δὲ λαὸς ῥωμαντικός καὶ ποιητής.

Κυβερνήσις. Πολεμικὴ δύναμις 59,35 καὶ θάλασσης. — Ἡ Ἰσπανία κυβερνᾶται συνταγματικῶς ὑπὸ ἀντιπροσώπων τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως αὐτῆς Ἀλφόνσου IB'· μέχρι τῆς ἐνηλικιότητος τῆς θυγατρὸς, ἣν οὗτος ἀποθάνων κατέλειπεν. Ἔχει λοιπὸν καὶ αὕτη, ὡς εἰκός, τὴν βουλὴν (τῶν ἀντιπροσώπων) καὶ τὰ ὑπουργεῖά της. Διαιρεῖται εἰς 49 νομοῦς. Καὶ στρατὸν μὲν ἔχει 400,000 ἀνδρῶν ἀπάντων τῶν σωματέων, στόλον δὲ 155 πλοίων μικρῶν καὶ μεγάλων.

Γ^{ον} ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ

Καμίνα — Μίνιος — Βράγα — Δοῦρος — Πόρτον — Κοϊμβρα — Σιέρρα Ἐστρέλλα — Ρόκα — Βερλίγγιοι νῆσοι — Αἰσαβὼν — Σιτουβάλη — Ἀζόριοι νῆσοι — Ἀγίου Βικεντίου ἀκρωτήρ. Φάρο — Ἐκβολαὶ — Γουαδιάνα.

Ὅπόσον ἄγρια ἦσαν τὰ κύματα τοῦ Ὠκεανοῦ, ἐν ᾧ ἐπλέομεν πρὸς Δ. Ὡς μανιώδῃ ἐπληττον τὰς δυτικὰς ἀκτὰς τῆς Πορτογαλλίας. Κατὰ τὴν παραθαλασσίαν αὐτῆς ἀπηντήσαμεν πολλὰ χωρία, ὧν τὸ πρῶτον κείμενον κατὰ τὰ Β. μεθόρια, ὀνομάζεται Καμίνια, ἔχον φρούριον ἰσχυρότατον.

Πλησίον τοῦ χωρίου τούτου ἐκβάλλει ὁ Μίνιος ποταμός, ὅστις ἀποτελεῖ ἐν μέρει τὰ Β. σύνορα μεταξὺ Ἰσπανίας καὶ Πορτογαλλίας.

Πρὸς τὰ ΝΑ. τοῦ χωρίου τούτου κεῖται μεσόγειός τις πόλις ἀρχαιοτάτη, Βράγα καλουμένη.

Πρὸς Ν. πλείοντες, ἀπηντήσαμεν τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Δούρου, ὃν ἀπὸ τῆς Ἰσπανίας εἶχομεν γνωρίσει καὶ ἐπ' αὐτῶν τὸ Ὀπόρτον ἢ Πόρτον, πλουσιωτάτην καὶ ἐμπορικωτάτην πόλιν. Ἐξάγει αὕτη οἶνους ἀφθόνους καὶ καλοὺς καὶ ἔχει ὡς λιμένα τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ. Τὸ Ὀπόρτον (105,838 κατ.) συνδέεται διὰ σιδηροδρόμων πρὸς τὴν Καμίνιαν καὶ τὴν πρὸς Ν. αὐτοῦ κειμένην Κοιμβραν, πόλιν ἐπίσημον διὰ τὸ Πανεπιστήμιόν της, τὸ μόνον ὑπάρχον ἐν Πορτογαλλίᾳ.

Πρὸς Α. αὐτῆς ἐκτείνεται τὸ ὄρος Σιέρρα Ἐστρέλλα, ὅπερ εἶναι συνέχεια τοῦ Σιέρρα-δέ-Γάτα, κειμένου πρὸς τὰ Δ. τῆς Ἰσπανίας. Ἐξηκολούθησαμεν τὸν πλοῦν ἡμῶν πρὸς Ν. καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ δυτικώτατον ὅλης τῆς Εὐρώπης ἀκρωτήριον Ρόκα. Ἐπ' αὐτοῦ εἶναι ἐκτισμένον φρούριον ἰσχυρὸν καὶ φάρος. Ἀπέναντι δ' ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ νῆσοί τινες Βερλίγγιοι ὀνομαζόμεναι. Ἀφικόμεθα εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Τάγου· ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ὁποίου εὐρίσκεται ἡ πρωτεύουσα τῆς ὅλης Πορτογαλλίας.

Ἡ Λισσαβὼν (οὕτως ὀνομάζεται ἔχουσα 246,343 κατ.), κατεστράφη σχεδὸν ἐντελῶς ὑπὸ τρομεροῦ σεισμοῦ, συμβάντος κατὰ τὸ 1755. Ὠραιότατος εἶναι ὁ εὐρύχωρος λιμὴν αὐτῆς, ὡραιότατη δὲ καὶ μεγαλοπρεπὴς αὕτη ἡ πόλις, ὑψουμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ μεγάλῃς ἐκτάσεως. Τὰ μᾶλλον ἀξιοθέατα ἐν αὐτῇ εἰσιν αἱ

ώραται αὐτῆς ἐκκλησίαι, τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦ Ἀλκαν-
τάρρα ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐκτισμένον, ἔχον 30 ἀψίδας,
τὸ ἀνάκτορον καὶ τὸ θέατρον τοῦ Σάν Κάρλου.

Ἐξακολουθοῦμεν τὸν πρὸς Ν. πλοῦν ἐπισκεπτόμενοι
τὰ παράλια τῆς χώρας καὶ πρῶτον τὴν πόλιν Σετου-
βάλην. Αὕτη ἔχει φρούριον ἐπὶ καλοῦ λιμένος καὶ διε-
νεργεῖ ἐμπόριον ἁλατος.

Πρὸς Δ. αὐτῆς, μακρὰν ἐν τῷ Ὠκεανῷ, κεῖνται αἱ
Ἀζόριαι νῆσοι.

Ἐφθάσαμεν μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀγίου Βικεν-
τίου καὶ ἐπεσκέσθημεν μετὰ ταῦτα τὴν πόλιν Φάρο,
ἧς οἱ κάτοικοι ἐπιδίδονται τὰ μάλιστα εἰς τὸ ἐμπόριον
τῶν ἰχθύων καὶ ἤτις κεῖται ὀπισθεν σειρᾷ μικρῶν νη-
σιδίων· εἶδομεν δ' ἐνταῦθα τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ
Γουαδιάνα, τοῦ σχηματίζοντος ἐν μέρει τὰ ΝΑ. ὄρια
μεταξὺ Πορτογαλλίας καὶ Ἰσπανίας.

Δὲν εἶχομεν νὰ ἐπισκεφθῶμεν ἄλλο ἐκ τῶν σπου-
δαιοτέρων μερῶν τῆς Πορτογαλλίας καὶ ἐστρέψαμεν
τὴν πρῶραν πρὸς Δ. φθάσαντες δὲ εἰς τὸ ἀκρωτήριο
τοῦ Ἀγίου Βικεντίου διηυθυνόμεθα πρὸς Β. μέχρις
οὗ κάμψαντες τὸ ἀκρωτήριο Φινιστέρον καὶ μετὰ
τοῦτο τὸ Ὀρτιγάλ, ἐπλέομεν ἤδη ἐντὸς τοῦ Βισκαῖ-
κοῦ κόλπου, διευθυνόμενοι πρὸς Α. διὰ τὴν Γαλλίαν.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ.

Κλίμα, Θέσις, Ὅρια, Ἐδάφος καὶ Προϊόντα.— Ἡ
Πορτογαλλία ὁμοιάζει κατὰ πολὺ τὴν Ἰσπανίαν, μεθ' ἧς φυσικῶς ἀποτελεῖ
μίαν καὶ τὴν αὐτὴν χώραν. Τὸ γλυκὺ αὐτῆς κλίμα, καθ' ὃ δὲν αἰσθάνεται τις
ψύχος ἢ μόνον κατὰ τὸν χειμῶνα, τὸ εἶδος τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν προϊόντων
ἢ φυσιογνωμία καὶ ὁ χαρακτήρ τῶν κατοίκων, ἅπαντα τείνουσι νὰ καταστή-
σωσιν αὐτὴν ὁμοίαν πρὸς τὴν γείτονα αὐτῆς Ἰσπανίαν. Ἡ Πορτογαλλία ἔχ-

μασε διὰ τῆς ἀνδρείας τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ περιφήμου ναυτικοῦ της κατὰ τὸν 14ον μ. Χ. αἰῶνα, ἐπιτελέσασα κατακτήσεις καὶ ἀνακαλύψεις γιγαντιαίας. Ἐξέπτεσεν ὅμως τὸν 16ον αἰῶνα, μὴ δυνηθεῖσα νὰ ἐπαναλάβῃ πλέον τὴν προτέραν αὐτῆς θέσιν.

Ἡ Πορτογαλλία (89,143 τετ. χιλιάμ.) κεῖται πρὸς Δ. τῆς Ἰσπανίας· βρέχεται δὲ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. Ὁρος ἐπισημότερον ἔχει τὸ Σιέρρα Ἐστέρελα, ποταμοὺς δὲ τὸν Δοῦριον, Τάγον καὶ Γουαδιδάνα κατὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτῶν. Τὸ ἔδαφος ἔχει λίαν ἀνώμαλον καὶ ἔνεκα τῆς ἐν αὐτῷ ἐπεκτάσεως καὶ διακλαδώσεως ἀπάντων τῶν τῆς Ἰσπανίας ὁρέων, ἐν γένει ὅμως γόνιμον καὶ εὐφορον. Τὰ κυριώτερα προϊόντα αὐτῆς εἰσι τὸ ἔλαιον, ἀρίστης ποιότητος οἶνος, ῥολαί, κτήνη, μετάξαι κ.λ.π.

Γεωργία, Κτηνοτροφία, Βιομηχανία. — Ὅτι ἔχομεν εἶπει διὰ τὴν φυγοπονίαν τῶν Ἰσπανῶν, πολὺ περισσότερον ἀληθεύει τοῦτο διὰ τοὺς Πορτογάλλους. Ἡ Γεωργία εἶναι τὰ μάλιστα παρημελημένη ἐνταῦθα. Μεγάλαι ἐκτάσεις γαιῶν ἀπαντῶνται ἀκαλλιέργητοι πολλαχοῦ καὶ μάλιστα πρὸς Ν. Ἐν τούτοις καίτοι μετρία ἡ καλλιέργεια, παράγονται ἐν Πορτογαλλίᾳ δημητριακοὶ καρποὶ, ὄρυζα, πορτοκαλῖα περίφημα (μετενεχθεῖσιν ἀπὸ τῆς Κίνας πορτοκαλεῶν τῷ 1548 καὶ νῦν ἀπαρτίζουσιν μικρὰ δάστη), ἔλαια, ἀνύδαλα καὶ βάμβαξ. Τὰ δάση αὐτῆς εἶνε πλούσια εἰς ὄρυς, πεύκας, δάφνας, μύρτους καὶ φόνικας. Ἀλλ' ἐνὸς τοῦλάχιστον ἡ κτηνοτροφία εἶνε πηγὴ τῆς πλούτου διὰ τὴν Ἰσπανίαν, ἀν' ἣ Γεωργία χωλαίνει, ἐνταῦθα καὶ αὕτη εἶνε λίαν παρημελημένη καὶ οὐδὲ ἔχουσι τὰ πρόβατα αὐτῆς τὸ λεπτόν τῶν μερινῶν τῆς Ἰσπανίας μαλλίον, μόνον τοῦτο οἱ ἵπποι εἶναι περιζήτητοι, ὡς καὶ ἐκείνοι τῆς Ἰσπανίας, οἱ χοῖροι, οἱ ἡμίονοι καὶ οἱ ὄνοι ἀξιόλογοι. Ἡ βιομηχανία τέλει ἀκολουθεῖ τὰ βήματα τῆς Γεωργίας καὶ Κτηνοτροφίας. Ὀλίγα ἐργαστήσια ὑπάρχουσι κλωστικῆς, υφασμάτων, ἀγχοισπλαστικῆς ἐκ πορσελάνης, τεχνητῶν ἀνθέων κ.λ.π. Μόνον ἡ βιομηχανία τῆς μεταξῆς φαίνεται ἀναπτυσσομένη ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν.

Ναυτιλία, Ἐμπορίου, Μέτρα, Σταθμὰ, Νομίσματα. — Τὸ ναυτικόν (ἐμπορικόν) τῆς Πορτογαλλίας ἐξέπτεσε πολὺ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀκμῆς. Σήμερον μόλις ἀριθμεῖ 300 πλοῖα, ὧν τὰ πλείστα ἀλιευτικά. Τὸ ἔμποριον τῆς εἰσαγωγῆς συνίσταται εἰς τρόφιμα, ἀποικιακά, βάμβακα, σκευὴ πρὸς καλλωπισμόν, τὸ δὲ τῆς ἐξαγωγῆς εἰς οἶνους, ἔλαιον, ἔρια καὶ ὀπώρας. Καὶ τὰ μὲν σταθμὰ καὶ μέτρα εἰσι ταῦτα ὡς καὶ τὰ Γαλλικὰ, τῶν δὲ νομισμάτων, μικρότερον εἶνε τὸ βῆξις — με' ἡμῖς περίπου ἑκατοστὸν τοῦ φράγκου· μετ' ἑξῆς τούτου ἀργυροῦν εἶναι τὸ Τεστόν—2 καὶ ἡμῖς περίπου φράγκα, καὶ τὸ ἡμῖς αὐτοῦ. Χρυσᾷ δὲ ἡ Κορῶνα—56 περίπου φράγκα, ἡ ἡμίσεια κορῶνα· ὁ τέταρτον καὶ τὸ ὕψος μὲ ἀξίαν ἀνάλογον.

Μέσα συγκοινωνίας.--Ὡς πρὸς ταῦτα ἡ Πορτογαλλία ὑστερεῖ καθ' ὅσον ποταμοπολίαν μὲν καὶ διώρυγας δὲν ἔχει, τῶν ποταμῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεστον μὴ ὄντων πλωτῶν. Ὁδῶν δὲ στερεῖται πολλῶν καὶ καλῶν. Σιδηροδρομικὴν γραμμὴν ἔχει μόνον μίαν κατὰ μήκος ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ Φάρο καὶ λήγουσαν εἰς Καμίνα καὶ μίαν κατὰ πλάτος ἀρχομένην ἀπὸ τῆς Λισσαβῶνος καὶ εἰσερχομένην ἐντὸς τῆς Ἰσπανίας. Διὰ ταύτης δὲ καὶ μόνης συγκοινωνοῦσιν αἱ δύο αὗται χῶραι σιδηροδρομικῶς. Ὡστε δὲ, μένει ἡ τὸ ναυτικόν, δι' οὗ συγκοινωνεῖ μετὰ τῶν λοιπῶν μερῶν τοῦ κόσμου. Ἡ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν συγκοινωνία εἶναι κοπιώδης καὶ τελεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δι' ἡμιόνων, ὅπου δὲν δύνανται αἱ ἄμαξαι νὰ προχωρήσωσιν ἀκόμη καὶ εἰς τὰς ἀμαξιτὰς ὁδοὺς.

Πληθυσμός, Θρησκεία, Γλῶσσα, Ἐκπαίδευσις, ἠθ. η.--Κατοικεῖται δ' ἡ χώρα ὑπὸ λαοῦ μᾶλλον ἐπιδεδομένου εἰς τὴν ποιησιν, τὸν χορὸν καὶ τὴν μουσικὴν, ἢ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Οἱ Πορτογάλλοι ἀριθμοῦνται εἰς 4,306,554 ψυχάς· πρεσβεύουσιν δὲ τὴν καθολικὴν χριστ. θρησκείαν ὡς καὶ οἱ Ἰσπανοί. Ἡ γλῶσσα αὐτῶν εἶναι ποιητικὴ καὶ πλουσία, καταγόμενη ἀπὸ τῆς Λατινικῆς καὶ μᾶλλον τοῦτο ἐν οὗτῇ ἀναμιγνύσιν διαφόρων ἄλλων γλωσσῶν λέξεις. Ἡ ἐκπαίδευσις παρ' αὐτοῖς εὐρίσκεται εἰς σχετικῶς καλλιτέραν θέσιν. ἢ παρὰ τοῖς Ἰσπανοῖς. Ἡ ἐνδυμασία εἶναι ποικίλη καὶ σχεδὸν ὁμοία πρὸς τὴν τῶν Ἰσπανῶν. Πρὸς τὸν χαρακτῆρα ὄντες πρῶτοι, εἰσιν ἱκανῶς χρηστοὶ τὰ ἔθνη. Τὸ μόνον δ' ἔσως ἐλάττωμα αὐτῶν εἶναι ὅτι ἐπιτιμώμενοι μόνον εἰς τὸ ἄσμα καὶ τὸν χορὸν ὅστις εἶναι χαρίεστατος, ἀλλὰ καὶ λίαν κοπιώδης καθίστανται, φυγόπονοι καὶ ἐπομένως πένητες.

Κυβέρνησις. Πολεμικὴ δύναμις ξηρᾶς καὶ θαλάσσης.--Τὸ συνταγματικὸν τοῦτο κράτος κυβερνᾶται ὑπὸ τοῦ Δὸν Λουδοβίκου Α'. ἀπὸ τοῦ τοῦ 1861. Οὗτος δ' ἔχει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του στρατὸν 70,000 ἀνδρῶν τῆς ξηρᾶς καὶ στόλον 45 πλοίων μικρῶν καὶ μεγάλων. Περὶ τῆς εὐημερίας ὅμως τῆς χώρας φαίνεται δυστυχῶς ἐλάχιστα μεριμνῶσα ἡ κυβερνήσις ἢ τοῦλάχιστον καίτοι ἐπιθυμοῦσα, ὀλίγιστα κατορθοῦσα.

Δ^{ον} ΓΑΛΛΙΑ

*‘Ραϋόνη — ‘Αδοῦρ — ‘Αρκασὸν — Γιορνδ — Γαρού-
ρας — Δορδόνης — Βορδῶ — Τοιλῶσσα — ‘Ολερὸν —
Μαρένναι — ‘Ροσεφόρ — Σαράν — ‘Αγρονιλέμη — Λιμὸζ —
‘Ρέ — ‘Ροσέλ — Διέ — Νοαρμουτιέ — Λοὰρτ — Σὰν
Ναζαίρ — Νάντες — ‘Αγκέρε — Λεμάνε — Τοῦρ — Ποα-
τιέ — ‘Ορλεάνε — Βέλλ-ι-λ-Λοριὰν — Βρέστη — ‘Αβράνε
Καρκὰλ — Μάγχη — Χερβοῦρον.*

Ἐφθάσαμεν τέλος εἰς ἀκτὰς Γαλλικὰς, προσαράξαντες πλησίον τῆς πόλεως ‘Ραϋόνης. Αὕτη κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀδοῦρ, πηγάζοντος ἀπὸ τῶν Πυρρόρηναίων καὶ ἐκβάλλοντος εἰς τὸν Βισκαῖκὸν κόλπον· ἀπέχει δὲ τῆς θαλάσσης περὶ τὰ ἑξ· χιλιόμετρα, ὅπου ἔχει ὡς ἐπινεῖον τὴν Βιάριτζ, πόλιν μὲ λουτρά λίαν συχναζόμενα.

Πρὸς Β. καὶ Ν. τῆς πόλεως ταύτης· εἰς μεγάλας, ἀπεράντους ἐκτάσεις ἀπαντῶνται ἀλίμενοι ἀκταὶ γυμναί, κεκαλυμμέναι ὑπὸ κινητῆς ἄμμου· βαθύτερον δ’ ἐν τῇ ξηρᾷ, ἢ γῇ εἰς μεγάλην ἐκτασιν εἶναι τελματώδης, πλήρης ἄμμου καὶ ἄγονος· ἐνιαχοῦ δ’ αὐτῆς ἀπαντῶνται καὶ δάση πευκῶν. Χάρις ὅμως εἰς τὰς ἐργασίας τῶν ἀνθρώπων κατ’ ὀλίγον αὕτη μεταβάλλεται εἰς γῆν εὐφορον, παρέχουσαν δάση πευκῶν πρὸς ξυλείαν καὶ ἐξαγωγὴν τῆς ῥητίνης, βοσκὰς κ.λ.π. Αἱ ἐκτάσεις αὗται καλοῦνται Λάνδαι.

Ἀπὸ τῆς ‘Ραϋόνης εἰσέρχονται διὰ σιδηροδρόμου εἰς τὴν Ἰσπανίαν. Ἐπλεύσαμεν πρὸς Β. ὅπου συνεχῶς ἐβλέπομεν πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν τὴν ἐκτενῆ καὶ μονότονον ἀμμώδη παραλίαν, τὰς Λάνδας καὶ ἀπαντήσαμεν τέλος μέγαν τινα κόλπον τῆς ‘Αρκασὸν, ὀνυμαστὸν διὰ τὰ ὄστρεα καὶ τὰ θαλάσσια λουτρά του.

Μετά τούτον δεύτερος κόλπος, ἔτι βορειότερον ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἐπίσης σχηματιζόμενος εἰς τὴν ξηράν, καλεῖται δὲ Γιρόνδ. Εἰσῆλθομεν ἐντὸς αὐτοῦ πλέοντες μεταξὺ ἀμμολόφων· εἰς τὸν μυχὸν τούτου ἐκβάλλουσι δύο ποταμοί, ὧν ὁ εἰς μέγας καὶ πλωτὸς καλεῖται Γαρούνας, πηγάζων ἀπὸ τῶν Πυρρήναιων, ὁ δ' ἕτερος τούτων Δορδόνιος.

Ανεπλεύσαμεν τὸν Γαρούναν καὶ ἀφικόμεθα εἰς πόλιν τινα μεγάλην. Αὕτη ὀνομάζεται Βορδῶ (217,990 κατ.) Ὀπόσον ὠραίας οἰκοδομὰς ἔχει αὕτη! Ὅποια δὲ κίνησις ἐπικρατεῖ ἐν αὐτῇ! Εἶναι, μοι εἶπον, περίφημος ἔνεκα τῶν οἴνων τῆς καὶ μία τῶν ἐμπορικωτέρων πόλεων τῆς Γαλλίας. Ἐξακολουθήσαμεν ἀναπλέοντες τὸν ποταμὸν καὶ ἐπισκεπτόμενοι διάφορα γεωργικὰ χωρία καὶ πόλεις κειμένας πλησίον αὐτοῦ.

Καθ' ὅσον τὸ μῆκος τοῦ ποταμοῦ διήκει διωρυξ, λαμβάνουσα τὸ ὕδωρ ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἀρδεύουσα τὰ περὶξ. Ὀπόσον θαυμαστὴ εἶναι ἡ τῶν μερῶν τούτων καλλιέργεια! Ἀφικόμεθα μέχρι τῆς Τολώσσης (127,196 κατ.) κειμένης ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ καὶ βιομηχανικῆς πόλεως καὶ ἐπιστρέψαμεν ὅπως ἐξεληθόντες τοῦ Γιρόνδ, ἐξακολουθήσωμεν τὸν πρὸς Β. πλοῦν.

Κατὰ τὴν ἔξοδον ἡμῶν ἀπ' αὐτοῦ, ἔμπροσθεν τοῦ στομίου τοῦ κόλπου, εἶδομεν φάρον ἐπὶ νήσου τινος μικρᾶς, Κορδουὰν καλουμένης, πεντήκοντα πέντε μέτρα ὑψηλόν. Εἰσῆλθομεν ἐντὸς πορθμοῦ σχηματιζομένου ἔνθεν μὲν ὑπὸ τῆς ξηρᾶς, ἔνθεν δὲ ὑπὸ νήσου καλουμένης Ὀλερόν. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ταύτης εἰσὶ σχεδὸν ἅπαντες ναυτικοί· ἐξάγει δ' ὄστρεα, ἄλας καὶ οἰνοπνεύματα, ἔχουσα ἀλατοπήγια καὶ ἐργοστάσια πνευμάτων πολλά.

Ἀπέναντι τῆς νήσου ταύτης ἐπὶ μὲν τῆς παραλίας

κεῖται ἡ ὁσπρεοφόρος πόλις Μαρέν ναι ὀλίγον δὲ μεσογειότερον ἡ 'Ροσεφόρ (28,000 κ.), πόλις, μὲ ὠραίας οἰκοδομὰς καὶ περίχωρα, κειμένη ἐπὶ ποταμοῦ τινος Σαρὰντ καλουμένου. Μεσογειότερον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου κεῖται ἡ πόλις 'Αγουιλέμη καὶ πρὸς Α. ταύτης καὶ βαθύτερον εἰς τὴν ξηρὰν ἡ Λιμὸζ, ἀμφοτέραι γεωργικαὶ πόλεις.

Πρὸς Β. τῆς νήσου 'Ολερόν ἀπαντᾷται ἡ νῆσος τοῦ 'Ρέ, ξηρὰ καὶ ἄγονος, ἀλλὰ λίαν ὄχυρὰ μὲ τέσσαρα φρούρια· ἀπέναντι δὲ ταύτης ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἡ 'Ροσέλ, ὄχυρὰ πόλις καὶ ἐμπορικὴ μὲ ἀσφαλῆ λιμένα.

'Επλεύσαμεν πρὸς Β. καὶ ἀπηντήσαμεν τὴν νῆσον Διέ καὶ μετὰ ταύτην τὴν Νουαρμουτιέ, γονίμους καὶ ἐχούσας ἀλατοποιεῖα ἐξαίρετα.

Οὕτω πλέοντες διεκρίνομεν πρὸς τὰ δεξιὰ εὐρύν τινα κόλπον, σχηματιζόμενον ὑπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Λοάρ ἢ Λίγερ. Εἰσελθόντες ἐπεσκέφημεν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης πλησίον τῆς θαλάσσης, τὴν Σάν-Ναζαίρ, κέντρον τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς διαμετακομίσως ἀπὸ τῆς Γαλλίας εἰς 'Αμερικὴν.

'Ανεπλεύσαμεν τὸν βαθὺν καὶ εὐρύτατον Λοάρα, ὅπου πλῆθος ἰστιοφόρων πλοίων καὶ ἀτμόπλοίων ἐν ἀνέσει ταξειδεύουσι. Γοητευτικαὶ ἦσαν αἱ ὄχθαι αὐτοῦ, αἱ δὲ πέριξ πεδιάδες, ὡς εἰς κῆπος καλλιεργημένοι. 'Ο Λοάρ διευθύνεται ἀπ' Α. πρὸς Δ. κατὰ δὲ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ ἐν τῷ 'Ατλαντικῷ 'Ωκεανῷ, εὐρύνεται τὰ μέγιστα· σχηματίζων ὁλόκληρον κόλπον.

'Επ' αὐτοῦ διευθυνόμενοι πρὸς Α. ἀπηντήσαμεν κατὰ σειρὰν τὴν Νάντην (117,555 κ.) μίαν τῶν ἐμπορικωτέρων πόλεων τῆς Γαλλίας, καθ' ὅσον χρησιμεύει ὡς κέντρον τῆς ἐν τῷ Λοάρ ποταμοπλοίας, 52 δὲ χιλιόμετρα μακρὰν τῆς θαλάσσης κειμένην. Μετὰ ταύτην

τὴν Ἀγκέρς, ἔχουσιν ἐργοστάσια λινῶν καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων· αὕτη ἔχει πρὸς τὰ ΒΔ. τὴν ἐπίσης βιομηχανὸν καὶ πλουσίαν Λεμάνς ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Λοάρ· ἐπὶ ἀνατολικώτερον τῆς Ἀγκέρς, ἀπηντήσαμεν τὴν Τουρ· οἱ κῆποι καὶ τὰ περίχωρα τῆς ὁποίας ἔχουσι τοσαύτας καλλονάς, ὥστε ὁλόκληρον ἡμέραν διετρίψαμεν ἐκεῖ, ἀποθαυμάζοντες τὴν τελείαν τῶν κήπων καὶ τῶν ἀμπελώνων καλλιέργειαν. Πρὸς Ν. ἀκριβῶς ταύτης, κεῖται ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Λοάρ ἡ πόλις Ποατιέ (30,000 κ.), ἀξία λόγου διὰ τὴν Γεωργίαν τῆς καὶ διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ἀράδων (732 μ. Χ.) ὑπὸ Καρόλου Μαρτέλλου. Πρὸς Α. τῆς Τουρ καὶ ἐπὶ τοῦ Λοάρ, ἐπίσης ἀπηντήσαμεν τὴν Ὀρλεάνς (54,400 κ.) ἔχουσιν πλῆθος βιομηχανικῶν καταστημάτων καὶ πατρίδα τῆς Λύρηλιανῆς Παρθένου, ἥτις διὰ τοῦ ἐμπνευσμένου ἠρωϊσμοῦ τῆς, ἀνεδείχθη ἡ Μπουμπουλίνα τῆς Γαλλίας.

Ἀπὸ ταύτης τῆς πόλεως ἐπιστρέψαντες εἰς Σαν-Ναζαίρ, ἐπλέομεν πρὸς τὰ ΒΔ. ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ Ὠκεανῷ. Διήλθομεν δὲ μεταξὺ πολλῶν νήσων μικρῶν, ὧν ἡ μεγαλειτέρα κειμένη πρὸς τ' ἄριστερά, ὀνομάζεται Βέλλ-Γιλ καὶ εἶναι τερπινοτάτη, ἀλλὰ καὶ ἰσχυρὰ νησὶς· πρὸς Β. ταύτης ἐπὶ τῆς ξηρᾶς κεῖται ἡ Λοριάν (36,000 κ.) πόλις εὐλίμενος καὶ ναυτικῇ.

Εἰς ταύτην ἐξελθόντες μετέβημεν διὰ σιδηροδρόμου ΒΔ. μέχρι Βρέστης (69,110 κ.) αὕτη ἔχει λιμένα εὐρυχωρότατον καὶ ἀσφαλῆ, εἶναι δὲ μία τῶν πρώτων ναυτικῶν καὶ πολεμικῶν πόλεων τῆς Γαλλίας, ἔχουσα ναυπηγεῖα, ναύσταθμον καὶ ναυτικὴν Σχολήν. Πρὸς Α. τῆς Βρέστης κεῖνται αἱ πόλεις Ῥένναι καὶ Λαζάλ, Γεωργικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ, ἀμφοτέραι δὲ κέντρα πολλῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν.

Ἀναχωρήσαντες διὰ τοῦ αὐτοῦ σιδηροδρόμου, διηυθύνθημεν πρὸς Α. φθάσαντες δ' εἰς Ἀβράνς, πόλιν μικράν, κειμένην πλησίον τοῦ μυχοῦ τοῦ εὐρυχώρου κόλπου Κανκάλ, ὀνομαστοῦ διὰ τὰ ὅστρεά του, ἐστρέψαμεν πρὸς Β. Προῦχωροῦμεν ἐπὶ χερσονήσου καλουμένης Μάγχης, βρεχομένης δὲ πανταχόθεν ὑπὸ τῆς θαλάσσης τῆς Μάγχης. Αὕτη ἡ θάλασσα χωρίζει τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τῆς πρὸς Β. γείτονος αὐτῆς Ἀγγλίας. Πρὸς Δ. τῆς Χερσονήσου Μάγχης, ὑπάρχουσι πολλαὶ νῆσοι, ἀνήκουσαι εἰς τὴν Ἀγγλίαν καίτοι πλησιέσταται εἰς τὴν Γαλλίαν κείμεναι.

Ἐφθάσαμεν εἰς Χερβοῦργον (35,691 κατ.), εἰς τοῦ ὁποῖου τὸν λιμένα κατήλθομεν. Τεράστιον ἔργον ἐξέπληξεν ἡμᾶς ἀμέσως. Πρόχωμα 4,000 μέτρων μήκους περίπου, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς μιᾶς ἐξοχῆς τῆς ξηρᾶς μέχρι τῆς ἄλλης, ἐκασφαλίζει τὸν λαμπρότατον λιμένα τῆς πόλεως ταύτης. Πρὸ τοῦ λιμένος τούτου ὑφαινεῖται φρούρια φοβερά, καθιστῶντα αὐτὸν πρῶτον πολεμικὸν τῆς Γαλλίας λιμένα.

Χάβρη — Σηκουάρας — Ρουέν — Παρί, ἢ Παρίσιοι.

Ἐπιβάντες ἀτμοπλοίου διηυθύνθημεν πρὸς Δ. καὶ μετ' ὀλίγας ὥρας ἀπεθαίνομεν εἰς Χάβρην (105,140 κατ.) Ὅποιον θέαμα περιέμενεν ἡμᾶς ἐπὶ τῆς προκυμαίας! Ὅποια ἐμπορικὴ ζωὴ ἐπικρατεῖ πανταχοῦ τῆς πόλεως. Ἐν τῷ εὐρυχώρῳ λιμένι αὐτῆς, βλέπει τις πλοῖα ὑφ' ὅλας σχεδὸν τὰς σημαίας ὅλων τῶν μερῶν τοῦ κόσμου καὶ πρὸ πάντων Ἀγγλικά καὶ Ἀμερικανικά, φορτώνοντα πραγματείας, ὑλικά διὰ τὴν βιομηχανίαν ἢ βιομηχανικά σκεύη, τρόφιμα κ.λ.π. Φρούριον ἰσχυρὸν ὑπερασπίζει τὴν πόλιν καὶ πλῆθος ἀμαξοστοιχιῶν καὶ ἀτμοπλοίων θέτει αὐτὴν εἰς συγκαίνωσαν ἑνὶ πᾶσι στιγμῇ μετὰ τῶν διαφόρων ἄλλων πόλεων τῆς Γαλλίας.

λίας. Κεῖται δ' ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης καὶ κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Σὲν ἢ Σηκουάνα, διευθυνομένου ἀπὸ τῶν ΝΑ. πρὸς τὰ ΒΔ. καὶ ἐκβάλλοντος εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Μάγχης.

Ἀνεπλεύσαμεν αὐτὸν κυλίωντα τὰ θολὰ ὕδατά του ἡρέμα καὶ ἐκτελοῦντα πολλοὺς ἐλιγμούς. Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ ὄχθης, ἀπηντήσαμεν πόλιν τινα βρίθουσαν βιομηχανικῶν καταστημάτων μεγάλων καὶ μεθ' ὠραίων περιχώρων· αὕτη καλεῖται Ρουέν (105,860 κατ.) Μετὰ ταύτην ἐξηκολοῦθουν αἱ τερπναὶ ἐξοχαὶ καὶ αἱ πλούσιαι φυτεῖαι. Ἀλλὰ καθ' ὅσον ἐπλησιάζομεν εἰς τοὺς Παρισίους, γέφυραι συχναὶ ὑπερέκειντο ἄνωθεν τοῦ Σηκουάνα καὶ ἀμαξοστοιχίαι πλήρεις ἐπιβατῶν καὶ ἐμπορευμάτων, διερχόμεναι πολλάκις ἄνωθεν αὐτῶν, διηυλάκιζον τὰς ἐκτεταμένας πέριξ πεδιάδας, ἀφίνουσαι ὅπισθεν αὐτῶν μικρὰ καπνοῦ νέφη. Πολλαχοῦ ὑπερμεγέθεις καπνοδόχοι ὑψούμενοι, ὑπεδείκνυσαν ἡμῖν τὴν θέσιν διαφόρων βιομηχανικῶν καταστημάτων. Ἐβλέπομεν τοὺς εὐθύμους χωρικοὺς, φέροντας τὰς εὐρείας καὶ βραχείας αὐτῶν βλοῦζας, ἐργαζομένους μετὰ τοσαύτης χάριτος καὶ τέχνης ἐν τοῖς ἀγροῖς, ὅπου ἐξίσου ἐν ἀφθονίᾳ αὐξάνει ὁ σίτος καὶ ἡ ὀπώρα. Προσεγγίσαντες εἰς τὰ προάστεια Σαὶν-Ζερμαίν, Ἀργ καὶ Σαὶν-Δενί, εἰσήλθομεν ἐντὸς τῶν Παρισίων, ὅπου κατὰ τὰς δύο ὄχθας τοῦ ποταμοῦ διήκει προκουμαία.

Οἱ Παρίσιοι (2,269,023 κατ.) ἡ πόλις αὕτη τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν συρμῶν εἶναι ἐκτισμένη τριγωνικῇ σχεδὸν τὸ σχῆμα ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄχθων τοῦ Σηκουάνα καὶ δύο μικρῶν νήσων, κειμένων ἐντὸς αὐτοῦ. Αἱ ὁδοὶ αὐτῆς εἶναι μακρόταται, ἕνεκα τοῦ μεγέθους τῆς πόλεως, εὐρεῖαι καὶ περίπλοκοι ἕνεκα τῆς πληθύος αὐτῶν. Τὰ οἰκοδομήματα πολυόροφα καὶ ἐπομένως

ύψηλά. Πέριξ δ' εἶναι ὠχυρωμένη διὰ πολλῶν καὶ καλῶν φρουρίων καὶ προχωμάτων. Προάστεια δ' ἔχει ἐκτὸς τοῦ Σαῖν-Δενί, ὅπου ἀπαντῶνται οἱ τάφοι τῶν βασιλέων καὶ τοῦ Ἀργ καὶ Σαῖν-Ζερμαίν, τὰς Βερσαλίας μὲ τὰ περίφημα αὐτῶν ἀνάκτορα πρὸς τὰ ΝΔ. καὶ τὰ Σαῖν-Κλοῦ πρὸς Δ.

Τὰ ἐν Παρισίοις δημόσια οἰκοδομήματα εἴσιν πλούσια καὶ μεγαλοπρεπῆ, τοσοῦτω καὶ πλεῖστα εἰσι καὶ οὐδὲ ἦτο δυνατόν εἰς ἡμᾶς ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ νὰ ἐπισκεφθῶμεν αὐτὰ, καίτοι ὁλοκλήρους ἑβδομάδας πρὸς τοῦτο κατηναλώσαμεν. Ἐπεσκέφθημεν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας (Νότρ-Δάμι), ἣτις κεῖται εἰς τὴν μίαν τῶν μικρῶν νήσων ἐν τῷ Σηκουάνα, τὴν καλουμένην Σίτ. Εἶναι αὕτη ἡ μεγίστη τῶν ἐκκλησιῶν τῶν Παρισίων· ἀπὸ δὲ τοῦ ὕψους τῆς κορυφῆς αὐτῆς (66 μέτρ.) ἡδυνήθημεν ν' ἀπολαύσωμεν τῆς λαμπρᾶς θεᾶς τῆς πόλεως, ἀπάσης ἐκτεινομένης ἐφ' ἡμᾶς. Μετὰ ταύτην μετέβημεν εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ἀνακτόρων Γουίλλερν (Κεραμεικοῦ) καὶ Λούβρ, συνδεομένων ἀμφοτέρων διὰ δύο μεγαλοπρεπεστάτων στοῶν. Ἐν τῷ Λούβρῳ ἐθαυμάσαμεν πλῆθος ἔργων γλυπτικῆς καὶ ζωγραφικῆς ἀρχαίων καὶ νέων. Ἐν αὐτῷ εἶδομεν καὶ τὴν Ἀφροδίτην τοῦ Ἀρλ εἰς ἀγάλμα, ἄνευ μὲν βραχιόνων, ἀλλ' ἐκπληκτικῆς καλλονῆς. Μετὰ ταῦτα δὲ τὸ Παλαί-Ροαγιάλ καὶ τὰ Ἡλύσια (ἀνάκτορα), μετὰ τοῦ περιφήμου κήπου αὐτῶν. Ὅπισθεν δὲ τοῦ κήπου τούτου ἐκτείνεται πλουσιωτάτη πλατεία, πλήρης φυτειῶν, ἀναβρυτηρίων καὶ ἀγαλμάτων, ἡ καλουμένη «τὰ Ἡλύσια πεδία» καὶ ἣτις εἶναι ὁ πρώτιστος περίπατος τῶν Παρισινῶν.

Μετὰ τὰ πρώτιστα ταῦτα δημόσια οἰκοδομήματα, ἐπεσκέφθημεν πλῆθος ἄλλων τοιούτων ὡραίων καὶ αξιοθεάτων δημοσίων ἔργων· πλατείας καὶ περιπάτους πρὸς

δὲ καὶ διάφορα βιομηχανικὰ καταστήματα, οἷα εἶναι τὰ ὥρολογοποιεῖα, χαρτοποιεῖα, χαλκογραφεῖα, χρωμολιθογραφεῖα, κοσμηματοποιεῖα καὶ ἐργοστάσια κατασκευῆς εἰδῶν τοῦ καλλωπισμοῦ ἐν γένει καὶ τοῦ συρμοῦ, οἷα εἶναι τὰ κατασκευάζοντα μετὰξινά ὑφάσματα, σάλια πολύτιμα, ἀρωματικὰ, ἐνδύματα, πῖλους, ὑποδήματα, χειρόκτια, ἀγγεῖα κ.λ.π. τὰ ἐμπορικὰ δὲ καταστήματα τῶν Παρισίων διὰ τοῦ πλούτου καὶ τῆς ποικιλίας αὐτῶν, ἐξέπληξαν ἀληθῶς ἡμᾶς.

Αἱ μεγάλαι αὐτῆς ὁδοὶ καὶ αἱ ἀπέραντοι ἀποστάσεις, ἃς διατρέχει τις πρὸς μετάβασιν ἀπὸ ἐνὸς μέρους τῆς πόλεως εἰς ἄλλο, σμικρύνονται διὰ πλήθους λεωφορίων, ἅτινα ἀντὶ ὀλίγων ἐκατοστῶν τοῦ φράγκου, μεταφέρουσι τοὺς ἐπιβάτας εἰς ὀλίγα λεπτά, ὅπου εἶναι ἀνάγκη. Εἰς δὲ τὸν βουλούμενον ν' ἀπέλθῃ ἐκτὸς τῶν Παρισίων, εἰς ὅσον δήποτε μέρος τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Εὐρώπης ὅλης, εἶναι εὐκολώτατον τοῦτο, καθ' ὅτι ἐν Παρισίοις διασταυροῦνται ὅλοι οἱ μεγάλοι σιδηροδρομικοὶ κλάδοι τῆς Γαλλίας, οἵτινες πολλοὶ ὄντες, συνδέουσιν ἀπάσας τὰς ὁπωσοῦν σημαντικὰς πόλεις αὐτῆς πρὸς ἀλλήλας καὶ ταύτας πάλιν πρὸς τὰ ἔξω κράτη. Οἱ Παρισινοὶ ὁμιλοῦσι τὴν καθαρωτέραν Γαλλικὴν γλῶσσαν.

Ὁ τρόπος αὐτῶν τοῦ ἐνδύεσθαι, τοῦ ὁμιλεῖν καὶ τοῦ συμπεριφέρεσθαι μὲ κατέθειλξεν. Ὅποια εὐγένεια τρόπων, ὅποια ὑποχρεωτικὴ συμπεριφορά ! Τὰ ἤθη ὅμως ; Αὐτὰ μόνον δυστυχῶς δὲν δύναται νὰ ἐπαινέσῃ τις· καθ' ὅτι παρατηρεῖται μεγάλη ἔκλυσις περὶ ταῦτα. Ἡ πόλις αὕτη ἢ τοσοῦτω ἐπιδοῦσα εἰς τὸν πολιτισμὸν, τοσοῦτους ἐπισήμους ἀνδρας παραγαγοῦσα, ἢ καταστᾶσα (ἐπὶ Ναπολέοντος) ἐπὶ τινα χρόνον κυρίαρχος ὅλης τῆς Εὐρώπης, σχεδὸν καὶ αὕτη ἐν ἣ τοσαῦται ἀνακαλύψεις καὶ ἐφευρέσεις ἐγένοντο, δὲν δύναται ἢ νὰ

ἔχῃ καὶ ἐλάττωμά τι. Τοῦτο δ' ἀκριβῶς εἶναι ἡ πολυτέλεια καὶ ἡ ἔλλειψις αὐστηρότητος περὶ τὰ ἥθη, ὡς εἵπομεν.

Πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσω· κατέλιπον σχεδὸν ἄκων τοὺς Παρισίους, ὅτε ἀνεχωροῦμεν ἐκεῖθεν μεταβαίνοντες πρὸς τὰ ΝΑ. εἰς Λυών. Διήλθον μακρὰς ὥρας ἐν τῷ σιδηροδρόμῳ, ὥρας πλήρεις ἐντυπώσεων, δι' ὅσα εἶχον ἰδεῖ καὶ θαυμάσει.

Ἀπὸ Παρισίων εἰς Λυών — Τὰ περίξ αὐτῆς —
'Ροδανὸς — Μασσαλία — Τουλὼν — Νίμες — Μορτ-πελλε — Περπιγιάν.

Ἐν τούτοις ἡ ἀμαξοστοιχία προχωροῦσα εἶχεν ἀφήσει πρὸς δεξιὰ μὲν τὸ ἱστορικώτατον Φονταινεβλώ, πρὸς δ' ἀριστερὰ τὴν βιομηχανικωτάτην Τροάϊ καὶ ἤδη ἐπεφαίνοντο μακρόθεν πρὸς Α. αἱ ὑψαύχεναι κορυφαὶ τῶν Βοσγίων, ἐφ' ὧν ἐξορύσσονται ὁ Γρανίτης, ὁ Σχιστόλιστος καὶ διάφορα μέταλλα. Ἐν ᾧ δ' ἐπλησιάζομεν εἰς Λυών, εἶχομεν πλησιέστατα πρὸς τ' ἀριστερὰ ἡμῶν δύο σειρὰς ὀρέων, τὸ Κοτδόρ καὶ τὸ Σαρολαί, νοτιώτερον τοῦ πρώτου, Ἀφικόμεθα εἰς τὴν πόλιν.

Ἡ Λυών (347,619 κατ.) κεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τοῦ δέλτα, τοῦ σχηματιζομένου ὑπὸ τοῦ μεγάλου ποταμοῦ Ῥὸν ἢ Ροδανοῦ καὶ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Σαών· εἶναι δὲ καὶ ἐμπορικὴ, ἀλλὰ τὰ μάλιστα βιομηχανος, ἔχουσα πλῆθος ἐργοστασίων τῆς κατασκευῆς μεταξίνων ὑφασμάτων, κατὰ τὰ ὅποια εἶναι ἡ πρώτη πόλις τοῦ κόσμου, ὡς πρὸς τὸ ποσόν, ὅπερ κατ' ἔτος κατασκευάζει καὶ τὸ ποῖόν. Ἐντὸς αὐτῶν βλέπει τις τὰ ποικιλώτερα χρώματα καὶ τὴν καθαρωτέραν στιλπνότητα τῆς μετάξης. Χιλιάδες πολλαὶ ἀνθρώπων ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κλώσιν, ὕφανσιν καὶ βαφὴν τῆς μετά-

ξης. Ὑπάρχουσιν ἀποθήκαι ὀγκώδεις, περικλείουσαι ὕλιν ὑπερόγκου ἀξίας. Ἀπὸ τῆς πόλεως βλέπει τις πρὸς Α. μὲν τῆς Ἑλπεις, ἃς καὶ ἐν Ἰταλίᾳ ἔχομεν ἰδεῖ καὶ τῶν ὁποίων ἡ ὑψηλότερα κορυφή ἐνταῦθα εἶναι τὸ Λευκὸν ὄρος, πρὸς Δ. δὲ τὸ Μοντδὸρ ἢ Χρυσᾶ ὄρη, ἀμφότερα πλούσια εἰς λίθους διαφόρων εἰδῶν καὶ μεταλλικὰ ὕδατα.

Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Μοντδὸρ πρὸς Β. κεῖται τὸ Κλερμόν, ὀνομαστὸν διὰ τὴν σύνοδον τῶν σταυροφόρων· εἰς δὲ τοὺς Δ. πρόποδας τῶν Ἑλπειων ἢ Βεζανσῶν, (47,332 κατ.), ἐκτισμένη ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Σαῶν πατρὶς τοῦ Βίκτωρος Οὐγκῶ καὶ πρωτεύουσα τοῦ ἐλευθέρου κομητάτου· ὅπερ κεῖται αὐτόθι πρὸς Α. τοῦ Σαῶν· ἡ Σαμβερὺ πρωτεύουσα τῆς ὑψηλῆς χώρας Σαβοΐας, ἀφ' ἧς ἄγει σιδηρόδρομος ὑπὸ τὰς Ἑλπεις εἰς Τουρῖνον τῆς Ἰταλίας καὶ ἥτις κεῖται πρὸς Ν. τοῦ ἐλευθέρου κομητάτου· ἡ Νίς (Νίκαια), ἀρχαία Ἑλληνικὴ ἀποικία (54,953 κατ.), νοτιώτατα ἐπὶ τοῦ Λιγυστικοῦ πελάγους μεθ' ὑγιεινοτάτου κλίματος, ἐπὶ ὠραιότητος θέσεως καὶ τὸ Μόναχο, ὅπερ ἀπαρτίζει Πριγκηπάτον ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας διατελοῦν καὶ κείμενον παραθαλασσίως πρὸς Α. τῆς Νίς. Ἀπὸ τούτου ἄγει σιδηρόδρομος ἀπὸ Γαλλίας εἰς τὴν Ἰταλίαν παραθαλασσίως. Πρὸς Β. τῆς Λυῶν ἐπὶ τοῦ Σαῶν κεῖται ἡ Σαλῶν καὶ ἔτι βορειότερον ἡ Δυζῶν, ἀμφότεραι γεωργικαὶ καὶ βιομηχανοὶ πόλεις. Πρὸς δὲ τὰ ΝΔ. ἡ βιομηχανικωτάτη πόλις Σαντ-Ἐτιέν (Ἄγ. Στέφανος), ἥτις διὰ τῶν βιομηχανικῶν αὐτῆς καταστημάτων καὶ τῶν ἀνθρακωρυχείων, ἀπέβη ἐν τῶν σπουδαιότερων κέντρων τοῦ πλούτου τῆς Γαλλίας· ἔχει δὲ 114,962 κατ.

Ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ Λυῶν διὰ σιδηροδρόμου παρα-

κολουθοῦντες τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ 'Ροδανοῦ ἢ 'Ρὸν καὶ διευθυνομένου πρὸς Ν. Προσεγγίσαντες εἰς Ἀβενιῶν. πόλιν ἀρχαίαν 'Ελληνικὴν, κειμένην ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ καὶ μετὰ ταύτην εἰς Ἀρλ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ δέλτα τοῦ 'Ροδανοῦ κειμένην πόλιν, διηυθύνθημεν πρὸς τὰ Ν. Α. καὶ διελθόντες πλησίον τῆς πόλεως Αἰξ, ἐφθάσαμεν μετ' οὐ πολὺ εἰς Μασσαλίαν.

Αὕτη (269,340 καπ.) κεῖται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς παραλίας τοῦ κόλπου τοῦ Λέοντος, ὅστις σχηματίζεται ὑπὸ τοῦ Λιγυστικοῦ πελάγους. Εἶναι ἀρχαιοτάτη 'Ελληνικὴ ἀποικία (Φωκαέων) καὶ ἕως σήμερον εἶναι ὁ πρῶτιστος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Γαλλίας, ὅστις ἤκμασε καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας, καταστραφεῖσα ὅμως ἐπὶ τέλους καὶ ἀνοικοδομηθεῖσα. Σήμερον ἐν τῷ εὐρυχώρῳ λιμένι αὐτῆς, ὅστις περιφράσσεται ὑπὸ πολλῶν μικρῶν νήσων, εἰτέρχονται καθ' ἑκάστην καὶ ἐξέρχονται πλῆθος ἀτμοπλοίων καὶ ἱστιοφόρων, προερχομένων ἀπὸ τῶν διαφόρων παραλίων τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ κόσμου, μετακομιζόντων δὲ διάφορα εἶδη ἐμπορευμάτων. Τὰ τελωνεῖα αὐτῆς καὶ αἱ ἀποθῆκαι τῶν ἐμπορευμάτων εἰσὶ παμμέγισται. Τὰ περιφημότερα τῶν δημοσίων κτιρίων εἶναι ὁ Πύργος τοῦ Ἴφ, ἀρχαία τρομερὰ φυλακὴ τῶν βαρυνοίνων, ἡ πινακοθήκη, ἡ Βιβλιοθήκη (60,000 τόμ.), τὸ Μουσεῖον τῆς φυσικῆς ἱστορίας, καὶ ὁ βοτανικὸς κήπος. Αἱ οἰκίαι αὐτῆς εἰσιν ὡραῖαι ὥς καὶ οἱ δρόμοι. Πέριξ τῆς πόλεως ἐπὶ τῶν λόφων καὶ τῶν ἔμπροσθεν τοῦ λιμένος νήσων, ὑπάρχουσιν ὀχυρώματα πολλὰ. Τὰ δὲ περὶχωρα αὐτῆς εἰσι καλλιεργημένα ὥς εἰς κήπος ἅπαντα.

Ἐξέρχονται δὲ τῆς πόλεως πλῆθος σιδηροδρόμων, δι' ὧν αὕτη συνδέεται μετ' ἀπασῶν τῶν λοιπῶν πόλεων· εἰς ἐκ

τούτων μάλιστα βαίνων πρὸς Α., ἄγει εἰς τὴν παραλίαν πόλιν Τουλών. Αὕτη (61,239 κατ.) ἔχει λιμένα ἀσφαλέστατον, προφυλαττόμενον ὑπὸ δύο φραγμῶν τεχνητῶν καὶ φρουρίων, καθιστώντων ἀδύνατον τὴν ἐκ τῆς θαλάσσης ἄλωσιν τῆς πόλεως ἐν καιρῷ πολέμου. Ἐξῶθεν τοῦ λιμένος πρὸς Α. κεῖνται αἱ καλούμεναι Ἰέραι νῆσοι, πολλαὶ καὶ μικραὶ. Τὰ περίχωρα τῆς Τουλών εἶναι κατάφυτα ὑπὸ λεμονεῶν καὶ ἐλαιῶν, διακοπτομένων ἐκασταχοῦ ὑπὸ χαριεσσῶν ἐξοχικῶν ἐπαύλεων. Ἄλλος βαίνων πρὸς Δ. φθάνει πέραν τοῦ Ροδανοῦ εἰς τὰς Νίμες, πόλιν μεσόγειον, βιομηχανικὴν καὶ ἔχουσαν πλῆθος ἀρχαιοτήτων μετὰ δὲ ταῦτα στρέφων πρὸς τὰ ΝΑ. ἀπαντᾷ τὸ Μοντ-πελιέ (μετὰ τῆς Ἰατρικῆς αὐτοῦ Ἀκαδημίας) μεσόγειον καὶ ἄλλας πολλὰς πόλεις καὶ χωρία, καὶ ἀφικνούμενος εἰς Περπινιὰν, τελευταίαν μεγάλην πόλιν πλησίον τῶν Πυρρήναιων, εἰσέρχεται ἐντὸς τῆς Ἰσπανίας.

Ἐπεστρέψαμεν διὰ ταχείας ἀμαξοστοιχίας εἰς Λυὼν, ὁπότεν ἐπεσκέρθημεν τὴν Ἑλβετίαν, ἧς τὴν περιγραφὴν ἀναβάλλομεν καὶ ἐπανακάμψαντες εἰς αὐτὴν ἐκεῖθεν, ἐπανεστρέψαμεν εἰς Παρισίους. Ἐκεῖθεν δὲ διηυθύνθημεν πρὸς τὰ ΒΑ. μεταβαίνοντες εἰς Καλαί. Διευθυνομένοι οὕτως εἶχομεν πρὸς τὰ δεξιὰ μὲν τὴν Ρέμς, πρὸς ἀριστερὰ δὲ τὴν Ἀμιένης ἐπὶ μικροῦ τινος ποταμοῦ καὶ τὸ ἐπίνειον αὐτῆς. Ἀββεβίλ. Προσεγγίσαντες εἰς τὴν ὀχυρὰν πόλιν Καμβραί, ἐστρέψαμεν πρὸς Β. καὶ φθάσαντες εἰς Λίλην (145,113 κατ.), ὀχυροτάτην πόλιν καὶ λίαν βιομηχανικὴν διηυθύνθημεν ἐπ' ὀλίγον πρὸς τὰ ΒΔ. Ἀπηντήσαμεν δὲ τὴν ὀχυροτάτην πόλιν Καλαί, ἐκτισμένην ἐπὶ ὁμωνύμου πορθμοῦ χωρίζοντος τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας. Ὁ εὐρὺς λιμὴν αὐτῆς εἶναι ἀσφαλέστατος καὶ λίαν ὀχυρὸς.

Ὅλαι αἱ διαμετακομίσεις ἀπὸ Γαλλίας εἰς Ἀγγλίαν γίνονται δι' αὐτοῦ τοῦ λιμένος· ἐπειδὴ δὲ μέγα ἐξασκεῖ ἐμπόριον ἡ Γαλλία μετὰ τῆς Ἀγγλίας, φαντάζεται τις τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν, ἣτις παρατηρεῖται ἐν τῷ λιμένι αὐτοῦ. Πρὸς Α. τῆς πόλεως ταύτης κεῖται ἡ Δουνκέρκ πρὸς δὲ Ν. ἡ Βονωνία καὶ ἡ Διέπη, λίαν ἐμπορικοὶ καὶ ὄχυροὶ λιμένες ἅπαντες.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΣ.

Κλίμα, Θέσις, Ὅρια, Ἐδαφος, καὶ προϊόντα.— Ὅσον ὡραία εἶναι ἡ χώρα τῆς Γαλλίας, ὅποια δὲ θαυμάσια βλέπει τις ταξιδεύων ἐν αὐτῇ. τελειοποίησις τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς· ποικιλία βιομηχανικῶν προϊόντων, φανταστικὴ λεπτότης εἰς τὴν χειροτεχνικὴν βιομηχανίαν, θαυμάσια ἔργα τέχνης, ὑπερφαινόντα πνεῦμα ἐφευρετικόν καὶ γεννητικόν, τὰ πάντα ἀνά πᾶν βῆμα κινῶσι τὸν θαυμασμόν τοῦ παρατηρητοῦ. Τὸ κλίμα ἔχει ποικίλον, ἐνεκα τῆς μεγάλης ἐκτάσεως τοῦ ἑδάφους, οὐχὶ καὶ πολὺ διάφορον. Εἶναι δὲ μᾶλλον εὐκραεὺς καὶ διὰ τοῦτο βλέπει τις μετ' ἀφθονίας ἀποδιδόμενα πολλὰ καὶ ποικίλα προϊόντα.

Ἡ Γαλλία (528,572 τμ.) φαίνεται στηριζομένη ἀφ' ἐνός μὲν ἐπὶ τῆς Ἰταλίας, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἐπὶ τῆς Ἰσπανίας, πρὸς Β. τῶν ὁποίων κεῖται, ὡς ἐπὶ δύο ποδῶν. Ἐχει πρὸς Β. μὲν τὴν Γερμανικὴν θάλασσαν, τὸν Πορθμόν τῆς Μάγχης καὶ τὴν θάλασσαν τῆς Μάγχης. Πρὸς Δ. τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν καὶ τὸν Βισκαϊκὸν κόλπον. Πρὸς Ν. τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὸ Λιγυστικὸν πέλεγος καὶ πρὸς Α. διάφορα ἄλλα κράτη Εὐρωπαϊκά. Τὰ ὅρη αὐτῆς ὑψοῦνται πρὸς ΝΑ. τῆς χώρας, καθ' ὅλα τὰ ἄλλα μέρη οὐσῆς πεδινῆς. Ἐπιστημότερα δ' αὐτῶν εἰσι πρὸς Ν· τὰ Πυρρήνια, πρὸς Α. τὰ Βόσγια καὶ αἱ Ἀλπεις καὶ μετὰ τῶν Βοσγιῶν καὶ Πυρρήνιαίων τὸ Μοντ-δ'ὄρ (χρυσᾷ ὄρη) καὶ αἱ Σηθέναι Ποταμοὶ μεγαλειτέροι εἰσιν ὁ Σέν ἢ Σηκουάνας, χυνόμενος πρὸς Β., ὁ Λείγερ καὶ Γαρόνας χυνόμενοι πρὸς Δ. καὶ ὁ Ροδανὸς χυνόμενος πρὸς Ν. ἐκτός ἄλλων μικροτέρων τοιούτων. Πεδιάδων δὲ βρύθει· μεγαλειτέρας τούτων ἔχουσα ἐν Καμπανίᾳ ΒΑ. Ἡ δὲ ποιότης τοῦ ἐκτεταμένου ἑδάφους τῆς Γαλλίας εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γόνιμος, ἐκτὸς τῶν Λανδῶν, αἵτινες ἀπαντῶνται κατὰ τὰ παράλια. Παράγει δὲ βοηθοῦμενον ὑπὸ τοῦ εὐκραοῦς κλίματος, δημητριακοὺς καρποὺς, ὅπως, βιομη

χανικά φυτά, οἶνους καὶ βοσκάς. Ἐν τοῖς ἐγκάτοις αὐτοῦ ἀπαντῶνται λίθο γαιάνθρακες ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ μέταλλα καὶ μεταλλικά ὕδατα, ἐξ ὧν ἀναφέρουμεν τὸ τοσοῦτον εἰς κοινὴν χρῆσιν ὃν σήμερον, πεπτικώτατον Βίση.

Γεωργία, Κτηνοτροφία, Βιομηχανία. — Ἡ ἀφθονία δ' αὕτη τῶν προϊόντων, ὡς εἶδος, ὀφείλεται κατὰ μέγα μὲν μέρος εἰς τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὴν τελειοποίησιν τῶν τῆς καλλιεργείας ἐργαλείων, εἰς τὴν φιλοπονίαν καὶ τὴν ἐπίδοσιν τῶν Γάλλων εἰς τὸν βιοποριστικὸν τοῦτον κλάδον καὶ εἰς τὴν μέριμναν τῆς Κυβερνήσεως, ὅπως καταστήσῃ τοὺς Γάλλους, χωρικοὺς ἐνημέρους τῆς Γεωργικῆς διὰ συστάσεως Σχολῶν Γεωργικῶν. Τὸ πρότυπον δὲ προϊόν εἶναι ὁ σίτος (καὶ ἄλλο δημητριακὸν) καλλιεργούμενος ἐν ἀπάσῃ τῇ Γαλίᾳ καὶ ἀποδιδόμενος εἰς μεγάλας ποσότητας, καθ' ἃς ὑπερτερεῖ ἀπασῶν τῶν Εὐρωπαϊκῶν σιτοφόρων χωρῶν. Μὲν τὰ τοῦτον ἔρχονται τὰ κατὰ τόπους καλλιεργούμενα, ἅτινά εἰσι πρὸς Β' τὰ βιομηχανικὰ λεγόμενα φυτά, οἷον σῆσπλα, (κοκκινογούλια) χρήσιμα πρὸς κατασκευὴν ζαχαρέως, τὸ λινον καὶ κάνναβι διὰ τὴν ὑφαντικὴν καὶ σχινοποιίαν, οἱ ἐλαίοποροι, αἱ βαφικαὶ ὕλοι καὶ ἐκ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων αἱ μηλέαι. Ἐν τῷ μέσῳ καὶ πρὸς Ν. τῆς Γαλλίας, καλλιεργεῖται μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος ἡ ἀμπέλος, ἀποδίδουσα οἶνους, οἷτινες μετὰ τὴν ἐν ἰδίῳ ἐργοστασίῳ ἐπεξεργασίαν, καθίστανται περιζήτητοι εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου (Σαμπάνι, Βορδὼ κ.τ.λ.) Μετὰ ταῖτην ἔρχεται ἡ καλλιέργεια τῆς Καστανέας, Μωρέας καὶ ἐλαίας, ἰδίως πρὸς Ν. Ἐκτὸς δὲ τῶν καλλιεργουμένων τούτων φυτῶν εἰσι τὰ δάση, ὧν ἀφθονεῖ ἡ Γαλλία καὶ ἅτινα παράγουσ-ξυλείαν ἄφθονον, ῥητίνας κ.λ.π. Ἡ κτηνοτροφία ἔρχεται ἀκμαία μετὰ τῇ Γεωργίᾳ. Πληθὺς ζῶων κερασφόρων, ἵππων, χοίρων, ὄνων καὶ ἡμιόνων τρέφεται ἐν Γαλίᾳ. Ἡ μελισσοτροφία καὶ οἱ μετεξοσκώληκες εὐδοκίμουσιν ἱκανῶς, ἡ δὲ ἀλεία ἀποφέρει ἀρκετὰ εἰσοδήματα. Τὰ βιομηχανικὰ καστήματα τῆς Γαλλίας εἰσι πλείστα, ποικίλα τὴν ἐργασίαν καὶ συνθετώτατα κατὰ τὰς μηχανάς. Καὶ ἐν μὲν τοῖς ὑφαντηρίοις αὐτῆς κατασκευάζονται τὰ ὠραιότερα τῆς Εὐρώπης ὑφάσματα λινά, ἐκ βάμβακος καὶ μετάξινα. Ἐν τοῖς Σακχαροποιείοις, ὧν τὰ κάλλιστα εὐρίσκονται πρὸς τὰ ΒΔ., κατασκευάζεται ἡ καθαρίζεται ἡ Σάκχαρις εἰς μεγάλας ποσότητας καὶ ταφιδεύεται εἰς τὰ ἐκτὸς. Ἐν τοῖς λοιποῖς τέλοσι ἐργοστασίῳ κατασκευάζονται ἀκριβῶς ἐκεῖνα τὰ ἀντικείμενα, δι' ἃ ἡ Γαλλία κατέχει τὴν πρώτην ἐν τῷ κόσμῳ θέσιν, τ' ἀντικείμενα δηλ. τοῦ συρμοῦ, τοῦ καλλωπισμοῦ, τῆς ἐνδυμασίας καὶ τῆς οἰκιακῆς χρήσεως.

Ναυτιλία, Ἐμπόριον, Μέτρα, Σταθμά, Νομίσματα. — Τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς Γαλλίας εἶναι ἐκτεταμένον, περιλαμβάνον χιλιάδας πολλὰς ἀτμοπλοικῶν, ἀλιευτικῶν, μεγάλων ἱστιοφόρων καὶ ἀτμοπλοίων. Ἐκτὸς τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας οὐδεμία ἄλλη χώρα δύναται ν' ἀντιμετωπισθῇ πρὸς τὸ ἐμπόριον μετὰ τῆς Γαλλίας. Εἰσάγει δ' αὕτη ἀκατεργά-

στους ύφαντικὰς ὕλας ἢ μέταλλα ἀποικιακὰ καὶ τρόφιμα καὶ ἐξάγει κατεργασμένα βιομηχανικὰ προϊόντα, οἶνους κ.λ.π., ὧν ἡ ἀξία υπερβαίνει ἐκείνης τῆς εἰσαγωγῆς. Μετρικὴν μονάδα μήκους ἔχουσιν οἱ Γάλλοι τὸ μέτρον, οὗ ἡ τελευταία ὑποδιαίρεσις εἶναι τὸ υποχιλιόμετρον, ἵσον μὲ ἐν χιλιοστὸν αὐτοῦ, τὸ τελευταῖον πολλαπλάσιον, τὸ χιλιόμετρον ἢ χιλιόμετρον, ἵσον μὲ χίλια μέτρα. Τὰς ἐπιφανείας μετροῦσι διὰ τοῦ τετραγωνικοῦ μέτρου δηλ. μιᾶς ἐπιφανείας τετραγώνου, ἐχούσης τέσσαρας πλευράς ἴσας πρὸς ἐν μέτρ. ὅν ἐκάστην καὶ πάλιν τοῦτου ὑποδιαίρεσεις εἶναι τὸ τετραγωνικὸν ὑφεκατόμετρον καὶ τὸ ἔτι μικρότερον τετραγωνικὸν υποχιλιόμετρον, ἐν ᾧ τελευταῖον πολλαπλάσιον ἔχει τὸ τετραγωνικὸν κοιλόμετρον τοῦ ὁποίου ἐκάστη τῶν τεσσάρων πλευρῶν εἶναι ἴση μὲ χίλια μέτρα. Μέτρον δὲ τῶν στερεῶν καὶ βυστῶν ἔχουσι τὸ κυβικόν μέτρον δηλ. κύβον τοῦ ὁποίου ἐκάστη τῶν ἐξ ἐπιφανειῶν, εἶναι ἴση μὲ ἐν τετραγωνικόν μέτρον. Τὸ κυβικόν μέτρον διαιρεῖται εἰς (1000 λίτρας ἢ) 10 ἑκατοστόλιτρα, τὸ ἑκατόλτρον εἰς 10 δεκάλιτρα καὶ τὸ δεκάλιτρον εἰς 10 λίτρας. Μέτρα δὲ βάρ. υψῆτοι σταθμὰ, ἔχουσιν ἀρχικῶς τὸ γράμμον τρις ἡλαρρότερον τοῦ δραμίου καὶ ὑποδιαίρεσις μὲν αὐτοῦ εἶναι τὸ σαντιγράμ. ἢ ὑφεκατόγραμμ. καὶ ἔτι μικρότερον τὸ मिलिग्राम. ἢ υποχιλιόγραμμον· τελευταῖον δὲ πολλαπλάσιον αὐτοῦ εἶναι τὸ χιλιόγραμμον (Κιλογράμ.) ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὴν ὀκτῶ καὶ ἴσην μὲ 312 περίπου δράμια. Νομίσμα α. χαλκῶ ἔχουσι τὰ σαντίμ. ἢ ἑκατοστά. Ἑκατὸν τοιαῦτα ἴσονται μὲ ἐν ἀργυροῦν φράγκον καλούμενον, ὕπερ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν δραχμὴν. Μετὰ τὸ φράγκον ἔρχεται τὸ ἑφραγκον καὶ πεντάφραγκον, ἀμφοτέρω ἀργυρᾷ καὶ ὧν τὰ ὀνόματα ἐξηγοῦσι τὴν ἀξίαν. Χρυσᾷ δὲ νομίσματα ἔχουσι τὸ πεντάφραγκον, δεκάφραγκον, εἰκοσάφραγκον (Λουὶ ἢ Ναπολιόν) καὶ τεσσαρκακοντάφραγκον, ὧν ἐπίσης ἡ ἀξία σημαίνεται ἐκ τοῦ ὀνόματος. Φέρουσι δὲ τὰ νέα νομίσματα ἅπαντα, ἐνθεν μὲν τὸ σῆμα τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας μετὰ τῆς ἀξίας τοῦ νομίσματος, ἐνθεν δὲ τρεῖς γυναῖκες, τὴν Ἐλευθερίαν, τὴν Ἰσότητά καὶ τὴν Ἀδελφροσύνην.

Μέσα συγκοινωνίας.— Τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία τῆς Γαλλίας δὲν θὰ ἔφθανον βεβαίως εἰς τὸν βαθμὸν, ὃν εὐρίσκονται, ἂν ἡ Γαλλία δὲν εἶχε πλοῦτον μέγαν μέσων συγκοινωνίας. Διὰ θαλάσσης εἴπομεν ἔχουσα μέγαν ἀριθμὸν πλοίων καὶ τηλεγραφικῶν καλωδίων, συγκοινωνεῖ καθ' ἐκάστην μετ' ὅλου τοῦ ἐκτὸς κόσμου κατὰ ξηρὰν δὲ ἀναπτύσσουσα ὅλα τὰ εἶδη τῆς συγκοινωνίας εἰς βαθμὸν μέγαν, θέτει εἰς συγκοινωνίαν ἀπάσας τὰς πόλεις καὶ χωρία, τὰς ἔστω καὶ ὀλίγον ἀξίας λόγου. Οὕτως αἱ λεωφόροι καὶ λοιπαὶ ὁδοὶ ἀπαντῶνται ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ ὥς μέγα δόκιον διακλαδιζόμεναι πανταχοῦ τῆς χώρας· αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαῖ, συνδέουσιν ἀπάσας τὰς πρωτεύουσας τῶν νομῶν, ἐπαρχιῶν καὶ δήμων, πρὸς δὲ καὶ πλῆθος χωρίων καὶ λοιπῶν πόλεων· οἱ δὲ πλωτοὶ ποταμοὶ καὶ διώρυχες ἀπασχολοῦντες πλῆθος

πλοίων, σχηματίζουσιν ἄλλα δύκτιον, ὅπερ συμπλεκόμενον μετὰ τοῦ τῶν σιδηροδρόμων, λεωφόρων καὶ λοιπῶν ἀμαξιτῶν ὁδῶν, δὲν ἀρίνει σχεδὸν οὐδὲν μέρος μεμονωμένον καὶ ἄνευ συγκοινωνίας.

Πληθυσμός, Θρησκεία, Γλῶσσα, Ἑκπαίδευσις, Ἐνδυμασία.
 Ἡ θη.-- Οἱ Γάλλοι συμποσοῦνται εἰς 37,672,048 κατ. ἰσάκκι σχεδὸν διανεμημένοι καθ' ἅπασαν τὴν χώραν. Εἰσὶ δ' ὅπαδοι τῆς Δυτικῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, πλὴν τῶν ΒΑ. χωρῶν, ὅπου ἀπαντῶνται πολλοὶ διαμαρτυρόμενοι. Ἡ δὲ Γαλλικὴ γλῶσσα, ἡ ὀμιλουμένη καθ' ἅπασαν τὴν Γαλλίαν, ἔχει μῆτέρα τὴν Λατινικὴν καὶ εἶναι τοσοῦτον εὐχρὸς καὶ ἀρμονικῇ, ὥστε κατήντησεν ἀπὸ πολλῶν χρόνων ἡ γλῶσσα τοῦ συρμοῦ, ὀμιλουμένη ὑπὸ πάντων τῶν καλῶς ἀνατεθραμμένων ἀνθρώπων. Οἱ Παρισίνοι ὀμιλοῦσι τὴν καλλιτέραν Γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ εἶναι ὀνομαστοὶ διὰ τὴν χάριν, μεθ' ἧς εὐφυολογοῦντες, διακοσμοῦσι τὴν γλῶσσαν αὐτῶν, καταστήσαντες τὸ εὐπρεπὲς καὶ εὐγενὲς καὶ καταλλήλως ὀμιλεῖν σχεδὸν ἐπιστήμην. Ἡ ἑκπαίδευσις υποχρεωτικὴ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως οὕτα, εἰς ἅπαντας τοὺς πολίτας εἶναι γενικὴ. Οὐδενὸς δὲ μέσου ἐκπαιδευτικοῦ στερεῖται ἡ Γαλλία, σκοποῦσα τὴν ἀνάπτυξιν ὅλων τῶν τάξεων τῆς κοινωνίας. Οὕτως ἀρθονεῖ μὲν Πανεπιστημίον καὶ Γυμνασίον, ἔχει δὲ πλῆθος εἰδικῶν ἡ πραγματικῶν λεγομένων Σχολῶν, ἐν αἷς φοιτῶσιν οἱ μέλλοντες νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς βιοποριστικὸν τι ἔργον, οἷον Ἐμπόριον, Γεωργίαν κ.λ.π. σπουδάζοντες ἐν αὐταῖς θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἔργου. Μουσαῖα πλήρη ἀριστουργημάτων τῆς Καλλιτεχνίας, κήποι βοτανικοὶ, βιβλιοθήκαι μέγισται, πλήρεις τόμων παντοδαπῆς καὶ ποικίλης ὕλης, Σύλλογοι πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας καὶ τῶν τεχνῶν, διαγωνισμοὶ καὶ ἐκθέσεις, ἐν αἷς βραβεύονται τὰ κάλλιστα τῶν ἐκτιθεμένων ἀντικειμένων (ἐπιστήμης, ἡ τέχνης), ταῦτα πάντα συντείνουσι εἰς τὴν εὐρεῖαν, εὐκόλον καὶ πλήρη μὀρφωσιν τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ. Ὡς πρὸς τὴν ἔνδυμασίαν, ἀρίνοντες τοὺς χωρικοὺς μετὰς βλοῦζας τῶν, προτιμῶμεν νὰ εἰπωμεν δύο λέξεις διὰ τοὺς Παρισίους, διότι «οἱ Παρίσιοι εἶναι ἡ Γαλλία.» Ἡ ἔνδυμασία τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν εἶναι γνωστὴ εἰς ἡμᾶς, καθ' ὅσον εἰς τὰς μεγαλοπόλεις πανταχοῦ βλέπομεν ἐνδεδυμένους καὶ φέρομεν φορέματα, οἷα εἶναι τὰ τῶν Παρισίων. Ἐκεῖνο ὅμως, ὅπερ εἶναι ἄξιον σημειώσεως, εἶναι ἡ χάρις, μεθ' ἧς φέρουσι τὴν ἔνδυμασίαν ταύτην καὶ ἡ κομψότης αὐτῆς. Ἀλλ' ἐν τοῦτοις καὶ πάλιν καταλήγοντες εἰς τὰ ἦθη, δὲν δυνάμεθα ἡ νὰ φέωμεν τοὺς Γάλλους, ὡς οὐχὶ αὐστηρῶς περὶ ταῦτα ἔχοντες. Ἐκεῖνο δ' ὅπερ ἔφερεν αὐτοὺς εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι, ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων, ἡ ἀνάγνωσις τῶν μυθιστορημάτων μάλιστα, ἅτινα ἐνταῦθα περισσότερον ἢ ἐν πάσῃ ἄλλῃ χώρᾳ εὐρίσκουσιν ἡχώ.

Κυβέρνησις. Πολιτικὴ δύναμις ξηρὰ καὶ θαλάσ-

σης.— Ἡ Γαλλία, ἐν ἣ αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαί εἰσιν ἐπὶ τοσούτον ἀνεπτυγμέναι, ὥστε νὰ καθιστῶσιν αὐτὴν μίαν τῶν μᾶλλον ἀνεπτυγμένων χωρῶν τοῦ κόσμου, κατοχεῖτο τὸ πάλαι ὑπὸ τῶν Γαλατῶν καὶ ἦν ὑποτελὴς εἰς τοὺς Ῥωμαίους πρῶτον, καὶ ἔπειτα εἰς τοὺς Γερμανοὺς ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Ἐπὶ τέλους ἐλευθερωθεῖσα αὐτὴν, συνέστησε βασιλείαν. Ἐκ τῶν βασιλείων αὐτῆς ὁ περιφημότερος, ὡς πρὸς τὴν στρατηγικὴν ἱκανότητα ἦτο Ναπολέων ὁ Μέγας, ἢ Βονοπάρτης καλούμενος. Οὗτος ἔκαμε τὴν Γαλλίαν κυρίαρχον ἀπάσης σχεδὸν τῆς Εὐρώπης. Ὁ δὲ τελευταῖος τῶν βασιλείων αὐτῆς Ναπολέων Γ', αἰγματοτισθεὶς κατὰ τὸ 1870 ἐν πολέμῳ πρὸς τοὺς Γερμανοὺς, ἔκαμε τοὺς Γάλλους νὰ καθαιρέσωσι τὴν βασιλείαν καὶ ν' ἀνακηρύξωσι τὴν δημοκρατίαν. Κατὰ τὸ πολίτευμα τοῦτο, τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν δὲν ἔχει πλέον ὁ βασιλεὺς, ἀλλ' ἡ βουλή, δηλ. οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ. Ὡστε ἄρχει ὁ λαὸς Ἰδοὺ διατὶ ὠνομάσθη Δημοκρατία τὸ πολίτευμα τοῦτο. Ἡ βουλή συναχθεῖσα, ἐκλέγει τὸν πρόεδρον αὐτῆς διὰ πλειονοψηφίας. Οὗτος δὲ ὀνομάζεται Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἐνταῦθα Ὑπουργοὶ κ.λ.π. ὡς καὶ εἰς τὸ Συνταγματικὸν πολίτευμα. Ὁ μέγας στρατὸς αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς 1,500,000 περίπου ἄνδρας ἐν καιρῷ πολέμου, ὁ δὲ στόλος ἔχει 410 πλοῖα καὶ εἶναι ὁ μεγαλειότερος τοῦ κόσμου μετὰ τὸν Ἀγγλικόν.

Ε^{ον} ΕΛΒΕΤΙΑ

Γενεύη—Λωζάνη—Βέρνη—Λουκέρνη—Ζυρίχη
Κωροστάρτια—Νευσατέλ.

Εἶχομεν ἀπὸ Λυῶν ἐπιβῆ σιδηροδρομικῆς ἀμάξης, διευθυνομένης πρὸς Α. καὶ τελευταῖον προσεγγίζουσιν τὴν δεξιάν ὄχθην τοῦ Ῥοδανοῦ ποταμοῦ, ἀφικόμεθα δ' εἰς Γενεύην (50,043 κατ.) Ὅ,τι καὶ ἂν εἴπωμεν διὰ τὰ ἐκπαιδευτικὰ τῆς πόλεως ταύτης καταστήματα καὶ διὰ τὰ ἐργοστάσια (ὠρολογιοποιίας πρὸ πάντων) δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ παραστήσωμεν ἀκριβῶς τὰς ἐντυπώσεις τὰς ὁποίας ἐνεποίησεν εἰς ἡμᾶς ἔνε ἐν τῶν σαυνο δαιοτέρων ἐν τῷ κόσμῳ κέντρων, ὡς καὶ τὰ φῶτα τῶν

τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν ἔχουσι φθάσει εἰς μέγαν βαθμὸν ἀναπτύξεως. Καὶ τοι δ' αἱ ὁδοὶ αὐτῆς δὲν εἶναι εὐθεῖαι, οὐδὲ κανονικαί, ἐν τούτοις ἔχει περιπάτους, κρηπίδας (παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ διασχίζοντος αὐτὴν Ῥοδανοῦ καὶ πλατείας, λίαν συχνάζομένας ὑπὸ τοῦ πλήθους, ἐξερχομένου καθ' ἐσπέραν εἰς περίπατον αὐτόθι. Γίνεται δ' ὁ μεγαλειότερος περίπατος παρὰ τὰς κρηπίδας, αἱτινές εἰσιν ἐκτισμέναι ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥοδανοῦ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Γενεύης. Ἀπὸ τῆς πόλεως Γενεύης ἄγει σιδηρόδρομος κατὰ τὴν Β. παραλίαν τῆς λίμνης μέχρι τῆς πόλεως Λωζάνης. Ἐπεσκέφθημεν τὴν μητρόπολιν ταύτης ἀπὸ τῆς σκέπης τῆς ὁποίας ἡδυνήθημεν ν' ἀπολαύσωμεν θεᾶς μαγευτικωτάτης. Ὑπὸ τοὺς πόδας πόδας ἡμῶν πρὸς Ν. ἐξετείνεται ἀργυροῦς ἡ λίμνη τῆς Γενεύης· ἐστὶ δὲ νοτιώτερον ὑψοῦντο καταστόλιστοι ἐν μέσῳ ἄγρων, κήπων καὶ δασῶν ἡ πάγων αἱ Ἀλπεις, ἐν ᾧ ἀπ' ἀριστερῶν (Α.) ὁ Ῥοδανὸς ἐλικοειδῆς ἐκύλιε τὰ ὕδατα αὐτοῦ πρὸς τὴν λίμνην τῆς Γενεύης, ἀφ' ἧς ἐξήρχετο ἐλισσόμενος ἐπίσης κατὰ διεύθυνσιν δυτικὴν. Ἀπὸ Λαζάνης ἐπεχειρίσαμεν ταξιίδιον πρὸς Α. ἐφ' ἀμάξης, ἵνα θαυμάσωμεν ἐκ τοῦ πλησίον πολλὰς τῶν καλλονῶν τῆς χώρας. Καὶ λοιπὸν ὑπερέβημεν ὄρη γραφικώτατα τὴν ὄψιν, διεπεράσαμεν κοιλάδας καταπρασίνους, λειμῶνας καταρρύτους καὶ χωρία, ἐν οἷς ἐθαυμάσαμεν τὴν ἀπλότητα τῶν κατοίκων. Παρ' αὐτοῖς ἀπαντῶνται ἐνδυμασίαι παλαιᾶς ἐποχῆς καὶ ἦθη Πατριαρχικὰ καὶ τοι πάντες εἰσιν ἐγγράμματοι καὶ πεπολιτισμένοι. Οὐδαμοῦ τῶν χωρίων καὶ μάλιστα τῶν κατὰ τὰ ὄρη, βλέπει τις τὴν πολυτέλειαν καὶ τὰς καταχρήσεις τοῦ συρμοῦ, ὁ δὲ καθαρὸς ἀήρ καὶ ἡ ἔλλειψις πάσης ἀνάγκης· εἶναι ἡ εὐχάριστος ἀμοιβὴ τῶν φιλοπόνων, εὐφυῶν καὶ εὐγενῶν χωρικῶν. Εἵχομεν

ἐπισκεφθῇ τὴν Βέρνην (44,087 κατ.) πρωτεύουσαν τῆς ὅλης Ἑλβετίας.

— Ἐδῶ συνεδριάζουσι τὰ μέλη τῆς Ὁμοσπονδίας. Ἐν τοῖς ὁδοῖς τῆς πόλεως αὐτῆς ἐλάχιστος κόσμος ἀπαντᾷται ἐκτὸς τῶν ἡμερῶν τῶν περιπάτων διασκεδάσεων, καὶ τῶν ἐορτῶν. Τὴν περιέργειαν ἡμῶν προὐκάλεσάν μάλιστα ὁ μητροπολιτικὸς Ναὸς, ἡ ἀρχαία βρύσις, ἥτις παριστᾷ ἀρκτον, τὸ Πανεπιστήμιον καὶ τὰ διάφορα ἄλλα ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα. Πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς πόλεως ταύτης, τὴν Λουκέρνην (17,850 κατ., ἐκτισμένην εἰς τοὺς πρόποδας λόφου καὶ πλησίον λίμνης) πλήρους γοητευτικῶν θέσεων καὶ διασχιζομένην ὑπὸ διώρυχος, ἐφ' ἧς ὑπάρχουσι γέφυραι ἀξιοπαρατηρητοὶ διὰ τὸν ἀγρτικὸν αὐτῶν ρυθμόν. Ἄλλην ὠραιότεραν ταύτην πόλιν, ἐπεσκέφθημεν πρὸς τὰ ΒΔ. Ἦτο αὕτη ἡ Ζυρίχη (25,102 κατ.), ἀφ' ἧς ἡ ἀπὸψις τῶν χιονοσκεπῶν Ἀλπεων καὶ τῆς λίμνης εἶναι μαγευτικὴ, τὸ δ' ἐμπόριον αὐτῆς διενεργούμενον διὰ τῆς λίμνης καὶ τεσσάρων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, εἶναι τὸ ζωηρότερον καθ' ὅλην τὴν Ἑλβετίαν, τοσοῦτω μᾶλλον, καθόσον ζωογονεῖται ὑπὸ τῶν βαμβακερῶν ὑφασμάτων, τῶν ψιαθίνων πέλων καὶ τοῦ σάπωνος, ἅτινα κατασκευάζονται ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἀφ' οὗ εἶδομεν καὶ τὴν Κωνσταντίαν, κειμένην εἰς τὰ Δ. ἄκρα ὁμωνύμου λίμνης, διηυθύνθημεν πρὸς τὰ ΒΔ. καὶ ἐπεσκέφθημεν τὴν Βασιλείαν (61,399 κατ.) πρώτην πόλιν, ἐν ἧς ἤκμασεν ἡ τυπογραφία μετὰ βιβλιοθήκης ἀξιολόγου (40,000 τόμ.) ἐν ἧς προσετέθη καὶ ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Γερμανοῦ Ἐράσμου, περιφήμου σοφοῦ Ἑλληνιστοῦ, ἀποθανόντος αὐτοῦ. Αἰκίόμεθα εἰς Νευσάτέλ. Κεῖται αὕτη (15,612 κατ.) ΝΔ. τῆς Βασιλείας, πρὸς Β. καὶ πλησίον ὁμωνύμου λίμνης, καταφύτου τῆς ὄχθας

καὶ περικαλλοὺς, ἀμφιθεατρικῶς ἐκτισμένην. Ἀνήλθο-
μεν ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ. Ὁ ἥλιος ἔλαμπεν ἐκείνην τὴν
ἡμέραν ἐκτάκτως, ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ
τοὶ εἴμεθα ἐν μέσῳ φθινοπώρῃ. Οὐδέποτε ἀπηλαύσαμεν
ἀλλοτε οὐδαμοῦ θεᾶς μαγευτικωτέρας ὁρέων. Φαντά-
σθητε τὰς Ἀλπεῖς, χιονοσκεπεῖς, ὁρατὰς ἀπὸ τοῦ
ἐν ἑσέως ἀκροῦ τῆς Ἑλβετίας μέχρι τοῦ ἐτέρου, ἀρχομένας
ἀπὸ τοῦ σταθεροῦ πρασίνου χρώματος καὶ ληγούσας εἰς
τὸ ἀμφίβολον ὑποκυανίζον, τὰς ἀλλαχοῦ μὲν χαρα-
δρωθεῖς, ἀποτόμως τετμημέναι καὶ αὐχμηρὰς κλιτύας
αὐτῶν, ἀλλαχοῦ δὲ εἰς συνεχεῖς γηλόφους ἢ γοητευτι-
κωτάτας κοιλάδας ἀποκλινούσας. Ἀπὸ τῆς τελευταίας
ταύτης πόλεως ἐπεστρέψαμεν διὰ κατ' εὐθείαν σιδηρο-
δρομοῦ εἰς Λυὼν, ὁπόθεν ἐξηκολουθήσαμεν τὸ κατὰ
τὴν Γαλλίαν ταξείδιον.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ.

Κλίμα, Θέσεις, Ὅρια, Ἐδαφος, Προϊόντα.— Κατελίπο-
με ὅπσον ἡμῶν χώραν ὠραιοτάτην ὑπὸ φυσικὴν ἔποψιν, χώραν, ἥτις διὰ
τῶν ἐξ ὧν τοποθεσιῶν αὐτῆς δύναται νὰ δώσῃ ὕλην ἀπεικονίσεως εἰς τοὺς
καλλιτέρους ζωγράφους, ἐν ἧ τὰ γράμματα, αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι κατῶ-
ρθεσαν νὰ εἰσχωρήσωσι, χωρὶς νὰ ὑπείσθῃ μετ' αὐτῶν καὶ ἡ ἔκλυσις τῶν
ἡθῶν καὶ ἡ φθοροποιὰ πολυτέλεια. Ὁ ἀὴρ αὐτῆς εἶναι ὑγιεινός, τὴν δὲ ἀνοιξιν
καὶ τὸ θέρος τερπνότητος καὶ ὁροσερό· ἀλλὰ τὸν χειμῶνα ἕνεκα τῶν ὑψηλῶν
ὁρέων τῶν Ἀλπεων, ἅτινα διήκουσι καθ' ὅλην τὴν χώραν, ψυχρότατος.
Κατὰ δ' ἡ χώρα πρὸς Α. τῆς Γαλλίας, ἔχουσα πρὸς Ν. τὴν Ἰταλίαν, πρὸς
Α. τὴν Αὐστρίαν καὶ πρὸς Β. τὴν Γερμανίαν. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς (41,390
τ. χμ.) λίαν ὀρεινόν, οὐδαμοῦ πλησιάζει πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἐχει ὅμως
πληθος λιμνῶν μεγάλων, αἵτινες ἀναπληροῦσιν οὕτως εἰπεῖν τὴν ἔλλειψιν
ταύτην. — Τούτων ἐπισημότεραί εἰσιν, ἡ τῆς Γενεύης τῆς Νευσάτ-
ετς καὶ τῆς Κωνσταντίας. — Πολλὰς διώρυγας καὶ δύο ποταμοὺς
ἀσχεχόχρωτον Ῥοδανὸν καὶ Ῥῆνον, οἵτινες δὲν εἶναι πλωτοὶ αὐτόθι
ἕνεκα τοῦ ἰσχυροῦ ρεύματος αὐτῶν. Εἶναι δὲ πλουσία εἰς προϊόντα τῆς
Γεωργίας βοτάνης καὶ ὀρυκτά.

Γεωργία, Κτηνοτροφία, Βιομηχανία.— Ἐκτὸς τῶν μεγάλων θαπῶν ἀποφερόντων ξυλείαν ἄρθρονον καὶ τῶν ἀπεράντων βοσκῶν, ἅτινα κατακλύπτουσι τὰς ἀνωτέρας κλιτύας τῶν ὀρέων, καλλιεργοῦνται ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐπισταμένως, ἡ ἄμπελος καὶ οἱ δημητριακοὶ καρποί. Ἀλλὰ μεθ' ὅλην τὴν φιλοπονίαν καὶ τὰς γεωργικὰς γνώσεις τῶν κατοίκων, ἡ Γεωργία ἔρχεται μετὰ τὴν Κτηνοτροφίαν καὶ Βιομηχανίαν. Τοῦτων ἡ μὲν πρώτη ἀποφέρει βόας, ἀγέλας, γαλακτοφόρους, πρόβατα, αἴγας καὶ ἵππους ὑψηλοῦς καὶ εὐρῶστους εἰς μέγαν ἀριθμὸν, πρὸς δὲ καὶ βοῦτυρον, τυρόν, δέρματα, καλλίον κ.λ.π. ἡ δὲ δευτέρα ἀπασχολεῖ πλῆθος μέγα ἐργατῶν εἰς τὴν κατασκευὴν ὑφασμάτων ἐκ βάρβακος ἢ μετὰξῃς, ὀρολογίων, βυρσῶν καὶ χάρτου,

Ναυτιλία, Ἐμπόριον, Μέτρα, Νομίσματα.— Ναυτικοῦ βεβήκως στερεῖται ἡ χώρα. ἀρ' οὐ οὐδαμῶθεν βρέχεται ὑπὸ θαλάσσης. Τὸ ἐμπόριον ὅμως, ὅπερ διεξάγει μετὰ τῶν γειτόνων αὐτῆς χωρῶν, εἶναι σημαντικώτατον, ἐξάγουσα μὲν προϊόντα Κτηνοτροφίας καὶ βιομηχανίας, εἰσάγουσα δὲ ἀκότεργάστους ὕλας, ἀποικιακὰ καὶ τρόφιμα. Μέτρον μήκους σύνθηος εἶναι ὁ ποῦς--30 ἑκατοστὰ τοῦ γαλλικοῦ μέτρου· βάρος, δὲ ἡ λίτρα--500 γράμμα γαλ. καὶ τὸ χάρτερ--15 γαλ. λίτρας καὶ διὰ τὰ ὑγρά τὸ πόντ--1 λίτρα καὶ ἡμίσεια. Νομίσματα δ' ἔχουσι κατὰ τὴν ἀξίαν τ' αὐτὰ, ὡς καὶ ἐν Γαλλίᾳ.

Μέσα συγκοινωνίας.— Ταῦτα μεθ' ὅλον τὸ ὄρεινόν τῆς χώρας εἶναι τοῦλάχιστον κατὰ τὸ ἐφικτόν, ἀξιολογὰ ἐπὶ μὲν τῶν πεδιάδων ὑπαρχουσῶν πλείστων σιδηροδρομικῶν ὁδῶν, ἐπὶ δὲ τῶν κλιτύων καὶ μεταξὺ τῶν ὀρέων ἀμαξιτῶν ὁδῶν, ἡδῶν δὲ ἡμιόνους καὶ ἵππους κάλλιστα διατηρουμένων.

Πληθυσμός, Θρησκεία, Γλῶσσαι, Ἐκπαίδευσις, Ἡθ. --Οἱ Ἕλθετοὶ συμποσούμενοι εἰς 2,846.402 ψυχάς, εἰσι καὶ φιλόπονος, φιλεργος, ἀγχίνους, ἀπλοῦκος καὶ ἐπιδιδόμενος εἰς τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας. Εἰσὶν ὅμως διάφοροι τὴν καταγωγὴν, τὴν θρησκείαν καὶ τὴν γλῶσσαν. Οὕτω πρὸς Β. μὲν ὀμιλεῖται ἡ Γερμανικὴ, πρὸς Δ. ἡ Γαλλικὴ καὶ πρὸς Ν. ἡ Ἰταλικὴ γλῶσσα· εἰσὶ δὲ Χριστιανοὶ Καθολικοὶ ἢ Καλθινισταί. Περὶ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν, τῆς ἐπιδόσεως εἰς τὰ γράμματα καὶ τῶν χρηστῶν ἡθῶν, ἔχομεν ἤδη εἰπεῖ ὀλίγα, πλὴν νομίζομεν ἄρκετὰ πρὸς χαρακτηρισμὸν αὐτῶν.

Κυβέρνησις. Πολεμικὴ δύναμις ξηρᾶς καὶ θαλάσσης.-- Ἡ ὅλη χώρα ἀπαρτιζομένη ὑπὸ 25 μικρῶν πολιτειῶν, συνησπισμένων καὶ συνδεδεμένων ἀπασῶν, κυβερνᾶται ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν πολιτειῶν τούτων, ἐδρεύοντων ἐν Βέρνῃ, τῇ ἑδρᾷ τῆς ὁμοσπονδίας. Θαλασσίας δυνάμεις στερεῖται ἡ χώρα, ἡ δὲ κατὰ ξηράν, ἀποδίδει εἰς τὴν τάξιν καὶ τὴν ἡσυχίαν τῆς χώρας. Ἐν τοῦτοις ἅπαντες οἱ πολῖται εἰσὶν ἡσυχῆ μένοι στρατιωτικῶς

ΣΤ^{ον} ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ.

Δουβρον ἢ Δόβερ — Τάϊμς ἢ Τάμεσις — Βούλβις —
 Λοκδϊνον ἢ Λόνδρον — Ίσλεγκτον — Όξφορντ — Κιγκστον —
 — Γαρμουθ — Νόρβις — Ουας — Οδς — Ουμβερετ —
 Χούλ — Βραδφορντ — Λήδς — Νεοκαστέλ — Τιν — Ἀγ-
 γλία καὶ Σκωτία — Χεβιότ.

Ὁ λιμὴν τοῦ Καλαὶ κεῖται ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ
 Δούβρου, πόλεως Ἀγγλικῆς πλησιέστατα τῆς Γαλλίας
 κειμένης. Ἐπέβημεν ἀτμοπλοίου καὶ εἰς χρόνον ὀλιγώ-
 τερον τῶν τριῶν ὥρῶν εὕρισκόμεθα εἰς Ἀγγλίαν. Τὸ
 Δουβρον ἢ Δόβερ εἶναι ἐπὶ τῆς Ἀγγλίας, ὅ,τι τὸ
 Καλαὶ εἰς τὴν Γαλλίαν δηλ. λιμὴν τῆς διαμετακομί-
 σεως ἐμπορευμάτων καὶ ἐπιβατῶν μεταξὺ τῶν δύο
 τούτων κρατῶν. Τὸ ἀξιοσημειότερον τῶν ἐν αὐτῇ εἶναι
 αἱ Ῥωμαϊκαὶ ἀρχαιοτάτες, αἵτινες ἀνεκαλύφθησαν
 αὐτόθι καὶ ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς, παμμέγιστος τὸ μῆκος
 καὶ τὸ πλάτος.

Ἐπλεύσαμεν πρὸς Β. τοῦ Δούβρου σκοποῦντες νὰ
 περιπλεύσωμεν τὴν χώραν ταύτην, ἥτις ἀπαρτίζεται
 ὑπὸ δύο μεγάλων νήσων. Ἐφθάσαμεν εἰς τὸν μυχὸν
 κόλπου εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Τάϊμς ἢ Τα-
 μέσεως, ὃν ἀνεπλεύσαμεν. Πεντήκοντα περίπου χιλιό-
 μετρα μακρὰν τῆς θαλάσσης, ἀπηντήσαμεν πρὸς τὴν
 δεξιὰν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην, τὴν πόλιν Βούλβις εὕρισκο-
 μένην εἰς μεγάλην συκοινωνίαν μετὰ τῆς πλησίον πρω-
 τεύουσης. Δέκα δὲ χιλιόμετρα εἰσέτι πρὸς Δ. εὕρομεν
 τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Βρεττανικοῦ Κράτους.

Τὸ Λονδρινον (3,814,571) κεῖται ἐπὶ τοῦ πο-

ταμοῦ Ταμέσεως, ὅστις διευθυνόμενος ἀπὸ Δ. πρὸς Α. διαχέει τὰ ὕδατα αὐτοῦ εἰς πλῆθος πλωτῶν δι-
 ορύχων, ὧν αὐτὸς οὗτος πλωτὴς κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς
 ὁδοῦ. 'Οποῖα γιγαντιαῖα ἔργα παρατηρεῖ τις εὐθὺς ἐπὶ
 τοῦ ποταμοῦ καὶ προτοῦ ἐξέλθῃ εἰς τὴν πόλιν! Ἐκτὸς
 τῶν πολλῶν καὶ παμμεγίστων γεφυρῶν (400—450
 μέτρα μήκους), αἵτινες ὑπέρκεινται αὐτοῦ συνδέονται
 τὰ διάφορα τῆς μεγίστης ταύτης πόλεως μέρη, βλέπει
 τις τοὺς τεχνητοὺς ἐκείνους λιμένας (Δὸκ), ἐν οἷς ἀντὶ
 ἐλαχίστης τιμῆς φορτοῦνται καὶ ἐκφορτοῦνται πλῆθος
 ἐμπορευμάτων καθ' ἑκάστην. Οὗτοί εἰσι μεγάλοι δε-
 ξαμεναὶ τεχνικαί, ἐν αἷς δύνανται νὰ εἰσέρχωνται καὶ
 τὰ μέγιστα πλοῖα, ὅπως προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τῶν ἀνέ-
 μων καὶ φορτώσωσιν ἢ ἐκφορτώσωσι πραγματείας. Τὰ
 χεῖλη τῶν δεξαμενῶν εἰσὶν εὐρέα ἐν εἵδει προκυμαίας,
 χρήσιμα εἰς τὴν ἀπόθεσιν τῶν ἐμπορευμάτων· περίξ δ'
 αὐτῶν εὐρίσκονται ἀποθῆκαι ἀσφαλεῖς πρὸς προφύλαξιν
 ἐκείνων, ἅτινα δὲν θὰ φορτωθῶσιν ἢ δὲν θ' ἀποσταλῶσιν
 εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον ἀμέσως, ἀλλὰ περιμένει ὁ ἔμπορος
 ὠρισμένον πλοῖον, ἢ ἀμαξοστοιχίαν ἢ καὶ νὰ ὑψωθῇ ἡ
 τιμὴ τῶν ἐμπορευμάτων πρὸς πώλησιν ἀμέσως ἐκεῖθεν.
 Ἐξήλθομεν εἰς τὴν πόλιν. Ἡ ἀτμόσφαιρα δὲν παρουσιάζει
 τι τὸ εὐάρεστον. Ὁ πολὺς καπνὸς τῶν ἐργοστασίων ἀφ'
 ἐνός, ἀφ' ἑτέρου τὸ ὁμιχλῶδες τοῦ κλίματος, ἀποθαμβοῦσι
 καὶ αὐτὸν τὸν θερινὸν ἥλιον. Εἶπον δ' ἡμῖν ὅτι τὸ κακὸν
 καθίσταται ἀνυπόφορον τὸν χειμῶνα, ὅτε εἰς ἀπόστασιν
 δέκα βημάτων δὲν διεκρίνεις τί πολλάκις, ἔνεκα τῆς
 πυκνῆς ὁμιχλῆς. Ἀλλ' ἐὰν ἐξεπλάγῃμεν εἰς Χάβρην καὶ
 Μασσαλίαν διὰ τὴν ἐμπορικὴν τῶν πόλεων ἐκείνων
 κίνησιν, τί πρέπει νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡσθάνθημεν βλέπον-
 τες τὴν ἐν τῷ Λονδίῳ ἐμπορικὴν κίνησιν καὶ ἀκούοντες
 τὰ ὑπέρογκα τῶν ἀγοροπωλησιῶν ποσά; Ἡ τοξίς ἡ

ἐπικρατοῦσα καθ' ὅλας τὰς ἀγοροπωλησίας, τὰς ἐκφορ-
τώσεις καὶ πωλήσεις τῶν ἐμπορευμάτων, εἶναι τι ἀληθῶς
ἀπίστευτον. Διήλθομεν πολλὰς ὁδοὺς. Ὅπόσον εὐρεῖαι
εἰσιν αὗται! Πέντε ἢ ἐξ ὅλων ἅμαξαι δύνανται εἰς πολλὰς
αὐτῶν νὰ βαδίζωσι συγχρόνως κατὰ μέτωπον. Ὅποια
δὲ καθαριότης ἐπικρατεῖ κατ' αὐτάς. Τὰ καταστήματα
αὐτῆς εἰσὶ πλουσιώτατα, αἱ δὲ οἰκίαι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
τριόροφοι. Πλῆθος εὐρειῶν πλατειῶν ἀπαντῶνται εἰς
τὰ διάφορα τῆς πόλεως μέρη, εἰς τὸ κέντρον τῶν ὁποίων
ὑπάρχει κῆπος καὶ πολλαχοῦ ἀνδριάντες. Ἐκ τῶν δη-
μοσίων οἰκοδομημάτων πολλὰ εἰσιν ἀξιοθέατα, ἐξ ὧν
ἡ ἐκκλησία τοῦ Βέντσμινστερ εἶναι ἀξιολογωτάτη
διὰ τὸν ρυθμὸν τῆς καὶ ἡ τοῦ Σάν-Πὸλ, διὰ τὸ μέγεθος
καὶ ὕψος. Ἔχει δὲ πλῆθος ἐπιστημονικῶν σχολῶν καὶ
τῆς κατωτέρας παιδεύσεως. Ἐκατὸν πεντήκοντα περί-
που νοσοκομεῖα. Πλῆθος εὐεργετικῶν καταστημάτων
διδόντων ἀντὶ μικρᾶς τιμῆς, καθαρὰν τροφὴν εἰς τοὺς
πένητας. Οἱ περίπατοι αὐτῆς δὲν εἶναι τοσοῦτω ὥραιοι,
ὡς οἱ τῶν Παρισίων, ἀλλ' ἱκανῶς εὐάρεστοι. Τὰ προά-
στεια πλήρη βιομηχανικῶν καταστημάτων παντὸς εἴ-
δους, ἐκτὸς τῶν ὑπαρχόντων ἐντὸς τῆς πόλεως, ἐξ ὧν
ἐξέχουσι τὰ σιδηρουργεῖα, μεταλλουργεῖα καὶ ὑφαντή-
ρια. Ἀπὸ τῶν προαστείων τούτων διακλαδίζεται πλῆ-
θος σιδηροδρόμων, ἅμαξοστοιχίαι δὲ καθ' ἑκάστην
στιγμὴν ἀναχωροῦσαι ἐκ Λονδίνου, θέτουσιν εἰς συγ-
κοινωνίαν τὴν πρωτεύουσαν μετὰ τῶν ἄλλων πόλεων
τῆς χώρας.

Ἐκ δὲ τῶν λαμπρῶν καὶ πλουσίων περιχώρων τοῦ
Λονδίνου, ἀναφέρομεν μόνον τὸ βιομηχανικὸν Ἴσλεγ-
κτον, ὅπερ προμυθεύει γάλακτος τὸ Λονδίνον καὶ ὕδα-
τος, καθ' ὅτι ὑπάρχει αὐτόθι μεγάλη ἀποθήκη, ἐν ᾗ
ἀποταμιεύεται πηγαῖον ὕδωρ, χρήσιμον διὰ τὴν πόλιν.

Πρὸς τὰ ΒΔ. τοῦ Λονδίνου ἐπὶ τοῦ Ταμέσεως ἀπαν-
τᾷται ἡ 'Οξφορδ μετὸ Πανεπιστήμιόν της· πρὸς Δ.
δὲ πλησίον τοῦ ποταμοῦ ἡ βιομηχανὸς Κίγκστον.

Καταπλεύσαντες τὸν Τάμεσιν, ἐξήλθομεν εἰς τὴν
Βορείαν ἢ Γερμανικὴν θάλασσαν καὶ ἐπλέομεν πρὸς
Β. προσεγγίζοντες ἐκάστοτε εἰς τὰ παράλια τῆς
'Αγγλίας, ὅπως ἐπισκεφθῶμεν τὰς σημαντικωτέρας
πόλεις αὐτῆς. Εἶδομεν τὸ Υαρμουθ, ἐπίνειον τῆς
ἐξαγωγῆς μάλλινα ὑφάσματα Νόρβις, κειμένης πρὸς
Δ. μεσογειῶς. Μετὰ τοῦτο τὸν Κόλπον τῆς Οὔας ὀνο-
μαζόμενον οὕτω ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Οὔς, ὅστις ἐκβάλλει
ἐν αὐτῷ. Πρὸς Β. τούτου ἀπηντήσαμεν τὰς ἐκβολὰς
τοῦ ποταμοῦ Οὔμβερδ καὶ ἐπ' αὐτῶν τὴν Χούλ
ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανὸν (154,240 κατ.) οἱ κάτοικοι
ταύτης ἀσχολοῦνται καὶ εἰς τὴν ἀλιεῖαν τῆς φαλαίνης.
'Εχει δὲ πλῆθος διωρύχων, δι' ὧν συγκοινωνεῖ μετ'
ἄλλων πολλῶν πόλεων· πρὸς Δ. ἀπαντῶνται αἱ πόλεις
Βράδφορ καὶ Λήδς, ἀμφοτέραι βιομηχανικαὶ εἰς
ἐριοῦχα καὶ μεγάλα, ἔχουσαι ἄνω τῶν 100,000 κατ.

'Εφθάσαμεν δ' εἰς τὸ Νεοκαστέλ (145,359 κατ.)
'Ο λιμὴν αὐτοῦ εἶναι καλὸς, δυνάμενος νὰ περιλάβῃ
πλοῖα μέχρι 500 τόνων χωρητικότητος, σχηματιζό-
μενος ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Τίν. Μακρόθεν διεκρίναμεν
ἀξιοσημεῖωτον κωδωνοστάσιον, θαυμασίας ἀρχιτεκτονι-
κῆς. 'Η ἐμπορικὴ ἐξαγωγή τοῦ Νεοκαστέλ εἶναι
τεραστία εἰς γεάνθρακας, ὧν ἡ ποιότης εἶναι ἀρίστη·
τὰ δ' ἀνθρακορυχεῖα κεῖνται πλησίον τῆς θαλάσσης.
'Εκτὸς δὲ τούτων ἐξάγει μέταλλα καὶ πρὸ πάντων
μόλυβδον.

'Εξελθόντες τοῦ λιμένος ἐπλέομεν πρὸς τὰ ΒΔ. 'Η
χώρα μέχρι τοῦδε ὠνομάζετο 'Αγγλία· αὕτη νῦν τὴν
ὁποίαν ἔχομεν πρὸς τ' ἀριστερὰ καὶ ἥτις ἀποτελεῖ συνέ-

χειαν τῆς Ἀγγλίας, ὀνομάζεται Σκωτία, κειμένη πρὸς Β. χωρίζονται δ' αἱ δύο αὗται διὰ τῶν ὁρέων Χεβιδτ, ἅτινα διευθυνόμενα ἀπὸ Δ. πρὸς Α. εἶναι πλούσια εἰς ὀρυκτά.

Φόρθ—'Εδεμβούργ—Λέθ—Τάϋς—Πέρθ—'Αβερδιν—ραμπιανὰ ὄρη—Μυρόραϊϋ—Δουνκανσβέι—'Ορκαδες—Σελάνδαι—'Εβρίδες—Καντίρ—Κλνδ Γλασκὸδ—'Ιρλανδία—Βόρειος Πορθμός—Βελφράστ Δουβλίνον—'Ιρλανδικὸν πέλαγος—Μέρσεϋ—Λίβερπουλ—Μάγχεστερ—Σέφιλδ—Σεβέρν—Βριστὸλ—Πλυμούθ—Πορτισμούθ—Βρίχτον.

Εἰσῆλθομεν ἐν τῷ κόλπῳ Φόρθ. Οὗτος εἶναι εὐρυχωρότατος. Εἰς τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ ὄχθην ὀλίγα χιλιόμετρα μακρὰν τῆς θαλάσσης, εἶναι ἐκτισμένον τὸ Ἐδιμβούργον (228,190 κ.) πρωτ. τῆς Σκωτίας. Ἡ πόλις αὕτη εἶναι ἐπὶ ὠραίας ἐκτισμένη θέσεως καὶ ἔχει ὡς ἐπίνειον τὴν Λέθ. Τὸ Ἐδιμβούργον εἶναι ἐν Σκωτία ὅ,τι τὸ Λονδῖνον ἐν Ἀγγλίᾳ. Μεγάλη ἐμπορικὴ κίνησις, πολλὰ βιομηχανικὰ καὶ δημόσια καταστήματα· πλῆθος εὐεργετικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν καταστημάτων χαρακτηρίζουσι τὴν πόλιν ταύτην.

Πρὸς Β. τοῦ κόλπου Φόρθ ἀπαντᾷται ὁ κόλπος, ὁ σχηματιζόμενος ὑπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Τάϊ ποταμοῦ, διευθυνομένου ὑπὸ Δ. πρὸς Α. Ἐπὶ τοῦ Τάϊ εἶναι ἐκτισμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου ἡ Πέρθ, μεθ' ὠραιότητων περιχώρων καὶ ἐργοστασιῶν τῆς βαμβακοῦργίας καὶ τῆς ὑφαντικῆς. Πλεύσαντες πρὸς τὰ ΒΑ. ἀφικόμεθα εἰς Ἀθερδην (88,000 κατ.), πόλιν τὰ μάλιστα ναυτικὴν, τοῦ κατοίκων ἀσχολουμένων πολὺ εἰς τὴν ἀλιείαν τῆς φαλαίνης. Κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Γραμπιανῶν ὁρέων, ἅτινα ἐκτείνονται πρὸς Δ. αὐτῆς πλήρη μετὰλλων (σιδήρου, μολύβδου). Ὑπὸισθεν τῶν

δρέων τούτων ὑπάρχει πληθὺς λιμνῶν μικρῶν καὶ ἐλῶν.

Ἀπὸ ταύτης πλεύσαντες κατὰ πρῶτον ΒΑ. καὶ μετὰ ταῦτα ΒΔ. κατελίπομεν πρὸς τ' ἀριστερὰ ἡμῶν τὸν κόλπον Μυρρῶν καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ βορειότατον ἀκρωτήριο τῆς Σκωτίας, Δουνκανσβέϊ· ἐκεῖθεν ἐβλέπομεν πρὸς τὰ ΒΑ. πληθος νήσων εἰς δύο συμπλέγματα· αἱ πλησιέστεραι καλοῦνται Ορκάδες, αἱ δ' ἀπώτεραι Σετλάνδαι. Κεῖνται αὗται μεταξὺ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Γερμανικῆς θαλάσσης, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῶν ἀσχολοῦνται εἰς τὴν Γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, ἐμπόριον καὶ ἀλιείαν. Ἴπποι ἐξάγονται ἀπ' αὐτῶν περιζήτητοι. Τὰ δὲ περίε εἰσιν ἐπὶ τοσοῦτω τριχυμῶδι, ὥστε ἐπὶ πολλοὺς βῆνας συμβαίνει νὰ μὴ συγκοινωνῶσιν οἱ κάτοικοι αὐτῶν μετὰ τοῦ λοιποῦ κόσμου.

Ἐντεῦθεν στρέψαντες πρὸς Δ. περιεπλεύσαμεν τὸ ἀκρωτήριο Βράθ διευθυνόμενοι πρὸς Ν. μεταξὺ τῆς Σκωτίας καὶ συμπλέγματός τινος μεγάλων νήσων, αἵτινες καλοῦνται Ἑβρίδες ἢ Βέστερν. Ἡ βορειότερα αὐτῶν, μεγαλειτέρα, ὀνομάζεται Λέβις. Ἡ Σκωτία προεκβάλλει πρὸς Ν. αὐτῶν Χερσόνησον Καντίρ καλουμένην. Περιεπλεύσαμεν αὐτὴν καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Κλὺδ, ἐνώπιον τοῦ ὁποῖου ἀπηντήσαμεν δύο μεγάλας νήσους, τὴν Ἀράν κατὰ πρῶτον καὶ βαθύτερον πρὸς τὴν ξηρὰν τὴν Βούτ. Εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου τούτου ἐκβάλλει ὁ Κλὺδ ποταμός. Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης αὐτοῦ ἀπηντήσαμεν κατὰ πρῶτον τὴν πολυάνθρωπον καὶ ἐμπορικὴν Γρινόκ, μετὰ δὲ ταύτην, ἐπίσης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τὴν Γλασκῶδ (511, 532 κατ.) Αὕτη ἔχει πληθος μέγα ἐργαστασίων τῆς βαμβακουργίας καὶ εἶνε συγχρόνως λίαν ἐμπορικὴ, ἔχουσα συγκοινωνίαν μετὰ τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου κόσμου.

Ἐξελθόντες τοῦ κόλπου τοῦ Κλύδ, ἐπλέομεν μεταξὺ Σκωτίας καὶ Ἀγγλίας μὲν ἀφ' ἐνός (ἀποτελουσῶν ἀμφοτέρων μίαν μεγίστην νῆσον) καὶ τῆς Ἰρλανδίας (νῆσου ὀλιγώτερον μεγάλης) ἀφ' ἑτέρου, ἐντὸς τοῦ ὀνομαζομένου βορείου Πορθμοῦ.

Προσεγγίσαντες εἰς τὰς Α. ἀκτὰς τῆς Ἰρλανδίας προσωρμίσθημεν ἐν τῷ κόλπῳ Βελφάστ, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ Βελφάστ (208,122 κατ.) ἔχουσα πλῆθος βαμβακουργείων καὶ λινουργείων, οὔσα δὲ τὰ μάλιστα καὶ αὕτη ἐμπορικῇ. Πρὸς Δ. αὐτῆς κεῖται ἡ λίμνη Νεάγ μετὰ τῶν χαριέντων αὐτῆς περιχώρων. Μετέβημεν μετὰ ταῦτα εἰς Δουβλίνον, κείμενον πρὸς Ν. αὐτῆς.

Τὸ Δουβλίνον (249,602 κ.) εἶναι ἐκτισμένον ὀλίγον μακρὰν τῆς θαλάσσης ἐπὶ ποταμοῦ καλουμένου Λίφεϋ, ἔχει δ' ὠραίας ὁδοὺς καὶ πλατείας, ἐξ ὧν ἐπισημότερα εἶναι ἡ τοῦ Σάντ-Ετιέν, ἐν ᾗ εἶναι ἐστημένος ὁ ἀνδριὰς τοῦ Νέλσονος, περιφήμου στρατηγοῦ, Πανεπιστήμιον, διάφορα ἐμπορικὰ, μεγάλα καταστήματα καὶ πρὸ πάντων πολλὰ μεταξουργεῖα καὶ ὑφαντήρια βάμβακος. Εἶναι δ' ἡ πρωτεύουσα ὅλης τῆς Ἰρλανδίας. Πρὸς τὰ ΝΔ. αὐτῆς ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ κεῖται ἡ πόλις Κόρκ, ἔχουσα (150,000 κατ.), μέγα ἐμπόριον καὶ βιομηχανίαν, δι' ὧν ἀποβαίνει ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἰρλανδίας μετὰ τὸ Δουβλίνον. Εἶνε ὠχυρωμένη διὰ φρουρίων πολλῶν καὶ προχωμάτων καὶ ἐξάγει κρέατα τεταρχειυμένα, δέρμματα καὶ εἶδη χρήσιμα εἰς τὰ πλοῖα, ὡς σχοινία κ.λ.π.

Ἀπὸ τοῦ Δουβλίνου ἀναχωρήσαντες ἐπλέομεν πρὸς Α. ἐν τῷ Ἰρλανδικῷ πελάγει, ὅπερ ἐκτείνεται μεταξὺ Ἰρλανδίας καὶ Ἀγγλίας. Πρὸς τ' ἀριστερὰ ἡμῶν, μακρὰν ἐν τῷ πελάγει, εἶδομεν νῆσόν τινα Μάιν καλου-

μένην, πρὸς δὲ τὰ δεξιὰ ἐτέραν τινα τοιαύτην Ἀγγλίαν. Φθάσαντες εἰς τὰς δυτικὰς ἀκτὰς τῆς Ἀγγλίας, εἰσῆλθομεν ἐντὸς λιμένος εὐρυχώρου σχηματιζομένου ὑπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Μέρσεϋ πλωτοῦ καὶ πολλὰς διώρυχας πληροῦντος.

Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ ὄχθης κεῖται ἡ Λίβερπουλ (552,508 κατ.), ἥς τὸ ἐμπόριον εἶναι τοσούτῳ μέγα, ὥστε αὕτη λογίζεται ὡς πρώτη ἐμπορικὴ πόλις τοῦ κόσμου μετὰ τὸ Λονδίνον. Ὡς πρὸς δὲ τὸ ποσὸν τοῦ εἰσαγομένου βάμβακος (ἐξ Ἀμερικῆς, Αἰγύπτου καὶ ἄλλων μερῶν) ὑπερτερεῖ καὶ αὐτοῦ τοῦ Λονδίνου. Ἐκτὸς δὲ τοῦ βάμβακος εἰσάγει καὶ καπνὸν εἰς μεγάλας ποσότητας. Ἀπέχει τοῦ Λονδίνου 313 χιλιόμετρα, τὰ δὲ ἐμπορικὰ καὶ μεσητικὰ αὐτῆς καταστήματα εἰς μοναδικὰ ὡς πρὸς τὴν τάξιν καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἐργασιῶν, ἃς ἀναλαμβάνουσιν.

Ἐπέβημεν ἀμαξοστοιχίας μεταφερούσης πληθὺς ἐμπορευμάτων καὶ ἐπιβατῶν εἰς Μάγχεστερ. — Μόλις κατήλθομεν τῆς σιδηροδρομικῆς ἀμάξης καὶ μυρμηκιά καπνοδοχῶν καὶ νέφη πυκνοῦ καπνοῦ προσέβαλον τοὺς ἐκπλήκτους ὀφθαλμοὺς ἡμῶν. Ὅστις ἀληθῶς δὲν εἶδε τὴν Μάγχεστερ, ἐξ ἅπαντος δὲν γνωρίζει τί δύναται νὰ κατορθώσῃ ἡ ἀνθρωπίνη ἐπίνοια, συνδιαζομένη μετὰ τῆς φιλεργίας, τῆς τόλμης καὶ δραστηριότητος. Ὅποια γιγαντιαῖα ἔργα, ὅποια μηχαναὶ πελώριοι, ποικίλαι καὶ σύνθετοι, ὅπως μεγάλαι καὶ πλούσιαι αἱ παρκεῖμεναι αὐταῖς ἀποθήκαι! Ὅποια δὲ κεφάλαια χρηματικὰ ὑποκρύπτουσι ταῦτα πάντα. Ἡ Μάγχεστερ (341,414 κατ.) συνδέεται διὰ σιδηροδρόμων μετὰ τῆς Λίβερπουλ (καὶ διὰ διώρυχος) καὶ τοῦ Λονδίνου, δι' ὧν μεταβιβάζεται ἀφθονα αὐτῆς βιομηχανικὰ προϊόντα (χλωστικῆς καὶ ὑφαντικῆς) καὶ ἀποστέλλει εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου.

ἀλλὰ καὶ δέχεται διὰ τῶν δύο αὐτῶν πόλεων τὰ ἀκατέργαστα ὑλικά καὶ χρήσιμα διὰ τὴν βιομηχανίαν αὐτῆς.

Πρὸς Α. τῆς Μάγχεστερ κεῖται ἡ Σέφιλδ, πολυάνθρωπος καὶ βιομήχανος ἐπίσης, ἀλλ' εἰς πολὺ ὀλιγώτερον βαθμὸν τῆς Μάγχεστερ. Ἐξάγει δὲ σκεύη καὶ ὄργανα χαλύβδινα.

Ἐξελθόντες τοῦ λιμένος τῆς Λίβερπουλ, εἰς ἣν εἰχομεν ἐπιστρέφει, ἐπλεύσαμεν πρὸς Δ. καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς Ν. διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ἔχοντες πρὸς τ' ἀριστερὰ ἡμῶν τὰ ὄρη τῆς Οὐαλίας, πλούσια εἰς χαλκόν, καθ' ὅλην τὴν παραλίαν ἐκτεινόμενα· φθάσαντες δ' ἐξῶθεν τοῦ κόλπου τῆς Βριστόλ εἰσῆλθομεν ἐντὸς αὐτοῦ βαθύτατα εἰσχωροῦντος ἐν τῇ ξηρᾷ καὶ ἀπολήγοντος εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Σεβέρν, ἀφ' οὗ πολλὰ διώρυχες ἐκφύονται.

Εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ κόλπου, ὡς εἰσηρχόμεθα, ἀπηντήσαμεν τὴν πόλιν Βριστόλ, λίαν ἐμπορικὴν, εἰς τὰ περίχωρα τῆς ὁποίας ὑπάρχουσι πλούσια μεταλλεῖα χαλκοῦ.

Ἀπὸ ταύτης πλεύσαντες πρὸς τὰ ΝΔ. περιπλεύσαμεν τὸ ἀκρωτήριο Λανδσένδ ὁπόθεν εἶδομεν ΝΔ. τὰς νήσους Σκίλλι καὶ ἐν ᾧ διηυθυνόμεθα πρὸς Α. εἰχομεν κατὰ σειρὰν πρὸς τ' ἀριστερὰ ἡμῶν ἐπὶ τῶν νοτίων παραλίων τῆς Ἀγγλίας τὰς πόλεις. Ηλυμοῦθ (68,758 κατ.) ἀπέναντι τῆς ὁποίας κεῖται μεμονωμένος βράχος ὑπερμεγέθης καὶ ἐπ' αὐτοῦ φάρος. Ἐχει δ' ἡ πόλις Ναύσταθμον ἐξαίρετον. Πορτσμουθ (127,989 κατ.) μετὰ εὐρυχωροτάτου λιμένος καὶ ναυστάθμου ἀπέναντι νήσου τινος, καλουμένης Βίχτ καὶ Βρίχτον μὲ (107,546 κατ.), ἥτις εἶναι ὁ τόπος, τῆς συναντήσεως τῆς καλῆς κοινωνίας τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὸ θέρος, ἕνεκα τῶν λουτρῶν αὐτῆς. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ

πόλει περχίνοντες τὸ κατὰ τὴν Ἀγγλίαν παρθεῖον ἡμῶν, διερχόμεθα τὸν πορθμὸν τοῦ Κ α λ α ῖ καὶ μεταδύνομεν εἰς ἄλλο κράτος, πολὺ μικρότερον, τὸ Βέλγιον.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ.

Κλίμα, Θέσεις, Ὅρια, Ἐδαφος, Προϊόντα.— Αἱ νῆσοι τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἢ τῆς Ἀλβίωνος ὡς ἐκκαλοῦντο τὸ πάλαι, κεῖνται ὡς εἶδομεν ἐν τῷ ὠκεανῷ καὶ εἶναι ὑγραίλιαν, ἔχουσαι κλίμα ὀμβρῶδες. Ὁ χειμὼν αὐτοῖσι εἶναι λίαν δυσάρεστον, οὐχὶ ἕνεκα τοῦ πολλοῦ ψύχους, ἀλλ' ἕνεκα τῆς μεγάλης ὑγρασίας. Ὁ οὐρανὸς εἶναι πάντοτε συννεφώδης καὶ μελαγχολικός. Ἡ γῆ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὀμαλὴ (πλὴν τῆς Σκωτίας ὀρεινότητις), τὰ δὲ παράλια πολλαχού ἐρημισμένα, ἀλλὰ ἀπολλοχού βραχυῶδη, ὑπερλίτη καὶ πλήρη σκοπέλων.

Ἡ χώρα αὕτη καίτεται πρὸς Β. τῆς Γαλλίας μεταξὺ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ ἀπ' ἐνός, (πρὸς Δ. καὶ Β. τῆς Γερμανικῆς θαλάσσης (πρὸς Α.) ἀπ' ἐτέρου καὶ τῆς θαλάσσης τῆς Μάγχης ἐκ Ν. Ἡ ἔκτασις τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς (314,628 τ.χμ.) παρουσιάζει ὀλίγιστα ὄρη ἐπὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ Σκωτίας, ὀλίγιστα δὲ βουνὰ ἐπὶ τῆς Ἰρλανδίας καὶ τοι φύσει ὑψηλὴ πανταχοῦ, ποταμοὺς δὲ μικροὺς τὸ μῆκος καὶ ἡσύχους τὸ ρεῖμα, ἀλλ' ἅπαντας σχεδὸν πλωτοὺς. Οὕτως ἐκ τῶν ὀρέων τὰ ἐπισημότερα εἶναι τὰ πρὸς Β. Γραμπιανὰ, τὸ μεταξὺ Σκωτίας καὶ Ἀγγλίας Χεδιότ καὶ τὰ ΝΔ. κείμενα ὄρη τῆς Οὐαλίας. Ποταμοὶ δὲ ὁ Τάμεσις, Οὐς, Οὐμδερεδ, Τάϋς καὶ Τίνχονόμενοι πρὸς Α. ὁ Σεθέρν εἰς τὸν κόλπον τῆς Βριστὸλ καὶ Μέρσεϋς εἰς τὸ Ἰρλανδικὸν πελάγος. Ἐκ τῶν ποταμῶν τούτων λαμβάνονται ὕδωρ πλῆθος διωρύχων, καθιστῶσι δὲ τῆς ἀρδεύσεως γόνιμον τὸ ἔδαφος, ὅπερ ἄλλως ἐκ φύσεως δὲν εἶναι πολὺ παραγωγικόν. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἰρλανδίας εἶναι μᾶλλον κατ' ἀληθινὸν πρὸς καλλιέργειαν διαφόρων προϊόντων καὶ βοσκῶν. Καὶ ὁρύσσονται μὲν ἐν αὐτῇ γαιάνθρακες ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ, μέταλλα διάφορα, οἷα εἶναι σιδήρος, μόλυβδος χαλκός καὶ κασίτερος, ἄλλας καὶ μάρμαρα. Καλλιερгоῦνται δὲ αἱ ὀπωρίαι, τὰ γεώμηλα, τὸ λινόν, τὸ κίονα καὶ τὸ χόρτον πρὸς τροφήν τῶν ζώων. Τρέφονται δὲ πλῆθος ἵππων (ὧν ὁ κῆλις θεωρεῖται ὡς εὐγενέστερος καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀραβικοῦ ἵππου) χοίρων, κυνῶν κ.λ.π. ἀξιολόγων ζώων καὶ τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας αὐτῆς εἰσιν ὀνομακτωτάτα καὶ ποικίλα.

Γεωργία, Κτηνοτροφία. Βιομηχανία.— Οἱ Ἀγγλοὶ εἶναι φιλόπονοι, δραστήριοι καὶ ἐνεργητικοί· καὶ τοι δὲ τὸ κλίμα καὶ τὸ ἔδαφος

τῆς χώρας δὲν ἐπιτρέπει αὐτοῖς ποικίλην καλλιέργειαν, οὐδὲ ὑπόσχετα¹ πολλές τὰς προσόδους, ἐν τούτοις αὐτοὶ κατώρθωσαν πολλαχῶς νὰ ἔχωσιν ἀγροὺς καὶ κήπους, ἐφαμιλλοὺς ἄλλων εὐφόρων χωρῶν, Ἄλλ' ὅπως δὴποτε, ἐλλείπει βραχυόνων ἐν Ἀγγλίᾳ τῶν πλείστων ἀσχολουμένων εἰς τὴν βιομηχανίαν, ναυτιλίαν ἢ ἐμπόριον, ἡ Γεωργία δὲν δύναται νὰ διαθρέψῃ ἅπαντα τὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας διὰ τῶν προϊόντων της. Ἐκ τῶν καλλιεργουμένων γεῶν οἱ λιμνῶνες αὐτῆς εἰσὶν ὀνομαστοί, ἀποφέροντες βοσκὰς ἀφθόους εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Τὰ γεώμηλα, ἡ κρήνη, τὸ λίνον καὶ κάναβι, εἶναι τὰ συνειθέστερα προϊόντα τῆς γεωργίας ἐκτὸς τῶν ὀπωρῶν καὶ τοῦ ὀλίγου καπνοῦ Ἄλλ' ὅ,τι ἐλλεῖπει ἀπὸ τῆς Γεωργίας, ἡ Κτηνοτροφία τείνει ν' ἀναπληρώσῃ αὐτό. Πολλὰ ἑκατομύρια ζώων κεροσφόρων καὶ μὴ, βόσκουσιν ἐν αὐτῇ, ἀπάντων τῶν εἰδῶν αὐτῶν ὄντων περιφήμων κατὰ τὴν νοστιμότητα τοῦ κρέατος ἢ τὸ καλὸν γένος (διὰ τοὺς ἵππους καὶ κύνας Ἄλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ ὑπερβαίνει ἀμφοτέρω τ' ἀνωτέρω εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον, εἶναι ἡ βιομηχανία. Ἡ Ἀγγλία εἶναι κατ' ἐξοχὴν βιομηχανικὴ χώρα, παρουσιάζουσα ἐν ἀπάσαις τῶν ἑαυτῆς πόλεων, βιομηχανικὰ καταστήματα. Ἡ πρὸς τοῦ βιοποριστικοῦ τούτου κλάδου, βεβαίως ὀφείλεται ἀφ' ἐνός μὲν εἰς τὴν μεγίστην ἀφθονίαν τῆς καυσίμου ὕλης, ἥτοι τῶν γαιανθράκων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα τῶν Ἀγγλίων καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἀπαντωμένων ἀκατεργάστων βιομηχανικῶν ὕλων, οἷα εἰσὶν ὁ ἀφθονος σίδηρος, ὁ ὀραῖος χαλκός, ὁ κασίτερος καὶ ὁ μόλυβδος, ἐκτὸς δὲ τῶν μεταλλίνων μηχανῶν, ἀτμομηχανῶν, σκευῶν καὶ ὀργάνων, ἅτινα κατασκευάζονται αὐτοῖσι, ἡ Ἀγγλικὴ βιομηχανία εὐδοκίμει τὰ μέγιστα εἰς τὴν κλωστικὴν καὶ ὑφαντικὴν τοῦ βύμβου καὶ τοῦ ἐρίου παράδειγμα δὲ τούτου ἔστω ἡ πόλις Μάγχεστερ περὶ τοῦ πνήθους τῶν κλωστηρίων καὶ ὑφαντηρίων τῆς ὁποίας ἔχομεν ὀμιλήσει. Μετὰ ταῦτα ἔρχονται τὰ ἐργαστάσια τῆς χαρτοποιίας, σακχαροποιίας, ἀγαιοπλαστικῆς κ.λ.π.

Ναυτιλία, Ἐμπόριον, Μέτρα, Σταθμά, Νομίσματα.
— Ἡ Μεγάλη Βρετανία ἐκληροῖ τὸν προορισμὸν αὐτῆς προικισθεῖσα ὑπὸ τῆς φύσεως δι' ἐπεταμένων παραλίων καὶ τεθεῖσα ὅλη ἐν τῷ ὠκεανῷ. Ὡς πρὸς τὸ Ναυτικὸν κατέχει τὴν πρώτην βαθμίδα ἐν τοῖς ναυτικοῖς κράτεσι ὑπὸ τὴν ἑποψίαν τῶν ἀτμοπλοίων καὶ τῶν ἰστιοφόρων, τῶν μικρῶν καὶ μεγάλων ἐμπορικῶν καὶ ἡλιευτικῶν ἔχουσα ὑπὲρ τὰς 35,000 αὐτῶν. Ἄλλ' ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας καὶ ναυτιλίας συνεπάγουσα τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, ἀπέδειξε τὴν Ἀγγλίαν πρωτίστην ἐμπορικὴν χώραν, χώραν τῶν μεγίστων ἐμπορικῶν ἐκπορευμάτων. Τὸ μέγαλον δὲ τούτου ἔμποριον, ἡ μὲν εἰσαγωγὴ βιομηχανικῶν ὕλων, χρυσῶν, χαλκῶν, κάναβι καὶ εἰς ἀποικιακὰ (προσερχόμενα

ἔξ Ἰνδιῶν, Ἀμερικῆς, καὶ Αὐστραλίας, ἡ δὲ ἐξαγωγή εἰς πολύτιμα καὶ μὴ τοιαῦτα μέταλλα κατεργασμένα, ὑφάσματα, πνεύματα καὶ ἀποικιακά. Μέτρα μήκους μεταχειρίζονται τὴν ὑάρδαν μικροτέραν τοῦ Γαλλικοῦ μέτρου (—0,901 μ.), χωρητικότητος δὲ διὰ μὲν τὰ στερεὰ τὸ Κοὑάρτερ (—2,90 ἑκατολ. γαλλ.) διὰ δὲ τὰ ὑγρά τὸ Γαλόνιον (—4,54 λίτρ. γαλλ.) Μέτρα βάρους ἡ σταθμὰ ἔχουσι τὴν λίτραν (—454 γραμ. γαλλ.), τὸν στατήρα ἰσοῦμενος μὲ 442 λίτρας καὶ τὸν τόνον ἰσοδυναμοῦντα μὲ 20 στατήρας. Ἐκτός τῶν χαρτονομισμάτων διαφόρων τραπεζῶν ἡ Ἀγγλία ἔχει νομίσματα χρυσᾷ τὴν λίτραν Στερλίναν, ἀργυρᾷ τὴν Κορῶναν —5 σελίνια καὶ τὸ σελίνιον ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ φρεγκον, ἀλλὰ μεγαλει-τερον ἐκείνου ὥς ἡ λίρα σελίνια εἶναι μείζων τοῦ εἰκοσαφράγκου κα χαλκᾷ ἡ πέννα ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν δεκάρα (12 λεπτά.) Φέρουσι δ' ἅπαντα τὴν προτομὴν τῆς Βικτωρίας ἀφ' ἐνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἢ τὴν ἀξίαν μόνην τοῦ νομίσματος, ἢ μετ' αὐτῆς τὸ σῆμα τὸ Ἀγγλ. ὃν, ἢ τὸν Ἄγ. Γεώργιον.

Μέσα συγκοινωνίας. — Ὑπὸ τὴν ἑποψίαν τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας ἐξεταζομένης τῆς Ἀγγλίας, ἀρκεῖ νὰ εἰπωμεν ὅτι οὐδαμοῦ ἀναπύσσειται τὸ ἐμπόριον, ὅπου ὑπάρχει ἔλλειψις τοιούτων. Ἐκ τούτων ἐννοοῦμεν ὅτι μέσων συγκοινωνίας ἀφθονεῖ ἡ Ἀγγλία παρὰ πᾶσαν ἄλλην χώραν. Αὐτοῖσι δ' ἅπαντις τις διώρυγας, γεφύρας, ὁδοὺς ὑπὲρ τὰ ὄρη καὶ ὑπ' αὐτὰ κ.λ.π. τεράστια ἔργα, προκαλοῦντα τὸν θαυμασμόν τοῦ παρατηρητοῦ, ὅστις ἐκθαμβος ἵσταται πολλάκις ἐρωτῶν, πῶς κατωρθώθησαν τοιοῦτα ἔργα ὑπ' ἀνθρώπων.

Πληθυσμός, Θρησκεία, Γλῶσσαι, Ἐκπαίδευσις, Ἡθ. -- Κατοικεῖται δ' ἡ χώρα ὑπὸ λαοῦ φιλεργοῦ καὶ λίαν δραστηρίου, ἀλλ' ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ πένητος, τῶν ὀλίγων πλουσίων ἀπολαούντων ὅλου σχεδὸν τοῦ πλοῦτου τῆς χώρας (γαϊῶν, οἰκιῶν, καταστημάτων κ.λ.π.) τῶν δὲ λοιπῶν ἐργαζομένων παρ' αὐτοῖς· ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων ἀναβαίνει εἰς 35,172,976 ψυχάς. Κατοικοῦσι δ' οὗτοι πυκνότερον μὲν ἐν Ἀγγλίᾳ, ὀλιγώτερον δὲ πυκνῶς ἐν Ἰρλανδίᾳ καὶ Σκωτίᾳ. Κατ' ἔτος δ' αὐξάνων ἀναγκάζεται νὰ στέλλῃ ἀποικίας εἰς τὴν Αὐστραλίαν καὶ Ἀμερικὴν. Ἡ θρησκεία αὐτῶν εἶναι διάφορος κατὰ τὸ δόγμα ἀλλ' ἀπάντων Χριστιανική. Ἐπικρατεῖ δ' ἐν μὲν Ἀγγλίᾳ καὶ Σκωτίᾳ τὸ Πρεσβυτηριανόν ἢ Ἀγγλικανικόν δόγμα, ὀλίγον τοῦ ἡμετέρου διάφορον, οἱ δ' Ἰρλανδοὶ εἶναι δυτικοὶ καθολικοί. Ὁμιλοῦσι δ' ἅπαντες ἰδίαν γλῶσσαν, Ἀγγλικὴν καλουμένην, λίαν ἡχηράν καὶ λαρυγκώδη, καθ' ἣν ἅπαντις τις ἐν ταῖς λέξεσι σύμπτωσιν πολλῶν φωνηέντων ἢ συμφώνων ἐπὶ τὸ αὐτό. Ἐν Σκωτίᾳ ἡ κατωτέρα ἐκπαίδευσις βαίνει καλῶς, καθόσον σπανίως ἅπαντις τις ἐκεῖ ἀνθρωπινὴ μὴ γνωρίζοντα νὰ γράφῃ καὶ ἀναγινώσκῃ. Ἀλλ' ἐν Ἰρλανδίᾳ εἶναι λίαν παρημελημένη. Πολλοὶ σύλλογοι καὶ ἡ Κυβέρνησις προσπαθοῦσι νὰ ζωογονήσωσιν αὐτήν, ἀλλὰ πάντοτε γωλαίνει καὶ οὐδὲ δίνεται ἢ Ἀγγλία νὰ καταταχθῇ μετὰ τῶν μᾶλλον ἀνεπτυγμένων εἰς τὰ γράμματα

κρατῶν. Ἐκεῖνο δ' ὅπερ χαχακτηρίζει αὐτοὺς κατὰ τὴν ἐνδυμασίαν εἶναι ὅτι ἐνταῦθα ὁ χωρικός καὶ ὁ πολίτης, ὁ ἐργάτης καὶ ὁ Ἐργοστασιάρχης, ὁ ἔμπορος καὶ ὁ ὑπάλληλος, ἅπαντες ἐνδύονται ἐπίσης καλῶς εἰς βαθμὸν τοῦ νὰ μὴ δύναται νὰ διακρίνη τις τὸν ἓνα ἀπὸ τοῦ ἄλλου. Ἀφ' ἐτέρου ὅμως ὅσον ὑστεροῦσι τῶν Γάλλων, ὡς πρὸς τὴν κομψότητα καὶ τὴν χάριν τῆς ἐνδυμασίας! Εἰς δ' ἐν γένει οἱ Ἀγγλοὶ ἰδιότροποι, ἐπίμονες καὶ φιλοκίνδουνοι εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτῶν, πολλὰ δ' ἔχουσι νὰ ἐφαρμώσῃ ἀστεία ἀνέκδοτα πολλοὶ ἐπὶ τῆς ἰδιότροπίας αὐτῶν ταύτης, ἥτις μέχρι μωρίας ἐξικνεῖται. Εἰς δὲ λίαν, εὐλαβεῖς περὶ τὰ θεία καὶ χρηστοί, ἐν τοῖς χωρίοις δὲ καὶ ταῖς μεγαλοπόλεσι καὶ αὐτῶν ἀπατᾷται ἀνθρωπικότης μεγάλη.

Κυβέρνησεις, Πολεμικὴ δύναμις ξηρᾶς καὶ θαλάσσης.
— Ἡ βασίλισσα τῆς μεγάλης Βρετανίας Βικτωρία, βασιλεύουσα συνταγματικῶς ἀπὸ πολλῶν χρόνων, ἄρχει ἐπὶ κεφαλῇ δύο βουλῶν Ἡ χώρα διακρινόμενη εἰς κομητὰς, ἔχει πολεμικὴν δύναμιν ξηρᾶς 600,000 περίπου ἀνδρῶν, θαλάσσης δὲ 500 πλοῖα, ἐν οἷς ὑπηρετοῦσι ναῦται ἄριστοι ἀνεγνωρισμένοι. Κατὰ θάλασσαν ἕνεκα τοῦ ἀριθμοῦ, τοῦ μεγέθους καὶ τῆς ταχύτητος τῶν ἐαυτῆς πλοίων, ἡ Ἀγγλία εἶναι ἡ πρώτη ναυτικὴ δύναμις τοῦ κόσμου.

Z^{ov} BELGION

Ὅστανδ—Βροῦγον—Σκάλδος—Λεύης—Βρυξέλλαι—Λάκερ—Εατερλὸ—Μόσης—Αντίχη—Ναμουρ
Σαρλεροὰ—Ἀρδέννια—Ἀντβέρπη.

Οὕτω πλείοντες πρὸς Α. κατελίπομεν Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν καὶ ἤδη εἶχομεν πρὸς Ν. τὸ βασιλείον τοῦ Βελγίου. Προσηράξαμεν εἰς Ὅστανδ, πόλιν μεφρούρια ἰσχυρὰ καὶ ἐμπορικὴν, μόνην δ' εὐλίμενον καθ' ὅλην τὴν ἀμμώδη ΒΔ. παραλίαν τῆς χώρας ταύτης τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων σχεδὸν εἶναι ἐπιδεδομένον εἰς τὴν ἀλιείαν. Ἀνεχωρήσαμεν διὰ σιδηροδρόμου ἀπὸ ταύτης πρὸς τὰ ΝΑ. καὶ προσεγγίσαντες εἰς Βροῦγον, τῆς ὁποίας τὰ ὑφάσματα καὶ τρίχαπτά εἰσιν ὀνομαστά, ἀφικόμεθα εἰς Γάνδην. Ἡ πόλις αὕτη 133,755

κατ.) καίται ἐπὶ τῆς συμβουλῆς δύο ποταμῶν τοῦ Σκάλδη καὶ Λεύη. Εἶναι ἀρχαιοτάτη ἔχουσα ἀκρόπολιν μεγίστην. Σήμερον ἔχει δημόσια οἰκοδομήματα λαμπρά, πλατείας εὐρυχώρους, περιπάτους καὶ ἐξοχὰς τερπνοτάτας. Τὰ βιομηχανικὰ αὐτῆς καταστήματά εἰσι πολλὰ, πλούσια καὶ μεγάλα· ἐξασκεῖ δ' ἐκτὸς τῆς βιομηχανίας καὶ ἐμπόριον οὐχὶ σμικρὸν μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ βασιλείου πόλεων καὶ τῶν ἐκτὸς. Ἐνταῦθα γίνονται σπουδαιόταται ἐκθέσεις ἀνθέων, προσαγομένων ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ βασιλείου. Ἐπίσης ΝΑ. διηυθύνθημεν ἵνα μεταβῶμεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ὅλου βασιλείου Βρυξέλλας ὀνομαζομένην.

Αἱ Βρυξέλλαι (165,350 κατ.) καίνται ἐν τῷ κέντρῳ σχεδὸν τοῦ βασιλείου ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σέν καὶ τῆς διώρυχος, ἥτις ἐκφυομένη ἀπ' αὐτοῦ, βαίνει παραλλήλως πρὸς τὸν ῥοθὺν καὶ εἶναι πλωτή. Ἐνταῦθα ἐπεσκέφθημεν τ' Ἀνάκτορα, τὴν Βουλὴν καὶ τὸ βασιλικὸν θέατρον, ἅπαντα κτίρια προκαλέσαντα λίαν τὴν περιέργειαν ἡμῶν. Αἱ ὁδοὶ ἐν τῇ νέᾳ πόλει, καθ' ὅσον ὑπάρχει καὶ παλαιὸν μέρος τῆς πόλεως, εἶναι εὐρεῖαι καὶ καθαραί, οἱ δὲ περίπατοι αὐτῆς πλήρεις φυτειῶν. Ἐκ τῶν περιχώρων τὰ σπουδαιότερα εἶναι πρὸς Β. μὲν τὸ Λάκεν περίφημον διὰ τὰ ἀνάκτορά του καὶ τὰς ἐξοχὰς. Πρὸς Ν. δὲ, ἀλλὰ πολὺ πακρὰν τῶν Βρυξελλῶν τὸ πολὺ πλέον ὀνομαστὸν Βατερλόον, ὅπου κατεστράφη ὁ στρατὸς τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος (1815). Αἱ Βρυξέλλαι εἶναι βιομηχανικὴ τὰ μάλιστα πόλις, ἐξάγουσα παντὸς εἶδους σκεύη καὶ ὄργανα πρὸ πάντων δὲ ἀξιόλογα τρίχαπτα (δαντέλλος) καὶ ζύθον νόστιμον. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς βιομηχανίας ἔχει καὶ μέγα ἐμπόριον, οὗ τὰ σπουδαιότερα ὑλικά εἰσιν αἱ κομφαὶ καὶ αἱ αἰμαξαὶ καὶ οἱ εὐγενεῖς ἵπποι, λίαν περιωπλισμένοι.

Ἐξηκολουθήσαμεν βαίνοντες πρὸς τὰ ΝΑ. Ἐφθάσαμεν δὲ διελθόντες πλῆθος βιομηχανικῶν χωρίων, πλησίον ποταμοῦ, ὅστις καλεῖται Μόσσης καὶ διευθύνεται ἀπὸ τῶν ΝΔ. πρὸς τὰ ΒΑ. Ἐπ' αὐτοῦ κεῖται πόλις καλουμένη Λυτίχη ἢ Λιζέγ (126,233 κατ.) μετὰ πλήθους ἐργαστασίων πρὸς κατασκευὴν χαλυβδίνων καὶ σιδηρῶν ἀντικειμένων. ΝΔ. δὲ ταύτης ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ καίνται αἱ γεωργικαὶ καὶ ὀχυραὶ πόλεις Ναμουρ καὶ Σαρλερσά, εἰς τὰ περὶχωρα καὶ τῶν τριῶν τούτων πόλεων ὑπάρχουσι μεταλλεῖα σιδήρου. Ἀκριβῶς δὲ πρὸς Ν. τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς σειρᾶς ταύτης τῶν πόλεων ὑφίστανται τ' Ἀρδένια ὄρη, δασώδη καὶ γραφικὰ, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀπαντῶνται πολλὰ χωρία.

Ἐπεστρέψαμεν ἀπὸ Λυτίχης διευθυνόμενοι ΒΔ. Ἀφικόμεθα δ' εἰς Ἀντβέρπ ἢ Ἀμβέρς (175,636 κ.) πόλιν μὲ λιμένα θανασιον, σχηματιζόμενον ὑπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Σκάλδου. Τὰ περὶ τῆς πόλεως διαβρεχόμενα ὑπὸ πλήθους διωρύχων, διακλαδιζομένων πανταχόσε, εἶναι κατάρυτα, πανταχοῦ δὲ βλέπει τις ὑφουμένους κατ' ἀποστάσεις καπνοδόχους ἐργαστασίων. Σειρὰ φρουρίων ἡμικυκλικῶς τεθειμένων, ὑπερασπίζει πρὸς Ν. καὶ Α. τὴν πόλιν. Τὸ ἐμπόριον τοῦ λιμένος αὐτῆς εἶναι μέγα καὶ παγκόσμιον, ὥς ἐξηγεῖται ἐκ πρώτης ὄψεως ἀπὸ τοῦ πλήθους καὶ τῆς διαφορᾶς τῶν σημαίων τῶν πλοίων, τῶν ἡραγμένων ἐν τῷ λιμένι.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ.

Κλίμα, Θέσις, Ὅρια, Ἐδαφός, Προϊόντα. — Τὸ μὲν τοῦτο βασίλειον, ὅπερ μέλλομεν νὰ καταλίπωμεν, μόλις ἔχει σχηματισθῇ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν (1830) καὶ εἶναι ὅμως τὰ μάλιστα ἀνεπτυγμένον καὶ κατοικημένον, ὥς οὐδὲν ἄλλο τῆς Εὐρώπης μέρος· τὸ δὲ κλίμα αὐτοῦ εἶναι μᾶλλον ὑγρὸν καὶ μέτριον τὴν ψυχρότητα.

Κείμενον τό Βέλγιον (29,455 τ.μ.) πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς Γαλλίας καὶ βρεχόμενον μόνον ἐκ τῶν ΒΔ. ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς θαλάσσης. ἔχει τὸ ἔδαφος χθαμαλὸν καὶ δὲν παρουσιάζει ὄρη ἢ πρὸς τὰ Ν. αὐτοῦ. Ἐκ τῶν ὁρέων τὰ ἐπισημότερα εἶναι τὰ Ἀρδένια, ἐκ δὲ τῶν ποταμῶν ὁ Σκάλδος, χυνόμενος εἰς τὴν Γερμαν. θάλασσαν καὶ ὁ Μόση μεταβαίνων εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, ὅπου θά τὸν ἐπανιδώμεν ἐντὸς ὀλίγου. Ὡς πρὸς τὴν γονιμότητα τὸ ἔδαφος τοῦ Βελγίου (29,455 τ.μ.) δὲν εἶναι ἄξιον λόγου διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦναντίον δ' ὅ,τι παράγει, ὀφείλεται εἰς τὴν φιλοπονίαν τῶν κατοίκων καὶ τὴν μεγάλην καλλιέργειαν. Καλλιεργοῦνται δ' αὐτόθι οἱ δημητριακοὶ καρποί, ὁ καπνὸς, τὸ λινόν, τὸ κίναρι, τὰ γεώμηλα κ.λ.π. ἀλλ' ἅπαντα εἰς μικρὰν ἀποδιδόμενα ποσότητα καὶ μὴ ἐπαρκοῦντα εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας. Τὰ πρὸς Α. καὶ Ν. ἐκτεινόμενα μεγάλα δάση ὀρυθῶν, μελιῶν καὶ φηγῶν καὶ αἰβόσκαϊ, ἀποφέρουσιν ἱκανὸν εἰσόδημα. Ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ τοι κατὰ τὴν ἐπιφανείαν στείρον τὸ ἔδαφος, ἐγκρύπτει ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ πλοῦτον μέγαν γαιανθράκων καὶ μετάλλων, οἷα εἶναι ὁ σίδηρος, ὁ ψευδάργυρος, ὁ χαλκός, τὸ νικελ κ.λ.π. οὗτινος ἐπωφελέθησαν οἱ κάτοικοι ἐξωρύσσαντες αὐτὸν πολλαχοῦ τῆς χώρας.

Γεωργία, Κτηνοτροφία, Βιομηχανία. — Αἱ κυριώτεραι γεωργικαὶ χώραι τοῦ Βελγίου, ἀπαντῶνται κατὰ τὰ μέσα καὶ Α. ὅπου τὰ μέγιστα καταγίνονται οἱ κάτοικοι εἰς τὸν κλάδον τούτον. Ἐν τῇ καλλιέργειᾳ τῆς γῆς μεταχειρίζονται ἐν Βελγίῳ ὄργανα τελειοποιημένα πολλαχοῦ δὲ τῆς χώρας ἀπαντῶνται ἀγροί, πρὸς κήπους κατὰ τὴν καλλιέργειαν ὅμοιοι. Ἡ δὲ κηπουρικὴ καὶ ἀνθοκομία εἶναι λίαν προκεχωρημέναι, ὥς δείκνυται ἐκ τῶν συγγῶν ἐκθέσεων τῶν ἀνθῶν. Ἰκανὸς ἀριθμὸς ζώων τρέφεται ἐν τῇ χώρᾳ, ἐξ ὧν πλείοτερά εἰσι τα κερασφόρα. Οἱ ἵπποι καὶ αἱ ἀγελαῖες τοῦ Βελγίου εἶναι περιζήητοι. Ἀλλ' εἰς τὴν δραστηριότητα καὶ φιλοπονίαν τῶν Βέλγων, οὐδὲ ἡ κτηνοτροφία, οὐδὲ ἡ Γεωργία ἠδύναντο νὰ ἐπαρκέσωσιν διότι τὸ πλείστον μέρος αὐτῶν εἶναι ἐπιδεδομένοι εἰς τὴν βιομηχανίαν, ἥτις εἶναι ἡ ζωὴ τῆς χώρας ἀπάσης. Ἐκατοντάδες χιλιάδων πολλοί, ἀσχολοῦνται ἐν τοῖς ἐργοστασίοις, τὰ δὲ προϊόντα αὐτῶν εἰσὶν ὀνομαστά. Τὰ τρίχαπτα, τὰ λινὰ, βαμβάκερά ἢ μάλλινα υφάσματα, τὰ ἐκ μετάλλων ἀντικείμενα, τὰ σκύτη, τὰ δέρματα, ὁ ζύθος, ἡ ὑαλός, τὸ Σάκχαρον κ.λ.π. ἅτινα κατασκευάζονται ἐν αὐτοῖς, εἶναι πηγὴ ἀφρόνου πλοῦτου, διὰ τὸ μικρὸν τοῦτο κράτος.

Ναυτιλία, Ἐμπόριον, Μέτρα, Σταθμά, Νομίσματ.α. — Ἐνεκα τῆς ὀλίγης ἐκτάσεως τῶν παραλίων αὐτῆς, ἡ χώρα δὲν ἔχει ναυτικὸν σπουδαῖον, ἐκτός τινων ὀλίγων ἐμπορικῶν καὶ ἀλιευτικῶν πλοίων, τὸ δὲ ἐμπόριον τῆς τε εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς, διενεργεῖται διὰ ξηρᾶς. Ἐνεκα δὲ

τῆς βιομηχανικῆς ζωῆς τῆς χώρας, τὸ ἐμπόριον εἶναι ζωηρότατον, οὗ ἡ μὲν εἰσαγωγή συνίσταται εἰς τὰς πρώτας βιομηχανικὰς ὕλας, ἀποικιακὰ καὶ τροφίμα, ἡ δ' ἐξαγωγή εἰς γαιάνθρακας καὶ προϊόντα τῆς βιομηχανίας, ἤτοι ὑφάσματα, νήματα, μηχανὰς, ὅπλα, κρύσταλλα κ.λ.π. Κατὰ δὲ τὰ μέτρα, σταθμὰ καὶ νομίσματα, δι' ὧν γίνονται αἱ ἐμπορικαὶ συναλλαγαί, συμφωνεῖ (κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτῶν) πρὸς τὰ Γαλλικὰ.

Μέσα συγχωρινωνίας -- Ἀποστέλλει δ' ἢ λαμβάνει ἐμπορεύματα διὰ θαλάσσης μὲν, ἀπὸ τῶν πόλεων Ἀντβέρπη, Ὁστάνδης καὶ Βροῦγου (διὰ τῆς διώρυγος), διὰ ξηρᾶς δὲ διὰ μέσου πλῆθους σιδηροδρόμων καὶ διωρύχων, αἵτινες τὰ μέγιστα ὑποδοιχοῦσι τὸ τε ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν Γεωργίαν διὰ τῆς ἀρδεύσεως καὶ τῆς εὐκόλου συγκοινωνίας. Ἐκτός δὲ τῶν εἰρημένων μέσων, ὑπάρχει πλῆθος ὁδῶν ἀμαξιτῶν καὶ τηλεγραφικῶν καλωδίων, συνδεόντων ἀπάσας τὰς πόλεις πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὸν ἐκτὸς κόσμον.

Πληθυσμός, Θρησκεία, Γλῶσσα, Ἐκπαίδευσις, Ἡθῆ.-- Οἱ Βέλγοι συμποσούμενοι εἰς 5,585,816 ψυχὰς, εἶναι ἀγγέλωνες, φιλελεύθεροι καὶ φιλόπονοι, φίλοι τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν. Καθολικοὶ τὴν θρησκείαν, ὁμιλοῦσι καὶ γράφουσι τὴν Γαλλικὴν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. Διατηροῦσιν ἱκανὸν ἀριθμὸν ἐκπαιδευτηρίων τῆς μέσης καὶ κατωτέρας παιδείας καὶ παρακολουθοῦσιν ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν, τὴν ἐνδυμασίαν, τὰ ἔθνη καὶ ἔθιμα τοὺς Γάλλους, μεθ' ὧν συνορεύουσι καὶ ἀρ' ὧν οὐδὲν φυσικὸν σημεῖον χωρίζει τὴν χώραν αὐτῶν.

Κυβέρνησις. Πολιτικὴ δύναμις ξηρᾶς καὶ θαλάσσης.-- Οἱ Βέλγοι διοικοῦνται συνταγματικῶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Λεοπόλδου Β'. Ἡ δὲ χώρα αὐτῶν διαίρεται εἰς ἐννέα νομοὺς, ὑποδιαιρουμένους εἰς ἐπαρχίας καὶ δήμους. Ἡ δὲ δύναμις ἐν πολέμῳ, διὰ θαλάσσης μὲν εἶναι 1 πλοῖον, διὰ ξηρᾶς δὲ 100,000 ἀνδρῶν.

Η' ΚΑΤΩΧΩΡΑΙ Ἡ ΟΛΛΑΝΔΙΑ. (ΚΑΙ ΛΟΓΞΕΜΒΟΥΡΓΟΝ)

*Βαλσερέν—Μιδλεβούργ—Ροιερδάμη—Χάγη—
Λέϊδ—Χάρλεμ—Άλειμαάρ—Φριζ—Ταξέλ—Ζούϊ-
δερ—Άμστερδαμ—Οὐτρέχτη—Αρχεμ—Λεουβάρ-
δερ—Γρόντιζεν—ΛΟΓΞΕΜΒΟΥΡΓΟΝ.*

Ἀπὸ τῆς Ἀντβέρπη ἐπιδάντες ἀτμοπλοίου, ἐξέλθο-

μεν ἐν τῇ Γερμανικῇ θαλάσσῃ καὶ ἐπλέομεν πρὸς τὰ ΒΑ. Εἵχομεν πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν πληθος μεγάλων καὶ λίαν εὐφόρων νήσων· χωριζομένων ἀπ' ἀλλήλων δι' ἀβαθῶν ὑδάτων, ἐν οἷς ὑψοῦντο ἀμμόλοφοι ἐκτεταμένοι. Ἐπὶ τῆς πρώτης τούτων τῶν νήσων, ὀνομαζομένης Βαλσερέν, κεῖται πόλις καλουμένη Μιδλεμβούργ· ἡ πρωτεύουσα τῆς ὅλης ἐπαρχίας, τῆς περιλαμβανοῦσης αὐτάς. Ἀφικόμεθα εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μόση ποταμοῦ, ὃν εἶδομεν εἰς τὸ Βέλγιον. Οὗτος διαδρέχων μετὰ τὸ Βέλγιον τὴν Ὀλλανδίαν, διευθύνεται πρὸς Δ. καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν Γερμανικὴν θάλασσαν. Ἀλλὰ πρὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ ἐνοῦται μετ' ἄλλου ἀνατολικωτέρου ποταμοῦ καὶ σχηματίζει μετ' αὐτοῦ πολλὰς νήσους καὶ δέλτα πρὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀναπλεύσαντες τὸν ποταμὸν τοῦτον, εὔρομεν πόλιν τινα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ ὄχθης.

Ἡ Ῥοτερδάμη (ὡς ὀνομάζεται αὕτη ἡ πόλις) ἔχει (162,140 κατ.) καὶ διενεργεῖ μετὰ τοῦ ἐκτὸς κόσμου μέγα ἐμπόριον σιτηρῶν, καπνοῦ καὶ οἴνων.

Πρὸς Δ. αὐτῆς ἀπηντήσαμεν τὴν παραθάλασσίαν πόλιν Χάγην (121,931 κατ.) Αὕτη εἶναι ἡ ὠραιότατη τῆς Ὀλλανδίας πόλις· αὐτῇ δ' ἐδρεύει ἡ Κυβέρνησις καὶ τοὶ δὲν εἶναι ἡ μεγαλειτέρα τοῦ κράτους κατὰ τὸν πληθυσμόν. Ὁ οὐρανὸς αὐτῆς εἶναι αἰθριος, ὁ αἰὴρ ὑγιεινός, αἱ ὁδοὶ πολλαχοῦ διατεμνόμεναι ὑπὸ διωρύχων, ἐπὶ τῶν χειλέων τῶν ὁποίων εἰσιν ἐκτισμέναι κρηπίδες, πλήρεις δένδρουφυτειῶν. Ἐκ τῶν ἐπισήμων οἰκοδομημάτων εἶναι τὸ ἀρχαῖον ἀνάκτορον, ἐν ᾧ ὑπάρχει βιβλιοθήκη πολύτομος, τὸ νέον ἀνάκτορον, ἡ πινακοθήκη μετὰ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ καὶ Ἰαπωνικοῦ Μουσείου. Τὰ περίχωρα αὐτῆς εἰσιν ἔμπλεα καλλωνῶν. Ἐκεῖ διακρίνει τις ἐν μέσῳ τοῦ πρασίνου χρώματος τῶν

ἀγρῶν καὶ τῶν κήπων, ἀγροτικὰς οἰκίας χαριεστάτας.

Πλευσαντες ἀπὸ ταύτης ἔτι βορειότερον, ἀπηντήσαμεν εἰς ἀπόστασιν πέντε χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς θαλάσσης, τὴν πόλιν Λεῖδ ἢ Λούγδουνον ἐπὶ ποταμοῦ, καλουμένου παλαιοῦ 'Ρήνου, μὴ πλωτοῦ καὶ διευθυνομένου ἀπ' Α. πρὸς Δ., εἶναι δ' αὕτη ἐπίσημος διὰ τὸ πανεπιστήμιον αὐτῆς. Ἀπὸ ταύτης καὶ ἡ ἡλεκτρικὴ λάγηνος ἤτις ὀνομάζεται λουγδονικὴ, καθ' ὅτι αὐτόθι ἐφευρέθη. Ἐτι βορειότερον αὐτῆς κεῖται ἡ Χάρλεμ, πόλις λίαν ἐμπορικὴ, ἐξάγουσα ἄνθη, κηρὸν, δημητριακὰ, μέταξαν, ὑφάσματα κ.λ.π. Αὕτη συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου πρὸς Β. μετὰ τῆς 'Αλειαμάρ, πόλεως ἐμπορικωτάτης, ἀφ' ἧς ἐξάγονται μεγάλαι ποσότητες βουτύρου καὶ τυροῦ. Ἐχωροῦμεν ἐξακολουθητικῶς πρὸς τὰ ΒΑ. καὶ μετὰ πλοῦν πλέον τῶν ὀκτῶ ὥρων, εἰδομεν ἔμπροσθεν ἡμῶν σειρὰν νήσων ἀμμοδῶν, καλουμένων Φρίζ· διήλθομεν μετὰ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς πρώτης αὐτῶν καὶ μεγαλειτέρας, καλουμένης 'Γ' ἐξέλ'· ἐπλέομεν ἐπὶ ὥρας ὀλοκλήρους ἐν μέσῳ ὑδάτων τεναγῶδων καὶ εἰσήλθομεν τέλος ἐντὸς κόλπου ἢ μᾶλλον λίμνης, καθ' ὅσον ἔνθεν μὲν, περιφράσσεται ὑπὸ τῆς ξηρᾶς, ἔνθεν δὲ (πρὸς Β.) ὑπὸ τῆς σειρᾶς τῶν εἰρημένων νήσων. Ἡ λίμνη αὕτη ὀνομάζεται Ζουϊδέρ, ἔγινε δὲ ὑπὸ ἰσχυρᾶς πλημμύρας, ἐπισυμβάσης τῷ 1225 καὶ καλυψάσης τὴν αὐτόθι ὑπάρχουσαν πρότερον γῆν. Προσηγγίσαμεν εἰς 'Αμστερδὰμ ἢ 'Αμστελδάμον (350,211 κατ.) κειμένην πρὸς τὴν Δ. ὄχθην τῆς λίμνης καὶ ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν ποταμοῦ μικροῦ, ὀνομαζομένου 'Αμστέλ. Ὅποιαν ὁμοιότητα παρετηρήσαμεν μετὰ τὴν αὐτῆς καὶ τῆς Βενετίας! Καὶ αὕτη, ὡς καὶ ἐκείνη εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ πολλῶν νήσων, ἐσχηματισμένων ὑπὸ πολλῶν διωρύχων. Αἱ οἰκίαι εἰσι τεθεμελιωμέναι διὰ πασσάλων·

τὸ πᾶν δὲ κατὰ τὴν στρωσιν τῶν κρηπιδῶν καὶ ὁδῶν ἢ τὸν φωτισμὸν αὐτῶν καὶ τὴν ὄψιν τῶν οἰκοδομημάτων, δημοσίων καὶ ιδιωτικῶν, παριστᾷ τὸν πλοῦτον τῆς πόλεως. Ἐχει Πανεπιστήμιον ἐν ἀνθηροτάτῃ καταστάσει, περιπάτους τερπνοτάτους καὶ μεγάλην συγκοινωνίαν μετὰ τῶν πέριξ καὶ ὄλων τῶν πόλεων τοῦ βασιλείου. Πρὸς τὰ ΝΑ. αὐτῆς ἀπαντᾷται ἡ Οὐτρέχτη μετὰ τὸ Πανεπιστήμιον καὶ τὰ ἐξόχως καλλιεργημένα περὶχωρὰ αὐτῆς. Βαίνων δὲ πρὸς Α. ταύτης, εὐρίσκει τις τὴν Ἀρνχέμ, μετ' ἰσχυρὸν φρούριον καὶ πρὸς Β. τῆς Ἀρνχέμ, βορειότατα τῆς Ὀλλανδίας, τὰς ἐμπορικωτάτας πόλεις, Λεουβάρδεν καὶ Γρόνινγκεν.

Πρὸς Ν. καὶ μακρὰν τῆς Ὀλλανδίας κεῖται τὸ Λουξεμβούργον, Δουκάτον ἀνῆκον εἰς τὸν βασιλέα τῆς Δανίας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ εἰς τὴν Δανίαν, ὃν κτῆμα αὐτοῦ καὶ ἔχον ἰδίαν διοίκησιν. Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ εἰσι (205,000) καθολικοὶ Γερμανοί. Ἐχει δ' ὁμώνυμον Πρωτεύουσαν.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ.

Κλίμα, Θέσεις, Ὅρια, Ἐδαφος, καὶ Προϊόντα.— Ἡ Ὀλλανδία εἶναι ἡ χώρα τῆς ὑγρασίας καὶ τῶν κατακλυσμῶν. Ἐν τούτοις εἶναι μία ἐκ τῶν μᾶλλον ἀνεπτυγμένων καὶ πεπολιτισμένων χωρῶν τῆς Εὐρώπης, καθ' ὅσον ἐκ τῶν ὀλίγων, ὅσα εἶδομεν, ἠδυνήθημεν νὰ κρίνωμεν. Ὡς τὸ Βελγίον κεῖται πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς Γαλλίας, οὕτω καὶ ἡ Ὀλλανδία (32,971 τμ.) κεῖται πρὸς τὰ ΒΑ. τοῦ Βελγίου καὶ βρέχεται ἀπ' Α. καὶ Β. ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς θαλάσσης, ἥτις πολλαχοῦ εἰσχωροῦσα βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν, σχηματίζει πολλοὺς κόλπους, χερσονήσους καὶ νήσους. Ὅρη οὐδαμοῦ τῆς χώρας ὑφίστανται, ἀλλ' ἅπαντα εἶναι ταπεινὰ καὶ μάλιστα ταπεινότερα καὶ αὐτῆς τῆς θαλάσσης, δι' ἣ καὶ καλεῖται Κάτω Χώραι. Ἐπειδὴ δ' αἱ πλημμύραι τῆς θαλάσσης αὐτῇ εἰσιν ἰσχυραὶ καὶ μεγάλαι, οἱ κάτοικοι καταβάλλουσιν ὑπερβαρῆς προσπάθειας, ὥπως ἀνεγκαιτίσωσι τὴν ὁρμὴν τῶν ὑδάτων. Θέ-

τους λοιπὸν φραγμούς κατ' αὐτῶν ἐπὶ τῶν παραλίῳν, ἀλλ' ἐπειδὴ στεροῦντάς πετρῶν, τοῦ ἐδάφους ὅλου ὄντος ἀμμοῶδους, κατασκευάζουσιν αὐτοὺς ἐκ ξύλων καὶ χύματος λίαν παχεῖς. Ἄλλ' ἡ ὁρμὴ τῶν πλημμυρῶν εἶναι μεγίστη πολλάκις. Πολλαχοῦ θραύονται τὰ ἐρύματα ταῦτα καὶ μεγάλοι καταστροφαὶ καὶ ζημίαι ἐπέρχονται τότε. Ὅμως καὶ πάλιν οἱ ὑπομονητικοὶ Ὀλλανδοὶ δὲν ἀπελπίζονται, οὐδ' ὀπισθοδρομοῦσιν, ἀλλ' ἀνεγείρουν αὐτὰ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ ὕδατος. Οἱ ποταμοὶ ἀρ' ἑτέρου πολλοὶ καὶ μεγάλοι ὄντες (Μόση, Ρῆνος) καταπλημμυρίζουσι, πολλάκις ἐπιφέροντες οὐκ ὀλίγας ζημίας. Ἰδοὺ δ' οἱ κάτοικοι ἠναγκασμένοι τότε ν' ἀνεγείρουν καὶ κατ' αὐτῶν προχώματα, νὰ φοδῶνται καὶ ἀπ' αὐτῶν. Πλὴν πῶς εἶναι τὸ κινεῖν τοσοῦτον πλῆθος λαοῦ νὰ μένῃ εἰς τὴν χώραν ταύτην μὲ κίνδυνον τῆς ἰδίας ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας; Εἶναι ἡ γονιμότης τοῦ ἐδάφους. Τοῦτο ἐγένετο ἐκ προσχώσεων τῶν αὐτῶν ἐκβαλλόντων ποταμῶν καὶ διὰ τοῦτο εἶναι πεδινόν καὶ χυμωτῶδες. Τὰ δὲ ἐκ προσχώσεων ἐδάφη, εἰσι καταλλήλотаτα διὰ τὴν καλλιέργειαν καὶ λίαν παραγωγικά. Καὶ στερεῖται μὲν τοῦ πλούτου τῶν ὀρυκτῶν, ἅτινα ἀπαντῶνται ἐν Βελγίῳ, παράγει ὅμως ἐν ἀφθονίᾳ βοσκάς λαμπράς, δημητριακοὺς καρποὺς ἀφθόνους, γεώμηλα, λίαν, κανάρι, καπνόν κ.λ.π.

Γεωργία, Κτηνοτροφία, Βιομηχανία.-- Ἄλλ' ἡ εὐφορία τοῦ ἐδάφους υποβοηθεῖται τὰ μέγιστα καὶ διπλασιάζεται ὑπὸ τῆς τελείας καὶ ἐξιδιασμένης καλλιέργειας. Τὰ δ' ἀνωτέρω εἰρημένα προϊόντα παραγόμενα ἐν ἀφθονίᾳ, εἶναι ἡ ἀραιὴ τῶν φιλεργῶν καὶ δραστηρίων Ὀλλανδῶν. Ὁ βούτυρος καὶ ὁ τυρὸς ὁ Ὀλλανδικός, ἅτινα φθάνουσι μέχρις ἡμῶν, εἶναι ἀπόδειξις βεβαίως τῆς λίαν ἀνεπτυγμένης κτηνοτροφίας. Ἀγέλαι βοῶν καὶ ποίμνια προβάτων ζῶσιν ἐν μεγάλῳ ἀριθμῷ ἐν Ὀλλανδίᾳ. Οἱ ζευγίται ἵπποι αὐτῆς εἶναι περίφημοι, ἡ δ' ἁλιεία τοῦ ὀνίσκου (μουρούνας) τῶν βελγίων καὶ μακινδῶν, ἀπασχολεῖ μέγαν ἀριθμὸν ἀνθρώπων, μάλιστα νησιωτῶν. Ἡ δὲ βιομηχανία τῆς Ὀλλανδίας, καίτοι στερουμένης καυσίμου ὕλης, παρακόλουθοῦσα τὰς δύο ἄλλας ἀδ' ἑκείας αὐτῆς ἀναΐζει. Παράγονται δ' ἐν Ὀλλανδίᾳ, Σάκχαρον, ὑφάσματα, χάρτις, δέρματα, σχονία, πνεύματα κ.λ.π.

Ναυτιλία, Ἐμπόριον, Μέτρα, Σταθμά, Νομίσματα.-- Τὸ ναυτικόν τῆς χώρας ἄλλοτε ἦτο πλέον ἐπισημότερον, διότι διὰ πλείον τοὺς ὠκεανούς καθίστα ἀποικίας πανταχοῦ τῆς γῆς. Σήμερον τὰ πλείστα τῶν πλοίων (2,500 περίπου) αὐτῆς εἶναι ἁλιευτικά, ἀκτοπλοϊκά καὶ κατάλληλα διὰ τὴν ποταμοπλοίαν. Τὸ μὲν εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον συνίσταται εἰς γαϊάνθρακας, οἶνους, δημητριακοὺς καὶ ἀποικιακά. Τὸ δὲ τῆς ἐξαγωγῆς, εἰς σάκχαρον, τυρόν, βούτυρον καὶ κτήνη. Τὸ μέτρα καὶ σταθμά εἰσιν ὅμοια τοῖς τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Γαλλίας (κατὰ τὴν ἀξίαν)· τὰ δὲ νομίσματα, χρυσᾷ μὲν τὸ δουκάτον, (--τῇ Γαλλικῇ λίρᾳ σχεδόν), ἀργυρᾷ δὲ τὸ φορίνιον (--1,12

φρ. περίπου) καὶ τὸ ῥήξτάλληρον μὲ δύο καὶ ἥμισυ φιορίνια· φέρουσι δ' ἀρ' ἑνὸς μὲν τὴν προτομήν τοῦ Γουλιέλμου, ἀρ' ἑτέρου δὲ τὸ τέμμημα.

Μέσα συγκοινωνίας. — Πρὸ δεκάδων τινῶν ἐτῶν δὲν συνέδισον τὰς πόλεις τῆς Ὀλλανδίας ἢ ὀλίγοι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ. Νῦν αὐταὶ αὐξηθεῖσαι, θέτουσιν ἀπ' αὐτῶν τὰς ἀξιολόγους ὁποσοῦν πόλεις εἰς συνάφειαν καὶ συγκοινωνίαν πρὸς ἀλλήλας. Πρὸς τοὺς σιδηροδρόμους ὅμως ἀμιλλᾶται ἡ ποταμοπλοία, ἣτις εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη καὶ μάλιστα κατὰ τὸ μέσον τῆς χώρας. Πρὸς τοῦτοις ὑπάρχουσι πλῆθος τηλεγραφικῶν καλωδίων, πανταχόσε διακλαδιζομένων.

Πληθυσμός, Θρησκεία, Γλῶσσαι, Ἐκπαίδευσις. Ἡ θη. — Οἱ Ὀλλανδοὶ (4, 172, 971 κατ.) συμφωνοῦσι κατὰ τὸν χαρακτήρα πρὸς τοὺς Ἀγγλοὺς, ὄντες ὥς ἐκεῖνοι φλεγματικοὶ καὶ πολλάκις μάλιστα μέχρις ἐκκεντρικότητος, ἀλλ' ἀρ' ἑτέρου εἶναι φιλεργοί, εἰρηνικοὶ καὶ φιλόξενοι εἰς ἄκρον. Εἰσὶν ἅπαντες σχεδὸν χριστιανοί, τοῦ δόγματος τοῦ Καλβίνου, πλὴν ὀλίγων χιλιῶν Ἑβραίων. Ὅντες καταγωγῆς καθαρῶς Γερμανικῆς, ὁμιλοῦσι γλῶσσαν λίαν συγγενῇ πρὸς τὴν ἐκείνων, ἐκτὸς τῶν Ν, χωρῶν, ὅπου πολλοὶ ὁμιλοῦσι καὶ γράρουσι τὴν Γαλλικὴν. Ἦνεκα τῶν πολλῶν σχολείων καὶ τῶν ἀρθίων μίσθων, ἅτινα παρέχει εἰς αὐτὰ ἡ σφόδρων Κυβέρνησις τῶν, οἱ Ὀλλανδοὶ εἰσι μεμορφωμένοι καλῶς. Ἐνδύονται ὥς ὅλοι τῆς Κεντρικῆς Ἑυρώπης οἱ λαοὶ καὶ ἀγαποῦσι τὸν εἰρηνικὸν οἰκογενειακὸν βίον καὶ τὴν χρηστότητα.

Κυβέρνησις. Πολεμικὴ δύναμις ξηρᾶ καὶ θαλάσσης. — Ὁ Ἀρχιεπὶς τοῦ Λουξεμβούργου Γουλιέλμος ὁ Γ' εἶναι βασιλεὺς τῶν Κάτω Χωρῶν. Ἡ δὲ στρατιωτικὴ δύναμις τῆς ξηρᾶς ἀναδύει εἰς 200,000 ἀνδρῶν περίπου ἐν πλείμῳ. Τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν αὐτῆς λίαν ἰσχυρόν, ὃν, ἀνέρχετα εἰς 145 πλοῖα.

Θ^{ον} ΓΕΡΜΑΝΙΑ

(ΚΑΙ ΑΙ ΕΛΕΓΘΕΡΑΙ ΧΩΡΑΙ.)

Βέζερ — Βρέμη — Ἀλβις — Ἀμβοῦργον — Λιβέκη
Κίελ — Στετίνον — Ὀδερ — Βαλτικὴ — Δάντζικ — Βι-
στούλας — Καίριξβεργ — Φρίσ-ὄφ — Πόζεν — Βρεσλαυία
Λιένιτς — Βερολῖνον.

Ἐξελθόντες τοῦ κόλπου Ζουΐδερ, ἐπλέομεν πρὸς Δ.

ἔχοντες τὰς νήσους Φρίζ πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν, καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ἑκτασιν. Ἦδῃ εἵχομεν καταλείπει τὴν Ὀλλανδίαν καὶ ἐπλέομεν πλησίον τῶν παραλίῳν τῆς Γερμανίας, ἀλλ' αἱ ἄκται ἐξηκολούθουν οὕσαι ἀμμῳδεῖς καὶ τελματώδεις πολλαχοῦ.

Ἀπαντήσαντες τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Βέζερ, διευθυνομένου ἀπὸ Ν, πρὸς Β. ἀνεπλεύσαμεν αὐτὸν καὶ ἐπεσκέφθημεν τὴν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ἐκτισμένην πόλιν Βρέμην (112,453 κατ.) Αὕτη δὲν εἶναι ὑποτελής εἰς τὴν Γερμανίαν, ἀλλ' ἔχει ἰδίαν ἀρχὴν καὶ νόμους. Εἶναι ἐμπορικωτάτῃ διὰ ταύτης δὲ συγκοινωνεῖ ἡ Γερμανία, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ Ἀμερικῆς.

Κατελλόντες εἰς τὴν θάλασσαν διηυθύνθημεν καὶ πάλιν πρὸς Δ., εὗρομεν δὲ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἑλβα ἢ Ἀλβιος, ὅστις διευθύνεται ἐκ τῶν ΝΑ. πρὸς τὰ ΒΔ. χυνόμενος καὶ οὗτος ἐν τῇ Γερμανικῇ θαλάσσῃ καὶ ἀφίνων καθ' ὅλην τὴν κατὰ τὴν χώραν διάβασιν αὐτοῦ, ὕδατα εἰς πλήθος διωρύχων. Ἀνήλθομεν αὐτὸν καὶ ἀπηντήσαμεν τὰς πόλεις. Γ'λουξτὰδ, Ἀλτόνα καὶ Ἀμβοῦργον. Ἡ τελευταία αὕτη (289,859 κ.) εἶναι μετὰ τῆς Ἀλτόνης, ἐπίσης ὡς καὶ ἡ Βρέμη ἐλευθερος λιμὴν καὶ ἐλευθέρη πόλις καὶ ἀπέχει περὶ τὰ 80 χιλιόμετρα τῆς θαλάσσης. Αὕτη εἶναι ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν, οὐχὶ μόνον τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ καὶ ὅλης σχεδὸν τῆς Εὐρώπης μετὰ τὸ Λονδίνον, ἔχουσα συγκοινωνίαν, μεθ' ὅλων τῶν ἐμπορικῶν πόλεων τοῦ κόσμου καὶ διενεργοῦσα λίαν ἐκτεταμένον ἐμπόριον, εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς.

Ἐντεῦθεν ἐπιβάντες σιδηροδρομικῆς ἀμάξης διηυθύνθημεν πρὸς Δ. καὶ ἔστημεν πρὸ τῆς πόλεως Λιθέκης, τῆς τρίτης ταύτης ἐλευθέρης πόλεως, ἥτις ἀπαν-

τᾶται εἰς τὴν Γερμανίαν ἔχουσα (51,055 κατ.) καὶ ἐνεργοῦσα ἐμπόριον μετὰ τῆς 'Ρωσσίας' ἄλλοτε ἦτο λίαν ἀκμαία. Πρὸς τὰ ΒΔ. αὐτῆς κεῖται ὁ σπουδαῖος λιμὴν τῆς πόλεως Κίε λ, ἐμπορικὸς καὶ χρησιμεύων ὡς πρῶτος Ναύσταθμος τοῦ κράτους. 'Η πόλις, ἣν πρὸς Δ. αὐτῆς ἐπεσκέφθημεν μετὰ ταῦτα, ἦτο τὸ Στέττινον, κείμενον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ὁδερ διευθυνομένου ἀπὸ Ν. πρὸς Β. Ἀπὸ Στεττίνου, κατήλθομεν εἰς τὸ πρὸς Δ. ἐπίνειον αὐτοῦ Σβινεμύνδ· εἶναι δ' ἡ πόλις αὕτη εὐλίμενος καὶ κεῖται ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης. Ἐξῶθεν τοῦ λιμένος αὐτῆς, εἶδομεν μακρόθεν νησόν τινα, Ῥύγεν καλουμένην πρὸς τὰ ΒΔ. πλησιέστατα τῆς ξηρᾶς. Ἐπλέομεν ΒΑ. ἐντὸς τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης τῆς τοσοῦτω γνωστῆς εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, διὰ τὸ ἤλεκτρον, ὅπερ εἰς τὰ παράλια αὐτῆς ἀπαντᾶται, σήμερον δ' ἐπισήμου διὰ τὴν ἡλιείαν, ἣτις γίνεται ἐν αὐτῇ μετὰ δὲ 14 περίπου ὥρων πλοῦν, ἀφικόμεθα εἰς Δαντσίχ (108,551 κατ.) Ἡ πόλις αὕτη εἶναι μὲν κακῶς διηρημένη τὰς ὁδοὺς. ἔχει ὅμως πλῆθος δημοσίων οἰκοδομημάτων, ἅτινα καθιστῶσιν αὐτὴν σπουδαιοτάτην πόλιν. Ἐκτὸς τῶν 20 καὶ πλέον ἐκκλησιῶν, ἃς ἔχει, βλέπει τις ἐν αὐτῇ τὸ ἀστεροσκοπεῖον, τὴν βιβλιοθήκην (30,000 τόμ.) καὶ τὸ Μουσεῖον. Πέριξ δὲ τῆς πόλεως ἀπαντῶνται ὀχυρωματικὰ ἔργα περίφημα. Ὁ λιμὴν αὐτῆς εἶναι ἐκ τῶν πρώτων ἐμπορικῶν τῆς Γερμανίας, ἡ δὲ βιομηχανία τῆς, ὀνομαστὴ εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν οἰνοπνευμάτων. Κεῖται δ' ἐπὶ τοῦ Βιστούλα ποταμοῦ τέσσαρα χιλιόμετρα μακρὰν τῆς θαλάσσης. Ἐπλεύσαμεν ΒΑ. πρὸς τὴν Πιλλὼ ἐπίνειον τῆς Καίνιξβεργ, εἰσελθόντες δ' εἰς τὸν μόλις τριῶν μέτρων βάθος ἔχοντα κόλπον Φρίσ-δφ, προσηράξαμεν εἰς Καίνιξβεργ (140,909 κατ.), πόλιν ἐμπορικὴν εἰς δημητριακοὺς

καρπούς καὶ ξυλικήν. Ἐκτὸς τῆς ἀξιοθεάτου καὶ πλουσίας μητροπόλεως, ἔχει πανεπιστήμιον ἀρχαιότατον καὶ πλῆθος Σχολείων παντὸς εἶδους. Ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ εἰς τὰ περίξ αὐτῆς, ὑπάρχουσι πλῆθος ὑφαντηρίων καὶ κλωστηρίων.

Ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης σκοποῦντες νὰ μεταβῶμεν εἰς Βερολίνον, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους, ἠθελήσαμεν πρῶτον νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὴν Βρεσλαύαν, κειμένην πρὸς τὰ ΝΑ. τοῦ κράτους. Ἡ σιδηροδρομικὴ ἀμαξοστοιχία, ἀπάγουσα ἡμᾶς ἐκ Καίनिξβεργ, διηυθύνθη πρὸς τὰ ΝΔ. καὶ προσεγγίσασα εἰς διαφόρους πόλεις, ὧν ἐπισημοτέρα ἦτο ἡ Πόζεν, κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Βάρθ, παραποτάμου τοῦ Ὁδέρ, ἐπὶ ωραίας καὶ εὐφόρου θέσεως, λίαν δ' ἰσχυρά, κατέληξεν εἰς τὴν πόλιν.

Ἡ Βρεσλαύα (272,912 κατ.) κεῖται ἐπὶ τοῦ Ὁδέρ, ἔχει ὁδοὺς εὐθείας καὶ κανονικὰς, ἀνάκτορα βασιλικὰ, ἐξόχου λαμπρότητος, ἐφ' ᾧ καὶ ὀνομάζεται «βασιλικὴ καθέδρα» καὶ πανεπιστήμιον. Ἐν τῇ ἀγορᾷ αὐτῆς διεξάγεται ἐμπόριον ἐκτεταμένον καὶ λαμβάνουσι χώραν ἐμπορικὰ πανηγύρεις πολλαί. Ἡ πόλις εἶναι ἀρχαιστάτη. Ἐκάτῃ τῷ 1241 καὶ ἐπανεκτίσθη ἐπὶ ὕψους (150 μέτρων) θέσεως. Ἀπὸ τῆς Βρεσλαύας διευθυνθέντες πρὸς τὰ ΒΔ. προσηγγίσσαμεν εἰς τὴν πόλιν Λιένιτς, ἔχουσαν πλῆθος ἐργοστασιῶν τῆς ἐριουργίας, μετὰ δὲ ταύτην, εἰς πλῆθος βιομηχανικῶν ἢ Γεωργικῶν πόλεων καὶ τέλος ἀφικόμεθα εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους, τὴν καρδίαν τῆς ὅλης Γερμανίας.

Τὸ Βερολίνον (1,122,330 κατ.) εἶναι ἐκτισμένον (1163 μ. Χ.) ἐπὶ ἀμμώδους μὲν ἐδάφους καὶ μακρὰν τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ποταμῶν, σχεδὸν εἰς τὸ μέσον τῆς Γερμανίας. Ὡς πρὸς τὴν θέσιν αὐτοῦ, εἶναι λίαν

μονότονον, ἀλλ' αἱ ὁδοὶ εἶναι κανονικώταται, αἱ οἰκίαι ἅπασαι καλῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τὰ δημόσια οἰκοδομήματα πολλὰ καὶ πλούσια. Ἐκ τῶν πολλῶν ἀνακτόρων, ἀναφέρομεν τὸ τοῦ πρίγκηπος Καρόλου, ἀξιοθέατον διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὸ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου, διὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ἐκ τῶν πλατειῶν, μεγαλειτέραν καὶ ὠραιότεραν εὗρομεν τὴν ὀνομαζομένην Γιλῶμ, κεκοσμημένην διὰ τῶν ἀνδριάντων πέντε περιφήμων στρατηγῶν. Ἐκ δὲ τῶν πέντε πυλῶν, αἵτινες ἄγουσιν ἐκτὸς τῆς πόλεως, ἐξέπληξεν ἡμᾶς ἡ καλουμένη τοῦ Βράδεβουργ, διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν αὐτῆς, ὁμοιάζουσα πρὸς τὰ προύλαια τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλ' ἐν τούτοις ἀρξάμενοι τῆς ἐπισκέψεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, περιεπίπτομεν ἀπὸ θαυμασμοῦ εἰς ἐκπληξιν, ἕνεκα τῆς πληθύος καὶ τοῦ μεγέθους αὐτῶν καὶ τοῦ πλούτου τῶν ἐν αὐτοῖς διδασκτικῶν μέσων. Οὕτως ἐκτὸς τῶν κατωτέρων Σχολείων, ἐπεσκέφθημεν πλῆθος σχολῶν πραγματικῶν, σκοπουσῶν νὰ μορφώσωσι Γεωργοὺς, Βιομηχάνους, Ἐμπόρους, Τεχνήτας κ.λ.π. Μετέβημεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον, οἰκοδόμημα μεγαλοπρεπές, ἐν ᾧ σπουδάζουσι πολλαὶ χιλιάδες νέων. Εἰς τὰς βιβλιοθήκας τοῦ λαοῦ· τὰ Μουσεῖα καὶ τὰ Σχολεῖα τῶν ἀπόρων, ἐν οἷς οὗτοι διδάσκονται τὴν νύκτα, διὰ νὰ δύνωνται τὴν ἡμέραν ἐργαζόμενοι, ν' ἀπολαμβάνωσι τὰ πρὸς τοῦ ζῆν ἀναγκαῖα. Πολλὰς ἡμέρας διετρίψαμεν αὐτόθι, καθ' ἃς ἔσχομεν τὸν καιρὸν νὰ ἐπισκεφθῶμεν τινὰ βιομηχανικὰ καταστήματα, ἐκ δὲ τῶν ὀλίγων τούτων, κρίνοντες καὶ περὶ τῶν λοιπῶν, καθ' ὅσον ἔχει ἀφθονίαν τοιούτων παραδεχόμεθα ὅσα ἔχομεν ἀκούσει παρὰ τοῦ ὁδηγοῦ ἡμῶν. Τὰ ἐκ χυτοῦ σιδήρου δηλ. σκεύη καὶ ὄργανα, εἶναι ἀξιολογώτατα διὰ τὴν λεπτότητα τῆς τέχνης καὶ τὴν κομψό-

τητα αὐτῶν. Αἱ ἄμαξαί εἰσι στεραιοτάται καὶ κομφαί, τὰ μουσικὰ ὄργανα ἀμίμητα, τὰ μετὰξίνα, βαμβάκερά καὶ μάλλινα ὑφάσματα ἐξαίρετα. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἐργοστασίων, τῶν εἰδῶν τούτων, ὑπάρχουσι καὶ χαρτοποιεῖα, βιβλιοδετεῖα, σακχαροποιεῖα κ.λ.π. πολλά.

Ποτσδὰμ—Βράδεβουργ—Λειψία—Δρέσδη—Ὁρη Μετάλλων—Νίρεμβεργ—Μόναχον—Στουτγάρδ—Στρασβούργ—Φράγκφουρτ—Κολωνία—Αἰξ-λα-Σαπέλ—Ἀρόβερ.

Καταλιπόντες τὰ περίξ χωρία, ἅτινα εὐρίσκονται εἰς ἀπόστασιν τινῶν χιλιομέτρων τοῦ Βερολίνου, ἤκοι-λουθήσαμεν ἐκ τῶν δέκα σιδηροδρομικῶν κλάδων, οἵτι-τες ἐκφύονται ἀπ' αὐτοῦ, τὸν ἄγοντα πρὸς Δ. Πολλαχοῦ ἀπηντῶμεν καταρράκτας 1500 μέχρι 2000 μέτρων τὸ πλάτος, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ὑφούντο νῆσοι γρα-φικώταται, πολλαχοῦ δὲ πάλιν λίμνας μικρὰς καὶ ἑλῆ ἢ διώρυχας πλωτάς.

Ἀπηντῆσαμεν τὴν Πουσδὰμ, χαριεστάτην πόλιν, κειμένην ἐπὶ νήσου, σχηματιζομένης ὑπὸ δύο λιμνῶν καὶ διώρυχος. Εἶναι ἀρχαιοτάτη ἡ πόλις αὕτη, ἔχει εὐρείας ὁδοὺς, ὠραίαν ὄψιν καὶ περίχωρα. Ἔχει ἐργο-στάσια τοῦ ζύθου, ὀπλοποιεῖα, ὑφαντήρια πλεῖστα, πιλοποιεῖα κ.λ.π. ἐμπόριον δ' ἐκτεταμένον, διενεργού-μενον διὰ τῶν διωρύχων καὶ τῶν ποταμῶν.

Ἡ πόλις Βράδεβουργ, ἐν ἣ ἀφικόμεθα μετὰ ταῦτα, εἶναι ἀρχαιοτάτη καὶ αὕτη· κεῖται ἐπὶ τοῦ Χάβελ, παραποτάμου τοῦ Ἑλβα καὶ ἔχει τὸ περίξ ἔδαφος ἀμμῶδες μὲν, ἀλλὰ πολλαχοῦ κεκαλυμμένον ὑπὸ δασῶν πευκῶν ἢ ὀρυῶν· ὅπου δὲ δὲν ὑπάρχουσι δάση ἢ ἑλῆ, ἐκεῖ καλλιεργεῖται τὸ λίνον, τὸ κἀναβι, ὁ καπνὸς κ.λ.π. Ἔχει δ' εἰς τὰ περίξ μεταλλικὰ σιδηροῦχα ὕδατα, τὸ δὲ κλίμα εἶναι ὑγρὸν ἕνεκα τῶν περίξ ὑδάτων

καὶ δρασερόν. Ἐντὸς τῆς πόλεως ὑπάρχουσι πολλὰ βιομηχανικὰ καταστήματα.

Ἀπὸ Βράδεβουργ, διηυθύνθημεν πρὸς τὰ ΝΔ. ἐπὶ δὲ τοῦ Ἑλβ, εὔρομεν τὴν πόλιν Μάγδεβουργ, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα φέρουσι τὰ γνωστὰ διὰ τὸ πείραμα τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πίεσεως, ἡμισφαίρια. Ἐκτὸς τῶν εὐεργετικῶν καταστημάτων καὶ τῶν τάφων δύο βασιλέων, ἔχει περίχωρα τερπνότατα, περιπάτους λαμπροῦς, ἐμπόριον ἐκτεταμένον, βιομηχανίαν καὶ συγκοινωνίαν μεγάλην.

Πρὸς τὰ ΝΑ. αὐτοῦ ἀπηντήσαμεν τὴν Λειψίαν (149,081 κατ.), τὴν πόλιν ταύτην τῆς βιβλιοεμπορίας, τῆς τυπογραφίας, τῆς χαλκογραφίας καὶ ἐν γένει ἀπάσης τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, ἅτινα ἐξυπηρετοῦσι τὰ γράμματα καὶ τὰς καλὰς τέχνας. Ὅποιοι ὀκνῶδεις ἀποθῆκαι βιβλίων, εἰκόνων, σχημάτων κ.λ.π. Ὅποῖος πλοῦτος συγγραφέων καὶ ἐκδόσεων! Αἱ τρεῖς ἐμπορικαὶ πανηγύρεις, αἵτινες λαμβάνουσι χώραν κατ' ἔτος αὐτόθι καὶ καθ' ἃς κυκλοφοροῦσιν ἑκατομμύρια ὅλα φράγκων, ἔχουσι κέντρον τὴν συνοικίαν τῶν βιβλιοπωλείων. Ἀλλὰ πλὴν τούτου, ἡ πόλις αὕτη διενεργεῖ μεθ' ἑλων τῶν πέριξ πόλεων μέγα ἐμπόριον, εἰς παντοειδῆ βιομηχανικὰ καὶ γεωργικὰ προϊόντα.

Μετὰ τὴν Λειψίαν, ΝΑ. πάντοτε, ἔρχεται ἡ Δρέσδη, ἀκμαϊοτάτῃ βιομηχανικῇ πόλιν· ἐνταῦθα ὑπάρχουσι πλῆθος ὑελουργείων, ἀγγειοπλαστηρίων, ὑφαντηρίων κ.λ.π. Τὰ περίχωρα αὐτῆς εἶναι λαμπρῶς καλλιεργημένα, πλούσια καὶ παραγωγικά· ἐπὶ δὲ τῶν πρὸς Ν. Ὀρέων τῶν Μετάλλων, ἀπαντῶνται δάση πυκνὰ καὶ παρὰ τοὺς πρόποδας αὐτῶν, ὕδατα μεταλλικὰ σιδηροῦχα. Κατοικουμένη ὑπὸ 220,818 ψυχῶν περίπου κεῖται ἐπὶ τοῦ Ἑλβ, ποταμοῦ. Ἐπὶ τούτου ὑπάρχει

μογαλοπρεπῆς γέφυρα μετὰ 16 στοῶν. Ἐχει δ' ἡ πόλις πλῆθος ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων καὶ Μουσείον ἐκ τῶν καλλιτέρων τῆς Γερμανίας. Ἐντεῦθεν ἀπήλθομεν ΝΔ. εἰς Νίρεμβεργ (99,519 κατ.) ἐν ᾗ ἐφευρέθησαν τὸ πρῶτον τὰ ὥρολόγια τοῦ κόλπου καὶ μετὰ ταύτην Ν. εἰς Μόναχον τὴν πρωτ. τοῦ βασιλείου τῆς Βαυαρίας. Καθ' ὅλην δὲ τὴν ἀπὸ Νίρεμβεργ εἰς Μόναχον ὁδὸν, εἴχομεν πρὸς τ' ἀριστερὰ ἡμῶν τὰ λεγόμενα ὄρη τῆς Βοεμίας πλούσια εἰς μέταλλα. Ἀπηντήσαμεν δὲ μάλιστα καὶ τινα πόλιν Ῥέγεμβουργ κειμένην ἐπὶ ποταμοῦ καλουμένου Δουνάβεως, ὃν διήλθομεν διὰ γεφύρας.

Τὸ Μόναχον (230,024 κατ.) χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῆς καλλονῆς καὶ τοῦ πλήθους τῶν περιφήμων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, πινακοθηκῶν (εἰκῶν τοῦ Μιχαήλ Ἀγγέλου) μουσείων κ.λ.π. Κεῖται ἐπὶ τοῦ Ἰζάρ, παραποτάμου τοῦ Δουνάβεως ἄλλ' οὐχὶ πλωτοῦ, ἐπὶ θέσεως ὑψηλῆς 625 περίπου μέτρων. Δὲν εἶναι μὲν καλῶς διηρημένη, ἀλλ' ἔχει πλατείας ὠραιότατας, ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν ἑνταῦθα, μόνον τὴν Χόπτε-Πλάττ, κειμένην ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως. Ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς μεγαλοπρεπεστάτης ἐκκλησίας τῆς Παναγίας, ἀπολαύει τις τῆς ὠραιότατης θέας τῆς πόλεως καὶ τῶν πέριξ.

Πρὸς τὰ ΒΔ. τοῦ Μονάχου ἀπηντήσαμεν τὴν Στουτγάρδ, δεύτερον κέντρον τῆς βιβλιοεμπορίας τῆς Γερμανίας μὲ (117,303 κατ.), πόλιν Γεωργικὴν. Πρὸς Δ. ταύτης κεῖται τὸ Στρασβούργ, ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τοῦ Ῥήνου, τοῦ μεγίστου ποταμοῦ τῆς Γερμανίας, οὗ τὰς ἐκβολὰς ἔχομεν ἰδεῖ ἐν Ὀλλανδία. Ἐχει Πανεπιστήμιον περίφημον ἡ πόλις αὕτη καὶ ἐμπόριον μετὰ τῶν πέριξ χωρῶν καὶ τῆς Γαλλίας, μεθ' ἧς συν-

ορεύει. Είναι πρωτεύουσα τῆς Ἀλσατίας καὶ Λοθα-
ριγκίας (εἰς τὴν δευτέραν, τὸ Μέλσς, τῶν δύο τούτων
χωρῶν, αἵτινες τὸ πρῶτον ἀνήκον εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ
τῷ 1871 νικηθείσης ταύτης, τὰς ἔλαβεν ἡ νικήσασα
Γερμανία. Κατεπλεύσαμεν τὸν Ῥήνον, μέχρι πλησίον
τῆς Φραγκοῦρτ, κειμένης ΒΑ. τοῦ Στρασβούργ,
ἐπὶ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Μσίνου. Καθ' ὅλην τὴν
ὁδὸν εἶχομεν πρὸς τὰ δεξιὰ ὄρος τι ὑψηλόν, Μέλας
δρυμὸς καλούμενον. ἀπὸ τούτου πηγάζει ὁ μέγας
ποταμὸς Δούναβις.

Ἡ Φραγκοῦρτ καί τοι μεγάλη πόλις (136,849
κατ.), ἱκανὸν δ' ἀριθμὸν ἀνακτόρων ἔχουσα καὶ τὴν
νύκτα ἀριστα φωτιζομένη, ἐν τούτοις δὲν φαίνεται ωραία,
ἐνεκα τῶν στενῶν καὶ πολυπλόκων ὁδῶν αὐτῆς. Τὰ
ἀξιοθέατα ἐν Φραγκοῦρτ, εἰσὶν αἱ πινακοθήκαι, τὰ
Μουσεία τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τὰ φυσιογραφικὰ καὶ τὰ
μεγάλα ἐργαστᾶσια τῆς ὑφαντικῆς καὶ τῆς κατασκευῆς
παιγνιοχάρτων. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ λαμβάνουσι χώ-
ραν δύο μεγάλαι κατ' ἔτος ἐμπορικαὶ πανηγύρεις, ἐν
αἷς χρῆμα ἀφθονον κυκλοφορεῖ. Ἐξηκολοιθοῦμεν τὸν
κατάπλουον τοῦ Ῥήνου διευθυνόμενοι πρὸς τὰ ΒΑ.
ἀφικόμεθα δ' εἰς Κολωνίαν, ἀφ' ἧς προσηγγίσταμεν εἰς τὴν
ἐμπορικὴν (οἶνους καὶ ἔρια) Κοβλενσιάν καὶ τὴν
βιομηχανικὴν (ἐργαστᾶσια μετάλλων) Βόναν.

Ἡ Κολωνία (144,772 κατ.) γνωστότατῃ εἰς
ἡμᾶς ἐκ τῶν προϊόντων τῆς βιομηχανίας αὐτῆς, τῶν
ἀρωματικῶν δηλ. ὑδάτων, ἅτινα ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κολώ-
νια» μεταχειριζόμεθα, ἔχει πλῆθος δημοσίων κτιρίων,
ἀξιοθεάτων, ἐξ ὧν ἀναφέρομεν μόνην τὴν πρὸ ὀλίγων
ἐτῶν περατωθεῖσαν ἐκκλησίαν ταύτης ἡ οἰκοδομὴ διήρ-
κεσεν ἑξακόσια ἔτη. Τὰ περίχωρα τῆς πόλεως ταύτης
εἶναι μαγευτικὰ καὶ πλήρη δασῶν. Πρὸς Δ. μάλιστα

ἔχει τὴν Αἰξ-λά-Σαπαῖλ πόλιν βιομηχανικωτάτην
 μὲ ἐκπληκτικῆς καλλονῆς περίχωρα.

Ἐκ τῶν πολλῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, αἵτινες
 ἄγουσιν ἐκτὸς τῆς Κολωνίας ἠκολουθήσαμεν τὴν ΒΑ.
 Διαβάντες δὲ τὸν Βέζερ ἐπὶ γεφύρας ἀφικόμεθα εἰς
 Ἀνόβερ πόλιν ἐκτισμένην ἐπὶ παραποτάμου τινὸς
 αὐτοῦ, πλωτοῦ. Ὁραιοτάτῃ ἐφαίνετο ἡ πόλις καθ' ὅσον
 ἐπλησιάζομεν καὶ ὁμοία πρὸς κήπον, ἀπὸ τοῦ πυκνοῦ
 φυλλώματος τοῦ ὁποίου ἀνυψοῦντο αἱ σκέπαι τῶν ὑψη-
 λοτέρων οἰκιῶν καὶ τὰ κωδονοστάσια τῶν ἐκκλησιῶν.
 Ὑποία δὲ κίνησις καὶ ζωὴ ἐπεκράτει κατὰ τὰς ὁδοὺς,
 ὅταν εἰσῆλθομεν! Ἐκτὸς τῶν σπουδαίων δημ. οἰ-
 κοδομημάτων, ἅτινα διακοσμοῦσι τὴν πόλιν ταύτην,
 εἶναι ἀξιοσημεῖωτον τὸ μνημεῖον τοῦ Λεϊβνητίου,
 σοφοῦ, γεννηθέντος καὶ ἀποθανόντος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.
 Ἀπαντῶνται δ' ἐν αὐτῇ πολλὰ ἐργοστάσια τῆς ὑφαντι-
 κῆς, τοῦ κεντήματος, τοῦ καπνοῦ, τοῦ σάπωνος κ.λ.π.
 Ἀπὸ ταύτης διὰ σιδηροδρόμου μετέβημεν εἰς Ἀμβούρ-
 γον καὶ τελευταῖον εἰς Λιβέκην.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ.

Κλίμα, Θέσεις, Ὅρια, Ἐδαφος, Προϊόντα.— Ἀπὴρ
 χόμεθα τῆς Γερμανίας ἀποκομίζοντες πλείστας εὐαρέστους ἐντυπώσεις.
 Αὕτη εἶνε ἡ χώρα ἐσκήρθη, ὅπου φαίνεται τρανῶς, τί δύναιτο νὰ κατορθώσῃ
 ἡ ὁμόνοια καὶ ὁ συνασπισμός. Ἡ χώρα αὕτη τοῦ πολιτισμοῦ, τῶν γραμ-
 μάτων καὶ τεχνῶν δὲν θὰ ἔφθανε βεβαίως εἰς τὴν ἀκμὴν, ἐν ἣ εὐρίσκεται
 μετ' ὅλην τὴν φιλοπονίαν τῶν κατοίκων αὐτῆς, ἂν δὲν ἐπῆρχοντο αἱ ἐκ τῆς
 ὁμοιοῦς ἐμπορικαὶ καὶ κοινωνικαὶ σχέσεις τῶν διαφόρων χωρῶν, ἐξ ὧν ἀ-
 παρτίζεται. Χώρα δὲ μεγάλη, οἷα ἡ Γερμανία, ἔχει τὸ κλίμα ποικίλον κατὰ
 τὰ διάφορα μέρη. Οὕτως ἐπὶ τῶν παραλίων εἶνε τοῦτο ὑγρὸν καὶ εὐκραές, πρὸς
 Α. ψυχρὸν καὶ ξηρὸν, πρὸς δὲ Ν. ψυχρότατον, ἐνεκα τῶν χιονοσκεπῶν ὄρεων.

Κεῖται δ' ἡ Γερμανία (540,514, τ. χμ. (ΒΑ. τῆς Γαλλίας), ἔχουσα αὐτὴν
 πρὸς Δ. μετὰ τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Ὁλλανδίας καὶ βρεχομένη πρὸς Β. ὑπὸ

τῆς Γερμανικῆς καὶ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης. Τὸ ἔδαφος ἔχει κατὰ τὰ παράλια πεδινόν, ἀμμώδες καὶ ἐλάχιστον παραγωγικόν, πολλοῦ δὲ τελματώδους· περὶ τὰ μέσα λοφώδες καὶ πεδινόν, λίαν δὲ γόνιμον καὶ πρὸς Ν. ὀρεινόν. Τὰ ὄρη τὰ καίμενα πρὸς Ν. εἶνε κλάδοι τῶν Ἀλπεων καὶ διακρίνονται ὑπὸ τὸ ὄνομα Μέλαις δρυμὸς (ΝΔ.), Χέρτζ (ἐν τῷ μέσῳ) Βοεμικὸς δρυμὸς (ΝΔ.), Ὁρητῶν Μετάλλων (Ν.) καὶ ὄρη Γιγάντων (ΝΑ.) Πλήθος ποταμῶν μεγάλων καὶ πλωτῶν διασχίζει τὸ ἔδαφος πανταχοῦ τῆς χώρας, ἐξ ὧν οἱ ἐπισημότεροι εἶναι ὁ Ῥήνος, ὁ Βέζερ, ὁ Ἐλβας, ὁ Ὁδερ καὶ ὁ Βιστούλας. Κατὰ δὲ τὰς διαφόρους ζώνας τὸ ἔδαφος παράγει καὶ διάφορα προϊόντα. Οὕτως εὐδοκιμοῦσιν αὐτόθι οἱ δημητριακοὶ καρποὶ, τὰ γεώμηλα, τὰ σῦτλα, τὸ λινόν καὶ κάναβι καὶ αἱ ἄμπελοι· ἐκ δὲ τῶν ὀρυκτῶν αὐτῆς ἄξια λόγου εἰσὶν οἱ ἄφθονοι γαιάνθρακες, ὁ σίδηρος, ὁ ἀργυρος, ὁ χαλκός, τὸ ἤλεκτρον κ.λ.π. καὶ ἐκ τῶν βιομηχανικῶν, ὑράσματα μετέλλινά σκευή, ὄργανα κ.λ.π.

Γεωργία, Κτηνοτροφία. Βιομηχανία.— Ἡ φιλοπονία τῶν κατοίκων βοηθουμένη ὑπὸ τοῦ πλῆθους τῶν ποταμῶν καὶ τῶν διωρύχων, κατέρθωσιν ἀληθῶς θαυμάσια ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Ἡ διανομὴ τῆς καλλιέργειας πρὸς τὸ ποιὸν τοῦ ἔδαφους, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν τελειοτέρων μηχανῶν καὶ ἡ βελτεία γνώσις τῆς γεωργικῆς ἐκ μέρους τῶν χωρικῶν, ἰδοὺ τὰ ἐξυψώσαντα τὴν γεωργίαν εἰς βαθμὴν τέλειον. Ἡ κτηνοτροφία ἐπίσης ἀξιόλογος ἐν Γερμανίᾳ, δὲν δύναται νὰ παραδληθῇ ὅμως ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὴν λίαν ἀνεπτυγμένην γεωργίαν καὶ βιομηχανίαν, ἥτις (βιομηχανία) μετὰ τῆς πρώτης ἀποτελεῖ τὸν δευτέρον πόδα ἐφ' οὗ στηρίζεται ὁ μέγας κολοσσὸς τῆς Γερμανικῆς ἰσχύος. Ἐκ τῶν ποικίλων εἰδῶν τῶν ἐργοστασίων τῆς χώρας ταύτης ἀναφέρομεν μόνον τὰ ὑπάρχοντα εἰς μεγαλύτερον ἀριθμὸν· εἶναι δ' αὐτὰ, τὰ ὑφαντήρια, ζυθοποιεῖα, ἀγγειοποιεῖα, ὑελουργεῖα, ὥρολογοποιεῖα, βυρσοδεψεῖα, χαρτοποιεῖα καὶ τυπογραφεῖα.

Ναυτιλία, Ἐμπόριον, Μέτρα, Σταθμὰ, Νομίσματα. Τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς Γερμανίας ἔχον ἱκανὸν ἀριθμὸν ἀτμοπλοίων καὶ ἰστιοφόρων διὰ τὰς μεγάλας θαλάσσας εἶνε ἐπίσημον διὰ τὸν πολὺ μείζονα ἀριθμὸν τῶν ἀκτοπλοικῶν αὐτοῦ, δι' ὧν μέγα μέρος τοῦ ἐμπορίου τῆς χώρας διενεργεῖται, τῶν ποταμῶν ἀπάντων ὄντων πλευστῶν καὶ τῶν διωρύχων τῶν ἀπ' αὐτῶν διακλαδιζομένων πολλῶν. Τῆς δὲ ἐμπορικῆς ζωῆς τῆς Γερμανίας μόνον ὁ παραστάς εἰς τινα τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῆς τελουμένων ἐμπορικῶν πανηγύρεων δύναται νὰ λάβῃ ἀκριθεῖς γνώσιν τὸ τῆς εἰσαγωγῆς ἐμπόριον συνίσταται εἰς βιομηχανικά προϊόντα, ὀλίγα γεωργικά καὶ γαιάνθρακες· τὸ δὲ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς πρώτας βιομηχανικάς (ἀκατεργάστους) ὕλας τὰ εἶδη τοῦ καλωπισμοῦ καὶ τῆς πολυτελείας (ἐκ τῆς Γαλλίας) καὶ τρόφιμα. Τὰ μέτρα καὶ σταθμὰ εἶνε ποικίλα εἰς τὰ διάφορα τοῦ κράτους μέρη

καί τοι πανταχοῦ, ὡς ἀρχική μονάς βάρους εἶνε παραδεδεγμένη ἡ λίτρα ζυγίζουσα 200 γραμμάς Γαλλικᾶς· τοῦ δὲ νομίσματος ἀρχική μονάς εἶνε τὸ μάρκον, ἴσον μὲν ἐν φράγγον καὶ 20 ἑκατοστὰ περίπου νομίσματα δ' ἔχουσι χρυσᾷ μὲν τὸ εἰκοσόμερνον, δεκάμαρνον καὶ πεντάμαρνον, ἀργυρᾷ δὲ τὸ πεντάμαρνον καὶ τὰς ὑποδιαίρεσεις αὐτοῦ.

Μέσα συγκοινωνίας.-- 'Οδῶν ἀμαξιτῶν καὶ σιδηροδρομικῶν, διωρύγων, ποταμῶν πλωτῶν καὶ τηλεγράφων ἀφθονεῖ ἡ Γερμανία καὶ μάλιστα κατὰ τὰ βόρεια, ὅπου τὸ ἔδαφος ἴσῃ πεδινὸν καὶ ὁμαλὸν ἐπέτρεψε τὴν κατασκευὴν πλείοτερον διωρύγων καὶ σιδηροδρόμων. Συνδέεται δὲ μεθ' ἀπάντων τῶν ὁμόρων κρατῶν διὰ πολλῶν σιδηροδρομικῶν κλάδων, δι' ὧν ἐνεργεῖται τὸ μετὰ τῶν χωρῶν τούτων ἐμπόριον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ.

Πληθυσμός, Θρησκεία, Γλῶσσαι, Ἐκπαίδευσις, Ἡθῆ. Οἱ Γερμανοὶ (45,234,061 ψυχ.) εἶναι φίλერγοι καὶ ὑπομονητικοὶ φίλοι δὲ τῆς προσόδου τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων. Θρησκείαν ἔχουσι τὴν Προτεσταντικὴν χριστιανικὴν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καί τοι ὑπάρχει ἱκανὸς ἀριθμὸς ἀνηκόντων εἰς τὴν Καθολικὴν θρησκείαν ὡς καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἀθίγγανοι ὀλίγοι. Ἡ κυρίως ὁμιλουμένη καὶ γραφομένη γλῶσσα εἶναι ἡ Γερμανικὴ πανταχοῦ, ἀλλ' ὑπαρχόντων πολλῶν Πολλωνῶν, Δανῶν κ.λ.π. ἐν τῇ χώρᾳ, ἀπαντᾷ τις πολλαχοῦ ξένας ἄλλας γλώσσας. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν εἰς τὰ γράμματα ἐπίδοσιν τῶν Γερμανῶν, κρίνοντες ἐκ τῶν ὀλίγων ἐκπαιδευτηρίων, ἅτινα ἤδυνήθημεν νὰ ἐπισκεφθῶμεν, λέγομεν ὅτι ἡ Γερμανία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν μετὰ τῶν μεγάλων κρατῶν. Ἡ πληθὺς καὶ ἡ ποικιλία τῶν ἐκπαιδευτηρίων, ἡ ἀφθονία τῶν διδακτικῶν μέσων (μουσείων, βιβλιοθηκῶν, βοτανικῶν κήπων κ.λ.π.) καὶ ἡ φιλομάθεια τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ εἶναι τὰ αἵτια, δι' ἃ σπανίως σήμερον ἀπαντᾷ τις ἄνθρωπον ἐν Γερμανίᾳ ἀγνοοῦντα ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν. Ἡ Κυβέρνησις φροντίζουσα πρώτη περὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ λαοῦ, ἀφ' ἧς τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔθνους ἐξαρτᾶται κατέστησεν υποχρεωτικὴν τὴν εἰς τὰ Σχολεῖα φοίτησιν. Τιμωρεῖ δὲ διὰ προστίμου τὸν γονέα, τὸν μὴ ἀποστέλλοντα τὸ τέκνον αὐτοῦ εἰς τὸ σχολεῖον ἐκτὸς λόγου ἀσθενείας. Ἀφ' ἑτέρου συνέστησε σχολεῖα πολλὰ καὶ ἐμόρφωσε διδασκάλους καταλλήλους πρὸς διδασκαλίαν· δι' ἀμοιβῶν παρώτρυνεν ἄνδρας σοφοὺς νὰ συγγράψωσι διδακτικὰ βιβλία, εὐληπτα καὶ καλὰ· καθήρτισε βιβλιοθήκας καὶ ἀναγνωστήρια διὰ τὸν λαόν, συνέστησε Σχολεῖα Γεωργικὰ, Βιομηχανικὰ καὶ Ἐμπορικὰ, ἐν τοῖς ὁποίοις μορφοῦνται οἱ μέλλοντες νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τι τῶν ἔργων τούτων. Διὰ δὲ τοὺς χωρικοὺς, τοὺς ἐργάτας καὶ ἐν γένει τοὺς μὴ δυναμένους ἕνεκα τῆς ἡλικίας καὶ τῶν βιωτικῶν ἀσχολιῶν νὰ φοιτῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα, ἐμόρφωσε διδασκάλους, οἵτινες μεταβαίνουνσιν ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον καὶ διδάσκουσι κατὰ τὰς ἐορτὰς καὶ διακοπὰς τούτους πῶς πρέπει

νά καλλιεργῶσι τὴν γῆν, ὅποια φάρμακα δεόν νά μεταχειρίζονται πρὸς θεωραπίαν τῶν πασχόντων φυτῶν. κ.τ.λ. Ὅποια δὲ καὶ ὅποια καλὰ προέρχονται ἐκ τῆς ἀναπτύξεως ταύτης δὲν ἔχομεν καιρὸν νά ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα· ἀρκούμεθα μόνον εἰς τὸ νά εἰπώμεν ὅτι ὁ οἰκογενειακὸς βίος καὶ ἡ κατ' οἶκον ἀνατροφή ἐν Γερμανίᾳ δεόν νά χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον εἰς πολλοὺς λαοὺς.

Κυβέρνησις, Πολεμικὴ δύναμις ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Ἡ Γερμανικὴ αὐτοκρατορία συνίσταται ὑπὸ πολλῶν μικρῶν κρατῶν, ἅτινα πρὸ πολλοῦ ἦσαν ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμένα, ἄλλο διοικούμενον ὑπὸ βασιλείας, ἄλλο ὑπὸ δουκὸς κ.λ.π. Κατ' ὀλίγον ὅμως συναισθανθέντα τὰ καλὰ τῆς ὁμονοίας τοσοῦτω μάλλον, καθ' ὅσον ἦσαν ἅπαντα Γερμανικῆς φυλῆς προσήλθον ὑπὸ ἓνα βασιλέα τοῦ μεγαλειτέρου αὐτῶν, τῆς Πρωσίας καὶ συνεφώνησαν ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ ν' ἀποτελῶσιν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ κράτος. Κατὰ ταῦτα ἀπ' ὅλων τῶν χωρῶν τούτων (26 τὸν ἀριθμὸν) ἀποστέλλονται ἀντιπρόσωποι εἰς Βερολίνον, οἵτινες ἀπαρτίζουν τὸ Κοινοβούλιον. Τοίτου Πρόεδρος εἶναι ὁ βασιλεὺς Φριδερίκος Γουλιέλμος. Σκέπτονται δ' αὐτόθι περὶ τῶν δημοσίων συμφερόντων. Ἐν πολέμῳ οἱ Γερμανοὶ δύνανται νά παρατάξωσι στρατὸν 1,500,060 ἀνδρῶν κάλλιστα ἐκγεγυμνασμένων καὶ ὀπλιμένων καὶ στόλον 157 πλοίων.

I^{ον} ΔΑΝΙΑ

Λααλάρδη — Φάλστερ — Μοϋέρη — Σεελάρδη —
Πορθμός Σούνδας — Κοπερχάγη — Φύρεν — Κατεγά-
της — Σκάγεν — Ίουτλάρδη — Ίσλανδία — Έκλα.

Ἀπὸ Λιβέκης ἐπιβάντες ἀτμοπλοίου ἐπλεύσαμεν πρὸς τὰ ΒΑ. ἐντὸς τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης ἔχοντες πρὸς τὰ δεξιὰ μὲν τὴν Γερμανίαν, πρὸς ἀριστερά δὲ τὰς νήρους Λααλάνδην καὶ Φάλστερ κατὰ πρῶτον, εἶτα δὲ τὴν Μοϊένην. Τὴν τελευταίαν ταύτην παρεκάμψαμεν, πλέοντες πρὸς Β. καὶ ἐφθάσαμεν ἐντὸς στενοῦ σχηματιζομένου ὑπὸ τῆς Σουηδίας καὶ τῆς μεγάλης νήσου Σεελάνδης, ἣν εἰχομεν πρὸς ἀριστερά. Τὸ στε-

νὸν τοῦτο, τεσσάρων περίπου χιλιομέτρων ὃν καλεῖται Πορθμὸς τῆς Σούνδας. Εἰσῆλθομεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Κοπεγχάγης, τῆς πρωτεύουσας τῆς Δανίας. Ὁραῖος, εὐρύχωρος καὶ ἀσφαλῆς ἐξετείνετο οὗτος, διασχίζων τὴν πόλιν εἰς δύο μέρη ἀνατολικὸν καὶ δυτικόν.

Ἡ Κοπεγχάγη (170,000 κ.) εἶναι ἐκτισμένη εἰς τὴν Δ. παραλίαν τῆς Σεελάνης καὶ τινος μικρᾶς πλησιέστατα κειμένης νήσου. Μεταξὺ τούτων εἶναι ὁ λιμὴν· ἐπὶ δὲ τῆς ἀποβάθρας ἑκατοντάδες πολλαὶ ἀποθηκῶν διὰ τὰ πλοῖα τὰ δυνάμενα νὰ προσαράζωσι καὶ ἐκφορτῶσιν ἐκεῖσε. Ἐπεσκέφθημεν τὰ ἀξιοθέατα τῆς πόλεως, τὴν Πλατεῖαν τῆς παρατάξεως κεκοσμημένην διὰ πολλῶν ἀγαλμάτων, τὸ Πανεπιστήμιον ἐφάμιλλον τῶν Γερμανικῶν κατὰ τὸν ἐσωτερικὸν πλοῦτον, τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, τὸ Μουσεῖον τῶν ἀρχαιοτήτων κ.λ.π. Μετὰ ταῦτα, τὸν Ναύσταθμον καὶ τὰ ὀλίγα βιομηχανικὰ καταστήματα τῆς πόλεως. Ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ τῷ λιμένι παρατηρεῖ τις μεγάλην κίνησιν καὶ πλῆθος διαφόρων ἐθνικοτήτων πλοίων πρὸ πάντων Ἀγγλικῶν Γερμανικῶν καὶ Ὁλλανδικῶν.

Προὔκειτο νὰ ἐπισκεφθῶμεν καὶ τὴν λοιπὴν νῆσον, ὅπως ἴδωμεν τὸ πολλαχοῦ τελματῶδες αὐτῆς ἔδαφος καὶ τὴν πρὸς Δ. τῆς Σεελάνδης κειμένην νῆσον Φύνεν ἀμφοτέρας λαμπρῶς καλλιεργημένας· ἀλλὰ ἀκούσαντες ὅτι ὀλίγα ἔκτακτα εἶχομεν νὰ παρατηρήσωμεν καθ' ὅλον τὸ κράτος διηυθύνθημεν πρὸς Β. διεπλεύσαμεν τὸν Κατεγάκην εὐρύτατον πορθμὸν, σχηματιζόμενον ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς ἀριστερὰ ὑπὸ τῆς Δανιμαρκίας, τῆς Χερσονήσου Ἰουτλάνδης καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τῆς Σουηδίας καὶ ἀφικόμεθα εἰς τὸ ἀκρωτήριο Σκάγεν τὸ βορειότατον τῆς Ἰουτλάνδης.

Κατὰ τὸν πλοῦν τοῦτον ὁ πατήρ μου διηγεῖτο, ὅτι

πρὸς τὰ ΒΔ. τῆς Δανίας, πέραν τῆς Ἀγγλίας, κεῖται νήσος τις μεγάλη καλουμένη Ἰσλανδία ἀνήκουσα δ' εἰς τὴν Δανίαν. Αὕτη κεῖται ἐν τῷ Παγωμένῳ Ὠκεανῷ καὶ ἔχει ὅρος τι περίφημον ἡφαιστειῶδες, καλούμενον Ἑκλα. Ὑπάρχουσι δ' ἐν τῇ νήσῳ μέταλλα πολλὰ καὶ θερμὰ μεταλλικὰ ὕδατα. Ἡ Γῆ αὐτῆς κεκαλυμμένη κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους ὑπὸ πάγων καὶ χιόνων δὲν ἔχει δένδρα ἀλλὰ μόνον θάμνους καὶ χόρτα. Διὰ τοῦτο δ' οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ ἀλιείαν. Εἰς τὴν νήσον ταύτην ἡ μεγαλειτέρα ἡμέρα καὶ νύξ διαρκοῦσι μῆνας ὁλοκλήρους καὶ αὐτόθεν γίνονται πρὸς Β. πολλὰ ταξείδια ὑπὸ ἀστρονόμων καὶ περιηγητῶν ἐν τῷ ὠκεανῷ πρὸς ἐξέτασιν τῶν διαφόρων φαινομένων τοῦ Βορειοτάτου μέρους τῆς Γῆς, ὅπερ, ὡς γνωρίζομεν, καλεῖται Βόρειος Πόλος. Ὁ οὐρανὸς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ εἶναι ὁμιχλώδης καὶ ὑγρὸς τὰ δὲ κύματα τοῦ ὠκεανοῦ φοβερά κατὰ τὰς συχνὰς τρικυμίας.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ.

Κλίμα Θέσις, Ὅρις, Ἐδαφος, Πρρῶντα.— Ἡ Δανία χώρα βορεία δὲν ἔχει τὸ κλίμα ψυχρὸν (ὡς εἶνε τοῦτο ἐν τῇ νήσῳ Ἰσλανδίᾳ) ἀλλὰ μάλλον ὑγρὸν καὶ ὁμιχλώδες. Συγκειμένη δ' ὡς εἶδομεν ὑπὸ μιᾶς χερσονήσου καὶ πολλῶν νήσων ἔχει τὸ ἔδαφος ταπεινόν, πεδινόν καὶ τελευτωδες πολλαχού. Καὶ στενὰ μὲν παροοσιάζει πλείστα μεταξὺ τῶν νήσων πολλαχού δ' αὐτῆς διανοίγονται κόλποι, μηκύνοντες τὰ παράλια ἐπὶ πλέον.

Ἡ Δανία (144,420 τ. χμ.) κεῖται πρὸς Β. τῆς Γερμανίας καὶ ἔχει πρὸς Δ. μὲν τὴν Γερμανικὴν θάλασσαν, πρὸς Β. τὸν Κατεγάτην καὶ πρὸς Α. τὴν Βαλτικὴν· τὸ ἔδαφος πεδινόν εὐφορώτατον καὶ καλῶς καλλιεργούμενον παράγει ἀφθονίαν προϊόντων, οἷα εἶνε οἰδημητριακοί, τὸ λινον, τὸ κάναβι, τὰ γεώμηλα, τὰ σέυτλα· ἐκτὸς δὲ τούτων ἐξάγει ἡ Δανία καὶ πολλὰ τῶν προϊόντων τῆς κτηνοτροφίας καὶ ἀλιείας.

Γεωργία, Κτηνοτροφία, Βιομηχανία.-- Ἡ Δανικὴ Κυβέρνησις, παρακολουθοῦσα κατὰ βῆμα τὴν Γερμανίαν εἰς τὰς προόδους τῆς Γεωργίας, παρέχει τοῖς χωρικοῖς ἀνάπτυξιν κατάλληλων ὄργανα καὶ μηχανὰς γεωργικὰς τελείας. Διὰ δὲ τῶν μέσων τούτων ἐπέτυχε νὰ καταστήσῃ τὴν Δανίαν χώραν τὰ μάλιστα γεωργικὴν. Ἡ κτηνοτροφία ἔρχεται δευτερεύουσα εἰς τὸ κράτος τοῦτο καὶ μᾶλλον ἀνεπτυγμένη ταύτης φαίνεται ἡ ἀλιεία· ἡ δὲ βιομηχανία κατέχει τὴν τρίτην θέσιν, οὕσα ἀσήμαντος.

Ναυτιλία, Ἐμπορίον, Μέτρα, Σταθμά, Νομίσματα. Τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς χώρας, παραβαλλόμενον πρὸς τὴν ἑκτασιν τοῦ ἐδάφους αὐτῆς εἶναι ἀρκετὸν (περὶ τὰς 4,000 πλοῖα) καὶ τοι τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἀριθμοῦ τούτου εἰσὶν ἀλιευτικὰ καὶ ἀκτοπλοϊκὰ. Εἰσάγει δ' ἡ Δανία βιομηχανικὰ προϊόντα, μέταλλα, γαιάνθρακας, ἀποικιακὰ, ἔλαιον κ.λ.π. καὶ ἐξάγει δημητριακοὺς καρποὺς, σάκχαριν, λίνον, κάναβι καὶ προϊόντα τῆς κτηνοτροφίας καὶ ἀλιείας, οἷον βοῦτυρον, τυρόν, τεταρηνευμένους ἰχθῦς, λίπη φωκῶν κ.λ.π. Μέτρον μήκους ἔχει τὸν πόδα --34 ἑκατοστὰ τοῦ Γαλλικοῦ μέτρου, βάρους τὴν λίτραν --500 γραμμὰς, χωρητικότητος τὸ πόντ --μὲ 1 περίπου λίτραν Γαλλικὴν καὶ νόμισμα τὸ Ριξτάλληρον-- μὲ 2 φράγκα καὶ 80 περίπου ἑκατοστὰ.

Μέσα συγκοινωνίας -- Ταῦτα κατὰ θάλασσαν μὲν εἰσὶν ἀρκετὰ καὶ καλῶς διενεργεῖται διὰ τούτων ἡ συγκοινωνία ὡς πρὸς τὰ τῆς ξηρᾶς ὁμῶς οὐδὲ πόρρωθεν δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὰ γείτονα (πρὸς Ν.) κράτη, καθ' ὅσον ὀλίγοι εἰσὶν οἱ σιδηρόδρομοι καὶ αἱ ἀμαξιταὶ ὁδοὶ, παραβαλλόμεναι πρὸς τὸ μέγεθος τῆς χώρας.

Πληθυσμός, Θρησκεία, Γλῶσσαι, Ἐκπαίδευσις, Ἡθῆ.-- Οἱ Δανοὶ συμποσοῦνται εἰς 2,052,698 περίπου ψυχάς· θρησκείαν δ' ἔχουσι τὴν χριστιανικὴν, τοῦ δόγματος τῶν διαμαρτυρομένων καὶ γλῶσσαν ἰδίαν. Ἡ ἐκπαίδευσις παρ' αὐτοῖς καὶ μάλιστα ἡ δημοτικὴ, ἦτοι ἡ κατωτέρα, εὐρίσκεται ἐν ἀνθηροτάτῃ καταστάσει· ἀληθεύει δὲ καὶ δι' αὐτοὺς ὅσα διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν Γερμανῶν ἔχουмен διαλάβει. Εἰσὶ δὲ ψυχράαιμι τὸν χαρακτῆρα, τὰ δὲ ἤθη χρηστοὶ καὶ μόνον ὀλίγον βέπουσιν εἰς τὴν πόσιν τῶν πνευματωδῶν ποτῶν.

Κυβέρνησις. Πολεμικὴ δύναμις ξηρᾶς καὶ θαλάσσης.-- Διαιρεῖται δ' εἰς δέκα τρεῖς ἐπαρχίας ἡ ὅλη χώρα καὶ ἔχει ἐκπέσει τῆς πρωτέρας ἰσχύος αὐτῆς. Βασιλεῖα ἔχει τὸν Πατέρα τοῦ βασιλείως ἡμῶν Γεωργίου Αου ὀνομαζόμενον Χριστιανὸν Θον. Ἡ δὲ πολεμικὴ δύναμις ἐν πολέμῳ ἀναβαίνει εἰς 100,000 στρατὸν τῆς ξηρᾶς καὶ εἰς 76 πλοῖα κατὰ θάλασσαν.

ΙΑ^{ον} ΣΟΥΗΔΙΑ ΚΑΙ ΝΟΡΒΗΓΙΑ

Σκαγεράκης—Χριστιανία—Σκανδιναυϊκαὶ Ἀλ-
πεις—Φριδεριξχάλδ—Γλόμερος—Αιλάνδη—Γοτ-
λάνδη—Βέτερ—Βέτερ—Στοκχόλμη—Γυφάλ—
Βοθνικὸς κόλπος—Γέφλε—Δάλλ.

Ἦδη ἀπὸ τοῦ Σκὰ γεν ἀκρωτηρίου ἐπλέομεν πρὸς
Β. ἐν τῷ Σκαγεράκῃ πορθμῷ, σχηματιζομένῳ ἔνθεν
μὲν ἐκ τῆς Ἰουτλάνδης, ἔνθεν δὲ ἐκ τῆς Νορβηγίας καὶ
ἀφίχθέντες εἰσῆλθομεν ἐν τῷ ὠραιστάτῳ καὶ ἀσφαλε-
στάτῳ κόλπῳ τῆς Χριστιανίας, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ
ὁποίου εἶναι ἐκτισμένη ἡ πρωτεύουσα αὕτη τοῦ παλαιοῦ
βασιλείου τῆς Νορβηγίας. Ὅπόσον ὠραία πόλις εἶναι !
Κύκλῳ τοῦ λιμένος ἐγείρονται αἱ οἰκίαι ἐν μέσῳ δασῶν
καὶ κήπων, παριστῶσαι τὴν πόλιν ὡς ἓνα παράδεισον,
ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ὁ κόλπος χρησιμεύει ὡς λίμνη μὲ
τὰ κατάργυρα ὕδατα αὐτοῦ. Ἐξελθόντες τοῦ πλοίου
ἐπεσκέφθημεν τὴν πόλιν. Αἱ ὁδοὶ αὐτῆς εἶναι εὐρεῖαι· αἱ
οἰκίαι ξύλιναι· οἱ περίπατοι μαγευτικοί. Ἐκ τῶν δημοσίων
οικοδομημάτων τὸ ἀνάκτορον εἶναι ἀξιολογώτατον καὶ
τὸ πανεπιστήμιον ἐγκλειὸν βιβλιοθήκην πλέον τῶν
130,000 τόμων. Ἡ πόλις ὠνομάσθη Χριστιανία
διότι ἐκτίσθη ὑπὸ Χριστιανοῦ τοῦ Δ'. Τὰ εὐεργετικά
καταστήματα αὐτῆς εἰσὶ πολυάριθμα· οἱ δὲ κάτοικοι συμ-
ποσοῦνται εἰς 60,000. Αἱ Σκανδιναυϊκαὶ Ἀλπεῖς
φαίνονται πρὸς τὰ ΒΔ. μεγαλοπρεπέσταται, ἐκεῖθεν δὲ
καταδιβάζουσι ξυλείαν ἄφθονον εἰς Χριστιανίαν.

Πλεύσαντες ἐκεῖθεν πρὸς Ν. ἠκολουθοῦμεν τὰ παρά-
λια, βρεχόμενα ὑπὸ τοῦ Σκαγεράκῃ καὶ προσηγγίσαμεν
εἰς Φριδεριξχάλδ, φρούριον ἰσχυρὸν μεταξὺ τῶν
ὁρίων τῆς Νορβηγίας καὶ Σουηδίας· πλησίον ταύτης

(Δ.) ἐκβάλλει ὁ ποταμὸς Γλόμενος. Προῦκειτο δὲ καὶ πάλιν νὰ διέλθωμεν τὰ ἰσχυρὰ ρεύματα τοῦ Κατεγάτου, ἅτινα καθιστῶσι τὸν ἐν αὐτῷ πλοῦν ἐπικίνδυνον, νὰ διέλθωμεν τὸν πορθμὸν τῆς Σοῦνδ, τὴν κλεῖδα ταύτην τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης καὶ νὰ πλεύσωμεν πρὸς τὰ ΒΑ. διὰ τὴν πρωτεύουσάν τῆς Σουηδίας καὶ τοῦ ὅλου βασιλείου, τὴν Στοκχόλμην.

Ἀπηντήσαμεν ἐν τῇ Βαλτικῇ δύο νήσους τὴν Αἰλάνδην πλησίον τῆς ξηρᾶς καὶ τὴν Γοτλάνδην μεταξὺ τῶν ὁποίων διήλθομεν. Αὐτόθι γίνεται ἐκτεταμένη ἀλιεῖα φωκῶν, μαινίδων καὶ ὀνίσκου. Καθ' ὁδὸν πρὸς τὴν ξηρὰν ἐβλέπομεν τὰς ἐκβολὰς πλήθους μικρῶν ποταμῶν, εἶπον δ' ἡμῖν ὅτι οἱ πλεῖστοι αὐτῶν πηγάζουσιν ἀπὸ δύο μεγάλων λιμνῶν μεσογείων, ὧν ἡ μείζων πρὸς Δ. καλεῖται Βένερ, ἡ δ' ἐλάσσων πρὸς Α. Βέτερ.

Ἡ Στοκχόλμη (185325), ἐν ᾗ μετ' οὐ πολὺ εὗρισκόμεθα τοσούτῳ διὰ τῆς καλλονῆς αὐτῆς μᾶς ἐξέπληξεν, ὥστε ἐλησμονήσαμεν πάραυτα τὴν ὠραίαν Χριστιανίαν. Φαντάσθητε τὴν Βενετιάν ἐκτισμένην εἰς τὴν χώραν ταύτην τοῦ Βορρᾶ, τὰ δὲ περίξ αὐτῆς στολιζόμενα ἀλλαχοῦ μὲν ὑπὸ μεγαλοπρεπῶν ὁρέων, ἀλλαχοῦ δ' ὑπὸ δασῶν, λιμνῶν καὶ κήπων. Τὸ χρῶμα τῶν ξυλίνων καὶ λιθίνων οἰκιῶν εἶναι ἐρυθρὸν ἢ λευκόν. Εἶναι δ' ἐκτισμέναι αὗται ἐπὶ πολλῶν νησιδίων. Ἡ μεταξὺ θάλασσα εἶναι βατὴ καὶ εἰς μεγάλα πλοῖα καὶ ἀτμόπλοια. Τὸ ἐμπόριον αὐτῆς εἶναι ἄξιον λόγου, τὰ δὲ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα καὶ οἱ σύλλογοι ἐφάμιλλοι τῶν Γερμανικῶν. Τὰ βιομηχανικὰ αὐτῆς καταστήματα εἶναι πολλὰ καὶ ἐξαίρετα. Αἱ διασκεδάσεις ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐν ὥρᾳ χειμῶνος, εἶναι τι ἔκτακτον. Ἡ χιὼν κατακαλύπτει τὸ πᾶν, ἐν τούτοις

νομίζει τις ὅτι αὕτη δίδει ζωὴν εἰς τὸν λαὸν τοῦτον τοῦ Βορρᾶ. Ἡ ἑορτὴ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων τελεῖται ἐν μέσῳ πολλοῦ πλήθους πάσης τάξεως καὶ ὑπὸ τὸ φῶς ἀπειροπληθῶν δάδων. Αἱ παγοδρομίαι, καθ' ἃς φέροντες οἱ ἄνθρωποι πέδιλα κατάλληλα ἢ καθήμενοι ἐπὶ ἐλκύθρων ἄνευ τροχῶν παρατρέχουσιν ἐπὶ τῶν πάγων, εἶναι λαμπροτάτη διασκέδασις καὶ ἀνέξοδος. Ἐπεσκέσθημεν τὰ ἀξιοθέατα τῆς πόλεως καὶ ἀνεχωρήσαμεν πλείοντες πρὸς Β. εἵχομεν δὲ πρὸς τ' ἀριστερὰ, μεσογείως ἐπὶ τῆς ξηρᾶς τὴν με ἐρυθρᾶς οἰκίας ἐκτισμένην Ὑψάλ περίφημον διὰ τὸ ἀστεροσκοπεῖον καὶ τὸ Πανεπιστήμιον αὐτῆς.

Εἰσῆλθομεν ἐν τῷ Βοθνικῷ κόλπῳ ἐν ᾧ γίνεται μεγάλη ἀλιεῖα φωκῶν. Ἦδῃ ἤρχετο πηγνύμενος. Καὶ ἀληθῶς ἦτο ἡδὴ χειμῶν. Ἐξῆλθομεν εἰς Γέφλε, πόλιν συνδεομένην μεθ' ὅλων τῶν πέριξ καὶ τῆς Στοκχόλμης διὰ σιδηροδρόμων· ἔχει δ' ἐμπόριον ξυλείας, ἰχθύων καὶ δερμάτων. Πλησίον ταύτης ἐκβάλλει ὁ ποταμὸς Δάλ, πηγάζων διὰ δύο βραχιόνων ἀπὸ τῶν Σκανδιναυικῶν Ἀλπεων. Καθ' ὅλην τὴν παρελθοῦσαν νύκτα εἶχε χιονίσει εἰς τὰ πέριξ, ὁμίχλη δὲ πικνοτέρα ἐκείνης, ἥτις ἐπεκράτει καθ' ὅλον ἡμῶν τὸν ἐν τῇ Βαλτικῇ πλοῦν περιεκάλυπτε τὸ πᾶν.

Διὰ πρώτην φοράν εἰς ταύτην τὴν πόλιν εἶδον τὰς ἐτοιμασίας διὰ τὴν θήραν καὶ τὸν ῥέννον ἢ τάραν-δον, ὅστις συγχρόνως σύρει ἔλκυθρα καὶ παρέχει γάλα καὶ κρέας εἰς τὸν Κύριόν του, ὁμοιάζει δὲ πρὸς μεγάλην ἔλαφον. Οἱ κύνες ζωηροὶ, εὖρωστοι καὶ ἔξυπνοι ὑλάκτουν ἐκ χαρᾶς τρέχοντες τῇ δε κακεῖσε μέχρις ὅτου ἔλθῃ ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως· οἱ ἄνθρωποι προὔμνηθοντο ἐντὸς τῶν ἐλκύθρων τροφάς, πυρεῖα, πυρίτιδα, ξυλοπέδιλα καὶ ἦσαν ἐνδεδυμένοι ἅπαντες με μῆλω-

τάς παχυτάτας καὶ ὑποδήματα μέχρις ἄνω τῶν γονάτων, ἀπὴρχοντο δὲ κατὰ συνοδείας. Ἄλλοι ἐπανερχόμενοι κατάκοποι πλὴν ζωηροὶ καὶ εὐθυμοὶ ἀπεκόμιζον λείαν ἄφθονον λύκων, ἐλάφων, ἄρκτων, λυγγῶν καὶ ἄλλων ζώων. Ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης ἐπεστρέψαμεν εἰς Σποχγόλμην, σκοποῦντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν πρωτεύουσάν τῆς Ῥωσσίας Πετρούπολιν.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ

Κλίμα, Θέσις, Ὅρια, Ἐδαφος, καὶ Προϊόντα.-- Ἡ χώρα αὕτη τῆς ὁποίας μόνον τὰ Ν. παράλια ἐπεσκέφθην, περιλαμβάνουσα δύο μικροτέρας χώρας, τὴν Σουηδίαν καὶ Νορβηγίαν, ἐκτείνεται ἐπιμήκης ἀπὸ τῶν ΒΑ. πρὸς ΝΔ. καὶ καλεῖται Σκανδιναυϊκὴ χερσόνησος. Εἶναι ἡ χώρα τῆς ὁμίχλης, τοῦ σκότους, τῆς χιόνος καὶ τῶν πάγων, ἀλλὰ καὶ τοῦ κυνηγίου, τῆς ἀλείας καὶ τῶν δασῶν. Πρὸς Ν. ἐν μιᾷ νυκτὶ εἶδομεν ὑψωθείσαν τὴν χιόνα εἰς πολλὰ μέτρα καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν πεδιάδων. Τί δύναται τις νὰ φαντασθῇ, ὅτι συμβαίνει ἐτι βορειότερον λοιπὸν ἐπὶ τῶν ὀρέων; Ὑπάρχουσι, λέγουσιν, ἐτῶν πολλῶν πάγοι ἀδιάλυτοι ἐπὶ τῶν Ἀλπεων αὐτῆς.

Ἡ Σκανδιναυϊκὴ χερσόνησος (775,996 τ. χμ.) καίμενη πρὸς Β. τῆς Γερμανίας, ἔχει πρὸς Β. μὲν τὸν Βόρειον Παγωμένον Ὠκεανόν, πρὸς Δ. τὸν Ἀτλαντικόν Ὠκεανόν, πρὸς Ν. τὸν Σκαγεράκην καὶ Κατεγάτην κόλπον καὶ πρὸς Α. τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν, τὸν Βοθνικόν κόλπον καὶ μὲν μέρος τὴν Ῥωσσίαν μεθ' ἧς συνδέεται. Τὸ ἔδαφος εἶνε βραχυῶδες κατὰ τὰ μέσα, ἔχον καθ' ὅλην τὴν ἀπὸ ΒΑ. πρὸς τὰ ΝΔ. ἔκτασιν τὰς Σκανδιναυϊκάς Ἀλπεας μεταλλοφόρους καὶ διασχίζεται κατὰ τὰς πεδιάδας ὑπὸ πλῆθους ποταμῶν, οἱ ἐπισημότεροι εἶναι ὁ Γλόμενος, χυνόμενος εἰς τὸν Σκαγεράκην, ὁ ὁ Δάλλ, Διούνας, Ἀγγερμάνες καὶ Τορνέας (σχηματίζων τὰ ὅρια μεταξὺ Σουηδίας καὶ Ῥωσσίας) χυνόμενος εἰς τὸν Βοθνικόν κόλπον. Εἶναι δὲ ὀλίγον παραγωγικὸν ἐπὶ τῶν πεδιάδων, ἐπὶ δὲ τῶν κλιτύων τῶν ὀρέων ὑπάρχει ἀφθονία δασῶν. Ἐν τούτοις ἡ φιλοπονία τῶν κατοίκων ὑπερνίκησε τὴν φύσιν κατὰ τὰ νότια τῆς χώρας. Καὶ αἱ μὲν πεδιάδες παράγουσι δημητριακοὺς καρπούς, γεωμήλα, λίνον, λειχῆνας κ.λ.π. Οἱ δὲ λευκῶνες καὶ αἱ κλιτύες τῶν ὀρέων, βοσκὰς χρησιμωτάτας διὰ τὸ πλῆθος τῶν τρεφομένων

ποιμνίων ἢ τῶν ἐξαιρέτων ἵππων καὶ ταρανδῶν ξυλείαν, καὶ θήραν ἀφθονωτάτην. Τὰ δὲ παράλια ἰχθύς χρησίμους διὰ τὸ ἔλαιον αὐτῶν ἢ ὡς ταριχευσίμους.

Γεωργία, Κτηνοτροφία, Βιομηχανία.-- Τοῦ ἐδάφους ὅντος γρανιτωδούς μεγάλη ἀπαιτεῖται ἐργασία πρὸς παραγωγὴν. Καὶ ὅμως ἡ παραγωγὴ αὕτη ἐπιτυγχάνεται, πολλαχοῦ δ' ἀπαντᾷ τις γαίης λαμπρῶς καλλιεργημένας ἀπόδειξις ὅτι οἱ φιλόπονοι κάτοικοι οὐδενὸς κόπου φεῖδονται πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς Γεωργίας. Αἱ δὲ προσπάθειαι αὐτῶν ἐπιτυγχάνουσι κάλλιον εἰς τὰ Ν. τῆς χώρας. Τὰ προϊόντα ἐν τοῦτοις τῆς δασοκομίας εἶναι ὁ σπουδαιότατος πλοῦτος αὐτῆς. Ἡ κτηνοτροφία ἔρχεται μετὰ τὴν δασοκομίαν, ἀλλὰ πολὺ πλέον τῆς Γεωργίας εὐδοκιμοῦσα· οἱ λειμῶνες καὶ τὰ δάση παρέχουσιν εἰς αὐτὴν τὴν τροφήν. Πλήθος κερασφόρων ζώων τρέφεται αὐτόθι καὶ πρὸ πάντων αἰγῶν. Εἰς τὰ βόρεια μέρη ἰδίως ἐπιμελείας τυγχάνει ὁ τάρανδος, ὠφελμιώτατος εἰς τοὺς ψυχροὺς ἐκείνους τόπους. Ἡ δὲ βιομηχανία εἶναι μία τῶν μεγάλων ἀρτηριῶν τῶν σφεουσῶν τὸ βόρειον τοῦτο κράτος. Χιλιάδες πολλὰ ἐργατῶν ἀσχολοῦνται ἐν διαφόροις ἐργοστασίαις ὑφασμάτων ἢ κατασκευῆς πνευματωδῶν ποτῶν. Τὰ μεταλλουργεῖα καὶ ὑλοτομεῖα καὶ ἡ κατασκευὴ (ἐν ταῖς οἰκίαις ὑπὸ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν) διαφόρων ἀντικειμένων τῆς οἰκιακῆς χρήσεως ἐκ ξύλου, ἀποφέρουσιν ἀρκετὸν εἰσόδημα εἰς τὴν χώραν. Εἰς τοὺς ἀνωτέρω δὲ πόρους δεῖν νὰ προστεθῇ καὶ ἡ λίαν ἐκτεταμένη ἀλιεία (ὑπὲρ τὰς 6,000 πλοίων) ἡ ἀπασχολοῦσα πολλὰς χιλιάδας ἀνδρῶν.

Ναυτιλία, Ἐμπορίον, Μέτρα, Σταθμά, Νομίσματα. Τὸ ἐμπόριον τῆς χώρας διενεργεῖται διὰ μικροῦ τινος ἀριθμοῦ πλοίων αὐτῆς πρὸ πάντων ὅμως διὰ ξένων. Καὶ εἰσάγονται μὲν ἀποικιακὰ, γαιάνθρακες, οἶνος, πνεύματα καὶ πολλὰ βιομηχανικὰ προϊόντα, ἐξάγεται δὲ ξυλεία, πίσσα, κτήνη, μηλωταί, ἰχθύς καὶ σίδηρος. Μέτρα χωρητικότητος εἶναι τὸ πὸ τ ἴσον μὲ τὸ δανικόν. Μέτρον μήκους εἶναι ὁ ποὺς ἴσος μὲ 31 ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου· βάρους δὲ ἡ λίτρα ἴση μὲ 498 γραμμάς. Νομίσματα χρυσᾷ ἔχουσι τὸ Δουκάτον ἴσον μὲ 12 περίπου φρ., ἀργυρᾷ δὲ τὸ Πητζάλληρον ἴσον μὲ 6 περίπου φράγκα.

Μέσα συγκοινωνίας.-- Ὅπερ ὅμως τὰ μάλιστα ἐλλεῖπει εἰς τὴν Σουηθίαν καὶ Νορβηγίαν καὶ μάλιστα πρὸς Β., εἶναι ὁδοὶ ἀμαξίται καὶ σιδηροδρόμοι. Ἀπασα σχεδὸν ἡ συγκοινωνία τελεῖται διὰ θαλάσσης πρὸς Β. ὅπου ἄλλως ὀλιγώτεροι ἀπαντῶνται πόλεις καὶ χωρία μόνον ἐκ πρὸς Ν. ἀπαντᾷ τις ἱκανὸν ἀριθμὸν σιδηροδρομικῶν διακλαδώσεων. Οἱ ποταμοὶ εἰσιν ἐλάχιστα ἢ οὐδὲν πλωτοί, διώρυχες δὲ δὲν ὑπάρχουσι.

Πληθυσμός, Θρησκεία, Γλῶσσα, Ἐκπαίδευσις, Ἡθ.

Οἱ κάτοικοι τῆς Σκανδιναυϊκῆς χερσονήσου συμποσούμενοι εἰς 6,388,015 ψυχὰς κατοικοῦσι τὴν ἐκτεταμένην ταύτην γῶραν λίαν ἀραιῶς καὶ μάλιστα πρὸς Β. ὅπου ἀπαντῶνται μέγισται ἐκτάσεις ὅλων ἀκατοίκητοι, ἕνεκα τοῦ ψυχρῶς. Θρησκείαν προσθεύουσι τῶν Προτεσταντῶν καὶ ὁμιλοῦσι γλῶσσαν ἰδιῶαν. Εἰσὶ δὲ λίαν ἀνεπτυγμένοι, καθόσον ἅπαντες ἐπιδίδονται εἰς τὰ γράμματα. Ἐκεῖνοι δ' οἵτινες πρόκειται νὰ ἐπιδιδῶσιν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς Γῆς ἢ τὴν βιομηχανίαν σπουδάζουσιν ἐν ἰδιαιτέραις Σχολαῖς. Εἰσὶ λίαν εὐσεβεῖς εἰς τὰ θεῖα, χρηστοὶ τὰ ἥθη καὶ φιλόξενοι.

Κυβερνήσις. Πολεμικὴ δύναμις 57,935 καὶ θαλάσσης.— Τὸ ὅλον βασίλειον διαιρούμενον εἰς ἑννέα Νομοὺς κυβερνᾶται ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Καρόλου συνταγματικῶς. Ἡ δὲ πολεμικὴ δύναμις αὐτοῦ εἶναι τῆς μὲν ἡρᾶς 150,000 περίπου ἀνδρῶν, τῆς δὲ θαλάσσης 149 πλοῖα μικρὰ καὶ μεγάλα.

IV^{ον} ΡΩΣΣΙΑ

*Φιννικὸς Κόλπος--Κρονστάδ--Πετρούπολις--Ἀπὸ Πετροπόλεως εἰς Ἀρχάγγελον—Πετσχόρας—Καλ-
ρουιέβη — Νοβάργα Ζέμλα — Βόρειος Παγωμένος
Ὠκεανὸς—Οὐράλια Ὀρη.*

Ἐπλεύσαμεν ἀπὸ Στοκχόλμης πρὸς Α. Εἰσῆλθομεν εἰς τὸν Φιννικὸν κόλπον, ὅστις σχηματίζομενος ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὸ Ῥωσσικὸν ἔδαφος. Ἐνθεν καὶ ἔνθεν κατὰ τὰς ἀκτὰς αὐτοῦ ἀπαντῶνται ὕδατα ἀβαθῆ καὶ νῆσοι μικραὶ ἢ ἀμμόλοφοι πολλοί. Εἰς τὸν μυχὸν εἶναι ἐκτισμένη ἡ πρωτεύουσα. Πρὸ ταύτης, ἐπὶ νησιδίου ἀπηντήσαμεν τὴν πόλιν Κρονστάδ, εἰς τὴν ὁποίαν προσαράζουσι τὰ πλεῖστα τῶν ἐμπορικῶν πλοίων καὶ μάλιστα τὰ μεγαλύτερα, μὴ δυνάμενα νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν ἀβαθῆ λιμένα τῆς Πετροπόλεως. Τὸ νησίον τοῦτο εἶναι ὁ πρῶτος ναύσταθμος τῆς Ῥωσσίας.

Ἡ Πετρούπολις (861, 920 κ.) ὀνομασθεῖσα οὕτως ἀπὸ τοῦ Ἀγ. Πέτρου, εἰς ὃν εἶναι ἀφιερωμένη, ἐκτίσθη ὑπὸ Πέτρου τοῦ Α΄ ἢ Μεγάλου, Βασιλέως τῆς Ῥωσσίας. Κεῖται ἐν μέσῳ γαιῶν τελευτωδῶν, ἅς τινας σχηματίζει ὁ διασχίζων τὴν πόλιν Νέδας. Ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζων ἀπὸ τῆς ΒΑ. κειμένης λίμνης Λαδόγας εἶναι εὐρύτατος, ἀλλὰ βραχὺς καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Φιννικοῦ κόλπου. Ἐπ' αὐτοῦ ἐντὸς τῆς Πετροπόλεως εἰσιν ἐκτισμέναι τριάκοντα ὄλαι γέφυραι. Ὁ λιμὴν τῆς Πετροπόλεως εἶναι ὡς εἵπομεν ἀβαθής· ἐν τούτοις ἐν αὐτῷ διενεργεῖται τὸ ἥμισυ διὰ θαλάσσης ἐμπόριον τῆς ὅλης Ῥωσσίας. Ἡ Πετρούπολις εἶναι οὕτως εἰπεῖν ἡ ἐστία τῆς ἐμπορικῆς θερμότητος ὅλης τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης. Οἱ οἰκίαι αὐτῆς εἰσιν ἰδιαζούσης ἀρχιτεκτονικῆς ἔχουσιν τὰς ὀροφὰς λίαν ἐπικλινεῖς ἀπὸ τῶν μέσων πρὸς τὰ πλάγια. Τοῦτο ἔχει γίνεαι πρὸς προφύλαξιν, ἐσκέφθημεν, ἀπὸ τοῦ βάρους τῆς χιόνος, ἥτις ἄλλως σωρευομένη ἀφθονος ἐπὶ ὀριζοντίου ὀροφῆς ἠδύνατο νὰ καταβυθίσῃ αὐτήν. Διήλθομεν πολλὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως διαφόρων συνοικιῶν ἐκτισμένων ἐπὶ διαφόρων νήσων. Αἱ νῆσοι σχηματίζονται ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ, τῆς θαλάσσης καὶ ἐν μέρει ὑπὸ τῶν διωρύχων. Ἐκ τῶν τελευταίων τούτων ἀξιολογωτέρα εἶναι ἡ διώρυξ τοῦ Φοντάγκα, μεγάλη καὶ πλουσία τὰς χρηπιδας. Ἐκ τῶν πλατειῶν, ἡ τοῦ Μεγάλου Πέτρου, ὅπου εὐρίσκεται τὸ ἐκ χαλκοῦ ἄγαλμα τοῦ περιφήμου τούτου ἀνδρὸς, ἔφιππον τεραστίου ὄγκου καὶ βάρους. Ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν, ἡ τοῦ ἁγίου Ἰσαὰκ καὶ ἡ τοῦ Καζάν, ἥτις εἶναι ἡ μητρόπολις, μία δὲ τῶν περιφημοτέρων τοῦ κόσμου ἐκκλησιῶν διὰ τε τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, τὸ μέγεθος, τὸν χρυσὸν καὶ ἄργυρον τὸν ἐν αὐτῇ. Ἐκ τῶν ἀνακτόρων. τὸ λεγόμενον χειμε-

ρινόν, ἀξιοσημείωτον διὰ τὴν εὐρυχωρίαν αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν θεάτρων τὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐσχάτως περατωθὲν καὶ μεγαλοπρεπέστατον. Ἐπεσκέφθημεν πλῆθος ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων καὶ βιβλιοθηκῶν καὶ τὸ ἀνάκτορον τοῦ Μιχαήλ, ὅπου ἀπαντᾷ τις πλοῦτον μέγαν, ὁπλων διαφόρων ἐποχῶν σχεδὸν ὅλων τῶν γνωστῶν ἐθνῶν. Μετὰ ταῦτα διάφορα ἐκ τῶν βιομηχανικῶν καταστημάτων τῆς πόλεως, ὅπου ἐπεξεργάζεται ἡ πορσελάνη, ὕαλος, χρυσὸς καὶ ἄργυρος. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀφίξιν ἡμῶν αὐτόθι τὸ ψῦχος κατέστη ὀριμύτατον. Εὕρισκόμεθα εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Νοεμβρίου, ὃ δὲ Νέδας καὶ τὰ πέριξ ἦσαν ἤδη πεπηγμένα ἀπὸ πολλοῦ. Παρέστημεν εἰς διασκέδασιν παγοδρομιῶν τελουμένων ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Νέδα, ἣ ἐπὶ τούτῳ κατεσκευασμένων δεξαμενῶν, ἃς πληροῦσιν ἐγκαίρως ὕδατος, πηγνυμένου μετὰ ταῦτα. Ἡ διασκέδασις αὕτη ἔχει τι τὸ μαγευτικὸν ἀληθῶς. Βλέπει τις ὡς ἀστράπην διερχομένους ἔμπροσθεν τοῦς ὁρομεῖς, ἣ μᾶλλον ὡς πτηνὰ ἐν τῷ μέσῳ λευκῆς νεφέλης τῆς χιόνος καὶ τοῦ πάγου, ἅτινα λευκαίνουνσι τὸ πᾶν. Ἐκτὸς τῶν βιομηχανῶν ὁ λοιπὸς κόσμος (Ναῦται, Γεωργοὶ κ.λ.π.) ἡσυχάζει, ἔνεκα ἐλλείψεως ἐργασίας, αἱ δὲ παγοδρομίαι καὶ ἄλλαι διασκεδάσεις καθίστανται ἀναπόφευκτοι εἰς τὸν λαόν τοῦτον τοῦ Βορρᾶ, ὅπου τὸ πᾶν πηγνυται, ὅταν μένη ἀκίνητον.

Ἀπὸ Πετροπόλεως μετὰ παρέλευσιν ἑβδομάδων τινῶν ἐπεχειρήσαμεν ταξειδίον ἐν μέσῳ χιόνων καὶ πάγων ἐπὶ ἐλκύθρων. Πρὸς τὸ ΒΑ. τῆς ἐκτεταμένης ταύτης χώρας. Οἱ κίνδυνοι καὶ αἱ ταλαιπωρίαι τοῦ ταξειδίου τούτου εἰσὶν ἀπερίγραπτοι. Ἀλλαχοῦ μὲν ἐκινδυνεύομεν ν' ἀποψυχθῶμεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ, ἀλλαχοῦ νὰ καταχθῶμεν ὑπὸ τὴν ἀφθόνως πίπτουσαν

χιόνα, ἄλλοτε νὰ καταφαγωθῶμεν ὑπὸ τῶν λύκων, οἵτινες κατὰ ἀγέλας πειναλέοι ἐφορμῶσι πολλάκις κατὰ τῶν συνοδευῶν ἢ κατέρχονται καὶ μέχρις ἐντὸς τῶν χωρίων, καὶ ἄλλοτε νὰ χάσωμεν τὴν ὁδὸν ἐντὸς τῆς ἀχανοῦς ἐκ χιόνος ἐρημίας, ἣτις περιεκύκλου ἡμᾶς. Ὁ οὐρανὸς συνεχῶς ἐκαλύπτετο ὑπὸ νεφῶν πυκνοτάτων, οὐδαμοῦ δ' αὐτοῦ διεκρίνετο καὶ τὸ ἐλάχιστον σημεῖον τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἡλίου· πρὸς Ν. μόνον ἐφαίνετο φωτεινότερος, ἐν ᾧ πρὸς Β. τὸ μέλαν χρῶμα καθίστατο βαθύτερον. Ἐπεσκέφθημεν πολλοὺς λαοὺς, κατοικοῦντας κατὰ τὴν βόρειον ταύτην Ῥωσσίαν, διαφόρους μὲν κατὰ τὰς ἐνδυμασίας καὶ τὰ ἔθνη, ἀλλ' ἅπαντας σχεδὸν ἀγραμμάτους, ἡμιβαρβάρους ῥέποντας εἰς τὴν πολυποσίαν, πλὴν καὶ φιλοξένους. Ἐκ τούτων διεκρίναμεν τοὺς μὲν Φιλανδοὺς διὰ τῆς ἡχητικῆς γλώσσης καὶ τῶν ποικιλοχρῶν ἱματισμῶν, τοὺς δὲ Λάπωνας, κατοικοῦντας ἔτι βορειότερον τούτων ἐκ τοῦ μικροτάτου (ἐνὸς μέτρου) ἀναστήματος, τοῦ μακροῦ καὶ ὠχροῦ προσώπου καὶ τοῦ ὑπόπτου καὶ ἀνησύχου βλέμματος αὐτῶν. Εἶχομεν διέλθει ἐκτὸς τῆς Λαδόγας καὶ Ὀνέγας, αἵτινες κεῖνται πλησίον τῆς Πετροπόλεως, πλῆθος ἄλλων μικροτέρων λιμνῶν πεπηγμένων ἀπασῶν καὶ ἐλῶν. Διέβημεν τὸν ποταμὸν Ὀνέγαν καὶ διευθυνόμενοι ἀπὸ Ν. πρὸς Β. ἀφικόμεθα εἰς τὸν Ἀρχάγγελον, πόλιν λίαν ἐμπορικὴν καὶ ναυτικὴν κερτακὴν, κειμένην ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουίνα ποταμοῦ, εἰς τὴν Λευκὴν θάλασσαν.

Ἡ πόλις Ἀρχάγγελος (30,000), φαίνεται καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα εἰς διάστημα χρόνου πλέον τῶν ὀκτῶ μηνῶν κοιμωμένη ἐν τοῖς πάγοις καὶ ταῖς χιόσι. Ὅταν ὁμως ἔλθῃ τὸ θέρος, οἱ δὲ πάγοι διαλυθῶσι, χιλιάδες ὀλόκληροί πλοίων, ἐξοπλιζόμεναι αὐτόθι ἐκκινουσι πρὸς

άλιείαν τῶν φωκῶν, τῆς φαλαίνης κ.λ.π. πλῆθος δ' ἐμπορικῶν πλοίων συνωθεῖται ἐν τῷ λιμένι αὐτῆς, εἰσαγόντων ἢ ἀπαγόντων μεγάλας ποσότητας πνευμάτων, τροφίμων, βιομηχανικῶν προϊόντων καὶ ἀποικιακῶν, ἢ ἰχθύων τεταριχευμένων, δερμάτων, ἐλαίων κ.λ.π. προερχομένων ἀπὸ τῆς Βορείας Εὐρώπης ἢ Ἀσίας (Σιβηρίας).

Πρὸς τὰ ΒΔ. τῆς πόλεως, μακρὰν ἐκβάλλει ἐν τῷ βορείῳ Παγωμένῳ Ὠκεανῷ ὁ Πεσσχόρας, πλουσιώτατος κατὰ τὰς ὄχθας εἰς δάση καὶ ἀγέλας ῥενῶν, διευθυνόμενος δ' ἀπὸ ΝΑ. πρὸς τὰ ΒΔ. καὶ πηγάζων ἀπὸ τῶν Οὐραλίων ὁρέων.

Πρὸς Β. τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ τούτου ἀπαντᾷται μικρὰ νῆσος, Καλγουϊέβη καλουμένη καὶ ἔτι βορειότερον δύο πολὺ μεγαλείτεροι, ὀνομαζόμεναι Νοβάγια, Ζέμλα, ἥτοι Νέα Γῆ. Αὐταί εἰσι πλήρεις ἐλῶν καὶ σχεδὸν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους κεκαλυμμέναι ὑπὸ πάγων. Χρησιμεύουσι δὲ ὡς ὀρμητήριον τῶν ἀλιέων κατὰ τὸ θέρος.

Τὸ ὄνομα τοῦ Βορείου Παγωμένου Ὠκεανοῦ παριστᾷ βεβαίως καλῶς τὴν κατάστασιν αὐτοῦ ἐν ὥρᾳ χειμῶνος οὐχὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλον τὸ ἔτος, πλὴν ὀλίγων τινῶν μηνῶν· πλὴν δῆλον ἔστι δύο ἢ τριῶν τοῦ θέρους μηνῶν πεπηγμένος ἐξαπλοῦται ὡς παρμεγίστη τις ἔρημος, ἐφ' ἧς θὰ ἠδύνατό τις νὰ ταξειδεύῃ συνεχῶς καὶ ν' ἀπολαμβάνῃ τῶν λαμπρῶν φαινομένων, ἅτινα ἐκπλήττουσιν αὐτόθι τὰς αἰσθήσεις τοῦ περιηγουμένου, ἂν τὸ μέγιστον ψύχος, αὖξον καθ' ὅσον πλησιάζει τις πρὸς τὸν Πόλον καὶ ἡ ἔλλειψις τροφῶν καὶ καυσίμου ὕλης, χρησιμοσάτης πρὸς θέρμανσιν, δὲν ἐκώλυον τοὺς πάντας νὰ ἐπισκέπτωνται αὐτόν. Ἐκεῖ τὸ ψύχος φθά-
νει τεσσαράκοντα, ἐξήκοντα καὶ πλέον ὑπὸ τὸ μηδὲν

τοῦ θερμομέτρου. Ἐκεῖ συμβαίνουνσι τὰ παραδοξότερα οὐράνια φαινόμενα. Βλέπει τις ἐν τῷ μέσῳ τῆς μακροτάτης νυκτός, ἣτις διαρκεῖ ἐπὶ ἑξ μῆνας, ἀναλάμπον τὸ βόρειον Σέλας καὶ χρωματίζον ποικιλώτατα τὸν οὐρανόν. Ἄλλοτε βλέπει ἐν τῷ οὐρανῷ δύο Σελήνας ἢ δύο Ἡλίους καὶ ἄλλοτε ἀνατέλλοντα τὸν Ἡλίον καὶ τὴν Σελήνην ἢ τοὺς ἀστέρας εἰς τὰ ἔσχατα τοῦ ὀρίζοντος πρὸς Ν. μετ' ὀλίγον δ' ἐξαφανιζομένους ἢ διαμείνοντας ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα μῆνας ὁλοκλήρους (τὸ θέρος, ὁπότε τελοῦσιν ἀνὰ ἓνα κύκλον κατὰ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας περὶ τὸν ὀρίζοντα, μὴ ἀνατέλλοντες, μηδὲ δύνοντες. Ἐν ταῖς ἀχανέσιν ἐκτάσσει τῶν παγώνων, ἀκούει τις τοὺς κρότους ἀντηχοῦντας συχνάκις καὶ τὸν μικρὸν φόρον ἀκουόμενόν ὡς βροντὴν· ὑφίσταται δὲ, ὁπτικὰς ἀπάτας, νομίζων πολλάκις μικρὰ ἀντικείμενα π.χ. θηρία ἢ πτηνὰ, ὡς παμμέγιστα κινούμενα τέρατα. Ὅταν δὲ πλησιάσῃ τὸ θέρος, τὸ συμπαγὲς τοῦτο ἔδαφος διαβρῆγγνυται μετὰ τρομερῶν κρότων καὶ διαχωρίζεται εἰς μεγάλας ἐπιπλεούσας ἐκ πάγου νήσους, αἵτινες κινούμεναι ὑπὸ τῶν ρευμάτων, συγκρούονται συναντῶμεναι καὶ ἢ θραύονται εἰς μυρία τεμάχια, ἢ ὑπερπηδῶ ἢ μία τὴν ἄλλην καὶ συγκολλῶνται ἐν σχήματι κινητῶν ὀρέων. Ἐπ' αὐτῶν συμπλέουσι πληθὸς λευκῶν ἄρκτων καὶ φωκῶν. Οἱ κινητοὶ οὗτοι ὄγκοι εἰσὶ λίαν ἐπικίνδυνοι εἰς τοὺς ναυτιλλομένους, πλησίον τοῦ Παγωμένου ὠκεανοῦ, διότι ἐν τῇ συγκρούσει αὐτῶν, καταστρέφουσι τὰ πλοῖα, ἅτινα θὰ συνέπιπτε νὰ παραστυρῶσι μεταξὺ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ρεύματος ἢ τῶν ἀνέμων. Τὰ δὲ Οὐράλια ὄρη, ἀφ' ὧν εἵπομεν, πηγάζει ὁ Πετσχόρας καὶ πολλοὶ ἄλλοι ποταμοὶ εἰσὶ πλήρη εὐγενῶν μετάλλων καὶ σχηματίζουσιν ἐν μέρει τὰ ὄρια μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας.

*Βολόγδα — Γιάροσλαβ — Μόσχα — Καλόμνα —
Τοϋλα — Βόλγας — Νίσρι Νοβοροδ — Ασπραχάν —
Ούράλης — Χώρα Κανκάσου — Αζοφική θάλασσα —
Κριμαία — Ταϋράνιον — Δρεϊπερ — Όδησσός — Κί-
σνοβορ — Κίεβορ — Βαρσοβία.*

Ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου, διευθυνόμενοι πρὸς Ν. πάντοτε ἐπὶ ἐλκύθρων καὶ μετὰ συνοδείας. Ἀνεκδιήγητος εἶναι ὁ κόπος, ὃν ἡσθάνθημεν κατὰ τὸ μακρὸν τοῦτο ταξείδιον καὶ οἱ κίνδυνοι, οὓς διετρέξαμεν. Μετὰ πορείαν ἐβδομάδων ὁλοκληρῶν, ἀφικόμεθα εἰς πόλιν τινα, καλουμένην Βολόγδα. Αὕτη εἶναι ἐμπορικωτάτη καὶ βιομήχανος πόλις, δι' ἧς διαβιβάζονται τὰ πλεῖστα τῶν ἐμπορευμάτων ἀπὸ Πετροπόλεως εἰς χώραν τινα μακρινὴν καὶ ἐπίσης ψυχρὰν, ὅπισθεν τῶν Οὐράλίων ὁρέων, τὴν Σιβηρίαν, ἐν ᾗ ἔρχονται ἐκεῖθεν πολλὰ τῶν προϊόντων ἐκείνης, ὅσον μέταλλα, δέρματα κ.λ.π. Ἀπὸ ταύτης τῆς πόλεως ἄρχεται σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, διευθυνομένη εἰς Μόσχαν. Ἠγοράσαμεν εἰσιτήρια διὰ τὴν πόλιν ταύτην. Ἡ ἀμαξοστοιχία διηυθύνθη πρὸς Ν. διεσταυρώθη κατὰ τὴν πόλιν Γιάροσλαβ μετ' ἄλλης ἐρχομένης ἐκ Πετροπόλεως καὶ διευθυνομένης πρὸς Δ. ὑπερέβη ἐπὶ γεφύρας πολλοὺς μικροὺς ποταμοὺς καὶ ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν τέλος.

Ἡ Μόσχα (750,867 κατ.) εἶναι ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα τοῦ κράτους, ἐκτισμένη εἰς τὸ κέντρον αὐτοῦ. Εἰς ταύτην ἔθηκαν οἱ Ῥῶσσοι τὸ πῦρ, ὅταν ὁ Ναπολέων μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ, ἠθέλησε νὰ καταλάβῃ αὐτήν. Χαρακτηρίζεται ὑπὸ πλήθους μεγαλοπρεπῶν ἐκκλησιῶν καὶ Μοναστηρίων, ὧν τὰ κωδωνοστάσια, ὑπερεξέχοντα πολὺ τῶν ἐν γένει ταπεινῶν οἰκιῶν, δίδουσιν ὄψιν γραφικὴν εἰς τὴν πόλιν. Τῆς καλλιτέρας θεάς

τῆς πόλεως ἀπολαμβάνει τις ἀπὸ τοῦ κωδωνοστασίου τοῦ Ἰβάν Βελικόϊ, ὅπερ εἶναι μεγαλοπρεπέστατον, περιλαμβάνει δὲ 32 κώδωνας. Ἐνεκα τοῦ μονορρόφου τῶν οἰκιῶν καὶ τῆς ἰδιαζούσης διαιρέσεως, ἡ πόλις καταλαμβάνει χώρον μέγαν. Σπανίως διακρίνει τις μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα ἐντὸς κήπων, καίτοι αὐτόθι ζῇ ἡ καλλιτέρα τῆς Ῥωσσίας κοινῶνία, ἅπαντες οἱ εὐγενεῖς καὶ ἀριστοκράται, στέφονται ὅσοι ἐρχόμενοι οἱ βασιλεῖς τῆς Ῥωσσίας (Κρεμλῖνον, Ἀνάκτορα Τζάρου). Καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως ἐπεσκέφθημεν πλῆθος βιομηχανικῶν καταστημάτων· τὰ δὲ ἐκπαιδευτήρια αὐτῆς, μάλιστα τὸ Πανεπιστήμιον καὶ αἱ ἀκαδημαῖα εἰσιν ὀνομαστά. Ἡ Μόσχα καὶ τοι κεῖται ἐπὶ ποταμοῦ πλωτοῦ, ὁμωνύμου, εἶναι τὸ μεγαλείτερον κέντρον τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν.

Ὁ Μόσχας ποταμὸς, διευθυνόμενος ἀπὸ τῶν ΒΔ. πρὸς ΝΑ. χύνεται εἰς τὸν Ὅχαν, πλησίον τῆς πόλεως Καλόμνας. Ἐκ τῶν πολλῶν ἄλλων ἐργαστασίων τῆς τελευταίας ταύτης, ὀνομαστότατά εἰσι τὰ παρασκευάζοντα ταριχευτὸν κρέας βόιον ἄφθονον διὰ Μόσχαν καὶ Πετρούπολιν. Πρὸς δὲ Ν. τῆς Μόσχας εἰς ἴσην περίπου ἀπόστασιν, ὡς καὶ ἡ Καλόμνα, ἀπαντᾷται ἡ Τοῦλα, μὲ τὰ μέγιστα αὐτῆς ὅπλοποιεῖα.

Ἄν τὰ ὕδατα δὲν ἦσαν πεπηγμένα, ἠθέλομεν καταπλεύσει τὸν Μόσχαν καὶ μετὰ τοῦτον τὸν Ὅχαν (ἀπὸ Δ. πρὸς Α.), ἠθέλομεν δὲ εἰσελθεῖ ἐν τῷ μεγίστῳ ποταμῷ τῆς ὅλης Εὐρώπης Βόλγα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κατὰ πρῶτον ἀπαντᾷται ἡ Νίσνι-Νοβγορόδ, ὅπου τελοῦνται μέγιστα ἐμπορικαὶ πανηγύρεις, καθ' ἃς πωλοῦνται πλῆθος προϊόντων τῆς Ῥωσσίας καὶ Ἀσίας· μετὰ δὲ ταύτην κατὰ σειρὰν αἱ πόλεις Καζάν, Σαμάρα, Βόλσκη, Σαρατόβ κ.λ.π.

ἅπασαι ἐμπορικαὶ καὶ τελευταῖον ἡ Ἀστραχάν, ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ εἰς τὴν Κασπίανθάλασσαν, δίδουσα τὸ ὄνομα αὐτῆς εἰς ὁλόκληρον τὴν περίξ χώραν καὶ χρησιμεύουσα, ὡς ἐπίνειον ἁπασῶν τῶν ἀνωτέρω, κέντρον δὲ σπουδαιότατον ἐμπορικόν, μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ κεντρικῆς Ἀσίας. Αὕτη (57,704 κατ.) εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ νησιδίου σχηματιζομένου ὑπὸ τοῦ Βόλγα, ἔχει ἀφθονίαν ἐκκλησιῶν καὶ ἐκτὸς τῶν Ῥώσων κατοίκων αὐτῆς, ὑπάρχουσι Τάρταροι, Ἀρμένιοι, Ἰνδοὶ, Πέρσαι, Ἰουδαῖοι, Ἕλληνες, Γερμανοὶ καὶ Σκῳτοι. Πρὸς Β. τῶν ἐκβολῶν τοῦ Βόλγα καὶ τῆς Ἀστραχάν, ἀπαντῶνται αἱ ἐκβολαὶ τοῦ Οὐράλη, μεγίστου ποταμοῦ, πηγάζοντος ἀπὸ τῶν Οὐραλίων ὀρέων. Ἀπὸ Ἀστραχάν ἠθέλομεν διενθυθῆ πρὸς Δ. διὰ τῆς Καυκασίας χώρας, τῆς φημιζομένης διὰ τὸ κάλλος τῶν γυναικῶν καὶ ἔχοντες πάντοτε πρὸς Ν. τὸ χιονοσκεπὲς ὄρος Καύκασον, ἠθέλομεν φθάσει εἰς τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν (Μαιώτιδα λίμνην), σχηματιζομένην ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου, εἰσχωρούσης μεταξὺ τῆς Κριμαίας (χερσονήσου) καὶ τῆς Καυκασίας χώρας, λίαν ἀβαθὴ καὶ ὀλίγον ἄλας περιέχουσαν.

Μὴ δυνάμενοι ὁμῶς ἕνεκα τῆς ὥρας τοῦ ἔτους νὰ ἐπιχειρίσωμεν τὸ ἐπίπονον τοῦτο ταξείδιον, διηυθύνθημεν διὰ σιδηροδρόμου πρὸς Ν. καὶ ἀφικόμεθα εἰς Ταϋγάνιον ἢ Ταϋγανδρόκ, κείμενον εἰς τὸν μυχὸν τῆς Ἀζοφικῆς θαλάσσης, τελματώδους καὶ ἀβαθεστάτης κατὰ τὰ παράλια. Ἡ πόλις κεῖται παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δὸν ἢ Τάναϊ, δι' οὗ μεταφέρονται πλῆθος ἐμπορευμάτων ἐνταῦθα κατὰ τὸ θέρος. Κατοικοῦσιν αὐτόθι πολλοὶ Ἕλληνες, οἵτινες ἔχουσιν εἰς χεῖρας αὐτῶν, τὸ μεγαλείτερον μέρος τοῦ ἐμπορίου τῆς πόλεως. Πρὸς Α. αὐτῆς ἐπὶ τοῦ Δὸν εὐρίσκονται αἱ

πόλεις 'Ροστόβ, 'Αζώφ καὶ Νόβο-Τσερκάζικο, ἅπασαι γεωργικαὶ καὶ λίαν ἐμπορικαί.

Ἐμβάντες ἐντὸς ἀτμοπλοίου, διηυθύνθημεν πρὸς Ν. διεπεράσαμεν μετὰ προσοχῆς ἔνεκα τῶν ἀβαθῶν αὐτοῦ ὑδάτων τὸν πορθμὸν Γκέρτζ, ἐξήλθομεν εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον καὶ ἐστρέψαμεν πρὸς Δ. Παρεκάμψαμεν τὸ ἀκρωτήριον Χερσῶνος καὶ εὐρέθημεν ἐνώπιον τῆς Σεβαστουπόλεως, ἣτις ἔχει ὥραϊον ναύσταθμον καὶ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ 1855 (Κριμαϊκὸς πόλεμος). Μετὰ ταῦτα διηυθύνθημεν ΒΔ. εἶδομεν τὰς ἐκβολὰς τοῦ μεγάλου ποταμοῦ Δάναπρι ἢ Δνεῦπερ (Βορυσθένης), ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ Χερσῶν ἄλλοτε λίαν ἀκμαία πόλις καὶ ἠγκυροβολήσαμεν εἰς τὸν λιμένα τῆς 'Οδησσοῦ, δυνάμενον νὰ περιλάβῃ περὶ τὰ 300 πλοία.

Ἡ 'Οδησσὸς (217,000 κατ.) εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ἐδάφους προσκλινούς, πρὸς τὴν θάλασσαν ἀμφιθεατρικῶς. Αἱ οἰκίαι αὐτῆς εἰσὶ λίθιναι, αἱ ὁδοὶ καλῶς ἐστρωμέναι μετὰ δεινῶν πετρελίων καὶ ἔχει πλῆθος δημοσίων κτηρίων μεγαλοπρεπῶν. Αὐτόθι κατοικοῦσιν ἐμπορευόμενοι πολλοὶ Ἕλληνες. Διενεργεῖ δὲ ἡ πόλις αὕτη μέγα ἐμπόριον μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, εἰσάγουσα μὲν οἶνους, ἔλαιον, ἀποικιακὰ καὶ βιομηχανικὰ προϊόντα, ἐξάγουσα δὲ σιτηρὰ, κτήνη, χαβιάρια κ.λ.π.

Πρὸς Δ. αὐτῆς ῥέει ὁ Δνεῖστερος ἢ Τύρας καὶ εἶναι ἐκτισμένη μεσογειῶς ἡ πόλις Κίενοβον (130 χιλ. κ.) λίαν ἐμπορικὴ καὶ πρωτεύουσα τῆς χώρας, τῆς καλουμένης Βεσαραβίας. Πρὸς Β. τῆς 'Οδησσοῦ, ἀπηντήσαμεν τὸ Κίεβον ἐπὶ τοῦ Δνεῖπέρου ποταμοῦ, μεταβάντες ἐκεῖσε διὰ σιδηροδρόμου, ἔχον ἀξιόλογον πανεπιστήμιον καὶ πλῆθος ἐκκλησιῶν· ἀπὸ τούτου δὲ

στρέψαντες πρὸς Δ. διὰ τοῦ αὐτοῦ σιδηροδρόμου κατε-
λήξαμεν, ἀφ' οὗ προσηγγίσταμεν εἰς πλῆθος μικρῶν
καὶ μεγάλων Γεωργικῶν πόλεων, εἰς τὴν πρωτεύουσαν
τῆς Πολωνίας.

Ἡ Βαρσοβία (406,261 κατ.) κεῖται ἐπὶ τοῦ
Βιστούλα, ὃν ἔχομεν ἤδη γνωρίσει ἀπὸ τῆς Γερμα-
νίας. Εἶναι πόλις μὲ ὠραίας οἰκοδομὰς καὶ ὁδοὺς, ὀχυ-
ρωμένη διὰ λαμπρῶν φρουρίων καὶ προχωμάτων κατὰ
τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰ περίξ. Ἔχει πλῆθος βιομηχα-
νικῶν καταστημάτων· τὸ δὲ ἐμπόριον, ὅπερ διὰ ταύτης
τελεῖται μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ λοιπῆς Εὐρώπης, εἶναι
λίαν ἐκτεταμένον. Αἱ πέντε σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ,
αἵτινες ἔχουσιν ὡς κέντρον αὐτὴν, θέτουσιν εἰς ἄμεσον
συγκοινωνίαν μετ' ὅλης τῆς Ν. Ῥωσσίας, τῆς Γερμα-
νίας καὶ Αὐστρίας. Ἡ Βαρσοβία εἶναι ἀρχαιοτάτη
πόλις καὶ ὑπῆρξεν ἡ πρωτεύουσα τοῦ ἀρχαίου Πολω-
νικοῦ κράτους. Πρὸς τὰ ΒΑ. αὐτῆς, ἐπὶ τῆς Βαλ-
τικῆς καὶ εἰς τὸν μυχὸν ὁμωνύμου κόλπου, κεῖται ἡ
Ῥίγα, πόλις ἐμπορικωτάτη.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ

Κλίμα, Θέσεις, Ὅρια, Ἐδαφος, Προϊόντα.— Ἡ μεγά-
λη αὕτη ἔκτασις, ἡ περιλαμβάνουσα τόσα ἑκατομμύρια ψυχῶν, ἀπαρτίζεται
ὑπὸ πολλῶν μικροτέρων χωρῶν καὶ εἶναι διάφορος, ὡς εἰκὸς, κατὰ τὸ κλίμα.
Ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ Παγωμένου ὠκεανοῦ καὶ καταλήγουσα εἰς τὸν Εὐξείνιον
Πόντον, εἶναι ψυχροτάτη πρὸς Β. καὶ πλησίον τῶν ὀρέων, εὐκραὴς δὲ πρὸς
τὰ μέσα καὶ Ν. Πλὴν ὅσα τὸ μέτριον ψῦχος εἶναι ὠφέλιμον, τοσούτῳ τὸ
ὑπερβολικὸν καὶ διαρκὲς, βλάπτει ἰσχυρῶς τὴν υἰεῖαν. Οὕτω παρατηρεῖ τις
εἰς τὰ Β. μέρη ἀπὸ τῆς Φιλανδίας μέχρι τῆς Λαπωνίας, μεγάλην θνησιμό-
τητα παρὰ τὴν φυσικὴν καθαριότητα καὶ τὴν κατὰ τὸ δυνατόν καλὴν τροφὴν τῶν
ἀνθρώπων ἐκείνων. Ἐνῶ δὲ τὸν χειμῶνα εἶναι τοσούτῳ ψυχρὸν τὸ κλίμα, κατὰ
τὸ θέρος καθίσταται πολλάκις ἀνυποφόρος θερμὸν, ἕνεκα τῆς μεγάλης ὑγρα-

σίας, ἥτις συναναπτύσσεται μετὰ τῆς θερμότητος. Ἡ Ῥωσσία (389,628 τ. χμ.) καίται πρὸς Α. τῆς ὅλης Εὐρώπης, ἔχουσα ὡς Α. μὲν ὄριον τὰ Οὐράλια ὄρη καὶ τὴν Κασπίαν θάλασσαν, πρὸς Ν. τὸν Εὐξεινον Πόντον πρὸς Δ. τὴν Σουηδίαν, Βαλτικὴν θάλασσαν, Γερμανίαν, Αὐστρίαν κ.λ.π. πρὸς Ν. τὴν Ῥουμανίαν καὶ πρὸς Β. τὸν Βόρειον Παγωμένον Ὠκεανόν. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς φύσει πεδινόν, ἔχει ὄρη μόνον πρὸς Α. καὶ Ν., ὧν τὰ ἐπισημότερα εἰσὶ τὰ Οὐράλια καὶ τὰ Κουκάσια, διάφορα λαμβάνοντα κατὰ τὰ μέρη ὀνόματα ἕνεκα τοῦ μεγέθους αὐτῶν. Ἀλλ' αἱ χιόνες αἱ καταπίπτουσαι καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα καὶ αἱ βροχαὶ τοῦ θέρους καὶ φθινοπώρου, δίδουσι τροφὴν εἰς πλῆθος μεγάλων ποταμῶν. Τούτων ἀξιολογότεροι εἰσὶν ὁ Πετσχόρας, Μέζων καὶ Δούνας, χυνόμενοι ἐν τῷ Βορείῳ Παγωμένῳ Ὠκεανῷ. ὁ Νέβας, Δύνας καὶ Βιστοούλας εἰς τὴν Βαλτικὴν ὁ Δνεύστερος, Δάναπρις καὶ Δόν εἰς τὸν Εὐξεινον Πόντον καὶ ὁ Βόλγας καὶ Οὐράλης εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν, ὡς καὶ εἰς πλῆθος τεμάτων καὶ λιμνῶν, ὧν ἐπισημότερα εἰσὶν ἡ Λαδόγα καὶ Ὁνέγα. Τὰ ὕδατα ταῦτα ἀρδεύοντα τὸ γόνιμον ἔδαφος τῶν μεσαίων καὶ νοτίων χωρῶν, καθιστῶσιν αὐτὸ λίαν παραγωγικόν εἰς δημητριακοὺς, λῖνον, κάναβι, γεώμηλα, βοσκὰς, καὶ ξυλείαν.

Γεωργία, Κτηνοτροφία, Βιομηχανία.— Ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἐπεσιφθῆμεν τὸ Ῥωσσικόν ἔδαφος, δὲν ἦτο κατάλληλος διὰ νὰ κρίνωμεν περὶ τοῦ εἶδους τῆς καλλιέργειας κατὰ τὰς διαφόρους χώρας, τὰς ἀπαρτιζούσας αὐτό. Εἶπον δ' ἡμῖν ὅτι πρὸς Β. μὲν ἀπαντῶνται τὰ φύκη καὶ οἱ λειχῆνες, χρήσιμοι πρὸς τροφὴν τοῦ ταράνδου, εἰς τὰ μέσα ὁ σίτος, ἡ κριθὴ καὶ ὁ κέχρος, τὸ κάναβι, τὸ λῖνον, τὰ γεώμηλα, ὁ καπνὸς καὶ τὰ σπύρτα καὶ πρὸς Ν. οἱ δημητριακοὶ καὶ ὁ οἶνος. Καί τοι δὲ καθόσον προῦχωροῦμεν πρὸς Ν. τὰ ἐνιαύσια φυτὰ εὐδοκιμοῦσιν ἐπὶ πλέον, τούναντίον ἐνόσω προεχωροῦμεν πρὸς Β. ἀπαντῶμεν πλοῦτον ἄφθονον δασῶν, ἐν οἷς ἀφθονοῦσιν αἱ δρυς, αἱ φηγοὶ κ.λ.π. Πανταχοῦ δὲ καλλιεργοῦνται λειμῶνες ἐκτεταμένοι, παρέχοντες τροφὴν εἰς πλῆθος μέγα κερασφόρων ζώων, μάλιστα βοῶν, ὧν τὸ κρέας καὶ ὁ βοῦτορος εἶνε ἐξαίρετος καὶ ἱππῶν εὐρυστόων. Εἰς τὰ προϊόντα τῆς κτηνοτροφίας δύνανται νὰ κατατάξῃ τις καὶ ἐκεῖνα τῆς ἀλιείας. Τελεῖται δ' αὕτη ἐν τῷ τῶν ποταμῶν ἐν τῷ ὠκεανῷ καὶ τῇ Βαλτικῇ. Τὰ προϊόντα αὐτῆς εἰσὶ χαζιάρια, ἔλαιον φωκῶν καὶ ὀνίσκου, μαινίδες καὶ λοιποὶ ἱχθύες τεταρτιευμένοι. Ἡ βιομηχανία τῆς Ῥωσσίας ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς ἀπὸ τῆς βασιλείας Πέτρου τοῦ Μεγάλου. Πλὴν καί τοι αἱ κατὰ καιροὺς κυβερνήσεις, οὐδόλως ἔπαυσαν ἀκολουθοῦσαι τὸ παράδειγμα ἐκείνου καὶ παρέχουσαι πᾶσαν προστασίαν, δὲν δύναται αὕτη οὐδὲ πόρρωθεν νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν βιομηχανίαν τῆς Εὐρώπης. Ἡ Ῥωσσία ἀφθονεῖ μετάλλων καὶ

όρυκτων· τῶν πρώτων δὲ τούτων ὑλῶν ὑπαρχουσῶν, ἡ σιδηρουργικὴ καὶ χαλκουργικὴ βιομηχανία εἶναι ἱκανῶς ἀνεπτυγμένη, ἡ δὲ ἀγγειοπλαστικὴ ἀποδίδει ἱκανῶς κομψὰ σκεύη. Μετὰ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς βιομηχανίας ἀκολουθεῖ τὸ τῆς ὑφαντικῆς σπανίως δι' ἐντελῶν μηχανῶν τελουμένης καὶ τὸ τῶν μηλωτῶν καὶ δερμάτων.

Ναυτιλία, Ἐμπορίον, Μέτρα, Σταθμά, Νομίσματα.-- Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐμπορικῶν (διὰ θαλάσσης) πλοίων τῆς Ῥωσσίας παραβαλλόμενος πρὸς τὴν μεγάλην ἔκτασιν καὶ τὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας, εἶναι μικρὸς καὶ φαίνεται ὑποχωρῶν πρὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πλοίων τῶν ποταμῶν καὶ τῶν διωρύχων, ἅτινα ἐν τούτοις ὀλίγους μόνον μῆνας καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐργάζονται, ἕνεκα τῆς πῆξεως τῶν ποταμῶν. Διὰ τῶν πλοίων καὶ τῶν σιδηροδρόμων ἐξάγονται μὲν τῆς Ῥωσσίας δημητριακοὶ καρποὶ, λῖνον, κάναβις κτήνη, ξυλεῖα καὶ δέρματα, εἰσάγονται δ' ἔξωθεν βάμβαξ, ἀποικιακὰ, ἔλαια, οἶνοι καὶ διάφορα βιομηχανικὰ προϊόντα. Τὰ μέτρα μήκους μὲν εἶναι ἡ σαγιένα, ἴση μὲ δύο μέτρα γαλλικὰ, καὶ ἑκατοστὰ καὶ τὸ Βέρστιον (ὁδοπορικόν) ἴσον μὲ ἐν χιλιόμετρον καὶ 66 ἑκατοστὰ· ἐκτάσεως ἐπιφανειῶν τὸ ἕκταρ ἴσον μὲ μίαν καὶ ἡμίσειαν τετραγωνικὴν γραμμὴν, βάρους ἡ ψάθα ἡ τὸ τσέτσερτ ἴση μὲ 209 λίτρας γαλλικὰς καὶ 90 ἑκατοστὰ καὶ τῶν βευστῶν τὸ βέδρ ἴσον μὲ 12 λίτρας γαλλικὰς καὶ 29 ἑκατοστὰ καὶ αἱ υποδιάρσεις αὐτοῦ. Νομίσματα ἐκτὸς τῶν χαρτίνων ὑπάρχουσι χρυσὰ τὸ Ἐμπεριάλι ἴσον μὲ 20 φράγκα καὶ τινὰ ἑκατοστὰ καὶ ἀργυρὰ τὸ ρούβλι ἴσον μὲ 4 περίπου φράγκα καὶ αἱ υποδιαιρέσεις αὐτοῦ (εἰς ἑκατὸν καπίκια).

Μέσα συγκοινωνίας.-- Ὡς ἤδη ἔχομεν μάθει σχετικῶς πρὸς ἄλλα κράτη, ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως τοῦ ἐδάφους αὐτῆς, ἡ Ῥωσσία ὀλίγα ἔχει τὰ παράλια. Τὰ δὲ μέσα τῆς συγκοινωνίας ἔπρεπε ν' ἀναπτύξῃ κατὰ ξηράν. Τὸ πεδινὸν αὐτῆς ἔδαφος ἦτο βεβαίως πρὸς τὴν κατασκευὴν σιδηροδρομικῶν ὁδῶν καὶ λειωφόρων προσφορώτατον. Ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ πυκνοτάτη γαῖα ἡ καταπίπτουσα καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα εἰς δικάδων ὅλων μέτρων ὕψος καὶ τὸ πᾶν καταλύπτουσα ἀφ' ἐνὸς καὶ ἡ πληθὺς τῶν ἐλῶν, ἅτινα ἀπαντῶνται μάλιστα πρὸς Β. ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ παμμέγιστοι ἀποστάσεις, αἵτινες δέον νὰ καλυφθῶσιν ὑπὸ ὁδῶν, ἕνεκα τῆς ἐκτεταμένης ἐπιφανείας καθιστῶσι δύσκολον τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κατὰ ξηράν μέσων τούτων Οὕτω. λοιπὸν ὀλίγοι σιδηροδρόμοι ὑπάρχουσιν ἀνελίσσόμενοι κατὰ τὴν μέσην καὶ Ν. Ῥωσίαν, ὀλίγοι δὲ ὁδοὶ καλῶς διατηρούμενοι. Ἐκ τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν τρεῖς εἰσιν ἀξιολογώταται, καθόσον διαυλακοῦσι τὴν Ῥωσίαν κατὰ πλάτος ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄκρου μέχρι τοῦ ἑτέρου· τούτων ὁ μὲν ἀρχεται ἀπὸ τῆς Βαρσοβίας καὶ καταλήγει εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Καυκάσου, ὁ δὲ ἀπὸ τῆς Ρίγας μέχρι πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Βόλγα, καὶ ὁ τρίτος

ὁ μείζων ἀπὸ τῆς Πετροπολέως μέχρι τοῦ "Ορεμβουργ εἰς τοὺς Ν. πρόποδας τοῦ Οὐράλιων ὄρέων. Ἡ ποταμοπολιὰ καὶ μόνον εἶναι ἀνεπτυγμένη ἀρκούντως, ἔχουσα ὡς μόνην ἑλλειψιν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὴ κατὰ τὸ πλείστον τοῦ ἔτους, ὡς ἔχομεν εἰπεῖ. Ἡ δὲ ἐλκυσθοδρομία εἶναι ἡ ἀντικαθιστῶσα καθ' ὅλην τοῦ χειμῶνος τὴν διάρκειαν ἀπάσας τὰς ἄλλας ἐλλείψεις· ἀλλὰ διὰ τὴν διανύσῃ τις τοσοῦτον μεγάλας ἀποστάσεις ἐντὸς ἐλκύθρου, φαντάζεται τί θὰ ὑποφέρῃ ταξιδεύων.

Πληθυσμός, Θρησκεία, Γλῶσσαι, Ἐκπαίδευσις, Ἡθ. Οἱ κάτοικοι τῆς Ῥωσσίας (82,976,812 ψ.) πρεσβεύουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν θρησκείαν. Ἐν τούτοις ὁ μέγας οὗτος πληθυσμὸς διεσκορπισμένος εἰς μεγίστην ἔκτασιν, περιλαμβάνει καὶ ἄλλα στοιχεῖα διαφόρων θρησκειῶν, ὡς εἰσιν Ἰουδαῖοι, Μωαμεθανοὶ, διαμαρτυρόμενοι κ.λ.π. συνίσταται δ' ἀπὸ πολλῶν ἐθνῶν καὶ φύλων διάφορον ἐχόντων γλῶσσαν, ἥθη καὶ ἔθιμα. Ἡ ἐπικρατοῦσα γλῶσσα εἶναι ἡ Ῥωσικὴ, ὁμιλουμένη καθ' ὅλην τὴν κεντρικὴν Δ. καὶ Ν. Ῥωσίαν, ἰδιάζουσα. Ἡ ἐκπαίδευσις καὶ μάλιστα ἡ στοιχειωτικὴ χωλεῖται παρ' αὐτοῖς· τὰ δ' ἀποτελέσματα τῆς ἀπαιδευσίας παρατηρεῖ τις ἐν τῷ φανατισμῷ τῶν χωρικῶν τῇ συγκατάτῃ μέθῃ καὶ τοῖς κακουργήμασιν, ἅτινα διαπράττονται παρ' αὐτῶν. Ἡ ἀμάθεια ἡ ἐξαχρείωσις καὶ ἑκλυσίς τῶν ἡθῶν φαίνεται μειοῦμένη ἐπ' ὀλίγον κατὰ τὰ μέσα καὶ Ν. τῆς γῶρας, ὅπου ἡ ἀνάπτυξις τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας ἔχει πλείονα ζωὴν.

Κυβέρνησις. Πολιτικὴ δυνάμις ξηρᾶς καὶ θαλάσσης.-- Σύμπασα ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ῥωσία περιλαμβάνει 86 νομοὺς καὶ κυβερνήται ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Γου, ἀπολύτου κυριάρχου ὅλου τοῦ Ῥωσικοῦ βασιλείου, ἔχοντος περὶ αὐτὸν συμβούλιον ἐξ ἀριστοκρατῶν ἀπαρτιζόμενον, ἐν οἷς διαπρέπουσι σημαντικοὶ πολιτικοί. Ἡ κατὰ ξηρὰν πολιτικὴ δυνάμις τῆς Ῥωσσίας συνίσταται εἰς 2,000,000 καὶ πλέον στρατοῦ ἀπάντων τῶν σωμάτων, ἡ δὲ κατὰ θάλασσαν εἰς 443 πλοῖα μικρὰ καὶ μεγάλα συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν τορπιλοδόλων.

II^{ον} ΑΥΣΤΡΙΑ

Η

ΑΥΣΤΡΟ-ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Κρακοβία—Λεμβέργη—Πράγα—Βιέννη—Γράιτς—Τεργέσιη—Άγράμ—Βοσνία—Σεράγιεβο—Ερζεγοβίνη—Μοστάρη—Νοβι-παζάρ—Βσνδα-Πέστα—Κρονστάδ—Καρπάθια ὄρη—Τρανσυλβαρικαὶ Ἀλπεις.

Ἡ Βαρσοβία ὑπῆρξεν ἡ τελευταία πόλις, ἣν ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ ἐπεσκέφθημεν. Ἀπὸ ταύτης διὰ σιδηροδρόμου διηυθύνθημεν πρὸς Ν. καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸ Αὐστριακὸν ἔδαφος. Ἡ πρώτη πόλις, ἣν αὐτόθι ἀπηντήσαμεν ἦτο ἡ πλησίον τῶν συνόρων κειμένη Κρακοβία. Αὕτη (102,059 κατ.) ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῆς ἀρχαίας Πολωνίας καὶ διατηρεῖται μέχρι σήμερον ὁ ἀρχαῖος βασιλικὸς πύργος, μεταβληθεὶς εἰς πτωχοκομεῖον. Ἐκ τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων αὐτῆς διασημότερά εἰσιν ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς, περιέχων πλουσιώτατα μνημεῖα τέχνης, τὸ λαμπρὸν Πανεπιστήμιον, μετὰ τῆς πλουσίας βιβλιοθήκης καὶ πολλὰ ἄλλα εὐεργετικὰ καταστήματα. Εἶναι δ' ἡ πόλις ἐκτισμένη ἐπὶ τοῦ Οὐίστούλα ποταμοῦ καὶ ἔχει περίξ πλῆθος ὀχυρωμάτων ἰσχυρῶν.

Ἀπὸ τῆς Κρακοβίας ἀναχωροῦσι δύο σιδηροδρομικοὶ βραχίονες. Ὁ πρὸς Α. διευθύνεται εἰς Λεμβέργην, πόλιν λίαν ἐμπορικὴν ἐν ἣ κατοικοῦσι πολλοὶ Ἕλληνες. Ἐντεῦθεν ἀποστέλλονται εἰς τὸν Εὐξεῖνον Πόντον, ἐρχόμενα ἐκ Ῥωσσίας δέρματα, μὴλωταί κ.λ.π. ἢ ἐκ τῆς Αὐστρίας δημητριακοὶ καρποὶ καὶ κτήνη.

Ἐκτὸς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῶν λοιπῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, ὑπάρχει ἐν Λεμβέργῃ δημοσία βιβλιοθήκη καὶ Μουσεῖον, ὡς καὶ δημόσιος κήπος, λίαν συχνάζομενος. Ὁ δὲ πρὸς Δ. διευθυνόμενος σιδηροδρομικὸς κλάδος, ὃν ἀκολουθοῦμεν, προσεγγίζων εἰς πολλὰς πόλεις καὶ χωρία, καταλήγει ἐν τέλει εἰς Πράγαν. Ἡ καλλονὴ τῆς πόλεως ταύτης μὲ ἐξέπληξε. Μακρόθεν ἐξέχουσι τῶν ὁροφῶν τῶν οἰκιῶν πλῆθος κωδωνοστασιῶν, αἱ δὲ ὕλοι τῶν ἐκκλησιῶν, ἀνακτόρων καὶ διαφόρων ἄλλων, ἐξεχόντων οἰκοδομημάτων ἀστράπτουσαι εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, παριστῶσι τὴν πόλιν ἔτι ὠραιότεραν, ἀφ' ὅτου πράγματι εἶναι. Αἱ καλῶς καλλιεργημέναι ἐξοχαὶ αὐτῆς καὶ ὁ Μολδαῦος ποταμὸς, ὅστις διαυλακίζει αὐτάς, ἐπιπροσθέτουσι θέλγητρα εἰς αὐτήν. Ἑπτὰ σιδηροδρομικοὶ ὁδοί, ἐκφυόμεναι ἀπ' αὐτῆς, διευθύνονται πρὸς τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Αὐστρίας. Πλῆθος δὲ ὑψηλῶν καπνοδοχῶν, παριστᾷ ἄεξωθεν ἔτι τῆς πόλεως τὴν βιομηχανικὴν ἀκμὴν αὐτῆς. Εἰσ-ήλθομεν ἐν τῇ πόλει. Ἡ Πράγα (162,323 κατ.) ἀποτελεῖ ἀληθῶς ἐν τῶν σπουδαιότερων βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν κέντρων τῆς Αὐστρίας· ὅποια κίνησις ἐν ταῖς ὁδοῖς, ὅποια ἐργασία, δραστηριότης καὶ ἐνέργεια ἐν τοῖς καταστήμασιν! Ἡμέρας ὅλας κατηναλώσαμεν εἰς ἐπίσκεψιν, οὐχὶ μόνον τοῦ Πανεπιστημίου, τῆς βιβλιοθήκης (140,000 τόμ.) κ.λ.π., ἀλλὰ καὶ τῶν σπουδαιότερων χυτηρίων (μετάλλων) ὑελοργείων καὶ ὠρολογοποιείων.

Ἀπὸ ταύτης ἐπέβημεν σιδηροδρομικῆς ἀμάξης, διευθυνομένης πρὸς τὰ ΝΑ. προσηγγίσαμεν εἰς Βροῦνον (82.660 κατ.), ἔχουσαν πλῆθος ἐργοστασιῶν ἐριουργίας καὶ κατήλθομεν τέλος εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Αὐστριακοῦ κράτους.

Ἡ Βιέννη (1,103,757 κατ.) κεῖται μεταξύ δύο ποταμῶν, ἀφ' ἑνὸς μὲν κλάδου τινος τοῦ Δουνάβεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοῦ ποταμοῦ Βιέννα, παραποτάμου τοῦ πρώτου. Αἱ ὁδοὶ αὐτῆς ἐστρωμέναι ἅπασαι διὰ γρανιτῶν καὶ καθαρώταται, εἰσὶ κεκοσμημέναι δι' ἐμπορικῶν καταστημάτων, ὧν τινὰ ἀμιλλῶνται πρὸς αὐτὰ τὰ Παρισινά· αἱ δὲ εἴκοσι πλατεῖαι αὐτῆς, εἰσὶν ἅπασαι σχεδὸν κεκοσμεναι δι' ἀναβρυτηρίων ἢ ἀγαλμάτων κ.λ.π. Τοῦτων ἡ Κόθ-μαρκτ, εἶναι τὸ κοινὸν ἐντευκτῆριον τῆς καλῆς Βιενναίας Κοινωνίας, καθόσον αὐτόθι ἔρχονται τὴν μὲν ἡμέραν, ὅπως ἀγοράσωσι πράγματα τοῦ συρμοῦ καὶ τῆς πολυτελείας, τὴν δὲ νύκτα παγωτὰ καὶ ἀναφυκτικὰ εἰς τὰ καφενεῖα. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν τῆς ἀφίξεως ἡμῶν, ἐπεσκέφθημεν τὸ ἀξιολογώτατον τῆς Βιέννης Αὐτοκρατορικὸν Ἀνάκτορον, ἐν ᾧ ὑπάρχει βιβλιοθήκη 300,000 τόμων καὶ Μουσεῖον φυσιογραφικὸν καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων. Ὁ κῆπος αὐτοῦ εἶναι μέγας καὶ ποικίλος τὴν καλλιέργειαν. Ἀπὸ τῶν Ἀνακτόρων ἐπεξεργάσθημεν πλῆθος Μουσείων, Βοτανικῶν κήπων, βιβλιοθηκῶν καὶ Ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων (Πανεπιστήμιον. Πολυτεχνεῖον, Σχολεῖα βιομηχανικὰ, Ἐμπορικὰ Σχολεῖα) πολλὰς ἡμέρας κατατρίψαντες αὐτόθι. Τὸ αὐτοκρατορικὸν θέατρον μετὰ τῆς ὀνομαστῆς ὀρχήστρας αὐτοῦ, μὲ κατεγοήτευσε. Τὰ ἐργαστάσια τῆς Βιέννης εἶναι τὰ προκαλέσαντα μετὰ ταῦτα τὸ ζῶηρόν ἐνδιαφέρον ἡμῶν. Ἐν μὲν τοῖς ὑφαντηρίοις ἡ μέταξα κυκλοφορεῖ ὑπὸ τὰ στιλπνότερα καὶ ζωηρότερα χρώματα, ἐν δὲ τοῖς ἐργαστασίαις τῆς ἀγγειοπλαστικῆς, εἶδομεν πλῆθος ἀληθῶν καλλιτεχνημάτων ἐκ πορσελάνης, ἐν τοῖς ὥρολογιοποιεῖς καὶ χρυσοχοιεῖς, πλοῦτον ἀφθονον μετὰ ποικίλων καὶ συνθετωτάτων μηχανῶν. Μετὰ ταῦτα ἤρχοντο τὰ κατασκευάζοντα περίφημα μουσικὰ

ὄργανα, ἢ σκεύη τῆς φυσικῆς καὶ ὑλικά τῆς χημείας. Ἀφ' ὧν τούτων τῶν ἐργοστασίων, εἰς μεγάλα δέματα, ἐξήγοντο τὰ κατεργασμένα βιομηχανικὰ προϊόντα, ἢ εἰσήγοντο τοιαῦτα ἀκατέργαστα· μεγάλη δ' ἐπεκράτει ἐμπορικὴ κίνησις ἐν τῇ ἀγορᾷ.

Ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ Βιέννης διευθυνόμενοι πρὸς τὰ ΝΔ. καὶ προσηγγίσαμεν εἰς τὴν τερπνότατα περίχωρα ἔχουσαν πόλιν Γράιτς. Αὕτη ἐκτὸς τοῦ Πανεπιστημίου, κέκτηται Σχολεῖον τῆς Γεωργικῆς, Ἐμπορικὴν Σχολὴν καὶ πολλὰ ἄλλα παραπλήσια Ἐκπαιδευτήρια. Ἐν αὐτῇ κατασκευάζονται σιδηρᾷ σκεύη καὶ ὄργανα, ὑφάσματα βαμβακερὰ ἢ μετάξινα. Ὅποσον δ' ἐμπορικὴ εἶναι ἡ πόλις αὕτη, δύναται τις νὰ κρίνῃ, ἂν εὔρεθῇ εἰς τινὰς τῶν πανηγύρεων, αἵτινες καθ' ἑκάστον ἔτος λαμβάνουσι χώραν αὐτόθι. Ἐκεῖθεν εἶχομεν τὰς Ἀλπεῖς πρὸς Δ. καὶ πανταχόθεν διακλαδιζομένας· διάφορα δὲ λαμβανούσας ὀνόματα· ἦσαν ὅμως ταπεινότεραι πολὺ ἐνταῦθα ἢ ἐν Ἑλβετία. Μετὰ ταύτην ἤλθομεν εἰς τὴν Λάιβαχ καὶ τελευταῖον εἰς Ἀδελσβεργ, μὲ τὸ περίφημον σπήλαιον τῶν σταλακτητῶν, κατελήξαμεν δ' εἰς Τεργέστην, πόλιν λίαν ἐμπορικὴν, κειμένην ἐπὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους.

Ἡ Τεργέστη (144,844 κατ.) εἶναι ὁ μόνος ἀξιόλογος λιμὴν, ὃν κέκτηται ἡ Αὐστρία· φαντάζεται τις λοιπὸν τὴν μεγάλην κίνησιν τοῦ ἐμπορίου, ἣτις ἐκπλήττει τὸν ἐπισκεπτόμενον τὴν πόλιν ταύτην. Μεγάλῃ κρηπὶς προφυλάσσει ἀπὸ τῶν Ν. ἀνέμων τὸν πάντοτε πλήρη πλοίων λιμένα τῆς πόλεως. Εἰς τὸν μυχὸν αὐτοῦ ὑπάρχει διώρυξ, εὐρύνουσα οὕτως εἰπεῖν αὐτόν. Ἐφ' ὅλης δὲ τῆς προκυμαίας ἐκτείνονται εὐρύχωροι ἀποθήκαι. Ἡ πόλις διαιρεῖται εἰς Παλαιὰν καὶ Νέαν· διακρινόμενας ἀπὸ τῆς εὐρύτητος καὶ κανονικότητος

τῶν ὁδῶν· εἶναι δὲ ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ ὑψώματος ἐκτισμένη καὶ φθάνει μέχρι τῆς θαλάσσης. Ἐλαιαὶ πολυλαὶ ἀτμοπλοῖκαὶ ἔχουσιν αὐτόθι τῆς ἑδρᾶν αὐτῶν, θέτουσαι εἰς τακτικὴν συγκοινωνίαν τὴν Τεργέστην μεθ' ὅλου τοῦ κόσμου.

Ἐπισκεφθέντες τὰ ὀλίγα ἀξιοσημεῖα, ἅτινα περιχλείει ἡ πόλις αὕτη, ἀνεχωρήσαμεν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, τοῦ διευθυνομένου πρὸς τὰ ΝΑ. προσεγγίζοντες εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους Φιούμην. Αὐτόθεν εἶδομεν τὰ παράλια ταῦτα τῆς Αὐστρίας, ἅτινα ὑπὸ τὸ ὄνομα Δαλματία, ἐκτείνονται πρὸς τὰ ΝΔ. αὐτῆς, πλήρη μικρῶν νήσων. Εἶτα ἐστρέψαμεν ΒΑ. καὶ ἀφικόμεθα εἰς Ἀγρὰμ, διαρρεομένην ὑπὸ παραποτάμου τινὸς τοῦ Δουνάβεως. Πλῆθος σιδηροδρομικῶν γραμμῶν συγκεντροῦται αὐτόθι, τὸ δὲ ἐμπόριον τῆς πόλεως εἶναι λίαν ζωηρόν.

Σιδηροδρομικὴ τις ὁδὸς ἄγει πρὸς Ν. εἰσερχομένη εἰς τὴν τελευταίαν ὑπὸ τῆς Αὐστρίας καταληφθεῖσαν Βοσνίαν. Ταύτης πρωτεύουσα πόλις εἶναι τὸ Σεράγεβο· Ἡ πόλις αὕτη εἶναι λίαν ὀχυρά, ἐπὶ ωραίας ἐκτισμένη θέσεως, κέντρον ἐμπορίου μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Τουρκίας καὶ σταθμὸς τῶν καραβανίων, ἅτινα μεταφέρουσι τὰ ἐμπορεύματα εἰς τὴν Χερσόνησον τοῦ Αἴμου. Τὰ ἐργοστάσια τῆς χρυσοχοίας καὶ τῆς ὀπλοποιίας εἰσὶν αὐτόθι ἄφθονα, ἀναδεικνύοντα τὴν πόλιν λίαν βιομηχανικὴν. Καὶ πρὸς τὰ ΒΔ. μὲν αὐτῆς κεῖται ἡ ἐμπορικὴ Βανιαλοῦκα καὶ τὸ ἰσχυρὸν Τραύνικον, πρὸς δὲ τὰ ΝΔ. ἡ Μοστάρη, ἐπισημότερα πόλις τῆς ἐπίσης ὑπὸ τῆς Αὐστρίας κατελημμένης Ἑρζεγοβίνης καὶ πρὸς τὰ ΝΑ. τέλος τὸ Νοβιπαζάρ.

Ἐν τούτοις ἀπὸ Ἀγρὰμ ἠκολουθήσαμεν τὴν ἄγου-

σαν πρὸς τὰ ΒΑ. καὶ ἀφικόμεθα εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἀρχαίου βασιλείου τῆς Οὐγγαρίας. Ἡ Βούδα-Πέστα (360,551 κατ.) κεῖται ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, ὑφ' οὗ διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα. Ἡ μὲν Βούδα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ λόφου καὶ τῶν κλιτύων αὐτοῦ, μετὰ φρουρίων ἰσχυρῶν καὶ περιχώρων καλῶς καλλιεργημένων. Ἐν ταύτῃ ἐπεσκέφθημεν τὸ Ἀνάκτορον τοῦ Ἀντιβασιλέως, τὸ ἀρχαῖον καὶ νέον Ἀστεροσκοπεῖον μετὰ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ λοιπὰ ἐκπαιδευτικὰ καθιδρύματα, μοναστήρια καὶ ἐκκλησίας. Ἡ δὲ Πέστα ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, διαιρεῖται εἰς ἀρχαίαν καὶ νέαν. Ἀμα περαιωθέντες εἰς ταύτην, ἐξεπλάγηνμεν ἀπὸ τῆς ζωῆς καὶ τῆς κινήσεως ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἥτις χαρακτηρίζει αὐτήν. Ὅποια διαφορὰ ἀπὸ τῆς σιωπηλῆς Βούδας! Καὶ ἐν ταύτῃ πλῆθος ὑπάρχει ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων κ.λ.π. Ἐκεῖνο ὁμῶς, ὅπερ προῦκάλεσε τὴν μεγίστην περιέργειαν ἡμῶν, ἦτο τὸ Μουσεῖον, πλῆρες ἀρχαίων χειρογράφων, κλασικῶν συγγραφέων εἰς λατινικὴν καὶ οὐγγρικὴν γλῶσσαν, ἅτινα ἡγοράσθησαν ἀντὶ 4,000,000 περίπου φρ. ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως. Τὸ θέατρον αὐτῆς εἶναι ἐν ἐκ τῶν μεγαλειτέρων καὶ διασημοτέρων τῆς Εὐρώπης. Τὰ περίχωρα τῆς Βούδα-Πέστης εἰσὶ πλούσια εἰς μέταλλα καὶ λίαν παραγωγικὰ εἰς τὴν καλλιέργειαν. Ἡ πόλις εἶναι λίαν ἐμπορικὴ εἰς δημητριακοὺς καρποὺς, οἶνους καὶ κτήνη· τέσσαρες δ' ἐμπορικαὶ πανηγύρεις λαμβάνουσιν χώραν κατ' ἔτος ἐν αὐτῇ, θέτουσιν εἰς κυκλοφορίαν ἄφθονον χρήμα. Τέσσαρες δὲ σιδηροδρομικοὶ κλάδοι ἐκφυόμενοι ἀπ' αὐτῆς, ἀμιλλῶνται εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῆς πόλεως μετὰ τῆς λίαν ζωηρᾶς ποταμοπλοίας.

Ἀπὸ τῆς πρωτευούσης ταύτης τῆς Οὐγγαρίας

διευθυνθέντες πρὸς τὰ ΝΑ. προσηγγίσαμεν εἰς Σεγεδί-
νον καὶ μεταβαλλόντες διευθύνσιν πρὸς Α. ἀφικόμεθα
εἰς Οὐαρὰδ, πρὸς Ν. τῆς ὁποίας πόλεως ἀπαντᾷται ἡ
Ταμ.ε.σ.β.ά.ρ.η. Διεσχίσαμεν μετὰ ταῦτα τὰς μεταλλο-
φόρους, Τρανσυλδανικάς Ἀλπεις, αἵτινες βο-
ρειότερον λαμβάνουσι τὸ ὄνομα Καρπάθια ὄρη, περι-
κυκλοῦσαι ἀπὸ Ν. καὶ Α. τὴν Οὐγγαρίαν καὶ κατε-
λήξαμεν εἰς Κρονστάδ, ἀπαντωμένην κατὰ τὰ ΝΑ.
μεθόρια τῆς Αὐστροουγγαρίας. Ἐκείθεν διὰ τοῦ αὐτοῦ
σιδηροδρόμου, τὴν ἐπομένην τῆς ἀρίξεως ἡμῶν ἀνα-
χωρήσαντες, εἰσήλθομεν εἰς τὸ βασιλείον τῆς Ρουμα-
νίας καὶ αὐθημερὸν ἀφικόμεθα εἰς τὴν πρωτεύουσαν
αὐτοῦ.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ.

Κλίμα Θεσισ, Ὅρια, Ἐδαφος, Προϊόντα.— Ἰδοὺ νῦν
πρόκειται ἡμῖν νὰ ἐκφύρωμεν τὰς ἐντυπώσεις τοῦ κατὰ τὴν Αὐστρίαν ταξει-
δίου ἡμῶν. Εἶναι αὕτη, ὡς ἔχομεν ἰδεῖ, κράτος μεσόγειον σχεδὸν ἅπαν, ἐν ᾧ
ἀπαντῶνται ὑψηλότεκα ὄρη καὶ ἀπέραντοι πεδιάδες. Τὸ κλίμα αὐτῆς εἶναι
εὐκραὲς καὶ ὑγιεινότατον, ὃ δ' ἄλλο πολλαχού καὶ μάλιστα κατὰ τὰ δάση καὶ
τὰς ἐξοχὰς γλυκὺς καὶ μυροβόλος. Τὸν χειμῶνα ὅμως πρὸς Β. ἡ χώρα εἶναι
λίαν ψυχρά· τοῦ Δουνάδεως καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ ἡ ἐπιφάνεια πη-
γνυται ἅπασα, τὰ δὲ ὄρη κατακαλύπτονται ὑπὸ χιόνων. Ἡ Αὐστρία ἀνήκει
εἰς τὰς κεντρικὰς χώρας τῆς Εὐρώπης, καίμην μεταξὺ τῆς Γερμα-
νίας καὶ Ρωσσίας, πρὸς Α. τῆς Ἑλβετίας καὶ Ἰταλίας καὶ πρὸς Β. τῆς
χερσονήσου τοῦ Αἰμου· δὲν βρέχεται δὲ ἡ ἀπὸ ἀπὸ ἐνὸς μέρους ὑπὸ τῆς θα-
λάσσης. ΝΔ. Ἡ μεγάλη ἐπιφάνεια αὐτῆς (622,269 τ. χμ.) διαβρέχεται ὑπὸ
πλήθους παραποτάμων, τοῦ Δουνάδεως τοῦ μεγίστου ποταμοῦ τῆς Εὐ-
ρώπης μετὰ τὸν Βόλγαν· καὶ ἀνυψοῦται πρὸς Δ. ὡς συνέχεια τῶν Ἑλ-
βετικῶν Ἀλπεων ὑπὸ τὸ ὄνομα Νορική καὶ Διναρική Ἀλπεις·
πρὸς Ν. Τρανσυλδανική καὶ Ἀλπεις, πρὸς Α. Καρπάθια ὄρη,
πρὸς Β. Γίγαντια ὄρη, Μετάλλων ὄρη καὶ Βοεμικὸς Δρυ-
μός. Λίμνη ὑπάρχει μία, ἡ Πλάτεν ΝΔ. τῆς Βούδα-Πέστης καθ' ὅλην

τὴν ἑκτασιν αὐτῆς. Τὸ λίαν παραγωγικὸν τοῦτο ἔδαφος εἰς δημητριακοὺς καρποὺς, ὀπώρας, βιομηχανικὰ φυτὰ (κάνναβι, κρόκον), καπνόν, δάση, βοσκὰς κ.λ.π. ἐγκρύπτει ἐν τοῖς ἐγκάτοις αὐτοῦ πλοῦτον ἄπειρον πολυτέμων λίθων καὶ κρυστάλλων, οἳ εἰσιν, οἱ λυχνίται, οἱ Σάπφειροι καὶ οἱ ὀπάλλιοι, ἀπαντώμενοι ἐν Βοεμίᾳ καὶ ἐπὶ τῶν Καρπαθίων, εἰς χρυσόν, ἄργυρον, μόλυβδον, σίδηρον, ὑδράργυρον, ἄλας, (ὀρυκτὸν) καὶ γαϊάνθρακας καὶ εἰς μεταλλικὰ ὕδατα, λίαν προσοδοφόρα.

Γεωργία, Κτηνοτροφία, Βιομηχανία.— Καὶ εἰς μὲν τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, εἰς ἣν ὄρελλαι τὴν ἀκμὴν αὐτῆς ἡ Αὐστρία προσδεύει τὰ μέγιστα. Διὰ δὲ τὴν κτηνοτροφίαν φημιζέται ὡς μία τῶν μάλλον ἐξευχουσῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Οἱ Οὐγγρικοὶ ἵπποι καὶ ἡμίονοι εἶναι ὀνομαστοὶ διὰ τὴν εὐρωθυμίαν τῶν μελῶν, τὸ στιλπνὸν τρίχωμα, τὴν εὐρωστίαν καὶ εὐγένειαν· οἱ δὲ βόες καὶ τὰ πρόβατα διὰ τὸ γλυκὺ κρέας, τὸν τυρὸν καὶ τὸ βοῦτυρον. Εἰς τὴν κτηνοτροφίαν δέον νὰ καταταχθῶσιν ἡ μελισσοτροφία καὶ ἡ θήρα (τῶν λύκων, ἄρκτων, ἀλωπέκων καὶ λυγρῶν), ὧν τὰ προϊόντα, μέλι καὶ δέρματα, ἀποφέρουσιν ἱκανὸν εἰσόδημα. Ἡ βιομηχανία κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀνεπτύχθη εἰς βαθμὴν μέγαν· τὰ δὲ προϊόντα αὐτῆς ταξειδεύονται εἰς τὴν Ῥωσσίαν, Τουρκίαν, Ἑλλάδα καὶ ἄλλαχοῦ εἰς μεγάλας ποσότητας. Ἐκ τῶν ἐργοστασίων αὐτῆς ἀξιολογωτέρα εἰσι τῆς ὑφαντουργίας, βελοποιίας, πνευματοποιίας, ὥρολογιοποιίας καὶ κατασκευῆς ὀργάνων μουσικῶν καὶ ἁμαξῶν περιρήμων.

Ναυτιλία, Ἐμπορίον, Μέτρα, Σταθμὰ, Νομίσματα. Ἐνεκα τῶν ὀλίγων παραλίων, ἅτινα ἔχει ἡ Αὐστρία καὶ τῆς ἐλλείψεως λιμένων ἐν αὐτοῖς, ἔδει κατὰ τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν νὰ ᾖ μία τῶν τελευταίων χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Ἐν τούτοις, δὲ τοῦ ἐνός καὶ μόνου λιμένος αὐτῆς, τῆς Τεργέστης, κρατεῖ εἰς συγκοινωνίαν διὰ τῶν πολλῶν ἀτμοπλοίων, οὐχὶ μόνον ἀπ᾽ ἅσας τὰς πόλεις τῆς μεσογείου, ἀλλὰ καὶ τὰς σπουδαιοτέρας τοῦ λοιποῦ κόσμου. Συγκεντροῦσα δ' ἐν Τεργέστη τὸ διὰ θαλάσσης ἐμπόριον, ἐπιμελεῖται τοῦ διὰ ξηρᾶς, ὅπερ ἀναπτύσσει διὰ τῶν σιδηροδρόμων, διωρύχων καὶ ποταμῶν εἰς βαθμὴν μέγαν, ἐξάγουσα προϊόντα τῆς γεωργίας, κτηνοτροφίας καὶ βιομηχανίας, περὶ ὧν ἔχομεν εἶπαι ὅτι παράγει, εἰσάγουσα δ' ἀποικιακὰ, γαϊάνθρακας, βιομηχανικὰ ἀκατέργαστα προϊόντα καὶ τὰ τοῦ καλωπισμοῦ. Τὰ δ' ἐπικρατέστερα μέτρα, ἐν τῷ μεγάλῳ τούτῳ κράτει εἰσι τὸ ροῦς—μὲ 31 ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου διὰ μέχρη· διὰ τὰ βάρη τὸ μέν—τς εν--60 λίτρας περίπου τῶν στερεῶν καὶ τὸ ἔρμερ--56 λίτρας διὰ τὰ ὑγρά. Νομίσματα ἐν κυκλοφορίᾳ μεγάλη εἰσι τὰ γάρβια. Ὑπάρχουσιν ὁμῶς καὶ χρυσᾶ, ἧτοι ἡ κ ο ρ ὠ ν α--34 φρ. καὶ ἡμισυ περίπου, καὶ ἄργυρά δὲ τὸ φ ι ο ρ ἰ ν ι ο ν--2 φρ. καὶ ἡμισυ καὶ τὰ Κ ρ ᾶ ἴ τ σ α ἧτοι τὰ ἑκατοστὰ αὐτοῦ.

Μέσα συγκοινωνίας.-- Εἰ καὶ πολλὰ σιδηροδρομικὰ γραμμὰ θέτου-
σιν εἰς συγκοινωνίαν ἀπάσας τὰς ὁπωσοῦν σημαντικὰς πόλεις τῆς Αὐστρίας,
εἰ καὶ ὁ μέγας Δούναβις, πάντες οἱ παραπόταμοι αὐτοῦ καὶ αἱ διώρυχες αἱ
κρυόμεναι ἀπ' αὐτῶν, ἀπασχολοῦσι μέγαν ἀριθμὸν πλοίων, ἐν τούτοις ἡ
χώρα αὕτη θὰ ᾔτο πτωχὴ εἰς τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, ἂν δὲν εἶχε μεγά-
λην πληθὺν ὁδῶν ἀμαξιτῶν καλῶς διατηρουμένων, αἵτινες ἀποτελοῦσι πυ-
κνότετον δίκτιον. ἔξαπλούμενον καθ' ἅπασαν τὴν χώραν καὶ μεγάλως βοη-
θοῦν τὴν τε βιοηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Πληθυσμὸς, Θρησκεία, Γλῶσσαι, Ἑκπαίδευσις
Ἡ θ ῆ.--Τὸ ἐκ διαφόρων φύλων ἀποτελούμενον τοῦτο κράτος, ἀριθμεῖ 37,
882,712 ψυχάς, ὧν οἱ πλείστοι εἰσι Σλαυικῆς καταγωγῆς, οἱ δὲ λοιποὶ Γερ-
μανοὶ καὶ ἄλλοι. Θρησκεία αὐτῶν ἐπικρατοῦσα εἶναι ἡ Χριστιανικὴ Καθο-
λική, ἔξαιρουμένων τῶν Ὁρθοδόξων, Ἰουδαίων, Ἀθιγγάνων κ.λ.π., οἵτινες
ἀριθμοῦσιν ὑπὲρ τὰ 10 ἑκατομύρια. Ἡ ποικιλία τῶν λαῶν, τῶν ἀπαρτιζόν-
των τὸ κράτος τοῦτο, ἐπιφέρει τὴν ποικιλίαν τῶν γλωσσῶν καὶ διαλέκτων,
τῆς ἀναπτύξεως καὶ μορφώσεως, τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων. Οὕτω κατὰ τὴν μέ-
σσην καὶ ΒΑ. χώραν, ἀκούει τις τὴν Γερμανικὴν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ τὰ
γράμματα, καλλιεργούμενα μετὰ ζέσεως. Εἰς δὲ τὴν ΒΔ. καὶ Δ. τὴν Σλαυικὴν
ἢ Οὐγγρικὴν καὶ εἰς τὴν Ν. τὴν Σλαυικὴν ἢ Ρουμανικὴν ὅπου παρατηρεῖ ἁ-
παιθευσίαν παχυλήν. Καθ' ἅπασαν δ' ἀνεξαιρέτως τὴν χώραν πλείστας ἄλλας
διαλέκτους καὶ γλώσσας, διάφορον ἀνάπτυξιν, διαφορὰν αἰσθημάτων καὶ ποι-
κιλίαν ἠθῶν ἀπαντᾷ τις περιοδεύων.

Κυβέρνησις. Πολεμικὴ δύναμις ξηρᾶς καὶ θαλάσσης.--
Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκος Ἰωσήφ, ἔχει τὴν ἀνω-
τάτην ἐξουσίαν ἐργάζονται δ' ὑπ' αὐτὸν δύο βουλαὶ (τῶν Εὐγενῶν καὶ τῶν
Ἀπεσταλμένων) σκεπτόμεναι περὶ τῶν συμφερόντων τοῦ κράτους καὶ ὑπο-
βάλλουσιν τοὺς Νόμους τῷ Αὐτοκράτορι. Ἡ ὅλη χώρα, ὑποδιαιρεῖται εἰς
τὰς ὀνομαζομένας χώρας τοῦ στέμματος καὶ εἰς τὸ βασίλειον τῆς Οὐγγαρίας,
(ὅπερ εἶναι αὐτονομούμενον), ἥτοι εἰς 18 διοικήσεις. Καὶ ἡ μὲν πολεμικὴ δύ-
ναμις τῆς ξηρᾶς, φθάνει εἰς 1,000,000 ἀνδρῶν, ἡ δὲ τῆς θαλάσσης εἰς 100
πλοῖα, μικρὰ καὶ μεγάλα.

ΙΔ^{ον} ΡΟΥΜΑΝΙΑ

*Βουκουρέστιον—Πλοϊέστι—Δραγατσάνη--Δούναβις
—Βραϊλα, Γαλάζιον—Σουλινᾶς—Βερσιορόβα.*

Τὸ Βο υ κ ο υ ρ έ σ τ ι ο ν (221,000 κατ.), ἐν ᾧ ἀφικόμεθα, εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τῆς Ῥωμανίας. Τοῦτο μακρόθεν φαίνεται ἀνακύπτον ἀπὸ τοῦ μέσου κήπων καταστολιστῶν, κατὰ τὴν ἀνοιξιν καὶ τὸ θέρος μετὰ τῶν πολλῶν αὐτοῦ Μοναστηρίων καὶ Ἐκκλησιῶν. Ἐν τούτοις ἐκ τοῦ πλησίον αἱ πλείους τῶν οἰκιῶν αὐτοῦ, εἰς ξύλιναι καὶ ταπειναί, σπανίως δ' ἀπαντᾷ τις κτίρια λίθινα, καλῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Αἱ δὲ ὁδοὶ ἀκανόνιστοι καὶ κακῶς ἐπεστρωμέναι. Ἐκ τῶν σπουδαιωτέρων δημοσίων οἰκοδομημάτων εἶναι, ἐκτὸς τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Βασιλέως, τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἡ Βιβλιοθήκη (8,000 τόμ.) τὸ Μουσεῖον τῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ τὸ ἄλλο τῆς φυσικῆς ἱστορίας· πρὸς δὲ καὶ τινὰ εὐεργετικὰ καθιδρύματα, ὡς τὸ στρατιωτικὸν καὶ Πολιτικὸν Νοσοκομεῖον κ.λ.π. Εἶναι δ' ἐκτισμένη ἡ πόλις ἐπὶ μικροῦ τινος παραποτάμου τοῦ Δ ο υ ν ά β ε ω ς, ὅστις ῥέει πρὸς Ν.

Ἐχομεν ἐν τούτοις λησμονήσει νὰ εἴπωμεν· ὅτι προτοῦ φθάσωμεν εἰς Βο υ κ ο υ ρ έ σ τ ι ο ν, εἴχομεν προσεγγίσει εἰς Πλοϊέστ, ὅπερ χρησιμεύει ὡς μεγάλη παρακαταθήκη ἐμπορευμάτων, προερχομένων ἀπὸ Κ ρ ο ν σ τ ά δ. Πρὸς τὰ ΝΔ. μάλιστα αὐτοῦ ἀπαντᾷται τὸ Ουσιαστήριον τοῦ ἱεροῦ λόχου, τὸ ἡρωϊκὸν Δραγατσάνι.

Ἀπὸ Βο υ κ ο υ ρ ε σ τ ί ο υ, ἂν καταπλεύσῃ τις τὸν παραπόταμον θὰ φθάσῃ εἰς τὸν Δ ο ύ ν α β ι ν, ὅπου ἐκβάλλει. Καταπλέων δὲ καὶ τὸν μέγιστον Δο ύ ν α β ι ν, ὃν ἔχομεν ἰδεῖ πηγάζοντα ἀπὸ τῆς Γερμανίας, ἀφικνεῖται, ἅρ' οὗ προσεγγίσει εἰς πλῆθος πόλεων μι-

κρῶν καὶ χωρίων εἰς Βραίλαν, κειμένην ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, μεγάλην πόλιν μὲ 28,272 π. καὶ λίαν ἐμπορικὴν. Ἐν ταύτῃ τὸ ἐμπόριον εὐρίσκεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς χεῖρας Ἑλλήνων. Ἐξακολουθῶν μετὰ ταύτην τὸν κατάπλου ἀπαντᾷ τις τὸ Γαλάζιον ἐπίσης ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, τὸ πρῶτιστον ἐμπορικὸν κέντρον τῆς Ρουμανίας. Πληθος Ῥωσικῶν, Τουρκικῶν καὶ Αὐστριακῶν πλοίων (τῶν τελευταίων καταπλεόντων τὸν Δούναβιν ἀπὸ τῆς Κεντρικῆς Αὐστρίας) εἰσὶ προσηραγμένα πάντοτε αὐτόθι, φορτοῦντα καὶ ἐκφορτοῦντα πραγματείας. Ἄλλ' ἐν ᾧ ἀπὸ τινος μέχρι τοῦδε ὁ Δούναβις διηυθύνετο ΒΑ., νῦν ἀπὸ τοῦ Γαλαζίου μεταβάλλει διεύθυνσιν πρὸς Α., χυνόμενος εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον διὰ δύο στομιῶν, ἐκ τῶν ὁποίων εὐπλευστότερον εἶναι τὸ πρὸς Β. καλούμενον Σουλινᾶς.

Ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ Βουκουρεστίου, διευθυνόμενοι πρὸς Δ. διὰ σιδηροδρομικῆς ἀμάξης. Μετὰ 20 περὶ ὥρας καὶ ἀφ' οὗ ἡ ἀμαξοστοιχία προσήγγισεν εἰς πληθος χωρίων, κατέληξεν εἰς τὸ δυτικώτατον τούτων τῆς χώρας ταύτης, κείμενον ἐπὶ τοῦ Δουναβέως ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς Αὐστρίας, τὸ Βερσιορόβα. Ἐντεῦθεν ἀνεπλεύσαμεν τὸν Δνούναβιν, μέχρι τῆς πρωτευούσης τῆς Σερβίας.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ.

Κλίμα, Θέσις, Ὅρια, Ἐδαφος, καὶ Προϊόντα.-- Τὸν μὲν χειμῶνα ἡ χώρα αὕτη εἶναι ψυχροτάτη, τὸ δὲ θέρος λίαν θερμὴ. Κεῖται πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς Αὐστρίας καὶ ἔχει πρὸς Β. τὴν Ῥωσίαν [καὶ Αὐστρίαν, πρὸς Δ. τὴν Αὐστρίαν καὶ Σερβίαν, πρὸς Ν. τὴν Βουλγαρίαν καὶ πρὸς Α.

τόν Εὐξείνιον Πόντον. Τὸ ἔδαφος ἀρδευόμενον ὑπὸ τοῦ διευθυνομένου ἀπὸ Δ. πρὸς Α. καθ' ὅλα τὰ Ν. ὅρια τοῦ κράτους Δ ο υ ν ἄ θ ε ω ς καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ, ὧν μέγιστος κατὰ τὴν χώραν ταύτην εἶναι ὁ Σ ε ρ ῆ τ η ς (πρὸς Β.), εἶναι λίαν γόνιμον. Περιλαμβάνει δὲ μίαν μεγάλην καὶ ἐκτεταμένην πεδιάδα, ἥτις μόνον πρὸς τὰ Β. διακόπτεται ὑπὸ κλάδων τῶν Τ ρ α ν σ υ λ - β α ν ι κ ῶν Ἀλπεων καὶ τῶν Κ α ρ π α θ ῖ ω ν ὀρέων. Ἐν αὐτῇ τῇ ἀχανεῖ καὶ ἀπεράντῳ πεδιάδι, βλέπει τις αὐξάνοντας ἐν ἀφθονίᾳ τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς πανταχοῦ, ἐστὶν ὅτε καὶ τὸν καπνὸν κ.λ.π. βόσκοντα δὲ πλῆθη μεγάλα ποιμνίων καὶ ἀγελῶν.

Γ ε ω ρ γ ῖ α, Κ τ η ν ο τ ρ ο φ ῖ α, Β ι ο μ η χ α ν ῖ α.-- Ἡ Ῥ ο υ μ α ν ῖ α ἢ Μ ο λ δ ο θ λ α χ ῖ α, εἶναι κατ' ἐξοχὴν χώρα τῆς Γεωργίας καὶ Κτηνοτροφίας. Χιλιάδες πλοίων ἀποφέρουσιν αὐτοῖς τὰ προϊόντα τῶν δύο τούτων βιοποριστικῶν τεχνῶν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν βιομηχανίαν, ἐξαιρουμένων οἰκιακῶν τινων ὑφασμάτων, ἅτινα ἐξάγει αὕτη, τῶν ξύλων, τοῦ τυροῦ καὶ βουτύρου, τῶν μηλωτῶν καὶ βυρσῶν, τῶν μετάλλων, ἑλαίων καὶ ρητινῶν, ἀνήκει εἰς τὰ τελευταῖα Ἀνατολικά κράτη.

Ν α υ τ ι λ ῖ α, Ἐ μ π ὄ ρ ι ο ν, Μ έ τ ρ α, Σ τ α θ μ ᾶ, Ν ο μ ῖ σ μ α τ α. Καὶ τὸ μὲν ἐμπορικὸν ναυτικὸν τοῦ βασιλείου τούτου, συνίσταται εἰς ἀκτοπλοῖκα καὶ μικρὰ τοῦ ποταμοῦ πλοῖα, ἐξαιρουμένων ὀλίγων, ἅτινα ταξειδεύουσι τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Ἡ δὲ εἰσαγωγή συνίσταται εἰς ἀποικιακὰ καὶ βιομηχανικά προϊόντα εἰς ὄνους, ἔλαια κ.λ.π. καὶ ἡ ἐξαγωγή εἰς δημητριακοὺς παρπούς, κτήνη, ξυλείαν καὶ πετρέλαιον, λίαν ζωηρῶς διενεργούμεναι ἀμφότεραι καὶ μάλιστα, κατὰ τὰς ἐμπορικὰς πανηγύρεις, αἵτινες λαμβάνουσι χώραν εἰς πολλὰς τῶν πόλεων τῆς Ῥουμανίας· ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ ἅπαντα, αἱ συναλλαγαὶ γίνονται διὰ τῶν συνήθων ἐν Ῥωσσίᾳ μέτρων καὶ σταθμῶν.

Μ έ σ α σ υ γ κ ο ι ν ω ν ῖ α ς.-- Ὡς πρὸς ταῦτα τὸ βασίλειον τοῦτο, ὑστερεῖ πλεῖον παντός ἄλλου τῶν ὅσα ἔχομεν μέχρι τοῦδε εἰπεῖ (πλὴν τῆς Ῥωσσίας) κατὰ τε τοὺς σιδηροδρόμους καὶ τὰς ἀμαξιτὰς ὁδοὺς. Μόνον δ' ἡ Ποταμοπλοία φαίνεται θέτουσα εἰς συγκοινωνίαν τὰς Ν. πόλεις καὶ χωρία αὐτοῦ.

Π ἰ λ η θ υ σ μ ὁ ς, Θ ρ η σ κ ε ῖ α, Γ λ ῶ σ σ α, Ἐ κ π α ῖ δ ε υ σ ι ς, Ἡ θ η. Τῆς χώρας διαιρουμένης εἰς δύο τμήματα Βλαχίαν (Ν.) καὶ Μολδαυίαν (Β.), δύο λαοὶ κατοικοῦσιν ἐναυτῇ, δηλ. οἱ Βλάχοι καὶ Ῥωμῶνοι. Ἐν τούτοις ἀμφοτέρω οὔτοι ἔχουσι τὴν αὐτὴν γλῶσσαν συγγενῇ πρὸς τὴν Λατινικὴν καὶ ἔχουσι τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα, ῥῆθι καὶ ἔθιμα. Ἐκτὸς ὅμως τῶν αὐτοχθόνων κατοίκων, ὑπάρχουσι καὶ πολλοὶ Ἰουδαῖοι, Ἕλληνες, Τούρκοι, Ῥῶσσοι, Ἀθίγγανοι, κ.λ.π. Τὸ σύνολον τῶν κατοίκων συμποσοῦται εἰς 5,376,000 ψυχ. Ἡ κατωτέρα ἐκπαίδευσις ὡς καὶ παρὰ τοῖς Ῥώσσοις εὐρίσκεται εἰς οἰκτρὰν κατάστασιν καὶ μάλιστα κατὰ τὰ χωρία.

Κυθέρνησις, Πολεμικὴ δύναμις ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Ὁ Συνταγματικὸς βασιλεὺς τῆς Ῥουμανίας Κάρολος, πρίγκηψ τοῦ Ὁχενζόλερν, εἶναι ἐνταῦθα ὁ ἀνώτατος ἄρχων, μεθ' ὃν ἔρχονται οἱ ὑπουργοὶ καὶ Βουλευταί, ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὃν ἀντιπροσωπεύουσιν. Ἡ δὲ στρατιωτικὴ δύναμις τῆς ξηρᾶς εἶναι, ἐν καιρῷ μὲν εἰρήνης 20,000 ἐν πολέμῳ δὲ 100,000 καὶ τῆς θαλάσσης 8 πλοῖα.

ΙΕ^{ον} ΣΕΡΒΙΑ

*Βελιγράδιον—Σεμενδρία—Κραγουγεβάτς—
Νύσσα.*

Ἴδου ἡμεῖς εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου τῆς Σερβίας. Τὸ Βελιγράδιον εἶναι λίαν ὀχυρὰ πόλις, ἐπικειμένη βράχου ὕψηλοῦ, παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως, ὅπου εἶναι ἐκτισμένη κρηπίς. Ἐχει πληθὺς προαστείων, μεθ' ὧν ἀπάντων ἀριθμεῖ 36,177 κατοίκους.

Πρὸς Α. αὐτῆς ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως κεῖται ἡ Σεμενδρία, ἰσχυρὰ ἕνεκα τῶν πολλῶν φρουρίων αὐτῆς, ἔδρα τοῦ ἐπισκόπου καὶ λίαν ἐμπορικὴ.

Ἐπεχειρίσαμεν πολλὰς ἐκδρομὰς εἰς τὰ περίξ καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Σερβίας, μέχρι Κραγουγεβάτς (6,663 κατ.) κειμένης πρὸς τὰ ΝΑ. λίαν ἰσχυρᾶς καὶ ἔτι νοτιώτερον μέχρι Νύσσης.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ

Ἀληθῶς ἡ χώρα αὕτη εἶναι χώρα τῶν δασῶν καὶ τῶν ὄρεων. Ὁ ἀφρίζων καταρράκτης ροχθεῖ παρὰ τὴν τερπνὴν κοιλάδα καὶ χαρίεντα χωρία, ὑπέρκεινται κορυφῶν καὶ κλιτύων, ἀφ' ὧν ἡ τῶν πέριξ θέα εἶναι ἐξαιρετικά. Τὰ

ὄρη, τὰ διήκοντα καθ' ὅλην τὴν χώραν, εἶναι διακλαδώσεις τῶν Τρανσυλ-
βανικῶν Ἀλπεων, οἱ δὲ ποταμοὶ εἰσι μέλη (παραπόταμοι) τοῦ μεγάλου Δουνάβεως, ὅστις χωρίζει αὐτὴν ἀπὸ τῆς Αὐστρίας, πρὸς Ν. τῆς ὁ-
ποίας καίται. Ἔχει δὲ πρὸς Α. τὴν Ρουμανίαν, πρὸς Δ. τὴν Βοσνίαν καὶ Ἑρ-
ζεγοβίην τῆς Αὐστρίας καὶ πρὸς Ν. τὸ Νοβοπαζάρ τῆς αὐτῆς καὶ τὴν Μακεδο-
νίαν. Τὸ κλίμα αὐτῆς εἶναι ὀρεϊνόν, ψυχρόν καὶ υγιεινόν. Τὸ δὲ ἔδαφος 48,586
τ. γμ.) ποικίλον, τρέφον δάση ἐκτεταμένα πευκῶν καὶ λιῶν, σίτον ἄριστον,
ἀραβόσισον καὶ κέχρον ἐν ἀφθονίᾳ, καπνόν, λίνον, καὶ κάνασι, μῆλα καὶ κε-
ράσια ἐξαιρετά ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ, ἀναπληροῦντα τὴν ἔλλειψιν τῶν λοιπῶν
ὀπωρῶν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ καὶ τέλος βοσκὰς παχείας.

Ἡ Γεωργία ἐν τοῖτοις μεθ' ὅλην τὴν γονιμότητα, εἶναι μᾶλλον παρημέ-
λημένη. Ἡ Κτηνοτροφία δὲ καὶ Βιομηχανία δὲν δύνανται ν' ἀκολουθήσωσι
τὰ ἔγχη αὐτῆς, μάλιστα διὰ τὴν τελευταίαν, δύναται νὰ εἴπῃ τις ὅτι οὐδὲ
φαίνεται ὑφισταμένη.

Ναυτικοῦ στερεῖται σχεδὸν ὅλως· ἡ Σερβία καὶ αὐτοῦ τοῦ ποταμοπολοικοῦ,
τὸ δ' ἐμπόριον αὐτῆς, μόλις ζωογονεῖται ὑπὸ τῆς ἐν τῷ Δουνάβει κινήσεως.

Μέσα συγκοινωνίας ὑπάρχουσιν ἐλάχιστα· μάλιστα ἑλλείπει καὶ ἡ ἐλαχί-
στη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ.

Οἱ κάτοικοι ἀναθίσουσιν εἰς 1,810,806 ψυχὰς, ἔχοντες θρησκείαν τὴν
Χριστιανικὴν ὀρθόδοξον καὶ ἀρχηγὸν αὐτῆς ἀρχιεπίσκοπον, διοριζόμενον ὑπὸ
τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου. Ἡ Γλῶσσα
αὐτῶν εἶναι ἡ καθαρωτέρα Σλαβική, ἀλλ' ἡ ἐκπαίδευσις χωλαίνει καὶ τοι εἰσιν
οἱ ἀποστελλόντες τὰ ἑαυτῶν τέκνα εἰς Ῥωσσίαν πρὸς ἐκπαίδευσιν, τῆς γλώσ-
σης αὐτῶν συγγενεούσης τὰ μέγιστα μετὰ τῆς Ῥωστικῆς. Εἰσὶ δ' οἱ Σέρ-
βοι ἀπλοῖκοι τοῦς τρόπους μᾶλλον ἢ βάρβαροι.

Κυβέρνησις. Πολεμικὴ δύναμις ξηρὰ καὶ θαλάσσης.--
Ἡ Σερβία πρότερον ὑποτελεῖς τῇ Τουρκίᾳ, ἀπέκτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς
τῷ 1878, κυδερνωμένη ὑπὸ τοῦ Βασιλείως Μιλάνοβιτς, ὅστις ἔχει
ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ 50,000, ἀνδρῶν.

ΙΣΤ^{ον} ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΝ

Ποδγορίτσα—Κετίγρη—Δουλοϊνον.

Ἀπὸ Νύσσης διηυθύνθημεν πρὸς Δ. καὶ δι' ὁδῶν
σχεδὸν ἀβάτων πολλαχοῦ, κατωρθώσαμεν νὰ ἐξέλθω-

μεν τῆς Σερβίας, νὰ διαπεράσωμεν τὸ Νόβι-παζάρ τῆς Αὐστρίας καὶ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν χώραν τοῦ Μαυροβουνίου, λίαν ὀρεινὴν.

Μετὰ ὁδοιπορίαν ἡμέρας σχεδὸν ὁλοκλήρου, ἀφικόμεθα εἰς Πόδγορίτσαν, κειμένην πρὸς Ν. τῆς χώρας, μετὰ δὲ ταύτην εἰς Κετίγνην, ὑψηλὸν χωρίον, κείμενον πρὸς Δ., χρησιμεῦον ὡς πρωτεύουσα τῆς δλης Ἑγεμονίας καὶ κατοικία τοῦ ἡγεμόνος Νικολάου (Νιέγκος). Οὗτος ἐν εἰρήνῃ μὲν εἶναι δικαστῆς, κρίνων οὐχὶ ἐπὶ τῇ βάσει γραπτῶν νόμων, διορίζει δὲ καὶ παύει τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ Κράτους κατὰ βούλησιν· ἐν πολέμῳ δὲ ἄρχει τοῦ στρατοῦ.

Τελευταῖον ἐπεσκέφθημεν τὴν μόνην παραθαλασσίαν κώμην τῆς χώρας ταύτης, τὸ Δουλστίνον, ὅπερ ἐσχάτως ἐδόθη εἰς τὸ Μαυροβούνιον.

Ἐντεῦθεν ἐπεστρέψαμεν εἰς Νύσσαν καὶ διευθυνθέντες ἀπ' ἐκείνης ΝΑ., εἰσῆλθομεν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, μέχρι τῆς Πρωτευούσης αὐτῆς ἔφιπποι, μὴ ὑπάρχοντος σιδηροδρόμου, οὐδ' ἀμαξίτης ὁδοῦ.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ

Καθ' ἕκαστον βῆμα ἐν ταῖς σκολιαῖς ὁδοῖς τοῦ Μαυροβουνίου, διastreχομεν τὸν κίνδυνον νὰ προσκλῶμεν τὸν πόδα καὶ νὰ κυλισθῶμεν εἰς τὴν ὑφ' ἡμᾶς χαίνουσαν φάραγγα. Ἐκοπιάζομεν πολὺ ἀνερχόμενοι καὶ κατερχόμενοι ὑψηλοτάτους λόφους, οὓς τούναντιον ὑπερέβαιναν οἱ Μαυροβούνιοι, ὡς ὑπτάμενοι καὶ ἀκόπως. Τί δύναται νὰ κατορθώσῃ, ἐσκέφθημεν, ἡ σκληραγωγία! Πράγμα, ὅπερ ἐπέσυρε κατὰ ταύτην τὴν χώραν τὴν προσοχὴν ἡμῶν, ἐκτός τοῦ πετρῶδους τοῦ ἐδάφους, ὅπερ μόνον γλῶσιν καὶ βοσκὰς ἀρωματικὰς, σπανίως δὲ δημητριακοὺς καρποὺς, οἶνον καὶ ὀπώρας ἀποφέρει, ἦτο ὅτι οὐδαμοῦ τῆς χώρας εἶδομεν πόλιν τινα μεγάλην, ἀλλὰ χωρία μικρότατα, 50 μέχρις 100 οἰκιῶν ἕκαστον, ἄλλα μὲν ἐκτισμένα ἐπὶ ὁροπεδίῳ, ἄλλα δ' ἐντός κοιλάδων ἢ

ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν ὀρέων. Πρὸς τούτῳ καὶ ὅτι οὐδένα σχεδὸν Μαυροβούνιον εἶδομεν, μὴ συνοδευόμενον ὑπὸ τοῦ πυροβόλου αὐτοῦ. Τότε ἐνεθυμήθημεν τοὺς λόγους τοῦ ὁδηγοῦ ἡμῶν ἐν Σερβίᾳ, ὅστις ἔλεγεν, ὅτι εἰς τὴν χώραν, εἰς ἣν μεταβαίνομεν, ἅπαντες οἱ πολῖται εἰσὶ φίλοι τῶν ὅπλων καὶ στρατιωτικοί, οὐδ' αὐτῶν τῶν ἱερέων ἐξαιρουμένων. Καὶ ὡς πρὸς τὸν συζυγικὸν μὲν βίον, τὴν ἀνατροφήν καὶ ἐκπαίδευσιν εἰσὶ λίαν ὀπισθοδρομημένοι, καθ' ὅσον περιορίζουσι τὴν γυναῖκα ὑπὲρ τὸ δέον ὑπὸ ζηλοτυπίας, οὐδόλως δὲ φροντίζουσι περὶ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, οὐδὲ τοὐλάχιστον περὶ τῆς στοιχειώδους παιδείας ὡς πρὸς τὸν Πατριωτισμὸν ὅμως, τὴν τέχνην τοῦ μάχεσθαι καὶ τὴν γενναϊότητα εἶναι ἀληθεῖς Σπαρτιάται. Ἐκτείνεται δ' ἡ χώρα αὐτῶν (9,030 τ. χμ.) μεταξὺ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἀλβανίας. Ποταμοὺς ὀνομαστούς δὲν ἔχει, τὰ δὲ ὄρη καὶ αὐτῆς εἰσι συνέχεια τῶν Τρανσυλβανικῶν Ἀλπεων, ὀνομαζόμενα Μαύρα βουνά. Παρ' αὐτοῖς ἡ Γεωργία καὶ Βιομηχανία, οὐδόλως εἰσιν ἀνεπτυγμέναι, τῆς πρώτης μόνον ἀποπερούσης ὀλίγους οἶνους καὶ δημητριακοὺς καρπούς. Ἡ δὲ κτηνοτροφία καὶ μάλιστα τῶν προβάτων καὶ αἰγῶν, εἶναι τὸ κύριον αὐτῶν μέλημα καὶ πόρος ζωῆς. Αἱ ὁδοὶ τῆς χώρας εἰσὶ σκολιαί, ἐλάχισται καὶ οὐδαμοῦ ἀμαξिताί, ἔνεκα τούτου οὐδὲ τὸ ἐμπόριον τῆς ἐξαγωγῆς καὶ εἰσαγωγῆς ἔχει ζοὴν ἐνταῦθα. Ἐν τούτοις ἐξάγουσιν εἰς μικρὰν ποσότητα πρόβατα, αἶγας, οἶνον, τυρόν κ.λ.π. Συμποσοῦνται δ' ἅπαντες οἱ Μαυροβούνιοι εἰς 236,000 ψυχάς, θρησκείαν ἔχοντες τὴν Χριστιανικὴν Ὀρθόδοξον καὶ ὁμιλοῦντες διάλεκτον Σερβικὴν.

IZ^{ov} ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Σόφια—Βιδίνιον—Αἶμος—Νικόπολις—Στίστοβορ—Ρουτσοῦκι—Σιλίστρια—Σούμλα—Βάρνα—Ρωμυλία—Έβρος—Φιλιπούπολις.

Ἡ Σόφια ὀνομαζομένη Βουλγαριστὶ Τριαδίτσα, εἶναι ἡ ἀρχαία Σαρδική καὶ ἡ Πρωτεύουσα πόλις τῆς Βουλγαρίας σήμερον, ἐπὶ λίαν ὀχυρᾷ θέσεως ἐκτισμένη (20,541 κατ.) καὶ περικυκλουμένη ὑπὸ κήπων πολλῶν καὶ ὠραίων. Δὲν ἔχει οὐδὲ θάλασσαν πλησίον αὐτῆς οὐδὲ ποταμούς, ὁ δὲ λόγος τῆς μεσογείας θέ-

σεως αὐτῆς εἶναι στρατηγικός. Οἱ Βούλγαροι τρέφουσι σκοποὺς κατακτητικούς ἐπὶ τῆς πλησίον ἐκείθεν κειμένης, ἐλληνικωτάτης Μακεδονίας (πρὸς Ν.). Τὸ ἐμποριον, ὅπερ διενεργεῖ μετὰ τῶν πέριξ πόλεων καὶ χωρίων, προσέτι δὲ μετὰ τῆς Σερβίας καὶ Ἀλβανίας εἶναι ἱκανῶς ζωηρόν, καθότι εἶναι τὸ κέντρον πέντε ἀμαξιτῶν ὁδῶν.

Ἐκ τούτων ἠκολουθήσαμεν τὴν ἄγουσαν πρὸς Β. μέχρι τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ. Καθ' ἑλὼν τὴν ὁδὸν ἐβλέπομεν τὰς ἐργασίας τῶν χωρικῶν καὶ περιειργαζόμεθα τὰ ἥθη αὐτῶν. Ἐν τούτοις πρᾶγμα τι ἐξέπληξεν ἡμᾶς. Οὐδαμοῦ σχεδὸν ἐγενόμεθα δεκτοί, ὅταν ἐλέγομεν, ὅτι εἴμεθα Ἕλληνες. Διατὶ ἄρά γε νῶ μισῶσι τοὺς Ἕλληνας οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐσκέφθημεν; Μήπως δὲν εἴμεθα ἡμεῖς. οἵτινες ἐξηγάγομεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς παχυλῆς βαρβαρότητος διὰ τῶν ναμάτων τῆς Χριστιανικῆς ἡρησκείας, ἣν ὀρθόδοξοι (Μεθόδιος καὶ Κύριλλος) Ἕλληνες ἐδίδαξαν αὐτόθι;

Εἰσελθόντες ἐντὸς πλοίου, ἀνῆλθομεν ἐπ' ὀλίγον τὸν ποταμὸν καὶ ἀπηντήσαμεν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τὸ Βιδίνιον (13,602 κατ.) λίαν ἐμπορικὴν πόλιν καὶ μίαν τῶν ἰσχυροτάτων τῆς Βουλγαρίας μετὰ ταῦτα δ' ἠκολουθήσαμεν τὸν ροὺν τοῦ Δουνάβεως. Εἵχομεν πρὸς ἀριστερὰ τὴν Ρουμανίαν καὶ πρὸς δεξιὰ τὴν Βουλγαρίαν πεδινὰς λίαν καὶ μάλιστα παρὰ τὸν Δούναβιν. Εἰς τὴν Βουλγαρίαν πρὸς Ν. ἐξετείνετο τὸ ὑψηλὸν καὶ μακρὸν (ἀπὸ Δ. πρὸς Α.) ὄρος Αἷμος (Βαλκάνια). Ἐπὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ ἐδάφους ἀπηντήσαμεν κατὰ πρῶτον τὴν Νικόπολιν καὶ μετὰ ταῦτα τὸ Σίστοβον. Ἡ πρώτη εἶναι λίαν ὄχυρά, ἐμπορικὴ καὶ ἔδρα ἀρχιεπισκόπου πρὸς Ν. τῆς δευτέρας κεῖται τὸ πληρὲς φυσικῶν καλλονῶν Τύρναβον. Ἐξήλθο-

μεν εἰς 'Ρουτσούκι (26,867 κατ.) τὴν σπουδαιότεραν πόλιν τῆς Βουλγαρίας ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως. ἔχει δηλ. αὕτη πλῆθος ἐργαστασίων ὑφαντικῆς μαλίνων καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων καὶ βυρσοδεφείων. Μέγα ἐμπόριον καὶ φραγύρια ἀξιόλογα εἰς τὰ περίξ. Πρὸς Α. αὐτῆς ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, κεῖται ἡ Σιλίστρια (10,657 κατ.) ἐπίσης ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ πόλις. Ἀπὸ 'Ρουτσουκίου διηυθύνθημεν ἐφ' ἀμάξης ΝΑ. καὶ ἀφικόμεθα εἰς Σούμναν, ὀνομαστὴν καταστᾶσαν κατὰ τὸν τελευταῖον 'Ρωσσοτουρκικὸν πόλεμον (1878), ἕνεκα τῆς ὀχυρᾶς θέσεως αὐτῆς.

Ἀπὸ ταύτης δὲ λαβόντες διεύθυνσιν δυτικὴν διὰ σιδηροδρόμου, κατελήξαμεν εἰς τὴν παραθαλασσίαν πόλιν Βάρναν (24,649 κατ.) ἔχουσαν ὥρατον λιμένα καὶ διενεργοῦσαν μέγα ἐμπόριον μεθ' ὅλων τῶν χωρῶν τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ἐπεσκέφθημεν τὰ ἐλληνικὰ αὐτῆς Σχολεῖα καθόσον ἐλησιμονήσαμεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐν ἀπάσαις σχεδὸν ταῖς ἀξιολόγοις καὶ μὴ πόλεσι τῆς Βουλγαρίας, κατοικοῦσι καὶ ἐμπορεῦνται πλῆθος Ἑλλήνων ἅτινα εὐρομεν ἀξιόλογα.

Ἐντεῦθεν ἐμβάντες εἰς πλοῖον, ἐπλεύσαμεν πρὸς Ν. παρεκάμφαμεν τὸ Ἀκρωτήριον τοῦ Αἵμου καὶ εἰσηλθομεν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πύργου. Κατὰ τὴν εἰσοδὸν ἡμῶν εἶχομεν πρὸς ἀριστερὰ μὲν τὴν Σωζόπολιν, πρὸς δεξιὰ δὲ τὴν Ἀγχιάλον· εἰς δὲ τὸν μυχὸν ἔκειτο ἡ πόλις Πύργος. Ἀπὸ τῆς τελευταίας ταύτης ἰππεύσαντες, διηυθύνθημεν πρὸς Δ. ταξειδεύοντες οὕτω, ἐν τῇ Ἀνατολικῇ 'Ρωμυλίᾳ, τῇ ἐσχάτως καταληφθείσῃ ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας. Τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων τῶν χωρίων καὶ πόλεων αὐτῆς εἰσὶν Ἕλληνες.

Μετὰ μακρὸν ταξίδιον, ἀφικόμεθα εἰς Φιλίπποῦ-

πολιν, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἀνατολ. Ῥωμυλίας. Αὕτη ἐκτίσθη ὑπὲ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνο^ς ἐπὶ τοῦ Ἑβρου (Μαρίτσα) ποταμοῦ, εἶναι δ' ἀξιόλογος διὰ τὰ ἐργαστάσια τῶν μαλλίνων ὑφασμάτων. Τὰ περίξ εἰσὶ γονιμώτατα, ἔνεκα τῆς μεγάλης ἀρδεύσεως, ἣτις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῶν ἀφθόνων παραποτάμων τοῦ Ἑβρου. Πρὸς Δ. αὐτῆς κεῖται ἡ ἐμπορικὴ πόλις Τατάρ Παζαρτζίκ ἐπίσης ἐπὶ τοῦ Ἑβρου.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ.

Τὸ κλίμα τῆς χώρας, ἣν μέλλομεν νὰ καταλίπωμεν εἶναι εὐάριστον καὶ υγιεινὸν ἀποκλίνον εἰς τὸ ψυχρὸν καὶ μάλιστα κατὰ τὰ ὄρη. Κεῖται δὲ πρὸς Ν. τῆς Ῥουμανίας ἔχουσα πρὸς Α. τὸν Εὐξείνιον Πόντον, πρὸς Δ. τὴν Σερβίαν καὶ Ἀλβανίαν καὶ πρὸς Ν. τὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην. Τὸ ἔδαφος εἶναι τὰ μάλιστα γόνιμον καθόσον ἀρδεύεται πρὸς Β. μὲν τοῦ Αἰμοῦ ὑπὸ τῶν πολλῶν παραποτάμων τοῦ Δούναβει^{ος}, πρὸς Ν. δ' αὐτοῦ ὑπὸ τῶν παραποτάμων τοῦ Ἑβρου. Καλλιεργεῖται ὅμως κακῶς ὑπὸ τῶν κατοίκων καὶ ἀποδίδει δημητριακοὺς καρποὺς, ὀπώρας, μαλλία, δέρματα, ξυλικήν κ.λ.π. Κατὰ τὴν καλλιεργεῖαν δὲν ἐφαρμόζονται ὄργανα νεωτέρας ἐφευρέσεως, ἀλλ' αὕτη γίνεται λίαν ἐπιπολαίως. Ἡ Κτηνοτροφία ἀκολουθοῦσα τὴν Γεωργίαν ἀποφέρει μὲν ἀξιόλογα ποσά, οὐχὶ ὅμως ὅσα ἡδύνατο ν' ἀπενέγκῃ, ἂν ἐτύγχανεν ἰδιαζούσης ἐπιμελείας. Ἡ Βιομηχανία τέλος συνίσταται μόνον εἰς εἶδη τῆς ὑφαντικῆς καὶ τῇ βυρσοδεφικῇ καὶ ταῦτα εἰς σπανίας πόλεις.

Τὸ ναυτικὸν τῆς χώρας (κυρίως ἐπὶ τοῦ Δουνάβει^{ος} καὶ ἐλάχιστον ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου) εἶναι ἀσήμενον. Τὸ δὲ ἐμπόριον διενεργεῖται κατὰ ξηρὰν μὲν διὰ τῶν ὀλίγων ἀμαξιτῶν ὁδῶν, τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου σιδηροδρόμου καὶ τῶν ποταμῶν κατὰ θάλασσαν δὲ διὰ ξένων καὶ μάλιστα Ἑλληνικῶν πλοίων. Ἐξάγεται σίτος, ἀραβόσιτος, κριθή, μαλλία, ξυλεία, κτήνη κ.λ.π. καὶ εἰσάγεται εἰς τὴν χώραν ἔλαιον, βιομηχανικά εἶδη ἀποικιακά καὶ λοιπὰ τρόφιμα. Ἐν γένει ὅμως τοῦτο δὲν εἶναι μέγα ἔνεκα τῶν ὀλίγων μέσων τῆς συγκοινωνίας, ἅτινα δικθεῖται.

Ὁ δὲ πληθυσμὸς (2883593 κ.) ἀπαρτίζων τὴν χώραν εἶναι μικτὸς Βουλ-

γάρων, καταγωγῆς Ῥωσικῆς, ὡς προσελθόντων ἀπὸ τῶν πέριξ τοῦ Βόλγα, Ἑλλήνων, Ῥώσων, Τούρκων, Βλάχων, Ἀρμενίων καὶ Ἰουδαίων. Κατὰ τὴν ὀρθοκλαίαν ἐπομένως καὶ τὴν γλῶσσαν εἰσὶ διάφοροι. Οἱ Βούλγαροι ἀνήκουσιν εἰς σχῆμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἀρ' ἣς ἀπεσκήρτησαν. ὁμιλοῦσι δὲ γλῶσσαν ἰδίαν, ἣτις στερεῖται φιλολογίας καὶ γραμμάτων. Ἐκ τούτου παχυλὴ ἀμάθεια ἐπικρατεῖ παρ' αὐτοῖς, μέσος δὲ ἄσπονδον τρέφουσι πρὸς τοὺς Ἑλληνας, οὓς βλέπουσιν ἐν αὐτῇ μὲν τῇ Βουλγαρίᾳ υπερτεροῦντας καὶ ἔχοντας τὸ πολὺ τοῦ ἐμπορίου τῆς χώρας εἰς χεῖρας αὐτῶν, πέριξ δὲ αὐτῆς (ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ Θράκῃ) μὴ κύπτοντας πρὸ τῶν κατακτητικῶν σκοπῶν αὐτῶν τὸν αὐχένα. Τὰ ἥθη παρ' αὐτοῖς εἰσὶν ἐκλελυμένα, ὁ δὲ συζυγικός δεσμός λίαν χαλαρός.

Κυβέρνησις. Παλειμικὴ δὴ δύναμις ξηρᾶς καὶ θαλάσσης.-- Ἡ Βουλγαρία εἶναι χώρα ὑποτελής τῇ Τουρίᾳ. Μέχρι πρὸ ἐνός ἔτους (1885) τὰ Ν. ὅρια αὐτῆς ἀπετέλει ὁ Αἶμος· διὰ τῶν ἐνεργειῶν ὅμως τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως, ἐπετεύχθη τῇ 1886 ἡ προσάρτησις καὶ τῆς Ἀν. Ῥωμυλίας εἰς αὐτὴν ἐπὶ πενταετίαν καθ' ἣν ὁ ἡγεμὼν τῆς Βουλγαρίας Ἀλέξανδρος δύναται νὰ κυβερνᾷ ὡς μίαν ἡγεμονίαν ἅπασαν τὴν χώραν. Ἄλλ' ἐν τούτοις ὀλίγον χρόνον ἔμεινεν ἡ Κυβέρνησις τῆς μεγαθυθείας ταύτης Βουλγαρίας εἰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξάνδρου· τὸ αὐτὸ δηλ. ἔτος διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῆς Ῥωσικῆς πολιτικῆς πίπτει ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τὴν Βουλγαρίαν κυβερνᾷ προσωρινῶς ἀνθηγεμονία συνεστημένη ὑπὸ πολλῶν μελῶν μέχρι τοῦ διορισμοῦ ἄλλου ἡγεμόνος εἰς τὸν Βουλγαρικὸν θρόνον. Ἡ πολεμικὴ δύναμις τῆς Βουλγαρίας κατὰ ξηρὰν μὲν ἀναβαίνει εἰς 52,000 ἄνδρας, κατὰ θάλασσαν δὲ εἰς 3 πλοῖα καὶ 3 τορπιλλοφόρους.

ΙΗ' ΤΟΥΡΚΙΑ (ΕΥΡΩΠΑ·Ι·ΚΗ)

Ἐβρος—Σιδηροδρόμος Θράκης καὶ Ἀν. Ῥωμυλίας—Ἀδριανούπολις—Κουλλὲ Βουργᾶ—Διδυμότειχος—Βεργίνης—Κωνσταντινουπόλις.

Ἀπὸ Φιλιππουπόλεως ἀνεχωρήσαμεν διὰ τοῦ Σιδηροδρόμου «Θράκης καὶ Ῥωμυλίας», ὅστις δι' ἐνὸς βραχίονος μόνου διευθύνεται πρὸς τὰ ΝΑ., μέλλων

δὲ νὰ ἐξέλθῃ τῆς Ῥωμυλίας ἐκβάλλει καὶ δεύτερον βραχίονα πρὸς τὰ ΒΑ. μέχρις Ἰάμπολις (Διαμπόλεως)· ἀκολουθῶν δὲ πάντοτε τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου ἢ Μαρίτσα, εἰσέρχεται εἰς τὴν Θράκην, ἣτις δι' οὐδενὸς φυσικοῦ σημείου χωρίζεται ἀπὸ τῆς Ἀν. Ῥωμυλίας καὶ ἵσταται εἰς Ἀνδριανούπολιν.

Αὕτη (30000 κατ.) κεῖται ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Τούτζα, Ἀρδα καὶ Μαρίτσα τετειχισμένη δι' ἰσχυροῦ φρουρίου, ἔχοντος ἑνδεκα θύρας καὶ ἔχει ἀκρόπολιν μετὰ φρουρίων καὶ προμαχώνων πολλῶν. Γέφυραι πολλαὶ θέτουσιν εἰς συγκοινωνίαν τὰ διάφορα τῆς πόλεως μέρη μεταξὺ δὲ τῶν οἰκοδομημάτων τῶν κοσμοῦντων αὐτὴν ὑπάρχουσιν ἀρκετὰ ἀξιοπαρατήρητα καὶ προπάντων τὸ τζαμίον ἡ δονὰς τοῦ Σελίμ, ὅστις θεωρεῖται ὁ ἀριστὶς τῶν Μωαμεθανικῶν τῆς ὑψηλίου. Ἡ Ἀνδριανούπολις, ὀνομαζομένη οὕτω, διότι ἐκτίσθη ὑπὸ βασιλέως τινος Ῥωμαίου Ἀδριανοῦ, εἶναι λίαν ἐμπορικὴ σήμερον πόλις καὶ χρησιμεύει ὡς καθεδρὰ ἀρχιεπισκόπου Ὁρθοδόξου καὶ Τούρκου ἐπισκόπου (μουλᾶ).

Πρὸς Α. ἀκριβῶς ταύτης κεῖνται ἡ Σαράντα Κλησιαῖς· μετὰ Γεωργικὴ καὶ ἐμπορικὴ πόλις. Ἐξηκολουθήσαμεν τὸ ταξείδιον ἡμῶν διὰ τοῦ αὐτοῦ σιδηροδρόμου, ὅστις κατὰ πρῶτον μὲν διευθύνεται πρὸς Ν. ἔχων πρὸς Α. ὑδάτων τελματωδῶν λίμνην, ἀλλ' ἅμα ἀφικόμενος εἰς Κουλέλ-Βουργᾶ χωρίον κείμενον πρὸς τὰ ΒΑ. τοῦ Διδυμοτείχους πόλεως λίαν Γεωργικῆς, στέλλει δεύτερον βραχίονα πρὸς Ν. καὶ στρέφει πρὸς τὰ ΝΑ., ὑπερβαίνει ἐπὶ γαφύρας τὸν Μαρίτσαν καὶ εἶτα τὸν παραπόταμον αὐτοῦ Ἐργίνην ἢ Ἀγριάνην καὶ φθάνει ἐπὶ τέλους εἰς Κωνσταν-

τινούπολιν, τὴν πρωτεύουσάν τοῦ ὅλου Ὀθωμανικοῦ κράτους καὶ ἰδικῶς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

Ὅποσον ὠραία φαίνεται ἡ Κωνσταντινούπολις (1500,000 κατ.) ~~κατα~~ρίστων καὶ κήπων ἐκτισμένη ἐπὶ μακρόθεν ! Μεταξὺ τῶν οἰκιῶν ἐπὶ συνεχοῦς σειρᾶς λόφων ὑψοῦνται τεράστιοι τὸ ὕψος ἀλλαχοῦ οἱ μιναρέδες (1) καὶ τὰ τζαμιά τῶν Τούρκων, ἀλλαχοῦ οἱ πελώριοι Γουλέδες πύργοι ὑψηλοὶ, χρήσιμοι πρὸς εἰδοποίησιν καὶ συνδρομὴν ἐν ὥρᾳ πυρκαϊᾶς. Τούτων δ' ἀπάντων αἱ ὕελοι ἀντανακλῶσαι τὰς λαμπράς τοῦ πρωΐνου ἡλίου ἀκτῖνας καὶ προσθέτουσαι τὴν ἀντανάκλασιν ταύτην εἰς ἐκείνην, ἣν ἐκπέμπουσιν αἱ ὕελοι τῶν οἰκιῶν καὶ ἡ περίξ θάλασσα παριστῶσι τὴν γῆν ταύτην τοῦ Βύζαντος, τὴν πόλιν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ὡς ἀδαμάντινόν τι κόσμημα συνεχόμενον ἀφ' ἐνὸς μὲν ὑπὸ τῆς Εὐρώπης, ἀφ' ἑτέρου δ' ὑπὸ τῆς Ἀσίας, αἵτινες ἀμφότεραι φαίνονται συνελθοῦσαι αὐτόθι, ὅπως προσκυνήσωσι τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων. Ἀληθῶς δίκαιον εἶχεν ὁ εἰπὼν ὅτι «Ὅστις δὲν εἶδε τὴν Κωνσταντινούπολιν οὐδὲν εἶδεν». Ἐν τούτοις ἐξήλθομεν εἰς τὴν πόλιν. Τὸ πᾶν κατὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἐπίσκεψιν ἡμῶν ἔτεινε νὰ καταστρέψῃ τὴν λαμπρὰν ἰδέαν, ἣν ἐσχηματίσαμεν ἔξωθεν. Αἱ στεναί, ἀκάθαρτοι καὶ κακῶς ἐστρωμέναι ὁδοί, αἵτινες πολλαχοῦ καθίστανται σκοτειναί, ἔνεκα τῆς ἐν αὐταῖς προεκβολῆς τῶν ἀνωτέρων πατωμάτων τῶν οἰκιῶν καὶ ἡ κακὴ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν πλείστων οἰκιῶν, φκοδομημένων τῶν μὲν διὰ λίθων, τῶν δὲ διὰ ξύλων τείνουσι ν' ἀποβάλωσιν ἅπαν τὸ γόητρον ἡμῶν. Τὸ

(1) Οἱ Μιναρέδες ὅμοιοι σχεδὸν πρὸς τὰ ἡμέτερα κωδονοστάσια ἔχουσι τὸν αὐτὸν σκοπὸν τοῦ νὰ προσκαλῶσι τοὺς Τούρκους εἰς τὸ τζαμίον οὐχὶ ὅμως διὰ κωδῶνων ἀλλὰ διὰ τῆς φωνῆς τοῦ ἐπ' αὐτῶν ἀνερχομένου Ἰμάμ (ιερέως).

πᾶν ἐντὸς τῆς πόλεως μαρτυρεῖ τὴν παχυλὴν βαρβα-
 ρότητα τοῦ ὀπισθοδρομικοῦ κατακτητοῦ λαοῦ. Ἀνέ-
 βημεν ἐφ' ἐνὸς τῶν Γουλέδων, ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ
 ὁποίου κατωπτεύσαμεν τὴν πόλιν. Εἶναι ἐκτισμένη
 αὕτη ἐπὶ τριγωνικῆς χερσονήσου προεκβαλλομένης
 μεταξύ τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Κερατίου κόλ-
 που (πρὸς Β.), ἐπὶ τῆς θέσεως δηλ. ἐφ' ἧς ἔκειτο τὸ
 παλαιὸν Βυζάντιον. Προεκτείνεται δὲ καθ' ὅλην τὴν
 παραλίαν τοῦ Κερατίου κόλπου καὶ τῶν πέριξ λόφων
 καὶ φθάνουσα μέχρι τοῦ Βοσπόρου, ἐξαπλοῦται
 χάριεσσα ἀμφοτέρωθεν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν λόφων τῆς
 Ἀσιατικῆς ἀκτῆς, καταλαμβάνουσα οὕτω μεγίστην
 ἑκτασιν, ἐν ᾗ τὸ ὄμμα θαμβοῦται πρὸ τῆς συχνῆς ποι-
 κιλίας τῆς διαδεχομένης ἑκαστον τῶν μερῶν αὐτῆς.
 Πανταχοῦ λόφοι μεστοὶ οἰκιῶν καὶ κήπων καταφύτων,
 πανταχοῦ ὀρίζων μεγαλοπρεπῆς, βασιλικὸς ἀληθῶς.
 Ἡρξάμεθα ἐπισκεπτόμενοι τὰ σπουδαιότερα τῆς πόλεως
 οἰκοδομήματα καὶ κατὰ πρῶτον τὸν περίφημον Ναὸν
 τῆς Ἀγίας Σοφίας, ὅστις δυστυχῶς ἔχει μεταβληθῇ
 εἰς Τζαμίον. Ὅπόσον κακὴν ὄψιν ἔχουσι δώσει εἰς αὐτὸν
 ἔξωθεν τὰ διάφορα παραρτήματα μικρῶν Τζαμιῶν,
 κελίων διὰ τοὺς Τούρκους ἱερεῖς, ἢ καταστημάτων!
 Νομίζει τις αὐτὰ μισαρὰ τείχη φνλακῆς, περικλειούσης
 τὸ λαμπρὸν τῆς Ἀγ. Σοφίας οἰκοδόμημα. Εἰσελθόντες
 ἐντὸς αὐτοῦ ἐξεπλάγηνμεν ἀληθῶς ἐκ τοῦ μεγαλοπρε-
 ποῦς ἐσωτερικοῦ αὐτῆς καὶ τῶν διαιρέσεων. Ἐκεῖ
 πρὸς τὸ ἱερὸν βῆμα ἐγονυπέτησα καὶ ἀπέτεινά ἐ
 εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ Σοφίαν, προσευχὴν ἐξερχά
 ἀπὸ τῶν μυχιαιτάτων τῆς καρδίας μου· ὦ εἴθε
 ρισα, νὰ ἡδυνάμεθα οἱ Ἕλληνες διὰ τοῦ αὐ
 ἐξαγοράσωμεν τὸν ναὸν σου! Ἐξωθεν τῆς
 ἀπαντᾶται ὁ ἀρχαῖος ἱππόδρομος, μεγάλῃ

ἢ εἶναι ἐστημένος ὀβελίσκος τις αἰγύπτιος καὶ τριπλοῦς ὄφρις περιεστραμμένος περὶ ἑαυτὸν χαλκοῦς πλὴν ἀκέφαλος. Ἐκεῖ που κλησίον τοῦ ἵπποδρόμου ἐπεσκέφθημεν Μουσεῖόν τι, ἐν ᾧ περιέχονται ἐκ γύψου ἀγάλματα Γενιτσάρων κ.λ.π. Ἐπίσης ἐπὶ τοῦ Βυζαντίου, μάλιστα κατὰ τὴν γωνίαν αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐπεσκέφθημεν τὸ Σεραΐ, ἥτοι τὸ ἀνάκτορον, ἐν ᾧ περιέχεται νομισματοποιεῖον καὶ βιβλιοθήκη. Τοῦτο εἶναι ἐκτισμένον ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β'. Μετέβημεν μετὰ ταῦτα εἰς τὸ ὀνομαστὸν Βαλουκλή, ἐκκλησίαν ἐκτὸς τοῦ παλαιοῦ τείχους κειμένην καὶ περιέχουσαν πολλοὺς ἀξιολόγους τάφους καὶ ὑπόγειον, ἐν ᾧ ἀναβλύζει ὕδωρ ἐν δεξαμενῇ μαρμαρίνῃ. Τὰ Πατριαρχεῖα κεῖνται καὶ ταῦτα πρὸς τὸ μέρος τῆς Πόλεως (Βυζαντίου) ἀλλὰ μᾶλλον πλησιάζουσι πρὸς τὸν μυγὸν τοῦ Κερατίου κόλπου κατὰ τὴν συνοικίαν Φανάρι. Ἐκεῖ ἀνεμνήσθημεν τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τὸν τραγικὸν θάνατον. Τρεῖς γέφυραι συζευγνύουσι τὴν Ν. παραλίαν τοῦ Κερατίου κόλπου (Πόλιν) μετὰ τῆς βορείας (τοῦ Πέραν), ἥτοι τοῦ Γαλατᾶ κ.λ.π. χιλιάδες δὲ πολλαὶ ἀνθρώπων καθ' ἑκάστην κίερχονται πληρώνουσαι ὀλίγα τινα διόδια ἐπ' αὐτῶν. Ἄλλ' εἰς τὰς μεγάλας ἀποστάσεις οὐδὲ αἱ Γέφυραι, οὐδὲ οἱ ὑποσιδηρόδρομοι τοῦ Γαλατᾶ, οὐδ' ὁ ὑπόγειος σιδηρόδρομος, ὁ ἀπὸ τούτου εἰς Σταυροδρόμον (1) μετακομίζων καὶ αἱ πολλαὶ ἁμαξαὶ εἰσὶν ἀρ-
 2. Πληθος ἀτμοπλοίων μικρῶν ταχυτάτων θέτει εἰς τὴν γωνίαν πρὸς τὰ διάφορα μέρη τῆς πόλεως, ὥς εἰσι
 3. τὸ Βυζαντινόν (ἡ Πόλις), τὸ Πέραν, ἡ Ἀσια-
 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

πρὸς Β. τοῦ Γαλατᾶ ἐπὶ λόφου, ἔχουσα τὰ λαμ-
 καταστήματα καὶ πλῆθος ἰδιωτικῶν καὶ δημ. οἰκοδομημάτων
 ὧν δὲ τὰς Πρεσβείας καὶ τὰς ἀνωτέρας Τουρκ. Σχολάς.

οικίας διάφορα ὀνόματα. Δι' ἑνὸς τῶν ἀτμοπλοίων τούτων ἐπεσκέφθημεν πλῆθος ἀνακτόρων, ἐκτισμένων εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως· τούτων δ' ἐπισημότερον εἶναι τὸ εἰς Βεσίκτασι κείμενον, ὅπερ εἶναι καὶ ἡ διαρκεστέρα, μάλιστα τὸ θέρος, διαμονὴ τοῦ Σουλτάνου. Κατελήξαμεν δ' εἰς τὸν Βόσπορον τὸν πορθμὸν δι' οὗ ὁ Εὐξείνιος καὶ ἡ Μεσόγειος ἐνοῦνται. Εἰς τὴν (Ν.) εἰσόδον τούτου ὑπάρχει τὸ εἰρημένον Παλάτιον. Τὸ ρεῦμα τῆς θαλάσσης ἐνταῦθα εἶναι ἰσχυρότατον, ῥέον ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καθ' ὅσον ὁ Εὐξείνιος πόντος εἶναι ὑψηλότερος τῆς Μεσογείου, τότε δ' ἐξηγήσαμεν καὶ τὴν ὑπαρξιν τῶν ἐλαφροτάτων λέμβων (μπιαδὲ), αἵτινες κατὰ πολλὰς ἑκατοντάδας διαυλακίζουσι τὸν Κεράτιον καὶ Βόσπορον μεταφέρουσαι ἐπιβάτας. Ἐν τῷ Βοσπόρῳ, ἐνεθυμήθημεν τὴν ἀρχαίαν μυθολογίαν, λέγουσαν ὅτι ἐνταῦθα ὑπῆρχον αἱ συμπληγάδες πέτραι, ἃς ὁ Ἰάσων ἠνάγκασε διὰ μηχανήματος νὰ σταματήσωσιν. Ἀφικόμεθα μέχρι τῶν ἰσχυροτάτων φρουρίων 'Ρούμελη Ἰσάρ καὶ Ἀνατόλ Ἰσάρ. Τὸ προάστειον Θερραπειὰ μετὰ τῶν κήπων αὐτοῦ ἐπὶ τῆς στενῆς ἐκείνης θαλάσσης, μετὰ τῶν καταφύτων περιχώρων καὶ τῶν ἀμφιθεατρικῶς ἐκτισμένων οἰκιῶν εἶναι τὸ ἐπιστέψαν τὴν περὶ τῆς θέσεως καὶ τῶν φυσικῶν καλλωνῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως λαμπρὰν ἰδέαν, ἣν εἶχομεν σχηματίσει μέχρι τοῦδε.

Πριγκηπόνησοι—*Πόλεις τῆς Θράκης ἐπὶ τῆς Προποντίδος*, τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Θρακικοῦ πελάγους—*Ὀρη, Ποταμοὶ κ.λ.π. αὐτῆς*—*Μακεδονία*—*Ἀλβανία*—*Ἡπειρος*.

Ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιβάντες ἀτμοπλοίου ἐπλεύσαμεν πρὸς τὰ ΝΔ. ἐν τῇ Προποντίδι, ἀφ' οὗ ἔξωθεν τῆς πόλεως πρὸς τὴν Ἀσιατικὴν

ἀκτὴν κατελίπομεν γραφικωτάτας τινας νήσους χρησιμευούσας ὡς θεριναὶ τῶν πλουσίων διαμοναὶ καὶ ὧν ἐπισημοτέρα εἶναι ἡ Πρίγκηπος (ἐν ἧ ἐξωρίζοντο ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Βυζαντινῶν οἱ ὑπὸ δυσμένειαν βασιλόπαιδες) καὶ ἡ Χάλκη διὰ τὴν ἐμπορικὴν καὶ Ἱερατικὴν Σχολὴν αὐτῆς.

Προσηγγίσαμεν κατὰ σειρὰν εἰς τὰς πόλεις Σηλῦμβριαν, Ἡράκλειαν (Ἐρεκλί), Ῥαιδεστόν καὶ Μυριόφυτον ἐκτισμένας κατὰ τὰ παράλια ταῦτα τῆς Θράκης. Κατελίπομεν τὴν Προκόνησον πρὸς ἀριστερὰ καὶ εἰσῆλθομεν εἰς τὸν Ἑλλησποντον, ὅπου (ὡς καὶ ἐν τῇ Προποντίδι) λαμβάνει χώραν μεγάλη ἀλιεία, σκόμβρων λακερδῶν κ.λ.π. Τὸ στενὸν τοῦτο, ὅπου ἐπνίγη ἡ Ἑλλη, ὀνομάζεται Δαρδανέλια σήμερον καὶ σχηματίζεται ἔνθεν μὲν ὑπὸ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου, ἐφ' ἧς ἀπαντῶνται ἡ Καλλιπόλις, ὁ Γαλατᾶς καὶ ἡ Δουτὸς, ἔνθεν δὲ ὑπὸ τῆς Ἀσιατικῆς ὀχθῆς.

Μόλις δ' ἐξελθόντες τούτου τοῦ στενοῦ ἐστρέψαμεν τὴν πρῶραν πρὸς τὰ ΒΔ. ἔχοντες πρὸς τ' ἀριστερὰ πρῶτον τὴν Λήμνον, ὅπου εἶχε τὰ σιδηρουργεῖα αὐτοῦ ὁ Ἡφαιστος, ὅτε ἐξεδιώχθη τοῦ Οὐρανοῦ, νήσον Ἡφαιστειώδη, δεύτερον τὴν Ἰμβρον καὶ τρίτον τὴν Σαμοθράκην, ἀπάσας νήσους τὰ μάλιστα ὀρεινάς. Πρὸς δὲ τὰ δεξιὰ εἶχομεν μετ' ὀλίγον τὸν Μέλανα κόλπον ἄνωθεν τῆς Θρακικῆς χερσονήσου, μετὰ δὲ τοῦτον τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἑβρου ποταμοῦ, ὅστις ἐνταῦθα εἶναι πλωτὸς μέχρι 400 χμ. καὶ πρὸς Δ. αὐτῶν τὴν ἐμπορικὴν πόλιν Δεδε-ἀγάτς, ἐν ἧ καταλήγει σιδηρόδρομος, ἀρχόμενος ἀπὸ Κουλέ-Βουργᾶ καὶ διερχόμενος διὰ Διδυμοτείχους. Πρὸς Δ. τοῦ Δεδε-ἀγάτς κεῖται ἡ οἰνοφόρος Νέα Μαρώνεια, ἔχουσα πρὸς Δ. τὴν θέσιν τῆς Παλαιᾶς Μαρωνείας ἢ Ἰσμάρου, ὅπου ὁ Ὀδυσ-

σεὺς πλανηθεῖς, προσήγγισε τὸ πρῶτον εἰς τὴν γῆν/ τῶν Κικόνων, καὶ ἔτι δυτικώτερον τὴν θέσιν τῶν Ἀβδύρων περιφῆμων διὰ τὴν ἀπειροκαλίαν τῶν κατοίκων αὐτῶν. Πρὸς Δ. τῶν Ἀβδύρων εὗρομεν τὴν νῆσον Θάσον πρὸς ἀριστερὰ, καὶ τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ τινος πρὸς τὰ δεξιὰ, Νέστου καλουμένου, ρέοντος ἀπὸ ΒΔ. πρὸς τὰ ΝΑ. καὶ ἐκβάλλοντος εἰς τὸ Θρακικὸν πέλαγος· τοῦτο ἤρχετο περιβρέχον τὰ Ν. παράλια τῆς Θράκης ἀπὸ τῆς ἐξόδου ἡμῶν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου· κεῖται δὲ πρὸς Β. τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Παραλλήλως τοῦ ποταμοῦ Νέστου, ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὁχθῆς ὑψοῦται τὸ μέγα καὶ ὑψηλὸν ὄρος Ῥοδόπη, πλούσιον εἰς ξυλείαν καὶ θήραν καὶ σχηματίζον τὰ ὅρια μεταξὺ Θράκης καὶ Μακεδονίας.

Πρὸς Δ. τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νέστου ἀπηντήσαμεν τὴν Καβάλλαν, γεωργικὴν καὶ ἐμπορικὴν πόλιν τῆς Μακεδονίας, κειμένην εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παγγαίου ὄρους, συνδεομένην δὲ δι' ὁδοῦ ἀμαξιτῆς μετὰ τοῦ πρὸς Β. Δράματος (Δραβησκού) καὶ τῶν ἔτι βορειότερον κειμένων Νευροκόπι καὶ Μελενίκου, ἀμφοτέρων κειμένων ἐπιτῶν κλιτύων τοῦ μεγάλου ὄρους Ὀρβήλου, ἀφ' ὧν διὰ караβανίων κατέρχονται εἰς τὴν Καβάλλαν τὰ ἐμπορεύματα. Ἐπλεύσαμεν πρὸς τὰ ΝΔ. μέχρι τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου, ὅπου ἐκβάλλει ὁ Στρυμὼν ποταμός. Ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τούτου ἔκειτο τὸ πάλαι ἢ Ἀμφίπολις· πρὸς Β. δὲ τῆς θέσεως ταύτης ὑπάρχει ἡ Κερκινίτις λίμνη καὶ πρὸς Β. τῆς λίμνης, αἱ Σέρραι, πόλις ἔχουσα πολλὰ καλὰ Σχολεῖα καὶ Διδασκαλεῖον καὶ καλλιεργοῦσα τὸν καπνόν. Ἐντεῦθεν πλεύσαντες πρὸς Ν. εἶχομεν πρὸς Δ. τὸν Ἀθωνα ἢ Ἀγιον Ὄρος, ὀνομαζόμενον οὕτως ἐκ τοῦ πλήθους τῶν μοναστηρίων, ἅτινα εἰσὶν ἐκτισμένα ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐν

οἷς διαιτῶνται καλόγηροι Ἕλληνες, κυβερνῶμεναι ἀπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡμετέρου Πατριάρχου.

Ἀφικόμεθα εἰς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, ὅπου καταλήγει ὁ Ἄθως καὶ ἐκεῖ διεκρίναμεν τρεῖς χερσονήσους, τὴν τοῦ Ἄθω τὴν Σιθωνίαν καὶ τὴν Παλλήνην (τῆς Κασσάνδρας), ἐκφυομένας ἀπὸ μεγαλειτέρας τινος Χερσονήσου τῆς Χαλκιδικῆς, προεκβαλλομένης μεταξύ Θρακικοῦ πελάγους καὶ Θερμαϊκοῦ κόλπου. Μεταξὺ τῶν τριῶν μικρῶν τούτων χερσονήσων εἰσχωροῦσα ἡ θάλασσα σχηματίζει τὸν Σιγγιτικὸν κόλπον ἢ τοῦ Ἀγίου Ὁρους (πρὸς Α.) καὶ τὸν Τορωναῖον ἢ τῆς Κασσάνδρας. Ἐντὸς τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου ἐκβάλλουσιν οἱ μεγάλοι ποταμοὶ Ἀλιάκμων καὶ Ἀξιὸς (Βαρδάρη).

Εἰς τὸν μυχὲν αὐτοῦ ἀπηντήσαμεν τὴν πρωτεύουσαν τῆς Μακεδονίας Θεσσαλονίκην (80,000 κ.) Αὕτη ὀνομαζομένη τὸ πάλαι Θέρμη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀργότερα ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης, θυγατρὸς τοῦ Μακεδόνος Φιλίππου.

Εἶναι ἡ ἑδρα ἀρχιεπισκόπου ὁρθοδόξου καὶ ἐπισκόπου Τούρκου πρὸς δὲ καὶ τὸ σπουδαιότερον κέντρον τοῦ ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ Ἰουδαϊκοῦ πληθυσμοῦ. Τῆς ἀρχαιότητος αὐτῆς μνημεῖα σώζονται εἰσέτι ἱππόδρομος καὶ ἀψίδες τινὲς θριαμβικαί. Ἐκ δὲ τῶν τοῦ Βυζαντινοῦ ρυθμοῦ ἐκκλησιῶν αὐτῆς ἀξιολογώτερα, ἐκτὸς τῶν λοιπῶν, μεταβληθεισῶν ἐπίσης εἰς Τζαμία, εἶναι ἡ τοῦ Ἀγ. Δημητρίου. Ἡ πόλις ὑφύεται ἀμφιθεατρικῶς κύκλῳ τοῦ λιμένος, δυναμένου νὰ περιλάβῃ 300 περίπου πλοῖα. Ὑδατος προμηθεύεται ἡ πόλις ἀπὸ παρακειμένου τινος ὄρους δι' ἀξιολόγων ὑδραγωγείων. Συνδεομένη δὲ πρὸς πολλὰς πόλεις δια σιδηροδρόμου καὶ δι' ὁδῶν ἀμαξιτῶν, διενεργεῖ τὸ ζωηρότατον τῆς Εὐρω-

παϊκῆς Τουρκίας ἐμπόριον μετὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἐνταῦθα ἤκούσαμεν νὰ ὁμιλῶσι περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῶν Βουλγάρων, ἵνα καταλάβωσι τὴν Μακεδονίαν ὅτι συνιστῶσι Σχολεῖα Βουλγαρικὰ καὶ ἐξοδεύουσι χρήματα ἄφθονα ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ.

Πρὸς Δ. συνδέεται ἡ Θεσσαλονίκη δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν μετὰ τῶν ἐμπορικῶν καὶ γεωργικῶν πόλεων Βεροίας, Βοδενῶν (Αἰγῶν), Σιατίστων καὶ Καστορίας (ἐπὶ ὁμωνύμου λίμνης κειμένης), πρὸς τὰ ΒΔ. δὲ μετὰ τῶν Βιτωλίων, Περλεπέ κ.λ.π. Ὁ σιδηρόδρομος ἄγει πρὸς Β. καὶ ὑπερβαίνει τὸν Ἀξιὸν ἐπὶ γεφύρας παρακολουθεῖ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην, προσεγγίζει εἰς πλῆθος χωρίων γεωργικῶν, ἐξ ὧν τὸ μείζον εἶναι τὰ Βελεσσὰ καὶ καταλείπων τὴν Μακεδονίαν εἰσέρχεται εἰς τὴν εὐανδρὸν χώραν Ἀλβανίαν. Μετὰ ταῦτα δὲ διευθυνόμενος ΒΔ. προσεγγίζει εἰς τὴν Σκόπιαν καὶ τελευτᾶ ἐν εἰς Μητροβίτσι, ἀμφοτέρας ἐπὶ τοῦ Ἀξιοῦ κειμένας. Ἡμεῖς ἀκολουθήσαντες αὐτὸν μέχρι Σκόπιας διηυθύνθημεν ἔφιπποι πρὸς Δ., ὅπως, ἀφ' οὗ κατέλθωμεν πρὸς μικρὰν ἀνάπαυσιν εἰς Πρίσρένην, πόλιν κειμένην εἰς τοὺς βορείους πρόποδας τοῦ Σκάρδου, μεταβῶμεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἀλβανίας Σκόδραν.

Αὕτη (30,000 κατ.) εἶναι ἐκτισμένη μεταξὺ τῆς Λαβεάτιδος λίμνης καὶ τοῦ Δρίλωνος ἢ Δρίνου ἢ Βοιάνα ποταμοῦ, μετὰ πολλῶν φρουρίων. Εἶναι ἡ μόνη τῆς Ἀλβανίας πόλις, ἣτις ἀκμάζει εἰς τὰς βιοποριστικὰς τέχνας. Αὐτόθι δηλ. ὑπάρχουσι πολλὰ ἐργαστᾶσια τῆς ὀπλοποιίας, τῆς ὑφαντικῆς καὶ τῆς ναυπηγίας καὶ γίνεται ἐν τῇ λίμνῃ ἐκτεταμένη ἀλιεία. Πολλοὶ δ' εἰσὶν οἱ κατοικοῦντες καὶ ἐμπορευόμενοι αὐ-

τόθι Ἕλληνες· διότι ἐλησμονήσαμεν νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐν τῇ Ἀλβανίᾳ τὸ πρῶτεον στοιχεῖον ἢ τὸ πλεῖστον τοῦ πληθυσμοῦ εἰσὶν Ἀλβανοὶ, ὁμιλοῦντες ἄλλην γλῶσσαν καὶ ἔχοντες ἄλλην θρησκείαν ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ τὴν Ἑλληνικὴν.

Κατήλθομεν ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν θάλασσαν, ἀφ' οὗ περιειργάσθημεν προσεκτικῶς τὸν χαρακτῆρα καὶ βίον τῶν Ἀλβανῶν καὶ ἐπιβάντες πλοίου ἐπλεύσαμεν πρὸς Ν. προσηγγίσασμεν εἰς τὸ ὄχυρόν, εὐλίμενον καὶ ἐμπορικόν Δυρράχιον (Ἐπίδαμνον), τοσοῦτῳ ἐπίσημον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ εἶδομεν τὰς ἐκβολὰς τοῦ Γενοῦσου ποταμοῦ, σχηματίζοντος τὰ Ν. ὅρια τῆς Ἀλβανίας. Ἐπὶ τούτου, μεσογείως κεῖται ἡ Ἑλβασάν, πόλις ἐμπορικὴ καὶ γεωργικὴ.

Πρὸς Ν. πλείοντες εἶχομεν τὴν γῆν τῶν Θεσπρωτῶν, τὴν Ἡπειρον· ἐπὶ ταύτης δ' ἀπηντήσαμεν κατὰ πρῶτον τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀψου, δεχομένου τὰ ὕδατα λίμνης τιнос, Πρέσπας καλουμένης. Αὕτη ἔχει πρὸς τὰ ΒΔ. μὲν ἑτέραν τινα λίμνην τὴν Λιχνιδὸν ἢ τῆς Ἀχρίδος, λαμβάνουσαν τὸ δεύτερον τοῦτο ὄνομα ἀπὸ πόλεως τιнос, ἐπ' αὐτῆς κειμένης Ἀχρίδος· πρὸς δὲ τὰ ΝΑ. τὰ Νειρικὰ ὄρη, ἅτινα χωρίζουσι τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τῆς Ἡπείρου, καθ' ὅσον διευθύνονται ἀπὸ Β. πρὸς Ν.

Ἐπειτα εἶδομεν τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀώου καὶ ἀφικόμεθα εἰς τοὺς Β. πρόποδας τῶν Κεραυνίων ὀρέων, πλησίον τῆς Αὐλῶνος, ὁπόθεν συνήθως τὸ πάλαι διεπεραιοῦντο εἰς Ἰταλίαν. Μεταβάντες εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἠκολουθήσαμεν ἔφιπποι τὴν ἄγουσαν ΝΑ. παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀώου καὶ ἐσταθμεύσαμεν εἰς τὴν γενέτειραν πόλιν τοῦ θηριώδους Ἀλῆ (Πασᾶ τῆς

Ἡπεύρου), τὸ Τεπελένι, ἥτις πρὸς Β. μὲν συνδέεται δι' ὁδοῦ καλῶς διατηρουμένης μετὰ τοῦ Βερατίου, ΝΑ. δὲ μετὰ τῆς Πρεμετῆς. Ἀπὸ Τεπελένι μετέβημεν εἰς Ἀργυρόκαστρον (ΝΑ.) καὶ τελευταῖον εἰς τὴν πρωτ. τῆς Ἡπεύρου.

Τὰ Ἰωάννινα (30,000 κατ.) κεῖνται ἐπὶ ὁμωνύμου λίμνης, ἥτις τὸ πάλαι ὠνομάζετο Ἀχερουσία. Ἀπὸ τῆς λίμνης ταύτης ὑπογείως πηγάζει ὁ πρὸς τὰ ΝΑ. ῥέων Ἀχέρων ποταμὸς (τοῦ Ἄδου) καὶ πρὸς Δ. ὁ Θύαμις (Καλαμάς), ὁρισθεὶς ὡς ὄριον τῶν Νέων Ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν Βερολ. Συνθήκην. Ἐν τὸς τῆς Ἀχερουσίας εὐρίσκεται ἡ νῆσος, ἐφ' ἧς ἔκειντο τὰ ἀνάκτορα τοῦ αἰμοβόρου Ἀλῆ Πασᾶ. Ἐχουσι δὲ τὰ Ἰωάννινα διπλὴν ἀκρόπολιν περιφρουρουμένην ὑπὸ πολλῶν ἀξιολόγων ὀχυρωμάτων, εἶναι πόλις Ἑλληνικωτάτη, ὡς τοῦτο συμβαίνει καὶ καθ' ὅλην τὴν Ἡπειρον, Μακεδονίαν καὶ Θράκην. Τὸ πρωτεῦον δηλ. στοιχεῖον αὐτῆς εἶναι Ἕλληνας καὶ ἐκτὸς τῶν πολλῶν ἐκπαιδευτηρίων (Ζωσιμάδες), ἔχει ἐμπόριον ἀξιόλογον καὶ συγκοινωνίαν μεγάλην μετὰ τῶν πέριξ χωρίων τῆς Τουρκικῆς Ἡπεύρου. Χρησιμεύει δ' ὡς κέντρον στρατηγικὸν τῆς Τουρκίας κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Πρὸς τὰ ΒΑ. συνδέεται μετὰ τῶν Ζαγοροχωρίων, οἱ κάτοικοι τῶν ὁποίων μεταβαίνοντες εἰς ξένην γῆν, ἕνεκα τοῦ ἀγόνου ἐδάφους τῆς Ἡπεύρου καὶ τῶν Τουρκικῶν καταπιέσεων, ἐπιδίδονται εἰς τὸ ἐμπόριον πρὸς Α. μετὰ τοῦ Μετσόβου καὶ πρὸς τὰ ΝΑ. μετὰ τῆς Παραμυθίας καὶ τῆς Πάργας. Ἡ ὁδὸς, ἥτις ἄγει εἰς Παραμυθίαν, διέρχεται πλησίον τῆς θέσεως, ὅπου ἔκειτο τὸ ἀρχαῖον Μαντεῖον τῆς Δωδώνης, τοσούτῳ ἐπίσημον τὸ πάλαι παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Τομάρευ καὶ περατοῦται εἰς Πάργαν, κειμένην παρα-

θαλασσίως ἀντικρὺ τῶν Παξῶν, ὅπου δίδομεν πέρας καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ κατὰ τὴν Εὐρώπην ταξίδιον ἡμῶν.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ.

Κλίμα, Θέσεις, Ὅρια, Ἐδαφος, Προϊόντα.— Ἡ χώρα αὕτη, τὴν ὅποιαν ἐσχάτως κατελίπομεν ὅπισθεν ἡμῶν, ἡ παλαιὰ Ἑλλάς, σήμερον δ' Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία καλουμένη, ἔχει τὸ κλίμα ἡμερον γλυκὺ καὶ εὐκραές, πλὴν καὶ πολλοῦ (ἐπὶ τῶν ὀρέων) ψυχρότατον, καιμένη πρὸς Ν. τῆς Βουλγαρίας, Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου καὶ πρὸς Β. τῆς Ἑλλάδος. Βρέχεται δ' ὑπὸ πολλῶν θαλασσῶν ὡς ἔχομεν ἰδεῖ. Οὕτως ὁ Εὐξείνιος Πόντος βρέχει αὐτὴν ἀπ' Ἀ. ὁ Βόσπορος, ἡ Προποντὶς, ὁ Ἑλλησποντος, τὸ Θρακικὸν καὶ Αἰγαῖον πέλαγος ἀπὸ Ν. τὸ Ἰόνιον καὶ Ἀδριατικὸν πέλαγος ἀπὸ Δ. Τὸ Ἐδαφος (179,475) τ. χμ.) αὐτῆς παρουσιάζει μεγάλην ποικιλίαν ὡς πρὸς τὸ ποῖόν, τὴν ἀνύψωσιν ἢ ταπείνωσιν, τὸ ὄμαλόν ἢ ἀνόμαλον καὶ τὴν παραγωγικότητα αὐτοῦ. Ὅρη ἐπὶσημότερα ἔχει τὴν Ῥοδόπην τὸν Ὀρεθελὸν καὶ τὰ Κεραύνια. Ποταμοὺς τὸν Ἑβρον, Νέστον, Στρυμῶνα, Ἀξιόν, Ἀλιάκμωνα (χυνομένους ἐν τῷ Θρακικῷ καὶ Αἰγαίῳ πελάγει) καὶ τὸν Δρύλωνα, Γενοῦσον Ἀψον, Ἀθῶον, Θύαμιν καὶ Ἀραχθον (εἰς τὸ Ἀδριατικὸν καὶ Ἰόνιον). Πεδιάδας τὰς ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ καὶ λίμνας τὴν Κερκινίτιν, Βόλβην, Καστορίαν καὶ Βεγορίτιδα (ἐν Μακεδονίᾳ). Τὴν Λαεεάτιδα (ἐν Ἀλβανίᾳ) τὴν Λιχνίτιδα, Πρέσπαν καὶ Ἀχερουσίαν (ἐν Ἠπείρῳ). Τὸ εὐκραές τοῦ κλίματος, τὸ παραγωγικὸν τοῦ ἐδάφους καὶ ἡ ἀφθονία τῶν ὑδάτων, ἀρδεύνων αὐτὸ θὰ παρήγον πλείονα προϊόντα ἢ ὅσα ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ παράγονται, ἐὰν ἡ ὀπισθοδρομικὴ Κυβέρνησις ἐδίδεν ὠθησὶν τινα εἰς τὰς βιοποριστικὰς τέχνας. Τὰ ἀξιολογώτερα προϊόντα τῆς χώρας, ἅτινα ὅμως εἰς σχετικῶς μικρὰς ποσότητας ἀποδίδονται εἰς τὰ σιτηρὰ, οἶνοι, ἔλαια, ἐλαιόσποροι, μέταξα, κτήνη (νόστιμα τὸ κρέας), ἔρια, δέρματα, βαφικὰ ὕλαι, ὄπιον, χασὶς κ.λ.π.

Γεωργία, Κτηνοτροφία, Βιομηχανία.— Αἱ τρεῖς αὗται ἀρτηρίαι, ἀφ' ὧν τρέφεται κράτος τι καὶ ἑξαρτᾶται ἡ εὐημερία καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ αὐτοῦ, φαίνονται λίαν ἀσθενεῖς καὶ στεῖραι εἰς τὴν μεγάλην καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὐφορον ταύτην χώραν· τὸ δ' αἷτιον εἶναι ἡ ὀπισθοδρομικότης τοῦ λαοῦ, ὅστις ἐκμυζᾷ αὐτὴν ἀπὸ τετρακοσίων καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν ἤδη, χω-

ρίς νὰ φροντίσῃ νὰ καλλιεργήσῃ τὸσαῦτα ἄγρια μέρη, χωρὶς νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν κατάστασιν τοῦ Γεωργοῦ καὶ τοῦ Κτηματίου, χωρὶς τέλος νὰ βελτιώσῃ τὸν τρόπον τῆς ἀπὸ τόσων ἐτῶν καλλιεργίας διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν χωρικῶν καὶ τῆς εἰσαγωγῆς μέσων γεωργικῶν κοινοτάτων, εἰς τὰ πεπολιτισμένα κράτη. Ἐν τε τῇ Θράκῃ, Μακεδονίᾳ καὶ Ἀλβανίᾳ ἀπαντῶνται δάσκη πλούσια, ἐκτεταμένα, ἅτινα τὸ πῦρ κακούργου χειρὸς ποιμένων βαρβάρων ἀποδεκατίζει κατ' ἔτος. Κλιτύες ὁρέων, ὁροπέδια μεγάλα καὶ κοιλάδες, αἵτινες ἄπασαι ὑπὸ τὴν ἐπισταμένην σκαφὴν καὶ λίπανσιν θ' ἀπέδιδον ἀφθονίαν προϊόντων, μένουσι στεῖραι καὶ παράγουσι βοσκήν μόνον χρήσιμον πρὸς διατροφήν τῶν ποιμνίων. Ὡς πρὸς δὲ τὴν Βιομηχανίαν φαίνεται ὅτι ὁ λαὸς οὗτος μετῆνεγκε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν κατάραν καθ' ὅλην τὴν χώραν, καθ' ἣν συστήνονται συχνάκις ἐργοστάσια ἀλλ' ὀλίγον εὐδοκίμοισι. Τὰ ἐργοστάσια τῆς σανιδοποιίας (ἐπὶ τῶν ὁρέων) ὑφίστανται τρομεροὺς φόρους, οὓς ἐδιπλασίασεν ἡ Κυβέρνησις ἀπὸ εἰκοσαστίας. Ἐργοστάσια ὑφαντικῆς συστηματικὰ σχεδὸν δὲν ὑπάρχουσι καθ' ὅλην τὴν χώραν, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα τῶν εἰδῶν τούτων κατεργάζονται κατ' οἶκον. Τὰ βυρσοδεψεία, ἀλευροποιεῖα καὶ ἐλασιοποιεῖα μόνον φαίνονται ὑφιστάμενα εἰς τὰ πλεῖστα τῶν μερῶν τῆς χώρας, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως ἀφθονίας τῶν πρώτων ὑλῶν οὐδ' ἐπαρκοῦσι διὰ τῶν προϊόντων αὐτῶν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν. Ἄλλου εἶδους ἐργοστάσια δὲν ὑπάρχουσι.

Ναυτιλία, Ἐμπόριον, Μέτρα, Σταθμὰ, Νομίσματα. -- Τὸ μὲν ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας εἶναι ἐκ τῶν ἀσημάντων περιλαμβάνον ἐκτὸς τῶν ἀλιευτικῶν καὶ ἀκτοπλοικῶν, μικρὸν μόνον ἀριθμὸν ἀτμοπλοίων καὶ μεγάλων ἱστιοφόρων σπανίως ἐξερχομένων τῆς Μεσογείου θαλάσσης· τὸ δ' ἐμπόριον αὐτῆς φαίνεται ἔχον ζωὴν μόνον κατὰ τὰ παράλια. Καὶ ἡ μὲν ἐξαγωγή συνίσταται εἰς σιτηρά, ἔλαιον, μέταξαν, οἶνον, βάμβακα, πορτοκάλια, βαφικὰς ὕλας, κτήνη, δέρματα, βούτυρον, τυρὸν καὶ ἰχθῦς· ἡ δὲ εἰσαγωγή εἰς ἅπαντα τὰ εἶδη τῆς Βιομηχανίας, ἀποικιακά, σίτηρά, πετρέλαια κ.λ.π. Τὰ μέτρα δι' ὧν ἐν Τουρκίᾳ γίνονται αἱ συναλλαγαὶ εἰσι, μέχους· ὁ πῆχυς -- πρὸς 67 περίπου ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου καὶ βάρους τῶν στερεῶν ἡ ὀκά -- πρὸς 1 χιλιόγραμμον Γαλλ. καὶ 28 ἑκατοστὰ καὶ τὸ καντάριον -- πρὸς 44 ὀκάδας καὶ τῶν ὑγρῶν ἡ ὀκά καὶ τὸ λαγῆνιον -- 6 ὀκάδας καὶ ἡμίσειαν κατὰ τὸ βάρος. Τὰ χρυσὰ νομίσματα εἶναι ἡ τοῦ ρικικῆ λίρα -- πρὸς 23 σχεδὸν φράγκα καὶ τὸ ἡμισυ αὐτῆς, τὰ δὲ ἀργυρᾶ τὸ μετζήτι -- πρὸς 4 φράγκα καὶ ἐν τέταρτον καὶ τὰ ῥόμπια ἔτι τὰ τέταρτα αὐτοῦ.

Μέσα συγκοινωνίας -- Ἐκαστος ἵκνοισι, ὅτι εἰς χώραν ἐν ἣ οὐδ' ἡ Βιομηχανία, οὐδ' ἡ Γεωργία εὐδοκίμοισι, τὸ δὲ ἐμπόριον εἶναι πολὺ ὀλι-

γώτερον ζωηρόν τοῦ ὅσον ἠδύνατο, ἐξ ἅπαντος πλήν τῶν ἄλλων λόγων τῆς ὑστερήσεως τῆς χώρας ἐκείνης· εἰς ταῦτα θὰ ἦναι καὶ ἡ ἔλλειψις τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας. Καὶ ἀληθῶς ἐξαιρουμένων τῶν δύο σιδηροδρόμων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, οὓς ἔχομεν ἀναφέρει καὶ εὐαρίθμων ὁδῶν καλῶς διατηρουμένων, ἡ διὰ ξηρᾶς συγκοινωνία τῆς χώρας ταύτης διενεργεῖται ἀτελέστατα· κοπιωδεστάτη εἶναι ἡ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεταβάσις διὰ καρavanῶν καὶ ἐπικινδυνὸς διὰ τὸν φέροντα μεθ' ἑαυτοῦ χρήματα, ἕνεκα τοῦ φόβου τῶν ληστών, (θρασυτάτων αὐτῶν· καὶ πολλάκις μέχρις ἐντὸς τῶν πόλεων κατερχομένων) ὧν ἡ ὑπαρξίς δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἄλλως ἢ ὡς ἀποτέλεσμα μεγίστης ὀλιγορίας καὶ παραλυσίας τῆς ἀστυνομικῆς ἀρχῆς.

Πληθυσμός, Θρησκεία, Γλώσσα, Ἐκπαίδευσις, Ἡθ. Οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας 5,000,000 εἰσὶ διάφοροι τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν θρησκείαν. Τὸ πολυπληθέστερον ἐν αὐτῇ στοιχεῖον εἶναι τὸ Ἑλληνικόν (ὀρθόδοξον τὴν θρησκείαν) διεσπαρμένον καθ' ὅλην τὴν Θράκην, Μακεδονίαν, Ἡπείρον, καὶ Ἀλβανίαν. Μετὰ τοὺς Ἕλληνας ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν ἔρχονται οἱ Τούρκοι διεσπαρμένοι πανταχοῦ τοῦ κράτους, τοὺς ὑποίους γνωρίζομεν, ὅτι εἶναι καταγωγῆς Περσικῆς καὶ ὅτι ὠνημάσθησαν οὕτως ἀπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Τούρκου, ὅστις τοὺς ὠδήγησεν ἐκ τῆς Περσίας εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν· θρησκείαν ἔχουσιν οὗτοι τὴν Μωαμεθανικὴν, ὁμιλοῦσι δὲ καὶ γράφουσιν γλῶσσαν καταγομένην ἀπὸ τῆς Περσικῆς καὶ Ἀραβικῆς· μετὰ δὲ τοὺς οἱ Ἀλβανοί, καταγωγῆς Ἑλληνικῆς καὶ φέροντες τὴν φουστανέλλαν, ἀλλ' ἐκτουρκισθέντες καὶ κατοικοῦντες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν Ἀλβανίᾳ καὶ τελευταῖον οἱ Ἑβραῖοι, Ἀρμένιοι καὶ Ἀθίγγανοι. Οἱ Ἕλληνες τῶν μερῶν τούτων εἰσὶ φίλοι τῶν γραμμάτων καὶ τῆς προόδου, ἀγαπῶσι δὲ τὴν Ἑλλάδα ὡς ἄλλην μητέρα καὶ ποθοῦσι τὴν μετ' αὐτῆς ἑνωσιν, ἑτοιμοὶ νὰ χύσωσι πρὸς τοῦτ' τὸ αἷμα αὐτῶν. Ἐνδύονται, ὡς εἴχομεν εἶπει περὶ τῶν Θεσσαλῶν καὶ εἶναι φιλόξενοι καὶ χρηστοὶ τὰ ἥθη. Οἱ Τούρκοι, βάρβαροι, ἀπαίδευτοι, αἰμοχαρεῖς, μισοῦντες πᾶν ἄτι· δὲν ὁμοιάζει πρὸς αὐτοὺς καὶ δὲν εἶναι τουρκικόν, θρασύδειλοι, χαμερπεῖς καὶ ἀνήθικοι· φέρουσιν ὡς ἐνδυμασίαν φέσιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ἐνδυμα βραχυτάτων καὶ στενωτάτων, πλατείαν καὶ παχέαν ζώνην καὶ ἐν αὐτῇ ὑπολοήκην (σελάχ) πλήρη ὅπλων, περιτεκλιδα λεπτήν, βραχυτάτην μέχρις ἄνω τῶν γονάτων καὶ πολύπτυχον, ἔχοντες γυμνοὺς τοὺς πόδας ἐντὸς πλατέων σκαθαδίων. Οἱ δὲ Ἀλβανοὶ ἀνδρεῖται καὶ ἀρειμάνιοι, ὀρμητικοὶ καὶ φιλοπόλεμοι, ὡς παρασκευάζει αὐτοὺς τὸ ὄρεον κλίμα, ἀνατρέφονται πάντοτε εἰς τὰ ὅπλα, ὀλίγον ἐπιδιδόμενοι εἰς τὰς εἰρηνικὰς τέχνας, δι' ὃ καὶ ἀναχωροῦντες ἐκ τῆς πατρίδος αὐτῶν, ἢ ἐν τῇ Τουρκικῇ στρατῷ ὡς ἐβελονταὶ κατατάσσονται, ἢ μισθοῦνται ὡς φύλακες καὶ συνοδοὶ τῶν Τούρκων μεγιστάνων· φημίζονται ὡς ἄριστοι

σκοπευταί καὶ ὅσοι μὲν ἐξ αὐτῶν ἔχουσι τὴν Χριστιανικὴν Ὁρθόδοξον ὁρη-
σκεῖαν ἀγαπῶσι τοὺς Ἕλληνας· ὅσοι ὅμως εἰσὶ Μωαμεθανοί, μισοῦσιν αὐ-
τοὺς, ὥσαντι καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν καὶ αὐτοὶ οὗτοι μὴ κατήγοντο ἀπὸ τῶν
Ἑλλήνων. Καὶ σπανίως μὲν ἀπαντᾷ τις παρ' αὐτοῖς ἀγγραμμάτους, ὥς πρὸς
τὰ ἥθη ὅμως εἰσὶν ἅπαντες αὐστηροί.

Κυβέρνησεις, Πολεμικὴ δύναμις ξηρᾶ καὶ θαλάσσης.
Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, ὡς ὀνομάζεται ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἔχει ὡς
κεφαλὴν τὸν ἀπόλυτον Μονάρχην ἢ Σουλτάνον, ὅστις περιστοιχίζεται
ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου αὐτοῦ καὶ τῶν Ὑπουργῶν. Ὁ νῦν βασιλεὺς ὀνομάζε-
ται Χαμὶδ. Οἱ νόμοι, οὓς αὐτός ἐκδίδει, ἀτελῶς πάντοτε τίθενται εἰς ἐνέργειαν
καὶ ἐκ τούτου βλέπει τις καταχρήσεις τῶν υπαλλήλων μεγάλας, οἰκονομικὰς
δυσχερείας τοῦ κράτους, ἀταξίας καὶ βιαιοπραγίας. Ἡ πολεμικὴ δύναμις
τῆς ξηρᾶς ἀναβαίνει ἐν πολέμῳ εἰς 600,000 περίπου ἀνδρῶν λίαν σκληρα-
γωγημένων καὶ πειθαρχικῶν, ἀλλὰ κακῶς ἐνδυσμένων, ὀπλιζομένων καὶ γυ-
μναζομένων· ἡ δὲ τῆς θαλάσσης εἰς 106 πλοῖα μικρὰ καὶ μεγάλα, ὧν ὅμως
οἱ ναῦται κάκιστά εἰσιν ἐκγεγυμνασμένοι καὶ ἀμφιβάλλομεν πολὺ, ἂν θὰ ἡδύ-
νατο ν' ἀντιμετωπίσῃ ἐν πολέμῳ ὁ Τουρκικὸς στόλος τὸν Ἑλληνικόν.

